

«Повстанські могили» – документ часу, який з глухомані забуття виводить на сторінки української історії синів нації, що своє життя поклали на жертвовнику волі – 507 *безіменних* досі воїнів Української Повстанської Армії. Працю над «Повстанськими могилами» Євген Місило – автор, між іншим, документарної книги *Akcja „Wisła”* – почав 10 років тому. Досі зібрав він кілька тисяч прізвищ та псевдонімів осіб, що, як члени підпілля чи теж звинувачені у співпраці з підпіллям, загинули у боротьбі з Військом Польським, НКВД, міліцією, органами УБ або були убиті під час репресивних

акцій, які ВП вело проти українського мирного населення. Матеріал, який ліг в основу I-го тому «Повстанських могил», був віднайдений серед документів УПА в Архіві UOP у Варшаві. Неоціниму джерельно-фактографічну вартість мають, поміщені у цій книзі, листи від тих, хто пережив трагедію батьківської землі. Не менш потрібними для реконструкції нашої історичної пам'яті є унікальні фотографії (їх 40) та документи – оперативні звіти й фрагменти хронік відділів УПА. Вражаюча промовистість «Повстанських могил» усвідомлює глибокий сенс постійного пошуку місць спочину тих, чия смерть не була даремною. Пошуку, який може вести кожен, користуючись, якщо воля, засадою автора цього видання: одне прізвище полеглого – одна символічна могила, один псевдонім – один стрілецький березовий хрест. І буде книжка, мов партизанський цвинтар, якого вдруге ніхто уже не знищить. У захисті тих, чії імена публікуються й у цій книзі тіней, що зовуть, стоятиме наша пам'ять.

ISBN 83-86112-04-2

ПОВСТАНСЬКІ МОГИЛИ

1

ПОВСТАНСЬКІ МОГИЛИ

Пропам'ятна книга упавших на полі слави вояків Української Повстанської Армії-Захід, 6 воєнної округи «Сян», тактичних вістунків «Лемко», «Бастіон» і «Данилів» (1944-1946).

Названа в заголовку книга недавно вийшла друком спільними заходами «Літопису УПА» й Українського архіву в Варшаві. Матеріали до неї зібрав і зредагував відомий дослідник історії УПА в Польщі Євген Місило.

Основу книги становлять 507 біографічних ганих чи й обширніших біографій поляглих на полі слави вояків УПА, які були виготовлювані командами поодиноких сотень УПА (т. зв. листи впавших) на Закерзонні в 1944-1946. Згодом ці гані були опрацьовані штабами тактичних вістунків (ТВ) УПА й переслані до штабу Шостої воєнної округи (ВО) «Сян». Наприклад, в 28 ТВ УПА «Данилів» на Холмщині й Підляшші більшість цих біографій на підставі ганих зі сотень написали писарі ТВ Іван Сивак («Босфор») 1945-1946 і «Тятива» 1946-1947. Звичайно, до них щось додали також командири цього ТВ — Мар'ян Лукасевич («Ягода» «Черник») 1944-1945, Євген Штендера («Прірва») 1945-1946 і Володимир Сорочак («Беркут») 1945-1947. Історик Євген Місило відкрив ці біографії в Архіві 6 ВО «Сян» який захопила польська безпека після арешту к-ра 6 ВО «Сян» Мирослава Онишкевича («Ореста»). До них він ще додав додаткові гані, які зібрав з інших джерел та від учасників визвольного руху на Закерзонні.

З огляду на такий зміст, ця книжка є важливим додатком до «Літопису УПА». Вона має 408 стор., багато ілюстрацій, покажчики, тверду обкладинку. В ній теж поміщені листи до Українського архіву в справі ідентифікації впавших на полі слави. В діяспорі книжку можна набути у Адміністрації «Літопису УПА», Торонто, Канада.

Litopys UPA
P.O. Box 97, Station „C“
Toronto, Ont., Canada M6J 3M7

**Матерям і Батькам
полеглих вояків
Української
Повстанської Армії**

POWSTANSKI MOHYLY

Memorial Book Fallen on the Field of Glory
Soldiers of the Ukrainian Insurgent Army – West
from Military Region VI “Sian”
Military Districts
“Lemko”, “Bastion”, “Danyliv”
(1944-1946)

Volume I

Compiled and annotated by
Eugeniusz Misilo

Published by “Ukrainian Archive” & “Litopys UPA”
Warsaw-Toronto 1995

ПОВСТАНСЬКІ МОГИЛИ

Пропам’ятна книга впадших на полі слави
вожків Української Повстанської Армії – Захід
VI Военної Округи «Сян»
Тактичних Відтинків
«Лемко», «Бастіон», «Данилів»
(1944-1946)

Том I

Зібрав і до друку підготував
Євген Місило

Видавництво «Український Архів» & «Літопис УПА»
Варшава-Торонто 1995

Редактор
Євген Місило

Обкладинка
Івони Островської

Технічний редактор
Анатолій Кобеляк

Редакційна співпраця
Роман Галан

Коректори
Анна Цеханович і Галина Сварник

На першій сторінці обкладинки зображено рисунок невідомого автора, поміщений у *Пропам'ятній книзі*, оригінал якого зберігається в Архіві Управління охорони держави у Варшаві.

На четвертій сторінці обкладинки знімок пам'ятника воякам Української Повстанської Армії з куренів «Рена», «Коника»-«Байди», «Залізняка» та «Ягоди»-«Беркута», який був відкритий і посвячений 9 жовтня 1994 р. на цвинтарі в Грушовичах неподалік Перемишля. Фото Євгена Місила

© Copyright by Eugeniusz Miśło, Warszawa 1995

ISBN 83-86112-04-2

Wydanie pierwsze

Wydawca: Oficyna Wydawnicza Archiwum Ukrainkie
01-581 Warszawa, ul. Krasieńskiego 16 m 84
tel./fax (0 22) 39-87-73

Litopys UPA, P.O. Box 97, Station «C», Toronto, Ontario M6J 3M7

Skład: Oficyna Wydawnicza Archiwum Ukrainkie
Łamanie: Redakcja gazety „Nomin”, 00-963 Warszawa-81, skr. poczt. 90
Objętość: ark. wyd. 25; ark. druk. 25,5

Druk i oprawa: Łódzka Drukarnia Dzielowa S.A.
Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr 45

ВІД ВИДАВЦЯ

У руки Читачів віддаємо I-ий том *«Повстанських могил»* – *Пропам'ятної книги впадших на полі слави вояків Української Повстанської Армії – Захід VI Воєнної Округи «Сян» Тактичних Відтинків «Лемко», «Бастіон», «Данилів» (1944-1946)*. Нашій історії привертасмо прізвища 507 *безіменних* досі воїнів УПА, які своє життя поклали на жертвовнику волі рідної землі, її мешканців.

Цей матеріал не потребує помпезних коментарів, великих слів. Прізвища сотень полеглих молодих хлопців пригадують ще одну трагедію післявоєнного покоління українців у Польщі. Оприлюднення цих імен для багатьох з нас стане болісним знаком кінця надії на те, що може *вони* десь ще живуть, що може повернутися.

Повстанські могили – це перш за все документарний запис нашої найновішої історії, у якій так багато ще порожніх, «білих сторінок» – прізвищ сотень *безіменних*, що впали на полі бою. Те, чи належно вшановуючи синів нації, заповнимо оці безіменні сторінки, чи теж залишимо їх надалі у глухомані часу – залежить тепер тільки від нас самих. Наша пам'ять про тих, *що боролись колись, полягли, а не здались*, про їхні могили, стане доказом, що їхня смерть не була даремною.

I-ий том *Повстанських могил* появляється, як спільна публікація Видавництва Українського Архіву і Літопису Української Повстанської Армії.

*

Праця над *Повстанськими могилами* почалася водночас з розшуками документів до книги *Акція „Wisła”*. Саме серед військових звітів, бойових рапортів, я вперше натрапив на псевдоніми, часто прізвища членів українського підпілля, кого вбито під час протипартизанських акцій Війська Польського. Звичайно, тоді, 10 років тому, цей факт спонукував до основного

питання: чи є сенс збирати також цього роду фрагментарний, збережений від повного загину тільки у клаптиках, розкинений по різних, здебільше зовсім випадкових, місцях матеріал, чи, може, зосередитися лише на пошуках документів до згаданої книжки? Питання це було виправдане свідомістю обширу нової праці. Її поле окреслювали об'ємисті фонди військових архівів (десятки, сотні томів матеріалів, кожен пересічно по 400-600 сторінок). У них треба було сторінка за сторінкою перегорнути кожен документ, уважно його прочитати, інколи «розгадати» та, врешті, вручну переписати. Кожен етап таких пошуків мусив супроводжуватися сумнівом: чи сьогодні, майже по 50-ти роках, існує ще шанс документарної реконструкції людських втрат українського підпілля, адже архіви УПА понищені, а атмосфера для цього роду пошуків і праць у Польщі несприятлива.

З часом питання про сенс таких досліджень стало моральною дилемою не лише їх автора. Оформилося воно перш за все у питання про свідомість усіх нас; нас, тобто тих, на кому спочиває обов'язок збереження пам'яті про загиблих; нас – не тільки кожного поосібку, але й наших сімей, друзів по зброї, Церкви.

Годі мені назвати вирішальний стимул, який остаточно спонукав мене взятися за це діло. Чи була ним потреба пошуку відповіді на ті питання, що їх і досі боїмося ставити? А може стала ним цікавість, ось хоча б того, ким були, чому йшли у підпілля, за що боролися і вмирали ті, про кого настирливо писали і надалі пишуть – «українські бандити»? А може це просто звичайна людська радість від віднайдення ще й ще одного прізвища полеглого повстанця, що загублене у тисячних, обкладених пилюкою часу, архівних документах, у які ніхто раніше не заглянув і може ніхто вже не загляне, супроводила моє рішення?

Така проста «філософія»: одне прізвище полеглого вояка УПА – одна символічна могила, один псевдонім – один стрілецький березовий хрест. А книжка? Може це партизанський цвинтар, якого вдруге не знищить уже жоден бульдозер?

Відповідь на ці питання потребувала кількох років послідовних архівних досліджень, а згодом обширного листування з сім'ями і друзями полеглих. Саме зміст листів, які я отримув-

вав, укріпив остаточно мою свідомість потреби вести працю над цією темою. Охрестив я її для свого вжитку – *Повстанські могили*. І так вже осталося...

Виявилось, що з плином часу люди не забули, все ж таки, прізвищ тих, котрі загинули, імен тих, хто брав на себе тягар захисту українського населення від атак польського підпілля, потім Війська Польського та НКВД, хто боронив їх від депортації з рідної землі. У своїх листах вони почали подавати, спочатку з острахом, прізвища полеглих, короткі, як їх життя, біографії. Все частіше присилали вони безцінні фотографії, особисті документи. Багатство і розмаїтість отримуваних інформацій вимагала впорядкування. Спонукало це мене опрацювати «Листок полеглого», на зразок того, який був обов'язковим в УПА. «Листок», надрукований і розповсюджений у середовищі колишніх членів підпілля, публікований в пресі, дозволив встановити кілька наступних сотень прізвищ полеглих.

Досі зібрано біля однієї тисячі прізвищ або псевдонімів осіб, про кого відомо, що, як члени підпілля, загинули у боротьбі з Військом Польським, НКВД, міліцією або органами Управління Безпеки. Є серед них стрільці, підстаршини і старшини Української Повстанської Армії, Самооборонних Кущових Відділів, боївок Служби Безпеки, члени Організації Українських Націоналістів, організаційно приналежних до структур VI Военної Округи УПА «Сян», яку звикли називати «Закерзонським краєм». Встановлено також певну кількість прізвищ і псевдонімів полеглих воїнів з інших округ УПА, а також чимало імен людей, що, звинувачені у співпраці з підпіллям, були застрілені або закатовані під час репресивних акцій, які Військо Польське вело проти українського мирного населення. У цих людей не було псевдонімів, не складали вони повстанської присяги на вірність Україні, але за неї загинули.

Ті, що збирають інформації про полеглих, оформлюють їх за такою схемою:

1. Полегли у 1944-1947 рр. та після виселення українського населення в акції «Wisła», на території:

- а) 26 Тактичного Відтинка УПА «Лемко» (I Округа ОУН) – повіти: Перемишль, Лісько, Сянік, Березів, Кросно, Ясло, Горлиці, Новий Санч;

- б) 27 Тактичного Відтинка УПА «Бастіон» (II Округа ОУН) – повіти: Томашів Люблінський, Любачів, Ярослав, частково Перемишль;
- в) 28 Тактичного Відтинка УПА «Данилів» (III Округа ОУН) – повіти: Біла-Підляська, Володава, Холм, Грубешів та частково Томашів Люблінський.
- 2) Полеглі у 1947-1956 рр. на західних і північних землях Польщі, куди перейшли вони індивідуально або організованими групами за депортованим українським населенням. Останні документовані випадки смерті членів підпілля на цій території, що загинули у боротьбі з ВП або УБ, означені 1955 роком.
- 3) Полеглі на території УРСР, куди влітку 1947 р. перейшла частина сотень УПА («Хріна», «Стаха», «Біра») і членів цивільної мережі ОУН Надрайону «Холодний Яр» і «Бескид».
- 4) Полеглі під час переходу через територію Чехословаччини в американську окупаційну зону Німеччини.
- 5) Полеглі на території Польщі, Чехословаччини та УРСР у 1950-1954 рр., у зв'язку з діяльністю агента УБ і НКВД Леона Лапінського «Зенона».

Дійсні повні втрати українського підпілля невідомі. За даними Головного штабу Воєнної Округи УПА «Сян», які опрацьовано навесні 1947 р., за час від середини 1944 р. до кінця 1946 р. загинуло 694 воїнів УПА (без втрат цивільної мережі ОУН, членів СБ і СКВ). Немає, натомість, подібного обрахунку власних втрат УПА за 1947 р., зокрема під час акції „Wisła”. Просто, у такій драматичній ситуації, в якій опинилося тоді українське підпілля, ніхто цього не робив. Не збереглися також, або досі їх не віднайдено, документи, на основі яких можна було б встановити хоча б приблизно кількість членів ОУН, боївок СБ, а зокрема СКВ, що загинули у 1944-1947 рр.

Неповними і, перш за все, маловірогідними є польські джерела про втрати українського підпілля. Історики В. Шота і А. Щесняк, автори книжки *Droga do nikąd*, втрати УПА від липня 1944 до березня 1947 р. розцінюють приблизно на 1500 убитих. Коли втрати українського підпілля підраховувати за рапортами і звітами тих частин Війська Польського, що вели боротьбу проти УПА на території Польщі, тоді кількість вбитих лише від червня 1945 до березня 1947 р. зростає до 3400 осіб. Під час

акції „Wisła”, тобто від 28 квітня до 31 липня 1947 р., за даними прикінцевого звіту командування Оперативної групи «Wisła», українське підпілля втратило 1509 чоловік, у тому 543 особи були вбиті і 966 взяті у полон; після закінчення акції загинуло ще щонайменше 50 осіб. Під час переходження в американську окупаційну зону Німеччини, від 10 червня до 12 листопада 1947 р., у боротьбі з чехословацьким військом загинув 61 вояк УПА, 289, у тому 41 поранений, попали у полон, з-посеред поранених багато померло. Більшості псевдонімів та прізвищ полеглих і тих, що померли від ран у Чехословаччині, досі не встановлено. Щоб це здійснити, необхідно провести пошуки у словацьких та чеських архівах. Невідомими, натомість, остаються людські втрати тих відділів УПА, які влітку перейшли на територію УРСР. Можна лише здогадуватися, що найбільше втрат вони зазнали в боях з загонами НКВД.

Немає тут місця на повну оцінку вірогідності цих інформацій. Коли, однак, брати до уваги чисельність УПА на території Польщі, тоді до цих підрахунків треба ставитися, як до нереальних. Сьогодні не є вже таємницею те, що у статистику людських втрат, яких зазнало українське підпілля у боротьбі з противником, враховувано перш за все помордовані ворогом безвинні жертви серед мирного населення.

*

У I-му томі *Повстанських могил* опубліковано 507 біографій вояків УПА, що полягли на території VI Воєнної Округи «Сян». Матеріал, на основі якого опрацьовано біографічні довідки, був віднайдений під час праці, проведеної у 1992-1993 рр. в Архіві Управління Охорони Держави у Варшаві. В 1994 р. у Центральному Архіві Міністерства Внутрішніх Справ натраплено на копії цих документів.

Про історію цієї знахідки небагато відомо. Восени 1946 р. головний командир Воєнної Округи УПА «Сян» Мирослав Онишкевич «Орест» дав розпорядження скласти списки полеглих за час від початку існування підпілля на території «Закерзонського краю» до останніх днів. В їх основу покладено звіти командирів тактичних відтинків і сотень. Матеріали ці, надіслані з місць, зберігалися в архіві штабу ВО «Сян». Архів влаш-

Перша сторінка-обкладинка «Пропамятної книги впадших на полі слави воєнків Української Повстанчої Армії Захід-Сян».

znaleziono w moim
archiwum
Onyszkiewicz
Miroslaw

Друга сторінка «Пропамятної книги» з відручною запискою командира Української Повстанської Армії Мирослава Онишкевича «Ореста»: „Znaleziono w moim archiwum, Onyszkiewicz Miroslaw”.

товано при курені «Залізняка» («Залізник» був водночас командиром Тактичного Відтинка «Бастіон» та шефом штабу Воєної Округи). Для впорядкування і опрацювання цих матеріалів відряджено стрільця «Каменя», писаря штабу куреня «Залізняка». До кінця травня або початку червня 1947 р. стрілець «Камінь» працював у криївці, яку побудовано в межах господарства Івана Луця у фільварку Дембіна Грубешівського повіту.

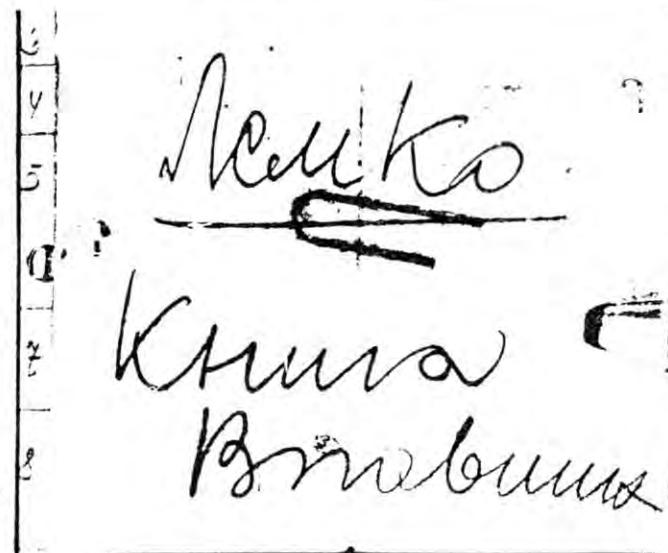
Інформації про полеглих надходили у штаб УПА в різній формі: як фрагменти бойових звітів, збірні списки, окремі листки, часто – як мініатюрні штафетки, написані на клаптиках паперу. Майже всі вони були частково зашифровані (прізвище, місце народження, назва відділу). У штабі матеріали ці впорядковувалися та розділювалися – для Тактичних Відтинків «Лемко», «Бастіон» і «Данилів». Після розшифрування, персональні дані кожного полеглого переписували хімічним олівцем на окремі картки шкільного лінійованого зошита за десятипунктовою схемою: 1) Ім'я і прізвище; 2) Псевдонім; 3) Дата народження; 4) Місце народження, повіт; 5) Військовий ступінь і функція, назва сотні УПА; 6) Освіта і професія; 7) Інформація про хід військової служби у чужих арміях; 8) Дата і місце смерті; 9) Місце поховання; 10) Біографія полеглого. У зв'язку з акцією „Wisła” працю над списками полеглих припинено. Реєстр прізвищ доведено до літа або осені 1946 р. (по різному в окремих тактичних відтинках). Зібрано також частину матеріалів про полеглих у пізнішому періоді. Цілість, 260 карток, зшити і означено номерами.

На першій сторінці цієї документації хтось кольоровими олівцями нарисував двох ангелів, що похилилися над повстанською могилою. Під рисунком – заголовок: *Пропам'ятна книга впадших на полі слави вояків Української Повстанчої Армії Захід – Сян з відтинка: Лемко.*

Рисунок цей, копійований за допомогою сучасної компютерної техніки, публікується на обкладинці книжки. Прізвища автора рисунка не встановлено. Ймовірно, був ним стрілець «Камінь».

Зібраний у повстанському архіві матеріал покладено спільно з іншими документами у скриню і закопано у криївці під

Третя сторінка
«Пропам'ятної
книги».

стодолю греко-католицького приходства о. Олексія Колянковського в селі Диниська Томашівського повіту. В 1948 р. на їхній слід натрапили функціонери Міністерства Безпеки у Варшаві. Документи ці залучено у слідчу справу командира УПА Мирослава Онишкевича «Ореста».

Всі особи, що були пов'язані з цим архівом, уже не живуть. За джерелами, які треба ще перевірити, «Камінь» – це Григорій Кудрик, якого засудили на смертну кару 8 жовтня 1947 р. в Томашові Люблінському і стратили 5 листопада цього ж року в Замості. Командир УПА Мирослав Онишкевич «Орест» був заарештований 2 березня 1948 р. в селі Карчевиська Люблінського повіту Вроцлавського воєводства і 6 липня 1950 р. страчений у Варшаві. Отця Олексія Колянковського звинувачено у допомозі УПА, заарештовано, вивезено у концтабір в Явожні та згодом засуджено на кару ув'язнення. 27 липня 1953 р. його замордували ключники в'язниці в Штумі – втопили душпастиря у бочці з протипожежною водою.

З огляду на історичну вартість і авторський характер зібраного матеріалу, публікується він повністю у формі окремої книги. Всі інші прізвища полеглих увійдуть у другий том *Повстанських могил*.

Беручи основою персональні інформації, які поміщені у листках полеглих за десятипунктовою схемою, я написав 507 біографій полеглих. При цьому перевіряв я та виправив численні помилки у прізвищах, псевдонімах і назвах місцевостей. Користуючись оперативними звітами тактичних відтинків, хроніками відділів УПА та листами і спогадами колишніх членів підпілля, віднайденими у польських архівах, розшифрував я назви сотень, в яких служили ті вояки, що полягли на території ТВ «Бастіон» і «Данилів» та опрацював примітки з інформаціями про обставини їхньої смерті. Підібрав я також фотографії і опрацював показник прізвищ, псевдонімів і місцевостей. У другій частині книжки поміщено 11 документів та добірку листів, які я отримав у ході праці над *Повстанськими могилами*. Оці, розподілені за тематикою листи, це суттєве доповнення публікованих біографій полеглих.

Біографії полеглих публікуються у хронологічному порядку з розподілом на окремі тактичні відтинки:

1. ТВ «Лемко» – 208 осіб. У тому: 1944 р. – 33, 1945 р. – 70, 1946 р. – 105.
2. ТВ «Бастіон» – 157 осіб. У тому: 1944 р. – 4, 1945 р. – 90, 1946 р. – 63.
3. ТВ «Данилів» – 142 особа. У тому: 1944 р. – 40, 1945 р. – 26, 1946 р. – 76.

Усього 507 прізвищ та псевдонімів полеглих.

Прізвища полеглих подаються у хронологічному порядку окремо для кожного року (визначальною є дата смерті), починаючи від січня. У випадку такого бою, в якому полягло багато осіб, їхні прізвища або псевдоніми подані в алфавітному порядку з врахуванням військових чинів.

Найраніші поміщені в книжці інформації про полеглих воїнів УПА походять з ТВ «Данилів». Були це стрільці, що загинули 11 лютого 1944 р. у селі Шиховичі Грубешівського повіту в боротьбі з польським підпіллям. У ТВ «Бастіон» перша записка про полеглих означена 11 квітня 1944 р.; найпізніше першу інформацію про полеглих записано в ТВ «Лемко» – 19 жовтня 1944 р. Останні прізвища полеглих, що названі в цій книжці, були записані під такою датою смерті: ТВ «Данилів» – 19 ве-

ресня 1946 р.; ТВ «Бастіон» – 27 грудня 1946 р.; ТВ «Лемко» – 24 липня 1946 р.

507 публікованих у книзі біографій полеглих містять прізвища лише вояків і командирів УПА. Немає тут членів ОУН, СБ і СКВ. Брак також прізвищ полеглих жінок. У книжці поміщено біографії 2 командирів куренів УПА («Коник» і «Ягода») та 7 командирів сотень УПА («Балай», «Веселий», «Гайда», «Крапка», «Крилатий», «Кропива», «Орський»). Є тут також імена двох вояків УПА, що були поранені, попали у полон і згодом були засуджені на смертну кару та страчені.

З невідомих приводів забракло у цих повстанських документах біографій першого командира Перемиської Воєнної Округи УПА «Ударники» (загинув, правдоподібно, 23 листопада 1944 р.) та поручника «Барона», першого командира сотні «Ударники б» (загинув 21 жовтня 1945 р. під час атаки на Кузьмину Перемиського повіту, як командир з'єднаних відділів СКВ), а також багатьох вояків сотень з ТВ «Лемко» тобто тих з'єднань, які у цей час зазнали, як відомо, втрат. Суттєвим недоглядом у частині біографій полеглих ТВ «Бастіон» і «Данилів» є відсутність у них інформацій про назву чи хоча б криптонім сотні, до якої належав полеглий стрілець. Там, де було це можливим, поповнив я ці прогалини на основі інших джерел.

Аналіз публікованого матеріалу породжує чимало рефлексій і питань. Ось хоча б основне: хто загинув першим – хто поклав голову останнім? Є це одне з тих питань, на які важко сьогодні знайти відповідь, якщо взагалі відповідь на нього буде можливою. Навчені знанням історії формування ОУН і УПА на згаданій території західноукраїнських земель, можемо лише здогадуватися, що публіковані у книжці прізвища не належать тим, хто в українському підпіллі вперше поклав голову у боротьбі за волю. Звичайно, вирінає тут наступне складне питання: про початок і кінець українського підпілля на західних окраїнах української етнічної території. Але це і не є наміром автора, ані завданням цієї книжки.

Безперечною цінністю зібраного в архівах УПА і публікованого в цьому виданні матеріалу є детальність елементів біо-

графій, зокрема прізвищ, дат народження і, що найцінніше, дат смерті півтисячі людей. У більшості біографій подано також місце похоронення полеглого. І хоч оці інформації дуже загальні (цвинтар, біля церкви і т.п.), то все-таки можуть вони виявитися допоміжними у дальших пошуках могил чи хоч би у приблизному встановленні місця, де спочивають тлінні останки полеглого. Не має в мене сумніву, що багато сімей після появи книжки почне такі пошуки. Можна надіятися на те, що ці інформації спричиняться до заснування товариства опіки над стрілецькими могилами Закарпаття.

У книжці, присвяченій воювачам, що загинули на території Люблінського і Ряшівського воєвідств, є чимало прізвищ таких осіб, котрі народилися і до часу приходу у підпілля жили на Львівщині, Станіславівщині чи Волині. Серед імен полеглих є також кілька прізвищ, або, на жаль, лише псевдоніми вояків родом зі Східної України.

Те, що найперше звертає увагу під час перечитування біографій – це молодий вік полеглих. Сьогодні ми сказали б – вони ж ще діти. Щойно починали жити, ще все було перед ними і саме тоді їхнє життя обривалося – брутально, трагічно.

Тому-то єдине, що можемо для них зробити сьогодні – це пам'ятати про те, за що загинули ті, чий прізвища публікуються у цій книзі тіней, що зовуть.

*

Усіх, хто може подати нові прізвища полеглих членів українського підпілля та поповнити поміщені у книжці біографи полеглих, розшифрувати їхні псевдоніми, зібрати додаткові інформації про їхнє життя, підпільну діяльність, обставини смерті, дуже прошу писати на адресу Видавництва Українського Архіву. Матеріали ці будуть поміщені у другому томі *Повстанських могил*. Інформації про полеглих членів підпілля прошу подавати за опублікованою наприкінці книжки схемою «Листка полеглого».

Складаю щире подяку всім тим, хто допоміг у виданні цієї книжки.

Евген Місцло

FROM THE EDITOR

We present to our readers the first volume of the *Powstanski mohyly. Memorial Book Fallen on the Field of Glory Soldiers of the Ukrainian Insurgent Army – West from Military Region VI "Sian" Military Districts "Lemko", "Bastion", "Danyliv" (1944-1946)*. Through this publication, we intend to return to our history, many years after the event, the names of 507 UPA soldiers who gave their lives in the defense of their native land and people but until now had remained anonymous.

The material we are publishing does not require any pompous words or grandiose commentary. The names of several hundred young men killed in battle testify to yet another tragedy of the post-war generation of Ukrainians in Poland. For many of us, the publications of these names will represent a painful end of the hope that perhaps these men are still alive somewhere, perhaps they will still return.

Memorial Book Fallen on the Field of Glory is, first and foremost, a documentary record of our most recent history, in which there still remain so many "blank pages" – hundreds of nameless soldiers fallen on the field of battle. Whether we fill in these pages and honour these still nameless soldier, or simply forget them, now depends only on us. Our memory of the fallen soldiers, their graves, will stand as proof that their death was not in vain.

The first volume of *Memorial Book Fallen on the Field of Glory* is published jointly by the Ukrainian Archive and Litopys UPA.

*

My work on *Memorial Book Fallen on the Field of Glory* began at the same time as I started my search for documents for the book *Akcja "Wisla"*. In military reports and accounts of battles I saw, for the first time, the pseudonym, and often real names, of members of the Ukra-

inian underground killed during the anti-guerilla operations of the Polish Army. At this time, 10 years ago, I was faced with the question: was there any sense in trying to collect these additional materials, scattered randomly in various places, or would it be better to focus only on searching for documents for the book on which I was working? This question was very relevant because of the size of the holdings of the military archive (hundreds of volumes of materials, each volume averaging 400-600 pages). To collect the additional material, each page of each document would have to be read and the information copied by hand. And even if the information were collected, would it be possible now, almost 50 years later, to really reconstruct the human losses of the Ukrainian underground, given that the UPA archives had been destroyed and the atmosphere in Poland for this type of research was not encouraging?

With time, however, the question about the sense of trying to collect this information became more than just a moral question debated by the author. It became a matter of the consciousness of everyone who bears the obligation to preserve the memory of the fallen: their families, friends, comrades-in-arms, churches.

I do not know what finally led me to take on this task. Perhaps it was a need to look for answers to the questions we still feared to ask. Perhaps it was curiosity about who these soldiers, persistently referred to as "Ukrainian bandits", really were, why they entered the underground, for what cause they fought and died. Or perhaps it was just the ordinary human joy experienced at each discovery of the name of a fallen soldier within the thousands of dusty pages of archival documents which nobody had examined before and perhaps never will again.

Here, then, is the "philosophy" behind this book: each discovered name of a fallen UPA soldier is a symbolic grave, each pseudonym, a soldier's wooden cross. And a book? Perhaps this symbolizes a cemetery for insurgents, which will never again be destroyed by any bulldozer.

My collection of information took several years of systematic archival research, followed by a wide-scale correspondence with the families and friends of the fallen. The letters that I received ultimately confirmed my belief that a book on this topic was needed. I gave it the wor-

king title *Memorial Book Fallen on the Field of Glory* and this title has remained.

With time, it became apparent that people have not forgotten the names of those who fell while fulfilling their self-imposed obligation to protect the Ukrainian population from attacks by the Polish underground, the Polish Army and the NKVD and deportation from their native lands. In letters, people began providing, fearfully at first the names of fallen fighters and brief biographies of their equally brief lives. With increasing frequency, they sent invaluable photographs and personal documents. The wealth and variety of the information received demanded that it be organized and used. This inspired the preparation of the "Fallen Soldier Information Sheet", patterned on the information sheet used within the UPA. These sheets, printed and circulated among former members of the underground and published in the press, made it possible to establish several hundred new names of fallen soldiers.

So far, we have collected about one thousand names or pseudonyms of persons who are known to have been killed while fighting in the underground against the Polish Army, the NKVD, militia or organs of the Security Administration. These persons include private soldiers, noncommissioned officers and officers of the Ukrainian Insurgent Army, Self-Defense Units and Security Service battle units and members of the Organization of Ukrainian Nationalists, who in terms of organization, belonged to the structures of the UPA Military Region VI "Sian", now known as the "Zakerzon krai". We have also established some names and pseudonyms of fallen fighters from other UPA regions, as well as numerous names of people who were accused of collaborating with the underground and shot or tortured to death during the repressive operations conducted by the Polish Army against the Ukrainian civilian population. These people did not have pseudonyms and did not swear their allegiance to Ukraine, but nevertheless, they died for her.

The information about fallen fighters is organized in the following manner:

1. Those who were killed in 1944-47 and after the deportation of the Ukrainian population as part of the "Visla" operation on the following territory:

- a) UPA Military District 26 "Lemko" (OUN Region I) – counties: Peremyshl (Przemyśl), Lisko (Lesko), Sianik (Sanok), Bereziv (Brzozów), Krosno (Krosno), Yaslo (Jasło), Horlytsi (Gorlice).
 - b) UPA Military District 27 "Bastion" (OUN Region II) – counties: Tomashiv Liublinskyi (Tomaszów Lubelski), Lubachiv (Lubaczów), Yaroslav (Jarosław), part of Peremyshl (Przemyśl).
 - c) UPA Military District 28 "Danyliv" (OUN Region III) – counties: Bila Pidlaska (Biała Podlaska), Volodava (Włodawa), Kholm (Chełm), Hrubeshiv (Hrubieszów) and part of Tomashiv Liublinskyi (Tomaszów Lubelski).
2. Those who were killed in 1947-1956 in western or northern Poland, where they travelled individually or in organized group in the wake of the deported Ukrainian population. The last documented cases of deaths of members of the underground in battle with the Polish Army or Security Administration in this region occurred in 1955.
3. Those who were killed in the Ukrainian SSR, to where some UPA companies (those of "Khrin", "Stakh" and "Bir") and some members of the civilian OUN network of the "Kholodnyi Yar" and "Beskyd" megadistrict moved in the summer of 1947.
4. Those who were killed while crossing through Czechoslovakia towards the American zone of occupation in Germany.
5. Those who were killed in Poland, Czechoslovakia and the Ukrainian SSR in 1950-1954 as the result of the activity of the Security Administration and NKVD agent Leon Lapinsky ("Zenon").
- The real losses of the Ukrainian underground are not known. According to the data of the UPA Military Region "Sian" headquarters, prepared in the spring of 1947, from mid-1944 to the end of 1946, 694 UPA soldiers were killed (this does not include the losses of the OUN civilian network, Security Service or Self-Defense Units). However, no such calculation of UPA losses exists for 1947, particularly for the time of the "Visla" operation. In a situation as tense as that experienced by the Ukrainian underground at this time, no one kept such a record. Similarly, no records have remained, or at least, none have been found so far, which would allow at least an estimation of the number of members of the OUN, Security Service or Self-Defense Units who were killed in 1944-1947.
- Polish sources about losses of the Ukrainian underground are incomplete and above all, unreliable. The historians W. Szota and

A. Szczesniak, authors of the book "Droga do nikąd", estimate UPA losses from July 1944 to March 1947 at 1500 killed. If we calculate Ukrainian losses on the basis of the reports and accounts of the Polish Army units fighting against the UPA in Poland, we find that from June 1945 to March 1947 the number of people killed was 3,400. According to the final report of the "Visla" operational group, during the "Visla" operation, that is, from April 28 to July 31, 1947, the Ukrainian underground suffered a loss of 1509 persons, with 543 killed and 966 taken prisoner; after the end of the operation, at least 50 more people were killed. During the movement of the UPA to the American zone in Germany, from June 10 to November 12, 1947, fighting with the Czechoslovak army resulted in 61 UPA soldiers killed and 289 taken prisoner, including 41 wounded, of whom many died. For the most part, the pseudonyms and names of those killed or who died of wounds in Czechoslovakia have not yet been established. For this, research in Slovak and Czech archives is required. The losses experienced by UPA units which moved to the Ukrainian SSR during the summer of 1947 are not known. We can only surmise that most of their members were killed in battle with NKVD units.

We are not able here to fully assess the reliability of the figures cited above. However, taking into account the numbers of UPA soldiers in Poland, we can say that these figures are not realistic. It is now widely recognized that the figures of losses inflicted to the Ukrainian underground include large numbers of murdered innocent civilians.

*

In this first volume of *Memorial Book Fallen on the Field of Glory*, we are publishing 507 biographies of UPA soldiers who were killed in the UPA Military Region VI "Sian". I discovered the source of these biographies during my work in 1992-1993 in the State Security Administration Archive in Warsaw. In 1994, I found copies of the same documents in the Central Archive of the Ministry of Internal Affairs.

Not much is known about the history of these documents. In the autumn of 1946, the Supreme Commander of the UPA Military Region "Sian", Myroslav Onyshkevych, "Orest", ordered that lists of soldiers killed from the time of the beginning of underground activity in the "Zakerzon krai" be compiled on the basis of reports of commanders

of military districts and companies. These materials, submitted from the field, were held in the "Sian Military Region headquarters archive, located with the battalion commanded by "Zalizniak", who was also the commander of the "Bastion" Military District and Chief of Staff of the Military Region. Private "Kamin", headquarters secretary of "Zalizniak's" battalion, was given the assignment of organizing and compiling this information. Until the end of May or beginning of June 1947, Private "Kamin" worked in a bunker erected on the land of the farm of Ivan Luts, on Dembin's property in Hrubeshiv (Hrubieszów) county.

Information about fallen soldiers arrived at UPA headquarters in various forms: fragments of battle accounts, collective lists, individual sheets, sometimes miniature messages inscribed on scraps of paper. The majority were partly in code (name, place of birth, name of unit). At headquarters, the materials were organized according to military district: "Lemko", "Bastion" and "Danyliv". After decoding, personal information about each fallen soldier was written with a non-erasable pencil on a separate page of a school notebook in 10-point form as follows: 1) name and surname; 2) pseudonym; 3) date of birth; 4) place of birth, county; 5) military rank and function, name of UPA company; 6) education and profession; 7) information about military service in foreign armies; 8) date and place of death; 9) place of burial; 10) biography.

With the beginning of the "Visla" ("Wisła") operation, work on the lists of the fallen was suspended. The record of names was continued to the summer or autumn of 1946, depending on the military district, although some material was also gathered about soldiers killed later. The complete list, 260 pages, was bound together and numbered. On the first page, a drawing was done with coloured pencils showing two angels bending over an insurgent grave. Under the drawing was the title: *Memorial Book Fallen on the Field of Glory Soldiers of the Ukrainian Insurgent Army West-Sian, from the Lemko Military District*. The collected materials were packed into a box, along with other documents, and hidden underground in a bunker under the stable of the Greek Catholic manse of Father Oleksiy Koliankovskyi in the village of Denyska (Dyniska), Tomashiv (Tomaszów) county. In 1949, the existence of these documents was discovered by workers of the Security Ministry in Warsaw.

None of the people linked to this archive are still alive. According to an unconfirmed source, Private "Kamin" Hryhorii Kudryk was sentenced to death on October 8, 1947 in Tomashiv Liublinskyi and executed on 5 November of that year. The UPA Commander Myroslav Onyshkevych, "Orest", was arrested on March 2, 1948 in the village of Karcheviska, Lubin county, Wroclaw province and executed on July 6, 1950. Father Kolankovskyi was charged with collaborating with the UPA, arrested, taken to the Jaworzno concentration camp and later, sentenced to prison. On July 27, 1953, he was murdered by prison guard in Sztum, who drowned him in a barrel of water kept for fighting fire.

Because of the historical value and quality of the collected materials, we are publishing them in full as a separate book. All other names of fallen soldiers will be published in the second volume of *Memorial Book Fallen on the Field of Glory*

On the basis of the personal information included on the sheets, I wrote 507 biographies of fallen soldiers. I also verified and corrected errors in names, pseudonyms and place names. Where possible, I decoded and provided the names of companies. In addition, I selected photographs and prepared indexes of names, pseudonyms and place names. In the second part of the book, I included some of the letters that arrived at the Ukrainian Archive.

The biographies of the fallen soldiers are organized according to military district in chronological order:

1. "Lemko" Military District – 208 persons, i.e., 33 in 1944, 70 in 1945, 105 in 1946.
2. "Bastion" Military District – 157 persons, i.e., 4 in 1944, 90 in 1945, 63 in 1946.
3. "Danyliv" Military District – 142 persons, i.e., 40 in 1944, 26 in 1945, 76 in 1946.

The total number of names and pseudonyms is 507.

The names of the fallen soldiers are listed in chronological order by year (according to date of death), beginning with January of each year. In the case of a battle in which a number of people were killed, their names or pseudonyms are provided in alphabetical order.

The earliest information about UPA soldiers killed in battle mentioned in the book comes from the "Danyliv" Military District. These were soldier killed on February 11, 1944 in the village of

Shykhovychi (Szychowice), Hrubeshiv (Hrubieszów) county, in battle with the Polish underground. In the "Bastion" Military District, the first battlefield deaths are recorded on April 11, 1944 and in the "Lemko" Military District, on October 19, 1944. The last recorded deaths occurred, respectively, in the "Danyliv" Military District on September 19, 1946, the "Bastion" Military District on December 27, 1946, and the "Lemko" Military District on July 24, 1946.

The 507 persons whose biographies are published here are exclusively UPA soldiers and commanders. There are no members of the OUN, Security Service or Self-Defense Units. Neither are there any women killed by enemy forces. The book includes biographies of two commanders of UPA battalions ("Konyk" and "Yahoda") and seven commanders of UPA companies ("Balay", "Veselyi", "Hayda", "Krapka", "Krylatyi", "Kropyva", "Orskyi"). Also included are two UPA soldiers who were wounded and taken prisoner and later sentenced to death and executed.

For reasons not known to us, there is no biography of Lt. "Baron", commander of "Udarnyky" company 96a, who was killed on October 21, 1945 in the village of Kuzmyna (Kuźmina) Peremyshl (Przemysł) county, or of a number of soldiers from "Lemko" Military District companies which, we know, sustained losses during this time. A serious lack in some of the biographies from the "Bastion" and "Danyliv" Military Districts is the absence of the name or code name of the company to which the fallen soldier belonged. Where possible, we added this information basing ourselves on other sources.

A reading of the materials published here inevitably gives rise to a number of questions, perhaps the most straightforward being who was killed first and who last? This is one of many questions to which it will be difficult, if not impossible, to find an answer now. Knowing the history of the development of the OUN and UPA in this western Ukrainian territory, we assume that the fallen soldiers mentioned in this book were not the first sacrifices of the Ukrainian underground. Of course, a more complex question arises regarding the beginning and end of Ukrainian underground activity in Western Ukraine, but it is not our intention here to try to answer it.

What makes the materials collected in the UPA archives and published in this book so valuable is the detail provided about names,

dates of birth and most importantly, dates of death of over 500 people. Most of the biographies also mention the place of burial of the fallen soldier. Although this information tends to be very general (cemetery, beside the church, etc.), it could be helpful in the search for graves, at least to approximately determine the place where the remains of a fallen soldier lie. I have no doubt that many families will begin such searches after the appearance of this book. I hope this will result in the formation of an association dedicated to care for the graves of fallen UPA soldiers on Polish territory.

In the section about soldiers killed in Liublyn (Lublin) and Riashiv (Rzeszów) provinces are many names of people from the Lviv, Stanyslaviv and Volyn regions. There are also some names and unfortunately, in most cases, only pseudonyms, of soldiers from Eastern Ukraine.

In the second part of the book we publish a selection of the documents and the letters I received during my work on *Memorial Book Fallen on the Field of Glory*. The documents and the letters, organized thematically, are a valuable addition to the published biographies.

What strikes the reader most while reading the biographies of these soldiers is their young age. Today we would say that they were only children. They had just begun their lives, their whole future lay before them, and suddenly their lives were ended brutally and tragically. The only thing we can do for these young men today is to remember the cause for which they gave their lives.

*

We invite anyone who can add to the personal information about fallen soldiers published in this book, decode their pseudonyms, provide additional information about their lives, underground activity or circumstances of death, to contact us at the Editorial Offices, Ukrainian Archive or Litopys UPA. These additional materials will be published in the second volume of *Memorial Book Fallen on the Field of Glory*. Information about fallen members of the underground should be provided in the form used for the "Fallen Soldier Information Sheet".

I take this opportunity to thank everyone who contributed to the publication of this book.

Eugeniusz Misilo

Коли від вигнання з Батьківщини сплинуло близько піввіку, виявилось, що українські люди не забули тих, хто захищав їх від атак польського підпілля, потім Війська Польського, загонів УБ та НКВД, хто боронив їх у час пацифікації. На цвинтарі у селі Грушовичі неподалік Перемишля насипали вони могилу і поставили пам'ятник тим, що волю народу відвоювали, самі її не дочекавши. Час не приспав однак пристрастей тих, хто успадкував ненависть до українського імені. На цвинтарі у Грушовичах ще раз підняли вони руку на національну гідність і пам'ять українців. Фото Пйотра Вуйціка.

26

**Тактичний Відтинок
Української
Повстанської Армії
«Лемко»**

(19.X.1944 – 25.VII.1946)

1944

«Дунай» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Байди»¹. Дата і місце народження не встановлені. Загинув 19 жовтня 1944 р. в Перегінську Долинського повіту в бою з військами НКВД. Місце поховання не встановлене. Тіло залишилося на полі бою, а на другий день після смерті більшовики виставили його на прилюдний показ у Перегінську. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 19 жовтня 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 4.

«Верба» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 19 жовтня 1944 р. в Перегінську Долинського повіту в бою з військами НКВД. Місце поховання не встановлене. Тіло залишилося на полі бою, а на другий день після смерті більшовики виставили його на прилюдний показ у Перегінську. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 19 жовтня 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 4.

Микола Карабін «Кріс»

Стрілець, розвідник, а згодом командир роя сотні УПА «Нечая»². Нар. в Татариніві Рудецького повіту. Дата наро-

¹ «Байда» – Петро Миколенко – командир сотні УПА, зорганізованої навесні 1944 р. на Дрогобиччині, в основному з українців із Східної України, які дезертирували з Червоної Армії. В січні 1946 р., після смерті пор. Михайла Галля «Коника», «Байда» став командиром Перемиського куреня УПА і заступником командира 26 Тактичного Відтинка «Лемко».

² «Нечай» – прізвище невідоме – командир сотні УПА «Сурма», зорганізованої в Дрогобицькій Воєнній Окрузі УПА. Згодом цією сотнею командував «Бурій».

дження не встановлена. Загинув 30 жовтня 1944 р. в Нягрині Долинського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Нягрині. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 30 жовтня 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 5.*

Ярослав Мороз «Кармелюк»

Стрілець, розвідник, заступник командира роя сотні УПА «Нечая». Нар. в Кутах Золочівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 30 жовтня 1944 р. в Нягрині Долинського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Нягрині. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 30 жовтня 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 5.*

«Ворон» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Нечая». Нар. в Підбужжі Дрогобицького повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 9 листопада 1944 р.³ в Слободі Долинського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Слободі. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 9 листопада 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 6.*

«Лісовий» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Веселого»⁴. Дата і місце народження не встановлені. Помер 13 листопада 1944 р.⁵ в Тишівниці Стрийського повіту внаслідок хвороби. Похований на місцевому цвинтарі. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 13 листопада 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 6.*

³ У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: 8.11.1944.

⁴ «Веселий» – Данило Свістель – від серпня 1944 р. командир сотні «Ударники 1», яка увійшла до складу Лемківського куреня УПА під командою пор. Василя Мізерного «Рена», призначений на цей пост на місце сотенного «Євгена». Загинув 2 квітня 1945 р. Див. с. 46.

⁵ У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: 12.11.1944.

«Полтавець» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 16 листопада 1944 р. в Недільній Турківського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Недільній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуна з 16 листопада 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 7.*

Володимир Бурмич⁶ «Цв'іркун»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки»⁷. Нар. 1916 р. в Терці Ліського повіту. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 16.*

Дмитро Мацько «Яблонський»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1923 р. в Дзвинячу Турківського повіту. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 16.*

«Довбня» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені, походив зі Східної України. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу

⁶ У документах прізвище написано нечітко: *Буреніч, Буринч*. На основі листка полеглого, опрацьованого Василем Вайдою зі Старгарду Щецинського, встановлено, що «Цв'іркун» називався Володимир Бурмич, був сином дяка, перед війною вчився у Перемиській гімназії. Його брат, Михайло, служив у сотні «Чорного», в 1946 р. був переселений на Волинь і там помер. Листи до Українського архіву – Ч.д. 469/92 (далі: Ч.д. 469/92).

⁷ «Бурлака» – Володимир Щигельський – командир сотні «Ударники 4», яка пізніше увійшла в склад Перемиського куреня УПА. 4 січня 1949 р. був засуджений на смертну кару Військовим районним судом у Ряшеві і страчений 7 квітня 1949 р.

Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 11.

«Дон» (прізвище невідоме)

Стрільць сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені, походив зі Східної України. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 11.

«Донський» (прізвище невідоме)

Стрільць, розвідник сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені, походив зі Східної України. 8 жовтня 1944 р. був поранений від вибуху міни. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 7.

«Калина» (прізвище невідоме)

Стрільць сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені, походив зі Східної України. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Важко поранений, застрілив себе, щоб не здатися в руки ворога. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 8.

«Короленко» (прізвище невідоме)

Стрільць сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені, походив зі Східної України. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 10.

«Кручений» (прізвище невідоме)

Стрільць сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 15.

«Мороз» (прізвище невідоме)

Стрільць сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 14.

«Морський» (прізвище невідоме)

Ройовий сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 12.

«Паливода» (прізвище невідоме)

Стрільць сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені. Походив зі Східної України. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Важко поранений, застрілив себе, щоб не здатися в руки ворога. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 8.

«Періг»⁸ (прізвище невідоме)

Стрільць сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної

⁸ Так у документах. Правильно: «Пиріг».

Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 14.

«Побережний» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені, походив зі Східної України. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 9.

«Сніжний» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 12.

«Соловій» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 15.

«Стороженко» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 10.

Сушко (ім'я невідоме) **«Трава»**

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. в Стежниці Сяницького повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 17 листопада

1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 13.

«Цяпка» (прізвище невідоме)

Чотовий сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого булавного з 17 листопада 1944 р. і наказом ч. 20 від 15 серпня 1946 р. – до ступеня хорунжого.

AUOP, 2721, том I, арк. 9.

«Чатина» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 17 листопада 1944 р. в лісі біля Сторонної Дрогобицького повіту в бою з військами НКВД. Похований в Сторонній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 17 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 13.

«Липа» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. 18 листопада 1944 р.⁹ висланий на розвідку до Кропивника Старого Дрогобицького повіту, потрапив у засідку, влаштовану військами НКВД. Поранений, щоб не здатися живим у руки ворога, підірвав себе гранатою. Похований у Кропивнику Старому. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 18 листопада 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 17.

«Дрохва» (прізвище невідоме)

Ройовий сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Внаслідок психічної депресії застрелив себе 24 лис-

⁹ У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: 2.11.1944.

топада 1944 р.¹⁰ в Грозьовій Перемиського повіту. Закінчив старшинську школу УПА «Олені». Раніше був провідником «Юнацтва» в Збаражчині. Похований у Грозьовій. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого булавного з 24 листопада 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 19.*

«Береза» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені, походив зі Східної України. Загинув 25 листопада 1944 р.¹¹ в лісі біля Кривки Турківського повіту в бою сотні «Байди» і «Бурлаки» з відділом радянських пограничних військ. Похований у Кривці. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 25 листопада 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 18.*

«Дубовий» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Байди». Дата і місце народження не встановлені, походив зі Східної України. Загинув 25 листопада 1944 р.¹² в лісі біля Кривки Турківського повіту в бою з відділом радянських пограничних військ. Похований у Кривці. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 25 листопада 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 18.*

«Розлука» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 3 грудня 1944 р. в Руському Ліського повіту біля гори Магура Ступосянська, в бою з військами НКВД. Похований в Руському. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 3 грудня 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 20.*

«Циган» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 3 грудня 1944 р. в Руському Ліського пові-

¹⁰ У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: 29.11.1944.

¹¹ У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: 27.11.1944.

¹² У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: 27.11.1944.

ту біля гори Магура Ступосянська в бою з військами НКВД. Похований в Руському. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 3 грудня 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 19.*

«Макур» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Нечая» («Бурого»). Дата і місце народження не встановлені. Загинув 12 грудня 1944 р. в Плоскому Турківського повіту, в невідомих обставинах. Похований в Плоскому. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 12 грудня 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 20.*

Могила, насипана в честь Українських Січових Стрільців на горі Дубник в Улючі Сяницького повіту. Після спалення села і депортації улючан – могилу розкопали, а хреста порубали. Знімок передав Микола Ковальський (Брансво, Ельблонзьке в-во).

1945

«Воробець» (прізвище невідоме)

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Бурого»¹. Нар. в Новосілці Підгаєцького повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 7 січня 1945 р. в Потоці Великому Турківського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Потоці Великому. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 23.

Василь Данилів «Чуприна»

Стрілець сотні УПА «Бурого». Нар. в Чижиках² Золочівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 7 січня 1945 р. в Потоці Великому Турківського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Потоці Великому. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 21.

«Клим» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурого». Нар. у Вовчу Перемиського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 7 січня 1945 р. в Потоці Великому Турківського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Потоці Великому. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 22.*

«Масляр» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурого». Нар. в Ясені біля Перегінська Долинського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув

¹ «Бурий» – прізвище невідоме – командир сотні «Ударники 3». Див. с. 48.

² Так у документах. Йдеться правдоподібно про село Чижів або Цішки Золочівського повіту.

7 січня 1945 р. в Потоці Великому Турківського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Потоці Великому. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 21.

«Морозенко» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурого». Нар. на Золочівщині. Дата і місце народження не встановлені. Загинув 7 січня 1945 р. в Потоці Великому Турківського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Потоці Великому. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 22.

«Олекса» (прізвище невідоме)

Стрілець, санітар сотні УПА «Бурого». Нар. в Пшеничнику Долинського повіту³. Дата народження не встановлена. Загинув 7 січня 1945 р. в Потоці Великому Турківського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Потоці Великому. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 24.

Михайло Федак «Квітка»

Чотовий сотні УПА «Бурого». Нар. в Ясені Сяницького повіту⁴. Дата народження не встановлена. Загинув 7 січня 1945 р.⁵ в Потоці Великому Турківського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Потоці Великому. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 17.*

«Шрало»⁶ (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурого». Нар. в Язлівці Буцацького повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 7 січня 1945 р.

³ У документах записано: *Пшеничник-Долина*. Село Пшеничник було також у Товмацькому повіті.

⁴ У документах записано: *Ясень-Сянік*.

⁵ У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: *7.1.1944*.

⁶ Так у документах. За інформацією Якова Данчука з Кентшина польський стрілець мав псевдонім «Шрам». Ч.д. 533/92.

в Потоці Великому Турківського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Потоці Великому. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 23.

«Зорян» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 19 січня 1945 р.⁷ в Завої Сянницького повіту в сутичці з відділом польської міліції й НКВД. Похований в Завої. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 19 січня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 51.

«Гусак» (прізвище невідоме)

Бунчужний сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Помер 9 березня 1945 р. у Ветлині Ліського повіту від плямистого тифу. Похований на цвинтарі у Ветлині⁸. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого булавного з 9 березня 1945 р., а наказом ч. 20 від 15 серпня 1946 р. – до ступеня хорунжого.

AUOP, 2721, том I, арк. 24.

⁷ У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: 19.11.1945. В оперативному звіті ТВ «Лемко» за час від січня до листопада 1945 р. знаходиться коротка інформація про смерть «Зоряна»: *Дня 19 січня 1945 р. о год. 7.00 до села Завій, в якому квартирувала II-га чота чот. «Корпа» сотні «Веселого», приїхало 40 міліціантів (МО) з Волкової та 50 більшовиків. При відступі до лісу ворог обстріляв чоту, причому згинув стр. «Зорян».* AUOP, 2721, том VI, арк. 186.

⁸ В оперативному звіті ТВ «Лемко» за час від січня до листопада 1945 р. подано інформацію про похорон померлих на тиф стрільців сотні «Веселого»: *Дня 9 березня 1945 р. о год. 8.45 похоронено 3 стрільців, у тому бунчужний «Гусак», сотенний санітар «Свіркун» та стр. «Квіт», які померли на плямистий тиф. Тут слід згадати, що плямистий тиф кинувся між стрільцями сотні «Веселого» в другій половині лютого 1945 р. На плямистий тиф в згаданій сотні хворіло 50 стрільців, з котрих, як вище згадано, трьох померло, а решта повернулася до сотні.* AUOP, 2721, том VI, арк. 186.

«Квіт» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Помер 9 березня 1945 р.⁹ у Ветлині Ліського повіту від плямистого тифу. Похований на цвинтарі у Ветлині. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 9 січня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 25.

«Свіркун» (прізвище невідоме)

Стрілець, санітар сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Помер 9 березня 1945 р. у Ветлині Ліського повіту від плямистого тифу. Похований на цвинтарі у Ветлині. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 9 січня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 25.

Іван Срачик «Сокіл»

Стрілець, санітар сотні УПА «Громенка»¹⁰. Нар. 1922 р. в Маляві Добромильського повіту (після 1944 р. – Перемиський). В 1943-1944 рр. служив у дивізії «Галичина». Загинув 17 березня 1945 р. в Ляхаві Перемиського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Брижаві Перемиського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 26.

«Вовк» (прізвище невідоме)

Чотовий сотні УПА «Веселого». Нар. в Данилові¹¹ Зборівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах¹².

⁹ У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: 11.3.1945.

¹⁰ «Громенка» – Михайло Дуда – командир сотні «Ударники 2». Влітку 1947 р. перейшов рейдом з сотнею на Захід. У травні 1950 р. висланий в Україну з кур'єрською групою УГВР, загинув 7 липня 1950 р. біля села Ганяви Долинського району в бою з військами НКВД. Див. Петро Содоль, *Українська Повстанча Армія 1943-1949. Довідник*, Нью-Йорк 1994, с. 79-80.

¹¹ Так у документах. Правдоподібно назва села неправильна. У Зборівському повіті було село Данилівці.

¹² В оперативному звіті ТВ «Лемко» за час від січня до листопада 1945 р. так описано бій у Струбовиськах, в якому загинуло 14 вояків УПА: *Дня 21 березня 1945 р. о год. 8.45 сотенний «Веселий», який квартирував із сотнею*

Наказом Головного Штабу УПА ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого булавного з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 26.*

Михайло Оренчак «Соломей»¹³

Командир роя в сотні УПА «Веселого». Нар. 1909 р. на Закарпатті. Докладне місце народження не встановлене. Загинув

в с. Струбовиська, наказує бойову готовність. Стрільці опустили квартири та зайняли оборонні становища у віддалі 500 м на захід від села, на відтинку около 2 км довжини. Перша чота зайняла ліве крило, друга становища на право від дороги Струбовиська – Присліп, а середину – третя чота. Розпорядження ці видав сотенний «Веселий» на основі даних розвідки, яка донесла, що дня 20.3.45 р. о 13.00 год. прибуло до Тісної около 20 більшовицьких авт.

Сотня складалася тоді з 70 стрільців, а решта була хвора на тиф. О год. 8.45 надійшла дорогою Присліп–Струбовиська більшовицька стежа в складі 11 людей, яка, йдучи, час від часу стріляла. Чота чот. «Вовка» не стріляла, але підпустила ворога до себе на віддаль около 50 м і цільним своїм вогнем на шляху положила кількох більшовиків трупом. Решта стежі відступила та заалармувала телефоном свій загін, який ще вночі підїхав автами до с. Криве біля с. Тісна. По 30 хвилинах більшовики великою масою почали наступати на оборонні становища сотні. В часі наступу розлягалися крики: «урра», «за родіну, за Сталіна, здавайтесь бандеровці». Ворог починає стріляти з крісів, кулеметів та пепешок, крісових та важких кулеметів. Стрільці лежать непорушно в снігу, підпускають атакуючих більшовиків на віддаль від 40 до 50 метрів і щойно тоді приймають їх цільним вогнем. Більшовики панічно відступають, а на полі бою залишають багато вбитих та поранених. Посилена друга більшовицька атака також заломлюється, а ворог зазнає великих кривавих жертв. Більшовики пробують ще раз знищити наші сили і втретє поновлюють чолову атаку, примінюючи рівночасно обхідний маневр на наші крила. Зближається год. 11.45. Починається завзятий бій. Від сторони ворога падають на наші оборонні становища від Бескиду численні стрільна з полкового гранатомета. Обхідні більшовицькі маневри зостають від згаданих лісів відбиті з численними втратами для ворога. Та він висилає підкріплення обхідним частинам і сотня із-за 12-кратносильнішого ворога та вичерпання амуніції починає о год. 14.30 відступати в південно-східному напрямку у великі ліси Бескиду. Погоні за сотнею ворог не робив, але увійшов у село Струбовиська, підпалив його (осталося всього тільки 4 неспалені хати), а цивільне населення (дітей, старців та жінок) кидав до горючих будинків. AUOP, 2721, том VI, арк. 186-187. Про бій у Струбовиськах див. також с. 251-253.

¹³ Так у документах.

21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту, в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 27.*

Володимир Хаюс «Сова»

Командир роя сотні УПА «Веселого». Нар. 1907 р. в Кульчицях¹⁴ Самбірського повіту. Загинув 21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 21 березня 1945 р. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня старшого булавного. *AUOP, 2721, том I, арк. 27.*

«Булава» (прізвище невідоме)

Стрелець сотні УПА «Веселого». Нар. в Букачівцях Коломийського повіту¹⁵. Дата народження не встановлена. Загинув 21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 31.*

Микола Вінтонюк «Чобіт»

Стрелець сотні УПА «Веселого». Нар. 1926 р. в Молодятині Коломийського повіту. Загинув 21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 30.*

Василь Воробець «Попович»

Стрелець сотні УПА «Веселого». Нар. в Дрогобичі. Дата народження не встановлена. Загинув 21 березня 1945 р. в Струбо-

¹⁴ У Самбірському повіті були два села з цією назвою: Кульчиці Руськальні і Кульчиці Шляхетські.

¹⁵ У документах подано: Букачівці-Коломия.

виськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 30.*

«Герой» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Веселого». Нар. в селі Орюв¹⁶. Дата народження не встановлена. Загинув 21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 32.*

Михайло Данилюк «Муха»

Стрілець сотні УПА «Веселого». Нар. 1916 р. в Чорному Потці Коломийського повіту. Загинув 21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 28.*

Володимир Іванчук «Струм»

Стрілець сотні УПА «Веселого». Нар. 1922 р. в Скалаті. Загинув 21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 31.*

Степан Комар «Травичка»

Стрілець сотні УПА «Веселого». Нар. 1921 р. у Війську Добромильського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Загинув 21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 29.*

¹⁶ Так у документах. Не подано, в якому повіті знаходилося це село. Правдоподібно йдеться про Орове (Ogów) Дрогобицького повіту.

Володимир Підгірний «Диск»

Стрілець сотні УПА «Веселого». Нар. 1919 р. в Бушковичах Перемиського повіту. Загинув 21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 29.*

«Потічний» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 32.*

Степан Сніда «Кривий»

Стрілець сотні УПА «Веселого». Нар. в Мальчицях Городоцького повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 21 березня 1945 р. в Струбовиськах Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі в Струбовиськах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 21 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 28.*

Михайло Мілецький-Іванович¹⁷ «Боярин»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1902 р. в Кам'янці Струмилівій Львівського воєвідства. Жонатий, батько двох дітей. Загинув 30 березня 1945 р. в Берегах Горішніх Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Берегах Горішніх. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуна з 30 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 33.*

Іван Ткачук «Тріска»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1916 р. в Яструбичах Сокальського повіту. Загинув 30 березня 1945 р. в Берегах Горішніх Ліського повіту в бою з військами НКВД і там

¹⁷ Так у документах.

похований. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 30 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 33.*

Данило Свістель¹⁸ «Веселий»

Командир сотні УПА «Ударники 1». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 2 квітня 1945 р. в околицях Ветлини Ліського повіту в бою з військами НКВД¹⁹. Похований на цвинтарі у Ветлині. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня старшого булавного з 2 квітня 1945 р., а наказом ч. 20 від 15 серпня 1946 р. авансований до ступеня поручника. *AUOP, 2721, том I, арк. 35.*

«Смок» (прізвище невідоме)

Стрільць сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 2 квітня 1945 р. в лісі Бескид біля Ветлини разом з командиром сотні «Веселим» у бою з військами НКВД. Похований на цвинтарі у Ветлині. Наказом Штабу Воєнної

¹⁸ У документах подано лише прізвище без імені.

¹⁹ З оперативного звіту ТВ «Лемко» за час від січня до листопада 1945 р.: Дня 2 квітня 1945 р. о год. 6.00 більшовики, які квартирували в с. Ветлина, силою 200 людей, підведені сексотом окружили сотню «Веселого» в землянках у Середній Лютовій. У висліді бою, який там вив'язався, згинув сотенний лікар «Гуцул» та сотен. політвиховник «Кривуля», які в той час лежали хворими на плямистий тиф у згаданих землянках. Сот. «Веселий» пропав безвісти. Сотня, внаслідок зникнення сотенного «Веселого», розбіглася і малими групами почала збиратися, щоби перейти за Сян на схід у рідні сторони. Коли я про це довідався, зібрав всіх у лісі між Ветлиною, Сухими Ріками, Затварницю, Руським, Насічним та Берегами Горішніми. Туди стягнув я також всіх тих, що були хворі на плямистий тиф. Заготовлено для них відповідні харчі протягом 2,5 місяця, щоб в цей спосіб віджити стрільців по перебутому тифі і стрільців виснажених голодом та довгими маршами після бою під Струбовиськами. Командування сотні передав я тимчасово сот. «Яричеві», якого прислав мені з Надрайону «Холодний Яр». *AUOP, 2721, том VI, арк. 187.*

Тіла сотенного «Веселого» і загиблого разом з ним стрільця «Смока» віднайдено по якомусь часі в опустілій хаті в лісі Бескид над Ветлиною, де, правдоподібно, померли внаслідок одержаних у бою ран. Розпізнано їх по мундирах. 15 червня 1945 р. командиром сотні «Ударники 1» призначено старшого булавного «Дідика».

Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 2 квітня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 35.*

«Гуцул» (прізвище невідоме)

Стрільць, санітар сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 2 квітня 1945 р. у Ветлині Ліського повіту під час атаки військ НКВД. У цей час він знаходився в селі на лікуванні від плямистого тифу. Похований на цвинтарі у Ветлині. Наказом Головного Штабу УПА ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня старшого булавного з 2 квітня 1945 р., а наказом ч. 20 від 15 серпня 1946 р. авансований до ступеня хорунжого. *AUOP, 2721, том I, арк. 34.*

Олександр Котлярів «Кривуля»

Стрільць, політвиховник сотні УПА «Веселого». Нар. 1904 р. в Поносній Ворошиловградській області. Загинув 2 квітня 1945 р. у Ветлині Ліського повіту під час атаки військ НКВД. У цей час він знаходився в селі на лікуванні від плямистого тифу. Похований на цвинтарі у Ветлині. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня старшого булавного з 2 квітня 1945 р., а наказом ч. 20 від 15 серпня 1946 р. авансований до ступеня хорунжого. *AUOP, 2721, том I, арк. 34.*

«Довбня» (прізвище невідоме)

Стрільць сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 5 квітня 1945 р. в Царинському Ліського повіту в невідомих обставинах. Похований у Царинському. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 5 квітня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 36.*

«Дербушка» (прізвище невідоме)

Вістун, командир роя сотні УПА «Веселого». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 9 квітня 1945 р. в Буківцю Ліського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Буківцю. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня старшого булавного з 9 квітня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 36.*

Богдан Максим «Снігур»

Стрілець сотні УПА «Бурого»²⁰. Нар. 1922 р. в Перекурінцях Винницької області. Загинув 10 квітня 1945 р. на Буковецькій полонині від вибуху міни²¹. Похований в Буківцю. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 10 квітня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 37.

Степан Баранчук «Волиняк»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1922 р. в Березній Рівненського повіту. Загинув 11 квітня 1945 р. в Ставному під час рейду сотні у Карпати в бою з військами НКВД і там похований. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 11 квітня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 38.

«Шурко» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурого». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 15 квітня 1945 р. в Буківцю Ліського повіту, після повернення відділу з рейду в Карпати. Похований у Буківцю. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 15 квітня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 38.

²⁰ «Бурій» – командир сотні «Ударники 3» (раніше цією сотнею, зорганізованою в Дрогобицькій Воєнній Окрузі УПА, під назвою «Сурма», командував «Нечай»). Як подано в оперативному звіті ТВ «Лемко» за час від січня до листопада 1945 р., сотенного «Бурого» завішено 1 серпня 1945 р. в обов'язках командира сотні з приводу романсу з полькою, секретаркою МО, яку захоплено в полон. Після 3 місяців, під натиском провідника Надрайону ОУН «Бескид», засуджено його на смертну кару, яку згодом, після інтервенції командира Воєнної Округи УПА «Сян» пор. Мирослава Онишкевича «Ореста», передано до повторного розгляду польового суду. У між часі, в січні 1946 р., «Бурій» покинув ряди УПА і перейшов на територію Словаччини. З сотні звільнено 90 новоприйнятих стрільців, 15 стрільців з II чоти відряджено до СКВ, а решту, 18 стрільців, приділено до I чоти «Горбового», яка в червні 1945 р. нараховувала 47 стрільців. 1 листопада 1945 р. чоту «Горбового» включено до новозорганізованої сотні «Біра». AUOP, 2721, том VI, арк. 193-194.

²¹ В оперативному звіті ТВ «Лемко» за час від січня до листопада 1945 р., в частині, присвяченій сотні «Бурого», подано: *Дня 14 квітня 1945 р. о год.*

«Базар» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 8 червня 1945 р. у Войтківському лісі біля Ямни Горішньої Перемиського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Ямній Горішній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 8 червня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 42.

«Бук» (прізвище невідоме)

Командир роя сотні «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Член ОУН. Загинув 8 червня 1945 р. у Войтківському лісі біля Ямни Горішньої Перемиського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Ямній Горішній. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого булавного з 8 червня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 39.

«Жук» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Член ОУН. Загинув 8 червня 1945 р. у Войтківському лісі біля Ямни Горішньої Перемиського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Ямній Горішній. Наказом

9-й сотні [«Бурого» і «Бурлаки» – ред.] опускають с. Бистре і лісом примують до с. Волосате. По дорозі до згаданого села стр. «Клим» наліз на міну з приводу чого був вбитий, а 3 стрільців від розриву міни було поранених. AUOP, 2721, том VI, арк. 192-193. Про смерть «Снігура», а також інші втрати сотні «Бурого» в цьому часі у звіті не має згадки. Від 14 квітня до 5 травня 1945 р. відділ перебував у Буківцю, де ведено вишкіл новоприйнятих стрільців.

21 червня 1945 р., як подано в цитованому оперативному звіті, сотня «Бурого» зазнала чергових втрат, яких також не відмічено у *Пропам'ятній книзі*, збереженій у Архіві УОР: *Дня 21 червня 1945 р. о год. 18-й на квартируючи сотню «Бурого» в лісах «Хрещата» (990 м), яка знаходиться в околицях сіл Рябе, Гічвиці і Кам'янка, більшовицькі погранзастави, які в той час служили на польській території на польсько-словацькій границі силою 80 людей, зробили наскок, у висліді якого забито стр. «Зеленого» (три тижні як вступив до відділу), а чот. «Олійник» тяжко поранений, який тиждень після цього помер. Ворог мав 17 вбитих, у тому 4 старшин нижчої ранги. AUOP, 2721, том VI, арк. 193.*

Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 8 червня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 39.

«Зрубик» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 8 червня 1945 р. у Войтківському лісі біля Ямни Горішньої Перемиського повіту в бою з військами НКВД²². Похований в Ямній Горішній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 8 червня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 43.

«Комар» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 8 червня 1945 р. у Войтківському лісі біля Ямни Горішньої Перемиського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Ямній Горішній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 8 червня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 41.

«Малинович» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 8 червня 1945 р. у Войтківському лісі біля Ямни Горішньої Перемиського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Ямній Горішній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 8 червня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 42.

«Соловейко» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 8 червня 1945 р. у Войтківському лісі біля

²² В оперативному звіті з Надрайону ОУН «Холодний Яр» з 31 грудня 1945 р. за час тзв. організаційно-мобілізаційної діяльності записано: 8.6.45 більшовики силою 500 осіб заатакували Войтківський ліс з трьох сторін, а саме зі сторони села Квасенина, Войткова і Ямни Горішня. В цьому лісі мала постій чота «Л» [«Левка» – ред.]. Заатакована чота мусила прийняти бій, щоб вирватись з оточення. Бій тривав 10 хвилин. Чота «Л» відступила в наміченому напрямку з вислідом: 9 вбитих і один поранений. Між вбитими був ройовий. Втрачено один кулемет «Дехтярова», 2 МП, 6 крісів і 1200 шт. амуніції. Втрачено ворога: 30 вбитих і 3 поранених. *AUOP, 2721, том VI, арк. 178.*

Ямни Горішньої Перемиського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Ямній Горішній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 8 червня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 41.

«Степаненко» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 8 червня 1945 р. у Войтківському лісі біля Ямни Горішньої Перемиського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Ямній Горішній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 8 червня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 40.

«Тичка» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 8 червня 1945 р. у Войтківському лісі біля Ямни Горішньої Перемиського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Ямній Горішній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 8 червня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 40.

Михайло Дорош «Козак»

Стрілець, зв'язковий сотні УПА «Громенка». Нар. 20 травня 1920 р. в Полянні Ліського повіту. 9 серпня 1945 р. потрапив у полон Війська Польського. Закатований на смерть під час допитів в арешті військового гарнізону в Бірчі. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 43.

Михайло Рапко²³ «Нежонатий»

Стрілець, командир роя сотні УПА «Громенка». Нар. 1913 р. в Бальниці Ліського повіту. В 1935-1936 рр. служив у Війську Польському. Загинув 20 серпня 1945 р. в Борівницькому лісі під час облави влаштованої Військом Польським. Місце поховання не встановлене²⁴.

AUOP, 2721, том I, арк. 45.

²³ У документах: *Рапко*. За даними сестри полеглого, Анни Сенько, прізвище пишеться: *Рапко*.

²⁴ У загальному звіті ТВ «Лемко» за час до жовтня 1945 р. подано, що 20 серпня 1945 р. під час великої облави влаштованої Військом Польським на терені Бірчанщини, виявлено, внаслідок зради «Гончара», криівку роя

Іван Хруний «Циліндер»²⁵

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Громенка». Нар. в Скородному Ліського повіту. Дата народження не встановлена. Замордований Військом Польським 20 серпня 1945 р. в Маляві Перемиського повіту, після цього як попав у полон у Борівницькому лісі. Похований в Маляві. *AUOP, 2721, том I, арк. 44.*

«Єльма» (прізвище невідоме)

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Громенка». Нар. на Станіславщині. Дата і докладне місце народження не встановлені. Загинув 20 серпня 1945 р. в Борівницькому лісі в бою з Військом Польським. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 45.

«Перець» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. в Пашовій Ліського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 20 серпня 1945 р. в Борівницькому лісі в бою з Військом Польським. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 44.

«Теплий» (прізвище невідоме)

Стрілець, чотовий бунчужний сотні УПА «Громенка». Нар. 1921 р. в Бережанах. 1938 р. боровся в рядах «Карпатської Січі» в обороні Карпатської України. Замордований Військом Поль-

«Горевія» і роя «Нежонатого» з чоти «Бартля». З обох роїв попало в полон 22 стрільці. Врятувався лише поранений і залишений військом у криївці «Лагідний» і стр. «Чайка», який вирвався з оточення під час стрілянини. Стрільців, які здалися, забрано до Бірчі. По дорозі Військо Польське застрілило: «Циліндра», «Теплого» і «Крука». Псевдоніми стрільців УПА замордованих ВП, подані у звіті, не погоджуються, за винятком «Циліндра» і «Теплого», з псевдонімами поданими в *Пропам'ятній книзі*. *AUOP, 2721, том VI, арк. 88-89.* Не погоджуються також деякі деталі опису цієї події. Див. с. 221-223.

²⁵ У листку полегло, опрацьованому Іваном Кертичаком з Глембощка, Ельблонзьке в-во, подано, що «Циліндер» називався Іван Хрунець, народився, правдоподібно, в 1928 р. Початково служив у сотні «Бурлаки», а згодом у «Громенка». Поранений у криївці в Борівницькому лісі, того самого дня був приведений військом до села Малява і застрілений офіцером ВП біля школи. У бункері загинуло 4 його товаришів. Врятувався тільки «Лагідний». Обширна інформація Івана Кертичака на цю тему, див. с. 269-270.

ським 20 серпня 1945 р. після того, як попав у полон в Борівницькому лісі. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 46.

Короновський (ім'я невідоме) «Стряж»²⁶

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1921 р. в Стрвяжику Ліського повіту. Загинув 11 вересня 1945 р. в Кописні Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Місце поховання не встановлене. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого встуну з 11 вересня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 46.

Володимир Микита «Крет»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1914 р. в Коровниках Перемиського повіту. 24 вересня 1945 р. під час облави Війська Польського на село Конюшу Перемиського повіту був поранений і попав у полон. Закатований на смерть під час слідства. Похований в Конюшій. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня встуну з 24 вересня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 47.

Богдан Серкізовський «Володко»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1924 р. в Негрибці Перемиського повіту. Закінчив 2 класи торговельної школи, а після переходу в підпілля – підстаршинську школу УПА. Загинув 24 вересня 1945 р. в Конюшій Перемиського повіту під час облави Війська Польського. Похований в Конюшій. Наказом

²⁶ Так у документах. Правдоподібно повинно бути «*Стрвяж*». В оперативному звіті Надрайону ОУН «Бескид» за час т.зв. організаційно-мобілізаційної діяльності знаходиться згадка про кількох стрільців СКВ, полеглих у вересні 1945 р. На жаль, не подано їх псевдонімів ані прізвищ. І так 27 вересня під час наскоку ВП на чоту СКВ «Явора» в селі Прелуки Сяницького повіту 1 стрілець загинув, 1 попав у полон. Знаходиться там також записка про одну з найбільших поразок СКВ на тому терені в бою з ВП: *29.09.1945 р. сотня СКВ під проводом чот. «Граня» очікувала нападу поляків на с. Вислок Гор. Під час неприсутності командира, якого арештовано на розказ д. «О-па» [«Остапа»? – ред.], надїхали поляки та почали обстрілювати з танкетки сотню СКВ. В панічній втечі сотня СКВ втратила 3 вбитих, 7 поранених, 28 стрільців попало в польський полон. Засідка невдалася із-за причини браку відповідного заступника командира.* *AUOP, 2721, том VI, арк. 203.*

Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 24 вересня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 47.

«Бурлака» (прізвище невідоме)

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Бурлаки». Дата і місце народження не встановлені. Закінчив підстаршинську школу УПА. Загинув 29 вересня 1945 р.²⁷ у Войтковій Перемиського повіту під час облави Війська Польського. Похований в Грозьовій Перемиського повіту. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня булавного з 29 вересня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 48.

«Богдан» (прізвище невідоме)²⁸

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 20 жовтня 1925 р. Місце народження не встановлене. Закінчив 5 класів початкової школи. Загинув 3 жовтня 1945 р. під час відплатної акції на Диялгову Березівського повіту (згорів біля палаючої хати). Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 49.

Степан Вайда «Гонта»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1927 р. в Тисовій Перемиського повіту. Загинув 3 жовтня 1945 р. під час відплатної акції на Диялгову Березівського повіту. Місце поховання не встановлене. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 3 жовтня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 48.

²⁷ У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: 28.9.1945.

²⁸ 3 жовтня 1945 р. з'єднані відділи УПА і СКВ провели відплатну акцію на чотири польські села: Диялгову, Бартківку, Лончкі, Сільницю, а також Павлокому, яку, після вимордування АК українців (3 березня 1945), заселено поляками. В оперативному звіті Надрайону ОУН «Холодний Яр» за час тзв. організаційно-мобілізаційної діяльності з 31 грудня 1945 р. подано, що у цій акції УПА втратила 6 вбитих, 10 поранених. Натомість у *Пропам'ятній книзі* поміщено лише листки полеглих стр. «Богдана» і «Гонти». Інформацій про інших полеглих не встановлено. *AUOP, 2721, том VI, арк. 179.*

За реляцією Мирослава Бачика з Лигниці серед полеглих в акції на Диялгову був Станіслав Дзівик (Дівик) з Володжа Березівського повіту. Псевдоніму та інших його персональних даних не встановлено. Ч.д. 190/92.

Володимир Конох «Бурій»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1924 р. у Вапівцях Перемиського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Під час війни був мобілізований до Червоної Армії, служив у ранзі сержанта. Загинув 15 жовтня 1945 р. в Туринці²⁹ під час облави Війська Польського. Місце поховання не встановлене. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 15 жовтня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 49.

«Кавка» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 1919 р. в Яжеві Новому Яворівського повіту. Під час війни служив у Червоній Армії. Загинув 19 жовтня 1945 р.³⁰ в Явірнику Руському в бою з Військом Польським. Похований в Явірнику. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 19 жовтня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 54.

«Дзвін» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. в Солоному Березівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув

²⁹ Так у документах. Не було села з такою назвою в тому районі Польщі. Правдоподібно йдеться про якийсь присілок, або села Тернава чи Тернавка Перемиського повіту.

³⁰ В оперативному звіті ТВ «Лемко» за час від січня до листопада 1945 р. подано, що бій у Явірнику Руському відбувся 21 жовтня 1945 р.: *О год. 13 (0) зорець повідомив, що до села наближаються поляки (ВП) в більшій кількості. Щоб дати охорону селу перед сподіваним грабунком, ком. чоти «Бартель» дає наказ відділу зайняти становища і не впускати ВП до села. Відділ займає становища на узгір'ї по лінії з півн.-зах. на півд.-схід, так що праве крило залягає роздоріжжя доріг Негрибка-Явірник Руський, Борівниця-Явірник Руський. Зайнявши вигідні становища для оборони, ком. «Бартель» дає наказ: «ворога підпускати близько, стріляти цільно і тільки по наказу». Ворог підсувається під село розстрілюю, стрілецьтво з запертим відділом нетерпеливо жде наказу: «вогонь». Ворога підпущено до 200 м і тоді цюжно по наказу відділ на цілій лінії відкрив вогонь. Поляки попали в паніку та почали тікати. По короткій передисці ворог, зорієнтувавшись в ситуації, перегрупував свої сили та став натискати більше на наше праве крило, на відтинок чоти ком. «Чайки». Там-то поляки підтягнули свогого «Максима» на гору під присілком Рибне, звідти почали сильно обстрілювати відтинок «Чайки». З того обстрілу загинув один стрілець з його чоти. *AUOP, 2721, том VI, арк. 189.**

22 жовтня 1945 р. під час акції на Кузьмину Перемиського повіту в бою з Військом Польським³¹. Місце поховання не встановлене. Тіло залишилося на полі бою. *AUOP, 2721, том I, арк. 50.*

Антін Довбуш «Скакун»

Стрелець сотні УПА «Громенка». Нар. 14 квітня 1914 р. в Павлокомі Березівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. В 1935 р. служив у Війську Польському. Загинув 22 жовтня 1945 р.³² під час акції на Кузьмину Перемиського повіту. Місце поховання не встановлене. Тіло залишилося на полі бою. *AUOP, 2721, том I, арк. 52.*

³¹ Акцію на станицю МО і відділ Війська Польського в Кузьміні провела 22 жовтня 1945 р. сотня «Громенка» разом з відділом СКВ під командою ст. бул. «Барона», підвідділом СКВ «Зруба» і бойковою СБ «Петі». Під час наступу загинув «Барон» і 4 стрільців сотні «Громенка», а 9 осіб, у тому «Громенко», було поранених.

З оперативного звіту ТВ «Лемко» за час від січня до листопада 1945 р.: *До стрільців промовив ком. «Громенко», сказав їм, що йдуть розбити польське гніздо в с. Кузьмина, короткими словами закріпив до боротьби, подав до відома умовні знаки та кличку, усталив порядок маршу і цілість рушила до місця акції. О 23.00 год. пвд. були на вихідних становищах своїх відтинків і зараз почали підсуватись під село. Коли ком. чоти «Бартель», будучи 5 м від станиці МО, дістав вогонь, пвд. на інших відтинках знаходилися ще на 200-300 м від села. По 10 хвилинах здобув станицю, знищив її та відступив. Ком. «Громенко», почувши перші стріли на відтинку «Бартя» і сподіваючись, що ворог вибіжить на становища, дав наказ: «бігом вперед!». Протягом кількох хвилин чот. «Чайка», завдяки енергійному наступові, хоч як сильний ворожий був вогонь, здобув 3 кулеметні гнізда, випер ворога з позицій та підпалив хати. На середньому відтинку ворогові вдалося здержати наступ наших пвд. Від перших стрілів згинув командир «Барон». Стрільцтво одначе пішло далше вперед. Боротьба кипіла. Ворог ужив важких гранатометів. Виявилося, що ворожі сили в с. Кузьмина вносили не 180, як подала розвідка, а 350, бо в останніх двох годинах прибули до с. Кузьмина додаткові сили ВП із сусідніх сіл Креців і Розпуття. Бій затягнувся в позиційну боротьбу. Деяким вд. вдалося таки вдертись до села, де доходило часто до рукопашного бою. Однак мети своєї не здобули, бо в найбільш критичний момент був поранений ком. «Громенко» і відтоді кожний пвд. став відступати на збірне умовлене місце. *AUOP, 2721, том VI, арк. 189-190.**

³² У документах дата смерті дописана над перекресленою: 20.11.1945.

Осип Нахим³³ «Свист»

Стрелець, кулеметник сотні УПА «Громенка». Нар. в Ліцї Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Дата народження не встановлена. Під час війни служив у дивізії «Галичина». Загинув 22 жовтня 1945 р. в Кузьміні Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Місце поховання не встановлене. Тіло залишилося на полі бою.

AUOP, 2721, том I, арк. 50.

Ярослав Сулик «Кос»

Стрелець сотні УПА «Громенка». Нар. 1927 р. в П'ятковій Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Загинув 22 жовтня 1945 р.³⁴ в Кузьміні Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Місце поховання не встановлене. Тіло залишилося на полі бою. *AUOP, 2721, том I, арк. 52.*

Богдан Демчук «Святош»

Стрелець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1927 р. у Вовчу Перемиського повіту. Закінчив 4 класи гімназії, а згодом підстаршинський вишкіл в юнацькій школі. Загинув 15 листопада 1945 року під час акції на Пикуличі Перемиського повіту. Похований у Пикуличах. *AUOP, 2721, том I, арк. 54.*

Іван Оленяк «Олег»

Стрелець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1923 р. в Сільчі Перемиського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Помер 2 грудня 1945 р.³⁵ в Тростянці Перемиського повіту внаслідок

³³ У документах прізвище записане неправильно: *Нахим*. У листку полеглого, опрацьованому Мирославом Бачиком з Лігниць на основі реляції батька, подано, що полеглий називався *Юзко (Йосиф) Нахим*, народився на присілку Морохів села Липа. Від 1944 р. служив у Польовій Жандармерії сотні «Громенка». У підпіллі вживав псевдонімів «Дуб» і «Свист». Загинув 22 жовтня 1945 р. в Кузьміні. Ч.д. 190/92.

³⁴ У документах дата смерті дописана над перекресленою: 20.11.1945.

³⁵ У документах дата смерті дописана над перекресленою: 12.12.1945. Акція на Бірчу була проведена 30 листопада 1945 р. Спалено с. Корінець, прис. Кремпак і східну частину Бірчі. Перша акція на Бірчу мала місце 22 жовтня 1945 р., цього самого дня і в цьому самому часі що й акція на Кузьмину. Бірчу заатакували з'єднані відділи куреня «Прута», сотні «Кармелока» і чоти «Горбового» з розв'язаної сотні «Бурого». Знищено станицю МО і спалено частину будинків у центрі містечка. Не розбито

ран, отриманих 30 листопада 1945 р. під час наступу на Бірчу. Похований у Тростянці. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 2 грудня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 53.*

Михайло Іштван «Карий»

Стрелець сотні УПА «Громенка». Нар. 7 березня 1922 р. в Іскані Перемиського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Застрілений 4 грудня 1945 р. в Мутвиці Перемиського повіту під час спроби втечі з полону Війська Польського³⁶. Похований у Волі Володзькій Березівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 53.

Микола Масник «Дуб»

Ройовий сотні УПА «Яра»³⁷. Нар. 10 вересня 1921 р. в Лімній Перемиського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи.

арешту і не звільнено ув'язнених у ньому українців. Під час цієї акції 4 вояків УПА було поранених, один з них, з куреня «Прута», помер. Його псевдоніму не встановлено. *AUOP, 2721, том VI, арк. 205.* Оперативний звіт «Горбового» з акції на Бірчу 22 жовтня 1945 р.

³⁶З оперативного звіту ТВ «Лемко» за грудень 1945 р.: *Дня 4 грудня 1945 р. о 14 год. було 80 поляків в с. Мутвиця коло Жогатина. Приїхали туди зі с. Котова. Пльх. «Макар» і стр. «Карий» їхали до села П'яtkова по книжки і через не увагу наїхали на поляків. Один поляк, убраний по-цивільному, вийшов з-за окопу, задержав їх і казав одному підійти. Стр. «Карий» зліз з воза і підійшов до нього. Тоді поляк казав йому положитися на землю. «Карий» почав кластися. Пльх. «Макар», сидячи на возі, не знав що робити, думав, що це такі свої роблять жарти. Коли однак з гори полюбився другий поляк і став кричати «тишимай другето!», тоді пльх. «Макар» і фірман почали тікати. Поляки за ними стріляли. Пльх. «Макар» утік, а фірмана з кіньми забрали до Бірчі. БСБ було в с. Явірник. Коли «Макар» прибіг і сказав що сталося, тоді брат залишеного стрільця «Карого» і ще 6 БСБ-істів пішли на с. Мутвиці відбивати стр. «Карого». Поляки були ще в Мутвицях і мали стійку на жогатинському ділі. Боївка пустила кулеметну серію, поляки почали тікати. Стр. «Карий» напевно в тім моменті утік, бо дістав серію з кулемета. Поляки не мали часу стягнути плаща і черевиків з забитого, а забрали тільки крис і набійниці, і втікли до с. Морохів. *AUOP, 2721, том VI, арк. 166.**

³⁷«Яр» – Михайло Кучер – командир новозорганізованої сотні УПА «Ударники б», назначений на місце «Зруба». 23 серпня 1946 р. «Яра» відкликано з поста командира сотні і його функцію перейняв хор. Ярослав Коцьолок «Криlach». 11 листопада 1947 р. «Яр» потрапив у полон на

В 1937-1939 рр. відбув військово-службу в польській армії, відтак був на польсько-німецькій війні. Від 1943 р. активний член ОУН, а від липня 1944 року вояк УПА, брав участь в Карпатському рейді. Загинув 7 грудня 1945 р.³⁸ в сутичці з Військом Польським в Добрянці Перемиського повіту. Похований на партизанському цвинтарі на горі «Горб» біля Ляхави. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 7 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 54.

Микола Масник «Дуб». Знімок передав Іван Тимошук (Білий Бір).

«Гірка» (прізвище невідоме)

Стрелець сотні УПА «Громенка». Нар. в Затварниці Ліського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув, правдоподібно, в грудні 1945 р.³⁸ у Борівницькому лісі. Місце поховання не встановлене. *AUOP, 2721, том I, арк. 55.*

«Голуб» (прізвище невідоме)

Стрелець сотні УПА «Громенка». Дата і місце народження не встановлені. Загинув, правдоподібно, в грудні 1945 р. Місце смерті і поховання не встановлені⁴⁰. *AUOP, 2721, том I, арк. 55.*

території Чехо-Словаччини і був переданий полякам. Засуджений на смертну кару 1 грудня 1948 р. в Ряшеві і страчений 17 лютого 1949 р.

³⁸У *Літописі УПА*, том 14, с. 219, подано, що «Дуб» загинув 10 грудня 1945 р. За даними Івана Тимошука, двоюрідного брата Масника, – «Дуб» був ройовим у сотні «Громенка».

³⁹Так у документах.

⁴⁰25 грудня 1945 р. о 22 год. в селі Дзвиняч відділ НКВД окружив хату, в якій квартирував рій Польової Жандармерії сотні «Біра». Загинув стр. «Сосна». Інформації про його смерть в *Пропам'ятній книзі* немає. *AUOP, 2721, том VI, арк. 166.* Оперативний звіт ТВ «Лемко» за грудень 1945 р.

1946

Теоділь Тицький «Сокіл»¹

Ройовий сотні УПА «Яра». Нар. 25 лютого 1923 р. в Явірнику Руському Добромільського повіту (після 1944 р. — Перемиський). Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 1 січня 1946 р. в Ляхаві Перемиського повіту в бою з Військом Польським². Похований у спільній могилі на партизанському цвинтарі на горі «Горб» біля Ляхави. Наказом Штабу Воєної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 1 січня 1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 56.*

Нестор Лесько «Осип»³

Стрелець, політвиховник сотні УПА «Яра». Нар. 7 квітня 1922 р. у Велюничях Перемиського повіту. Студент. Загинув

¹ У *Літописі УПА*, том 14, с. 220, подано, що Теоділь Тицький був ройовим сотні «Яра» і кушовим організаційно-мобілізаційним. У 1944 р. відбув підстаршинський вишкіл УПА в Карпатах.

² З оперативного звіту ТВ «Лемко» за січень 1946 р.: *Дня 1 січня 1946 р. о год. 7.30 ворог в силі 300 вояків ВП, озброєних, крім крісів, в кулемети, автомати та два міномети 82 мм і 50 мм, зробив наскок на вд., який в силі двох пвд. квартирував в с. Ляхава. Ворог підійшов до села з трьох сторін, повиставляв застави та ввійшов до села. Застави та зірці зауважили підходячого ворога, але думали, що це зближається пвд. 518 і заки зорієнтувалися, що це ворог, ВП зайняло вже вихідні становища в селі коло школи та на горбі, що домінує над селом. Перші стріли, які далися чути від сторони лісу, залярмували пвд. 516 і він почав відступати на південний схід селом, але тут стрінув ворога, з яким дійшло до бою на дуже близьку віддаль. Тимчасом пвд. 517 зайняв становища в селі і 2 рої цього пвд. зуміли під вогнеvim прикриттям 1. роя пвд. 517 відступити. Опісля під прикриттям вогню пвд. 516 відступив пвд. 516 (решта), вкінці поволі відступив в слід за пвд. 517 у південному напрямі і пвд. 516. Бій тривав 25 хвилин. AUOP, 2721, том IV, арк. 51.*

³ В «Евіденційному листку впавшого на полі слави», надрукованому в *Літописі УПА*, том 14, с. 219, подано такі інформації про полеглого:

1 січня 1946 р. в Ляхаві Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на партизанському цвинтарі на горі «Горб» біля Ляхави. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня булавного з 1 січня 1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 56.*

Володимир Тицький «Гнів»⁴

Стрелець сотні УПА «Яра». Нар. 6 січня 1923 р. в Явірнику Руському Добромільського повіту (після 1944 р. — Перемиський). Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 1 січня 1946 р. в Ляхаві Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на партизанському цвинтарі на горі «Горб» біля Ляхави. *AUOP, 2721, том I, арк. 57.*

Павло Троян «Свірк»⁵

Стрелець сотні УПА «Яра». Нар. 28 червня 1918 р. в Лубній Березівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 1 січня 1946 р. в Ляхаві Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на партизанському цвинтарі на горі «Горб» біля Ляхави.

AUOP, 2721, том I, арк. 57.

Йосиф Сеньків «Горох»⁶

Стрелець сотні УПА «Яра». Нар. 1910 р. в Липі Добромільського повіту (після 1944 р. — Перемиський). Закінчив 4 класи початкової школи. В підпіллі від березня 1945 р., після того, як

Микола Леськів «Осип», сотенний політвиховник, нар. 1923 р. в с. Велюничі біля Перемишля. До середньої школи ходив у Перемишлі. Від 1943 р. член «Юнацтва» ОУН. Від липня 1944 р. в УПА у відділі к-ра «Бурлаки», від 10 липня 1945 р. у відділі 96а. Загинув 1 січня 1946 року в с. Ляхава.

⁴ Див. також: *Літопис УПА*, том 14, с. 220.

⁵ Так у документах. За даними *Літопису УПА*, том 14, с. 220, вживав псевдоніму «Сьвірк».

⁶ Прізвище Йосифа Сеньківа дописано на місце перекресленого прізвища Петра Шеля, нар. в Іздебках. Всі інші інформації залишено без змін. Див. Петро Шель «Левко», полеглий 7 січня 1946 р. в Бірчі. Натомість в «Евіденційному листку впавшого на полі слави», надрукованому в *Літописі УПА*, поміщено інформації про полеглого вояка УПА сотні «Яра», Йосифа Сеньківа псевдонім «Струк»: *Стрелець, нар. 1915 р. в с. Липа в Бірчі. Закінчив 4 класи народної школи, рільник. В УПА від травня 1945 р. Дня 26 серпня 1945 р. на стежі зустрівся з ВП, обстріляв і від їхніх куль*

озброєний польський відділ напав на село і замордував його дружину. Спочатку був стрільцем Самооборонного Кушового Відділу, згодом перейшов до сотні «Яра». 1 січня 1946 р. був важко поранений у голову під час атаки Війська Польського на Ляхаву. Помер 10 лютого 1946 р. у Волі Володзькій Березівського повіту і там похований. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно відзначений похвалою за героїство. *AUOP, 2721, том I, арк. 58.*

Хведір Атамів «Дуб»

Стрелець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 27 лютого 1909 р. в Кривому Бережанського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Швець. Загинув 3 січня 1946 р. в Лімній Перемиського повіту в бою з Військом Польським⁷. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Лімній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 3 січня 1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 63.*

загинув в с. Креців к. Бірчі. Похований на цвинтарі в с. Семушова Сяницького повіту. Див. Літопис УПА, том 14, с. 219. В тому самому томі Літопису УПА (с. 220), серед полеглих вояків сотні «Яра» є стрелець псевдонім «Горох» – Володимир Троян – нар. 1911 р. в Павлокомі Березівського повіту. Він помер 16 січня 1946 р. на санітарному пункті у Волі Володзькій від ран одержаних 1 січня 1946 р. під час бою в Ляхаві. Однак згідно з публікованими у книжці документами Володимир Троян мав псевдонім «Струк» і загинув 19 лютого 1946 р. в Крецові. Див. с. 81.

За інформаціями бувшого стрільця сотні «Яра» Івана Федака з Лігниць, стрелець «Горох», який помер у Волі Володзькій від ран, отриманих в голову в бою у Ляхаві, це його односельчанин з Павлокоми Володимир Троян, син Миколи, нар. 1911 р. Його дружина, Євгенія з Коштовських, була застрілена польською боївкою на початку літа 1944 р., коли поверталася з Динова, де працювала в українській кооперативі як продавець. Ч.д. 868/92.

⁷ З оперативного звіту ТВ «Лемко» за січень 1946 р.: *Дня 3 січня 1946 р. о год. 6.15 пвд. 510, що квартирував у Лімній Горішній та саме приготувався до відмаршу, зауважив вд. ВП, що в розстрільній підходив з півночі на південь в напрямі с. Лімна Горішня. Пвд. почав відступати до лісу, тоді ВП відкрило вогонь по відступаючому пвд. У відповідь на це пвд. відкрив кулеметний вогонь. В часі відступу до лісу впало двох стрільців. В тім самім часі пвд. 511 і 512 заалармовані стрілами від сторони місця постою пвд. 510, йшли з поміччю згаданому пвд. По дорозі до Грозьової пвд. 511 і 512*

Іван Бородайко «Конарський»

Стрелець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 16 лютого 1921 р. в Кривому Бережанського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Загинув 3 січня 1946 р. в Лімній Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Лімній. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 3 січня 1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 61.*

Михайло Габик «Гурський»

Стрелець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 8 жовтня 1911 р.⁸ в Бандрові Лиського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 3 січня 1946 р. в Лімній Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Лімній. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня булавного з 3 січня 1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 62.*

*зауважили ВП, що від сторони Крайна – Трійця йшло в напрямі села Грозьова. ВП вистрілило ракету, а пвд. відкрили по ВП вогонь. Рій ВП, який намагався перетяти пвд. дорогу від сторони с. Грозьова був обстріляний нашим кулеметним вогнем. Із чотирьох сторін с. Лімна зауважено ракету. Наш кулеметний та крісовий вогонь змусив ВП на відтинку Крайна (на схід від Лімної) до мовчанки. Тому що кулеметна стрілянина в Лімній Горішній не вгасала, пвд. 511 і 512 вирішили за всяку ціну прийти з поміччю заатакованому пвд. 510. В тій цілі, поспішаючи з поміччю, пвд. 510 посувалися потоком в напрямі с. Лімна Горішня так довго, аж поки не натрапили на сильний ворожий спротив. Через цілий час свого просування пвд. 511 і 512 були під безперервним обстрілом ворожого важкого міномета та мимо якого поставлено відділам ВП, що переходили із с. Лімна Горішня до с. Лімна Долишня, поважний спротив. З приводу цього, що ворог розпороджував кількакратно переважаючими силами, ситуація почала ускладнюватися і ставати для обох пвд. загрозливою. В такій ситуації к-р Б. наказав відступ у «Ксенжий потік». Кулеметник «Кріс» з пвд. 512 обстріляв ворога, що атакував із заходу кулеметним вогнем, змушуючи ворога замовкнути тим дав змогу пвд. 512 і частині пвд. 511 перерватися через дорогу Лімна – Грозьова. Із-за перервання зв'язку пвд. 511 (решта) та кілька стрільців з пвд. 512 відступили в противний напрям на схід, де стрінула сильний вогонь ворога і тут впало 7 стрільців. Вислід бою. Ворожі втрати: 16 вбитих, 14 поранених. Власні втрати: 11 вбитих, 9 поранених. *AUOP, 2721, том VI, арк. 47.**

⁸ У документах дата нар. дописана на місце перекресленої: 27.2.1911.

Ярослав Льоля «Гарбуз»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 22 квітня 1925 р. в Білянвичах⁹. Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 3 січня 1946 р. в Лімній Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Лімній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 3 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 59.

Іван Перекаша «Зір» – № 1¹⁰

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Бурлаки». Нар. 2 січня 1927 р. в місцевості Кучерешки-Павлоград¹¹. Закінчив 2 класи торговельної школи. Загинув 3 січня 1946 р. в Лімній Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Лімній. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня булавного з 3 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 58.

Володимир Саландяк «Зір»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 4 квітня 1924 р. в Ярінцях¹². Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 3 січня 1946 р. в Лімній Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Лімній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 3 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 59.

Лев Сокульський «Диль»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 17 жовтня 1913 р. в Мацьковичах Перемиського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. В 1935-1936 рр. служив у Війську Польському. Загинув 3 січня 1946 р. в Лімній Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Лімній.

⁹ Так у документах. Не подано, в якому повіті або області знаходилася ця місцевість.

¹⁰ Так у документах. Див. Володимир Саландяк «Зір», с. 64.

¹¹ Так у документах. Йдеться про місцевість Кучерешки Павлоградської області, що на Східній Україні.

¹² Слово написано нечітко: Ярінці, Яр'їнці, Ярівці? Правдоподібно йдеться про місцевість на Східній Україні. Не подано якої області.

Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 3 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 62.

Павло Стукало «Чорний»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1 жовтня 1915 р. в Красному Тернопільського повіту. Закінчив 3 класи початкової школи. В 1944-1945 рр. служив у німецькій армії. Загинув 3 січня 1946 р. в Лімній Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Лімній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 3 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 61.

Богдан Тайнус «Черемош»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 5 липня 1926 р. в Ступосянах Ліського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 3 січня 1946 р. в Лімній Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Лімній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 3 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 60.

Михайло Тимочко¹³ «Жук»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 3 листопада 1919 р. в Ступосянах Ліського повіту. Вчився у торговельній школі. Загинув 3 січня 1946 р. в Лімній Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Лімній. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня булавного з 3 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 60.

Михайло Трибалюк «Сивий»

Стрілець, зв'язковий сотні УПА «Бурлаки». Нар. 11 квітня 1922 р. в Джуркові Коломийського повіту. В 1942-1943 рр. служив у німецькій армії. Загинув 3 січня 1946 р. в Лімній Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Лімній. Наказом Штабу Воєнної

¹³ У документах: Михайло Тигочко.

Дмитро Карванський «Орський». Знімок передала його дружина Анна Карванська-Байляк (Нью-Йорк).

згодом працював як культурно-освітній інструктор «Просвіти» і «Сільського господаря» по селах Перемищини. Після розколу в ОУН (1940 р.), Д. Карванський став по стороні полковника Андрія Мельника та був одним із найактивніших діячів цієї

ськом Польським¹⁵. Похований разом із своїми стрільцями у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» ч. 2/45 від 27 квітня 1945 р. авансований до ступеня поручника з датою старшенства з 15 квітня 1945 р. За його великі заслуги, які положив для організації УПА на території Перемиської землі, признано йому посмертно ступінь підполковника.

AUOP, 2721, том I, арк. 63.

Дмитро Карванський¹⁶ «Орський», «Кер»

Хорунжий, командир сотні УПА «Ударники 2»¹⁷. Нар. 1914 р. в Станиславчику Перемиського повіту. У 1934 р. закінчив Перемиську гімназію,

¹⁵ В оперативному звіті ТВ «Лемко» за січень 1946 р. подано, що під час атаки на Бірчу загинуло 23 вояків УПА, в тому числі пор. «Коник» і хор. «Орський». Відділ У-2 («Громенка») мав вбитих 13 вояків, вд. У-4 («Бурлаки») – 3, вд. У-6 («Яра») – 3, вд. У-7 («Ластівки») – 2 вояків. Поранених було 22 вояків, у тому 2 важко. AUOP, 2721, том IV, арк. 44. Обширний фрагмент оперативного звіту публікується на с. 223-228.

¹⁶ У документах неправильно записано прізвище: *Караванський*, а також дату народження: 1914.

¹⁷ Хор. Дмитро Карванський був командиром сотні «Ударники 2» на місце пор. Михайла Дуди «Громенка», пораненого 22 жовтня 1945 р. в акції на Кузьмину. У квітні 1995 р., з ініціативи Анни Карванської-Байляк, дружини Дмитра Карванського, мало відбутися перепоховання тлінних останків вояків УПА полеглих у Бірчі на бувший греко-католицький цвинтар у Старій Бірчі.

1	Дмитро Карванський
2	Орський
3	1913
4	Станиславчик - Перемищина
5	Кр-бг.
6	середня
4	СРП Галичина
8	7.1.1946 Бірча
9	невідома де похований
10	
11.	Наказом Штабу ч. 18. від 1.3.46 з дати 7.1.46 підв. встановлено про вст. була встанов. Наказом Штабу ч. 20. від 15.8.46 устан. П. з дати підв. встановлено про хорунжак уст. - то саме -

частини ОУН у Перемишлі й околиці. Від 1943 до літа 1944 р. служив у дивізії «Галичина», звідки дезертирував і перейшов до підпільної праці в УПА в Надрайоні ОУН «Холодний Яр». Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським, під час якого командував сотнею «Ударники 2» на місце пораненого «Громенка». Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого булавного з 7 січня 1946 р. і наказом ч. 20 від 15 серпня 1946 р. – до хорунжого з 7 січня 1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 68.*

«Павленко» (прізвище невідоме)

Командир чоти в сотні УПА «Громенка». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. *AUOP, 2721, том I, арк. 75.*

Іван Городинський «Левик»

Стрілець, заступник командира роя сотні УПА «Громенка». Нар. 1 серпня 1923 р. в Гачковичах¹⁸ Рудецького повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 71.*

Євстахій Ваносів «Засць»¹⁹

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 17 березня 1921 р. в Котіві Добромільського повіту (після 1944 р. – Переми-

¹⁸ Так у документах. Не було такої місцевості в Рудецькому повіті. Правдоподібно йдеться про село Чайковичі.

¹⁹ У документах: *Євстахій Ваносів*. За інформацією Стефанії Галун з Гурова Ілавецького, стрічної сестри «Зайця», його прізвище повинно писатися: *Євстахій Ваносів*. С. Галун подала також, що у збірній могилі в Бірчі поховано її чоловіка – Степана Музику, сина Дмитра й Анни, нар. 3 січня 1919 р. в Котіві. 6 січня 1946 р. був він арештований Військом Польським у Добрій Шляхетській, де проживав з дружиною від 1945 р., забраний до Бірчі і наступного дня розстріляний. Ч.д. 71/92.

ський). Закінчив 2 класи початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 73

Микола Василик «Шпак»

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 23 листопада 1923 р. в Ростоці Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 74.

Роман Гавриляк²⁰ «Козаченко»

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 25 січня 1929 р. в Рибному Ліському повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 70.

Михайло Дмитрик «Гасвий»

Стрілець, командир роя сотні УПА «Громенка». Нар. 23 травня 1921 р. у Львові на вул. Александровича. Закінчив 7 класів початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 71.

Михайло Кормило «Максим»

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 12 листопада 1926 р. в Царинському Сяницького повіту. Закінчив 2 класи початкової

²⁰ Прізвище дописано на місце перекресленого: *Михайло Дмитрик*, а назва місця народження (Рибне) – замість перекресленого: *Львів*. Все інше без змін.

школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.
AUOP, 2721, том I, арк. 70.

Осип Левицький²¹ «Богун»

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 1 вересня 1925 р. в Жогатині Перемиського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.
AUOP, 2721, том I, арк. 69.

Іван Ляхович «Кріс»

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 30 серпня 1924 р. в Котові Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.
AUOP, 2721, том I, арк. 73.

Теодор Манів «Тарас»

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 21 вересня 1921 р. в Скородному Ліського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. В 1942-1944 рр. служив у поліції. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.
AUOP, 2721, том I, арк. 72.

²¹ Прізвище дописано на місце перекресленого: *Роман Гаврилюк*, а назву місяця народження (Жогатин), замість – *Рибне*.

Степан Налісник «Лис»²²

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 24 лютого 1921 р. в Павлокомі Березівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.
AUOP, 2721, том I, арк. 74.

Осип Хамулко «Малий»²³

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Громенка». Нар. 28 жовтня 1928 р. в Жогатині Перемиського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.
AUOP, 2721, том I, арк. 69.

Осип Чорнота «Щурко»

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Громенка». Нар. 23 лютого 1923 р. в П'ятковій Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.
AUOP, 2721, том I, арк. 72.

«Кавка» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 1922 р. в Бахові Перемиського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Загинув

²² За інформацією Богдана Федака з Канади, стр. «Лис», що служив у сотні «Громенка», називався Антін Коштовський, також народився у Павлокомі. Див. с. 254. З черги в актах Військового Суду Оперативної Групи «Вісла» подано, що Степан Налісник, син Івана і Марії, нар. 24 березня 1921 р. в Павлокомі, стрілець сотні «Громенка» від половини 1945 до 4 травня 1947 р., був засуджений на смертну кару 6 червня 1947 р. в Ряшеві і цього ж дня страчений. САВ, WSGO., W", 3253/3/54, к. 48-49.

²³ Прізвище дописано на місце перекресленого: *Михайло Кормило*, а місце народження (Жогатин) замість – *Царинське*.

7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 68.

Василь Возняк «Кріс»

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Бурлаки». Нар. 14 березня 1922 р. в Лютовиськах Ліського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня булавного з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 66.

Йосиф Василик «Козак»

Стрілець, зв'язковий сотні УПА «Бурлаки». Нар. 22 квітня 1919 р. в Тростянці Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 66.

Михайло Козак «Тур»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 10 жовтня 1924 р. у Вапівцях Перемиського повіту. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 65.

Іван Крайник «Жовтий»

Стрілець сотні УПА «Яра». Нар. 6 грудня 1921 р. в П'ятковій Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі.

AUOP, 2721, том I, арк. 64.

Петро Фаль²⁴ «Левко»

Стрілець, санітар сотні УПА «Яра». Нар. 1927 р. в Іздебках Березівського повіту. Закінчив 6 класів малої духовної семінарії у Львові. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 64.

Петро Васієвич²⁵ «Лев»

Стрілець сотні УПА «Ластівки»²⁶. Нар. 6 грудня 1922 р. в Грозьовій Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Закінчив 3 класи початкової школи. Важко поранений вночі з 6 на 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським, помер в Тростянці і там був похований.

AUOP, 2721, том I, арк. 67.

Теодор Лиско «Сливка»

Стрілець сотні УПА «Ластівки». Нар. 4 червня 1922 р. у Войтковій Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Закінчив 3 класи початкової школи. Загинув 7 січня 1946 р. в Бірчі Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі в Бірчі.

AUOP, 2721, том I, арк. 67.

Володимир Нівінський «Ворон»

Стрілець сотні УПА «Яра». Нар. 11 лютого 1923 р. в Брижаві Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Закінчив 2 класи початкової школи. Загинув 17 січня 1946 р. в Пашо-

²⁴ У *Пропам'ятній книзі* помилково подано прізвище: *Петро Шель*. За інформацією сім'ї стр. «Левко» називався: *Петро Фаль*. Таке прізвище подано також у *Літописі УПА*, том 14, с. 221.

²⁵ У *Пропам'ятній книзі* подано прізвище: *Петро Осієвич*. Натомість за інформацією Михайла Марковича з Дзежгоня, народженого в Грозьовій, стрілець «Лев» називався *Петро Васієвич*, був сином Івана й Анастазії. Ч.д. 56/95. У *Пропам'ятній книзі* подано, що стр. «Лева», полеглого в Бірчі, поховано в селі Тростянець.

²⁶ «Ластівка» – Григорій Янківський – старший булавний, командир сотні УПА «Ударники 7». Загинув 4 червня 1947 р. поблизу села Лішава Долішня Перемиського повіту.

вій Ліського повіту в бою з Військом Польським²⁷. Похований на цвинтарі в Пашовій. *AUOP, 2721, том I, арк. 75.*

«Левко» (прізвище невідоме)

Вістун²⁸ з вишкільної ланки команди 26 Тактичного Відтинка УПА «Лемко». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 22 січня 1946 р. на присілку Чекай біля Вільхової Ліського повіту в бою з Військом Польським, разом з «Відважним», «Вужем» і «Дубом»²⁹. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Дзюрдзьові Ліського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 77.*

«Відважний» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Біра»³⁰. Дата і місце народження не встановлені. Загинув 22 січня 1946 р. на присілку Чекай біля Вільхової Ліського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Дзюрдзьові.

AUOP, 2721, том I, арк. 76.

²⁷ У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: 11.1.1946. Місце поховання встановлено на основі інформації Анни Добрянської з Мендзибужа. Ч.д. 55/93. У *Літописі УПА*, том 14, с. 221, подано такий опис обставин смерті «Ворона»: *Поранений на стежці, утік до хати. ВП однак зауважило його, запалило хату, де стр. «Ворон» і згорів 17.1.1946 р.*

²⁸ Такий ступінь подано в *Пропам'ятній книзі*.

²⁹ З оперативного звіту ТВ «Лемко» за січень 1946 р.: *Дня 22 січня 1946 р. о 10.00 год. трьох стрільців, це є стр. «Вуж», «Дуб» та «Відважний» під командою старшого вістуну «Левка», який належав до вишкільного почту КВ, окружені ВП у хаті на присілку Чекай біля с. Дзюрдзів, звели бій з ВП в силі 200 вояків. Згадані вояки окружені ВП зі всіх сторін боронилися хоробрю до останнього набою та вкінці згинули геройською смертю від ворожих куль. Найкращим свідцтвом їхньої хоробрості та героїства були слова командира відділу ВП, які виголосив до вояків свого відділу: „Widzicie przed sobą zwłoki prawdziwych bohaterów – banderowców. Gdyby ich tutaj była sotnia to ani jeden z nas nie wyszedłby stąd żywy!”* *AUOP, 2721, том IV, арк. 46.*

³⁰ «Біра» – Василь Шишканинець – хорунжий, командир сотні УПА «Ударники 3». В липні 1947 р. перейшов разом з сотнею в лісі Боринського району (УРСР). Загинув 28 лютого 1948 р. в лісі коло села Завадка в бою з військами НКВД. У *Поклику сумління* (Львів, № 47/94) поміщено таку інформацію про поховання тлінних останків «Біра»: *Від 1990 р. перезахоронення останків полеглих стали для Турківщини святою справою. Вперше 11 листопада 1990 р. на цвинтарі у Борині поховано по-християнськи останки 24 полеглих бійців із сотні «Біра», куреня «Рена», що загинули взимку 1948 р. під час облави коло Росохача, яку вели майже*

«Вуж» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Біра». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 22 січня 1946 р. на присілку Чекай біля Вільхової Ліського повіту, в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Дзюрдзьові.

AUOP, 2721, том I, арк. 76.

«Дуб» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Біра». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 22 січня 1946 р. на присілку Чекай біля Вільхової Ліського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Дзюрдзьові.

AUOP, 2721, том I, арк. 77.

Михайло Сивак «Шведь»³¹

Вістун, командир роя сотні УПА «Хріна». Нар. 17 липня 1921 р. в Ласківцях Тербовлянського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. В УПА служив два роки. Загинув 24 січня

око 000 енкаведистів. Тоді загинув сотенний – хорунжий «Біра» – Шишканинець Василь з Лавочного і політвиховник «Тарас». Через три дні загинув чотовий «Ворон» з двома стрільцями. Букали снігами у лісах коло Майдану, рятуючись від переслідувачів, але потрапили на засідку, прийняли бій. Вистрілявши усі патрони, лягли поруч один до одного і підірвали себе одною гранатою. Ще частина бійців «Біра» загинула коло с. Тисовець 28.03.1948 р.

³¹ У документах псевдонім виправлено олівцем, раніше: «Швець». У службовій характеристиці Михайла Сивака написано: *В час наступального бою в с. Завадка Морохівська згинув геройською смертю зі словами на устах: «Слава Україні!»* *AUOP, 2721, том I, арк. 78.*

Опис бою, в якому загинув «Шведь», подано в оперативному звіті ТВ «Лемко» за січень 1946 р.: *Дня 24 січня 1946 р. о год. 11.00 вд. У-5 звів бій і ВП в с. Завадка Морохівська. До зведення цього бою спонукали к-ра вд. едіуючі обставини: Ранком того ж дня спецвідділ ВП в силі 120 людей, виброших в 12 кулеметів, кріси та 2 міномети 82 мм напав на с. Завадка Морохівська та почав пацифікувати село. К-р з вд. в силі двох пвд. 515 і 515а (пвд. 513 і 514 не були разом з пвд. 515 і 515а тому що відійшли за р. Сян, де в околиці с. Лукавиця мали знищити залізнодорожний міст, щоби тимчасом здержати на якійсь час переселенську акцію) квартирував тоді в лісі «Ляс Буківскі» над с. Завадка Морохівська, що його ворог обстрілював в часі пацифікації села мінометним вогнем. Коли до вд. долетіли плач та зойк катованих жінок, старців та дітей (мужчини всі втекли в ліс) к-р мимо малих наших сил вирішив піти село на поміч. Перед боем к-р вд. промовив до стрілецьтва і к-рів пвд. та пояснив їм спосіб наступу на плані, що його нарисовав на снігу, після чого вирушили о 11.00 год. до бою. Пвд. 515*

1946 р. в Завадці Морохівській Сяницького повіту в бою з Військом Польським, яке паціфікувало село. Похований на цвинтарі в Завадці Морохівській. *AUOP, 2721, том I, арк. 78.*

Василь Мартиняк «Морозенко»

Вістун сотні УПА «Хріна»³². Нар. 3 березня 1927 р. в Заланові Рогатинського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. По закінченні старшинської школи УПА «Олені» зі ступенем вістун був приділений до сотні «Веселого» на командира роя, а згодом перенесений до сотні «Хріна»³³. Важко поранений 26 січня 1946 року внаслідок вибуху міни під час акції на міст на річці Ославі біля Загір'я, попав у полон і помер у в'язниці в Лиську³⁴. Дата смерті та місце поховання не встановлені.

AUOP, 2721, том I, арк. 78.

наступав з пвд.-сх. чистим полем на середину села, де стали міномети ворога. БСБ під командуванням районного провідника «Гуцула», яка долучила до вд. в лісі, наступала потоком від с. Мокре, пвд. 515а з гори від дороги Завадка Морохівська – Кам'яне, а один рій вислано на зади ворогові, щоби відтягти йому відворот на с. Небежани. Бій розпочала БСБ і пвд. 515, пвд. 515а щойно по 15 хвилинах вдарив по ворогові з крила. Перший удар наступу нашого стрілецтва був сильний та наглий, що внесло велике замішання в ряди ворога. Бій закінчився нашою перемогою о год. 14, а ворог відступив в напрямі с. Небежани.

Вислід бою. Ворожі втрати: 5 вбитих і 9 поранених (на основі документів знайдених при вбитих польських вояках стверджено, що всі вони походили з Познаня і Варшави). Власні втрати: 1 вбитий (ройовий «Шведь», що загинув геройською смертю зі словами «Слава Україні!» від ворожої кулі, яка прошила йому голову, коли він йшов на переді свого роя на найбільше вороже скупчення. AUOP, 2721, том IV, арк. 49-50.

³² «Хрін» – Степан Стебельський – поручник, командир сотні УПА «Ударники 5». В липні 1947 р. його сотня, разом з сотнями «Стаха» й «Біра», перейшла на територію Дрогобиччини (УРСР), де «Хрін» став командиром 24 Тактичного Відтинка УПА «Маківка». Загинув 9 вересня 1949 р. на території західної Чехії, ведучи в Мюнхен кур'єрську групу УГВР.

³³ У службовій характеристиці написано: *Поведінка його зразкова, був здисциплінований і відважний. На допитах у тюрмі поводився по-геройськи. AUOP, 2721, том I, арк. 78.*

³⁴ Таке місце смерті подано в *Пропам'ятній книзі*. Натомість в оперативному звіті ТВ «Лемко» за січень 1946 р. подано, що пораненого «Морозенка» перевезено до лічниці в Сяноці: *Після зліквідування двох польських вояків, що берегли міст та одного поляка залізничника,*

Степан Артим «Марець»

Вістун, кулеметник сотні УПА «Ластівки». Нар. 9 січня 1926 р. в Тростянці Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Закінчив 7 класів початкової школи. 20 березня 1945 р. вступив у ряди СКВ, згодом служив у сотні «Ластівки». 20 січня 1946 р. підвищений до ступеня вістуна. Загинув 4 лютого 1946 р. в Грозьовій Перемиського повіту, попавши з сотнею у засідку влаштовану Військом Польським. Похований у спільній могилі між горішнім кінцем Грозьової і Войткової. Наказом Штабу Восної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 81.

Осип Вічковський «Явір»

Вістун, кулеметник сотні УПА «Ластівки». Нар. 11 квітня 1920 року в Ліщаві Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Закінчив 3 класи початкової школи. Від 1942 р. член ОУН. В 1943-1944 рр. служив у дивізії «Галичина» звідки дезертирував і вступив до СКВ, а згодом сотні «Ластівки». Був знаменитим кулеметником. Загинув 4 лютого 1946 р. в Грозьовій Перемиського повіту, в засідці влаштованій Військом Польським³⁵. Похований у братській могилі між горішнім кінцем Грозьової і Войткової. Наказом Штабу Восної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 80.

що був на підслусі, к-р «Омелько» заложив міни і міст вилетів у повітря. К-р роя «Морозенко» через власну необережність, мимо того, що подано умовлений знак відступу, бо запалено вже відривний матеріал, він зблизився до мосту, а детонація, яка саме в тій хвилині наступила, скинула його під міст, при цьому був важко поранений. Пошуки ведені за ним, із-за сильної стрілянини, яку відкрили НКВД-исти, що квартирували в домі близько мосту, перервано бо думали, що к-р «Морозенко» міг відійти разом з мінерами. Пошукували за ним стрільці його роя, які бачили, як «Морозенко» відійшов у сторону мосту. ВП, яке прийшло на знищений міст півгодини після вибуху, віднайшло «Морозенка» та відвезло його до лічниці в Сяноці. AUOP, 2721, том IV, арк. 50.

³⁵ З оперативного звіту ТВ «Лемко» за березень 1946 р.: *Дня 4 лютого 1946 о 4.00 год. вд. У-7 зробив засідку на ВП. Цивільна розвідка донесла дня 3 лютого 1946, що ВП, яке прийшло до с. Сенькова і там квартирувало, має намір грабувати с. Грозьову. На основі цієї розвідки к-р вд. вирішив зробити на цей вд. ВП в силі около 350 вояків засідку(...).*

Іван Гавриляк «Риж»

Стрелець сотні УПА «Ластівки». Нар. 13 липня 1928 р. у Вільшаниці Ліського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Влітку 1945 р. вступив у ряди СКВ, від 1 січня 1946 р. служив стрільцем сотні «Ластівки». Загинув 4 лютого 1946 р. в Грозьовій Перемиського повіту, в засідці влаштованій Військом Польським. Похований у спільній могилі між горішнім кінцем Грозьової і Войткової. *AUOP, 2721, том I, арк. 79.*

Павло Гораль «Білий»

Стрелець сотні УПА «Ластівки». Нар. 9 травня 1927 р. в Ямній Долішній Добромильського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Від 10 березня 1945 р. служив стрільцем СКВ, згодом в сотні «Ластівки». Загинув 4 лютого 1946 р. в Грозьовій Перемиського повіту в засідці влаштованій Військом Польським. Похований у спільній могилі між горішнім кінцем Грозьової і Войткової. *AUOP, 2721, том I, арк. 79.*

Андрій Тарапат «Мачуга»

Стрелець сотні УПА «Ластівки». Нар. 4 грудня 1925 р. в Княжичах Перемиського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. В УПА служив від половини 1945 р. Загинув 4 лютого 1946 р. в Грозьовій Перемиського повіту, в засідці влаштованій Військом Польським. Похований у спільній могилі між горішнім кінцем Грозьової і Войткової. *AUOP, 2721, том I, арк. 80.*

Підвідділи відійшли на свої становища дня 4.02.46 о 4.00. год. В часі, коли займали становища пвд. 520 і 521 на дорозі біля присілка Турій, стежі до-несли, що на віддалі около 100 м від пвд. є згурпований ворог. Тоді к-р «Журавель», який командував цим пвд., підтягає два кулемети та дає наказ відкрити вогонь по ворогові. Від цього вогню паде поручник та 12 вояків ВП. Та в цій самій хвилині посипалися ворожі кулі зі всіх сторін на наші становища. К-р пвд. зорієнтувався, що пвд. 520 і 521 є окружені. ВП вже перед тим обсадило дорогу поза ліском від присілка Туре в напрямі Грозьової Горішньої, та дорогу лісом від присілка Турій в напрямі долиньного кінця с. Грозьова. З цього виходить, що ворог приготував напад на вд., який попередньо там квартирував. К-р пвд. наказує прориватися в напрямі долиньного кінця с. Тростянець. При прориві з окруження дорогою дійшло до одногодинного рукопашного бою. Стрільці під прикриттям кулеметного вогню кулеметника «Марця» прориваються з ворожого окруження з окли-

Володимир Троян «Струк»

Стрелець сотні «Яра». Нар. 1913 р. в Павлокомі Березівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. В 1942 р. вступив в ряди ОУН. Від 1945 р. служив стрільцем СКВ, а від 5 листопада 1945 р. стрільцем сотні «Яра». Загинув 19 лютого 1946 р. на дорозі між селами Крецова і Добра, коли разом з двома стрільцями, які везли харчі для сотні, у великій сніговій потрапили на відділ Війська Польського. Похований на цвинтарі в Семушовій Сяницького повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 81.*

Володимир Панчишин «Саранча»

Стрелець сотні УПА «Хріна». Нар. в Луковому Ліського повіту. Дата народження не встановлена. Закінчив 4 класи початкової школи. Вчився ковальського ремесла в Ліську. Під час окупації був вивезений до Німеччини на примусові роботи, де працював ковалем. Член ОУН. У серпні 1945 р. повернувся до дому, а в листопаді вступив у ряди УПА, служив у сотні «Хріна». 1 березня 1946 р. помер у санітарному пункті від важких ран, одержаних під час наскоку Війська Польського на село Кам'яне Сяницького повіту. Похований на цвинтарі в Луковому. *AUOP, 2721, том I, арк. 82.*

Ярослав Єниш³⁶ «Гор»

Старший вістун сотні УПА «Хріна». Нар. 23 червня 1922 р. в Постолові Ліського повіту. Закінчив 7 клас початкової школи, а потім 3 роки вчився слюсарства у вечірній промисловій школі

ком «Слава!» на тили ворога. До пораненого і ослабленого кулеметника «Марця», що мимо свого поранення стріляв майже до останнього набою, приступив ппор. ВП і хотів забрати йому кулемет, та кулеметник речтками сил стріляє до нього та ранив його, але в цій хвилині посипалися кулі та посікли тіло кулеметника. Подібне діялося з росм пвд. 520, що проривався в іншому напрямку. Тут поранений кулеметник дотягається ще до яру, заховає кулемет, відбезпечує гранату та чекає на ворога. Коли вороги його окружили, пускає гранату, яка вибухає та розриває його та 4 ворогів. Пвд. 521 проривався в напрямку с. Тростянець під сильним обстрілом ворожих гранатометів і то чистим полем, але мимо п'ятикратно більшої сили ворога пвд. вдалось вирватися з ворожого оточення і дійти до збірного пункту. AUOP, 2721, том IV, арк. 167-169.

³⁶ Прізвище написане нечітко: Єниш, Чниш?

в Лиську. Під час війни служив в українській поліції. З приходом більшовиків пішов у підпілля, працював у районі «Говерля». Восени 1945 р. вступив до сотні «Хріна», служив командиром роя, а потім харчовим відділу. «Ігор» був здібним організатором, чесним і сумлінним у виконванні обов'язків. Загинув 2 березня 1946 р. у Великополі Сянницького повіту в бою з Військом Польським. Поранений під час облави, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Похований на цвинтарі у Великополі.

AUOP, 2721, том I, арк. 82.

Миколай Вугрілець «Воробчик»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 10 лютого 1925 р. в Дзвинячі Долішньому Лиського повіту. Під час війни був юнаком ОУН. З приходом більшовиків вступив у ряди УПА, служив стрільцем у сотні «Громенка». 10 листопада 1944 р. звільнений зі служби на лікування з приводу хвороби ніг. Навесні 1945 р. вступив до СКВ, згодом до сотні «Ворона», а відтак перейшов до сотні «Бурлаки», з якої отримав шеститижневий пропуск додому на лікування. 6 березня 1946 р., квартируючи по дорозі в Грозьовій, був оточений відділом Війська Польського і загинув у бою. Хату, в якій перебував, спалено. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 83.

Михайло Вуйцік «Мак»

Стрілець сотні УПА «Біра». Нар. 1929 р. в Дзюрдзіві Лиського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Загинув 9 березня 1946 р. у Волі Матіяшовій Лиського повіту в оборонному бою з Військом Польським. Похований на цвинтарі у Волі Матіяшовій.

AUOP, 2721, том I, арк. 83.

Володимир Хома «Бора»³⁷

Вістун, заступник командира роя сотні УПА «Бурлаки». Нар. 25 квітня 1923 р. в Тернівцях Перемиського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Загинув 12 березня 1946 р.³⁸ під час акції палення копальняних споруд у Тиряві Сільній Сянницького

³⁷ Бора – дуже сильний холодний вітер, що дме в приморських місцевостях з гір.

³⁸ У документах дата смерті дописана на місце перекресленої: 12.3.1945.

повіту. Похований біля церкви в Тиряві Сільній. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 7 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 84.

Григорій Козак «Микита»

Стрілець сотні УПА «Бурлаки». Нар. 8 жовтня 1925 р. у Вапівцях Перемиського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Загинув 21 березня 1946 р. в Улючі Березівського повіту під час засідки на відділ Війська Польського. Похований в Улючі біля церкви на горі Дубник.

AUOP, 2721, том I, арк. 84.

Миколай Борка «Равка»

Стрілець сотні УПА «Хріна». Нар. в Творильному Лиського повіту. Дата народження не встановлена. Закінчив 4 класи початкової школи. Під час війни став членом ОУН. Був організаційно-мобілізаційним референтом куща. Зорганізував і вишколив Самооборонний Кущовий Відділ, який згодом приєднався до сотні «Хріна». Загинув 30 березня 1946 р. в Середньому Великому Лиського повіту в наступальному бою на відділ Війська Польського, який примусово виселявав українців із Середнього. Поранений в груди розірвав себе гранатою³⁹. Похований на цвинтарі в Луковому Лиського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 86.

³⁹ В оперативному звіті ТВ «Лемко» за березень 1946 р. подано, що в бою біля села Середнє Велике загинуло 7 вояків УПА, в тому: «Грізний», «Груник», «Вітрогон», «Комиш», «Равка», «Роман» і чот. пльх. «Думка», який помер від ран одержаних у бою; 6 стр. було поранених:

Для 30 березня 1946 вд. У-3, У-5 та вд. «Мирона» звели бій з відділами ВП, які мали виселявати наших селян. На спільній нараді к-рі вд. У-3, У-5 та вд. «Мирона» домовилися, що будуть собі взаємно допомагати при обороні українських селян перед варварським виселюванням доволоніх сіл польсько-більшовицькими дикунами. В тій цілі вд. У-5 і вд. к-ра «Мирона» квартирували в с. Середнє Велике, а вд. У-3 в с. Хоцьень. (...) Пвд. 514, якого завданням було забезпечити відворот вд. У-5 та вд. к-ра «Мирона», обсадив розстрілююю гору висоти біля 473 м та звів бій з підсуваючимися туди силами ворога. Стрільці билися завзято. В деяких місцях доходило до рукопашного бою, взаємного здирання плаців та обкидування себе ручними гранатами. Стрільці вистріляли майже всю амуніцію. В часі цього бою гинуть стрільці: «Комиш», «Груник», «Роман», а стрілець «Равка» розривав себе власною гранатою. Пвд. відривається від ворога та займає нове

Василь Кадиляк «Ромен»⁴⁰

Стрілець сотні УПА «Хріна». Нар. 11 квітня 1924 р. в Смільнику Лиського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Після смерті батьків сам працював на господарстві. Під час війни був вивезений до Німеччини на примусові роботи. В 1945 р. вступив до СКВ, а згодом до УПА. Загинув 30 березня 1946 р. в Середньому Великому Лиського повіту в наступальному бою на відділ Війська Польського, який примусово виселявав українців із Середнього. Похований на цвинтарі в Луковому Лиського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 86.*

Дмитро Кузьо «Вітрогон»

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Хріна». Нар. 7 листопада 1919 р. в Чашині Лиського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Під час війни був вивезений до Німеччини на примусові роботи. В лютому 1946 р. вступив у ряди УПА. Загинув 30 березня 1946 р. в Середньому Великому Лиського повіту в наступальному бою на відділ Війська Польського, який примусово виселявав українців із Середнього. Похований на цвинтарі в Луковому Лиського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 85.*

Петро Синчак «Груник»

Стрілець сотні УПА «Хріна». Нар. 6 березня 1926 р. в Беріжках Лиського повіту. Закінчив 2 класи початкової школи. Влітку 1945 р. вступив до СКВ, а згодом, в грудні, до УПА. Загинув 30 березня 1946 р. в Середньому Великому Лиського повіту в наступальному бою на відділ Війська Польського, який примусово виселявав українців із Середнього. Похований на цвинтарі в Луковому Лиського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 85.*

становище на горах між с. Середнє Велике, де дістає вогонь із заду. Тоді к-р цього пвд. «Віктор» вистрілює білу ракету і наказує стрільцям махати шапками справа наліво (умовлений знак ворога). На цей знак ворог перестає стріляти, а пвд. поволі відступає за своїм вд. В цьому бою були поранені: чот. «Омелько», якому ворог перестрілив ППС і пістоль, чот. пльх. «Думка», який помер, та вбиті: кул. «Грізний» (важко поранений ще відстрілювався, його добив ворог) та кул. «Вітрогон». AUOP, 2721, том IV, арк. 196-199.

⁴⁰ Так у документах. В оперативному звіті ТВ «Лемко» за березень 1946 р. подано псевдонім: «Роман». AUOP, 2721, том IV, арк. 199.

Петро Мельник «Тирса»

Стрілець сотні УПА «Хріна». Нар. 1920 р. в Мокрому Сяниського повіту. Після закінчення 4 класів початкової школи працював помічником у копальні нафти в Мокрому. Під час війни вивезений до Німеччини на примусові роботи, працював у фабриці літаків. В 1945 р. повернувся в рідне село і незабаром вступив до СКВ, а згодом до УПА. 21 березня 1946 р. був поранений в ногу під час акції на станицю польських прикордонних військ (WOP) в селі Ясель. Загинув 5 квітня 1946 р. на санітарному пункті, знищеному Військом Польським у лісах на околиці гори Хрещатої. Похований на цвинтарі в Душатині. *AUOP, 2721, том I, арк. 87.*

Петро Далазска⁴¹ «Макар»

Чотовий, політвиховник сотні УПА «Ластівки». Нар. 19 липня 1921 р. в Гнатковичах Перемиського повіту. Після закінчення 4 класів початкової школи займався купецтвом. В 1944 р. став членом ОУН і працював розвідником СБ. 24 січня 1945 р., після відбуття пропагандивного вишколу, перейшов до УПА. Загинув 14 квітня 1946 р. в Станьковій під час атаки Війська Польського на санітарний пункт. Не хотів здатися живим у руки ворога і застрілювався. Похований на цвинтарі в Станьковій. *AUOP, 2721, том I, арк. 87.*

Іван Пітір «Вільха»

Стрілець сотні УПА «Ластівки». Нар. 22 лютого 1916 р. в Добрянці Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Після закінчення початкової школи працював на господарстві. Від 10 жовтня 1945 р. служив у рядах УПА. Загинув 17 квітня 1946 р. на присілку Кам'янки біля Ляхави Перемиського повіту, заскочений відділом Війська Польського під час виконання кур'єрського завдання до III Району ОУН Надрайону «Холодний Яр». Похований під лісом на Кам'янках. *AUOP, 2721, том I, арк. 88.*

Микола Копдо «Вогонь»

Старший вістун, командир роя сотні УПА «Ластівки». Нар. 6 липня 1925 р. в Тисовій Перемиського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. В 1943-1944 рр. служив у дивізії «Галичина»,

⁴¹ Так у документах.

звідки дезертирував. Навесні 1945 р. вступив до СКВ, а восени перейшов до сотні «Ластівки». В 1945 р. закінчив підстаршинську школу УПА. Загинув 19 квітня 1946 р., увечері, в селі Конюша Перемиського повіту під час наскоку відділу Війська Польського⁴². Разом з ним загинули: «Буря», «Завзятий», «Калина», «Козак», «Крет», «Сорока», «Шах», «Щур». Поховано їх у спільній могилі біля церкви в Конюшій. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуну з 7 січня 1946 р. і нагороджений однією Срібною Зіркою за поранення.

AUOP, 2721, том I, арк. 88.

Іван Кучерепа «Шах»

Старший вістун, бунчужний сотні УПА «Ластівки». Нар. 23 грудня 1921 р. в Мацьковичах Перемиського повіту. Перед війною закінчив ремісничу школу. В 1940 р. виїхав до Німеччини і вступив до Українського Легіону. В 1941 р. боровся на східному фронті. Після звільнення з війська в 1942 р. працював на пошті. Від того ж року – член ОУН. До УПА вступив навесні 1945 р. Закінчив підстаршинську школу УПА і вишкіл для пропагандистів. Був командиром роя в сотні «Ластівки». Від грудня 1945 р. працював у канцелярії штабу Перемиського куреня УПА пор. «Коника». 1 квітня 1946 р. повернувся до сотні «Ластівки» на пост бунчужного. Загинув 19 квітня 1946 р., увечері, в Конюшій Перемиського повіту в бою з Військом

⁴² З оперативного звіту ТВ «Лемко» за квітень 1946 р.: *Дня 19 квітня 1946 р. один рій пвд. 519 виїшов у порозумінні з тереновим провідником по святочні харчі. В с. Конюша к-р роя «Вогонь» заряджує короткий відпочинок та уставляє під лісом стійку. В селі довідались, що довкруги спокійно й ніде нема ВП. Та о год. 18.30 з лісу вибігла більша кількість вояків ВП і почали обстрілювати рій к-ра «Вогня», який тільки що вспів сісти біля хати. Рій почав відступати потоком в напрямі с. Берендьовичі. Там заступила їм дорогу друга частина ВП, яка зайшла з напрямку с. Грушова від лісу. Стрільці займають становища в потоці, але ВП закидає їх гранатами та кулеметним і крісовим вогнем. У висліді бою паде 9 вбитих, між ними ройовий та бунчужний вд., а двох тяжко поранених беруть поляки в полон. Як опісля просліджено ВП прийшло до лісу біля згаданого села ранком та заквартирувало в лісі довкруги села так законспіровано, що ніхто в селі про них не знав. AUOP, 2721, том XI, арк. 41.*

Польським. Похований у спільній могилі біля церкви в Конюшій.

AUOP, 2721, том I, арк. 92.

Володимир Сус «Завзятий»

Вістун, заступник командира роя сотні УПА «Ластівки». Нар. 7 травня 1925 р. в Тисовій Перемиського повіту. Рільник. Закінчив 5 класів початкової школи. Навесні 1945 р. вступив в ряди УПА до відділу «Ластівки». Наказом Штабу Воєнної Округи «Сян» від 20 січня 1946 р. за відвагу в бою авансований до ступеня вістуну з 29 січня 1946 р. Загинув 19 квітня 1946 р. в Конюшій Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі біля церкви в Конюшій.

AUOP, 2721, том I, арк. 91.

Михайло Демко «Калина»

Вістун, кулеметник сотні УПА «Ластівки». Нар. 1913 р. в Ямній Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Рільник, самоук. В 1941 р. мобілізований до Червоної Армії, два місяці був на фронті. Навесні 1945 р. вступив до СКВ. Після вишколу став кулеметником і восени 1945 р. перейшов до сотні «Ластівки». Наказом Штабу Воєнної Округи «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуну УПА з 29 січня 1946 р. і нагороджений однією Срібною Зіркою за рани отримані в бою. Загинув 19 квітня 1946 р. в Конюшій Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі біля церкви в Конюшій.

AUOP, 2721, том I, арк. 89.

Йосиф Вайфа «Крет»⁴³

Стрільць сотні УПА «Ластівки». Нар. 6 січня 1927 р. в Тисовій Перемиського повіту. Рільник. Закінчив 6 класів початкової школи. В 1944 р. вступив до чорноліської сотні УПА командира «Хомі», брав участь у всіх важких боях з військами НКВД. Навесні 1945 р., після розпуснення сотні, був перенесений до СКВ. Восени повернувся в ряди УПА до сотні «Ластівки». Загинув 19 квітня 1946 р., увечері, в Конюшій Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі біля церкви в Конюшій.

AUOP, 2721, том I, арк. 89.

⁴³ У документах написано нечітко: «Крет», «Крем».

Осип Микита «Сорока»

Стрілець сотні УПА «Ластівки». Нар. 6 березня 1927 р. в Тисовій Перемиського повіту. Рільник. Закінчив 6 класів початкової школи. 10 березня 1945 р. вступив до СКВ. Восени перейшов до УПА, до відділу «Ластівки». Загинув 19 квітня 1946 р. в Конюшій Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі біля церкви в Конюшій.

AUOP, 2721, том I, арк. 90.

Осип Микита «Буря»

Стрілець сотні УПА «Ластівки». Нар. 2 січня 1926 р. в Тисовій Перемиського повіту. Рільник. Закінчив 6 класів початкової школи. В 1944 р. вступив до чорноліської сотні УПА «Хоми». Навесні 1945 р., після розпушення сотні, перейшов до СКВ. Восени повернувся в ряди УПА до сотні «Ластівки». Загинув 19 квітня 1946 р. в Конюшій Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі біля церкви в Конюшій.

AUOP, 2721, том I, арк. 90.

Іван Музика «Щур»

Стрілець сотні УПА «Ластівки». Нар. 24 вересня 1923 р. в Тисовій Перемиського повіту. Рільник. Закінчив 6 класів початкової школи. Навесні 1945 р. вступив до СКВ, а восени перейшов до УПА, до відділу «Ластівки». Загинув 19 квітня 1946 р. в Конюшій Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі біля церкви в Конюшій.

AUOP, 2721, том I, арк. 91.

Осип Ковалик «Козак»

Стрілець сотні УПА «Ластівки». Нар. 3 березня 1923 р. в Дзвинячу Ліського повіту. Рільник. Закінчив 2 класи початкової школи. В 1945 р. вступив до СКВ. Від 1 січня 1946 р. служив стрільцем УПА в сотні «Ластівки». Загинув 19 квітня 1946 р. в Конюшій Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі біля церкви в Конюшій.

AUOP, 2721, том I, арк. 92.

Василь Різник «Човен»

Вістун сотні УПА «Бродича»⁴⁴. Нар. 1923 р. в Саранчуках Бережанського повіту. Рільник. Закінчив 7 класів початкової школи. Під час війни служив у дивізії «Галичина». Загинув 26 квітня 1946 р. в Смільнику Ліського повіту, в наступальному бою на відділ Війська Польського, що примусово виселював місцеве українське населення⁴⁵. Похований 27 квітня 1946 р. у спільній могилі на цвинтарі біля церкви в Смільнику. Наказом Штабу Военної Округи «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого вістуна з 22 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 94.

⁴⁴ «Бродич» – Роман Гробельський – хорунжий, командир сотні УПА «Ударники 1», призначений на місце сотенного «Дідика». Під час акції «Роман», 28 жовтня 1947 р. попав у полон на території Чехословаччини і 22 травня 1948 р. був депортований до Польщі. Засуджений цивільним районним судом у Ряшеві на смертну кару 14 січня 1949 р., страчений 8 лютого 1949 р.

⁴⁵ З оперативного звіту ТВ «Лемко» за квітень 1946 р.: *Дня 26 квітня 1946 р. о год. 7.30 пвд. звів бій з ВП у селі Смільник. Попереднього дня ВП виселило селян сіл Душатин, Прелуки, Миків і Ославиця та перевезло їх до с. Смільник, де знущалися над ними в страшний спосіб, причому питали їх: «Gdzie była stolica banderowska?» Щоби вирятувати селян з рук польсько-більшовицьких бандитів, к-р вд. вирішив розігнати ворогів у час, коли вони разом з населенням будуть виїжджати з с. Смільник. В с. Смільнику було тоді понад 300 воляків ВП, озброєних у 2 міномети, 3 важкі кулемети «Максим», один з яких примістили на дзвіниці, та багато кулеметів «Дехтярова».*

Коли вислана розвідка донесла, що в с. Воля Мигова знаходиться 30 воляків ВП, к-р пвд. 502 «Зенко» дав наказ, щоби пвд. 502 пішов наступом в село, розігнав ворогів та створив сприятливі обставини для втечі вивоженого нашого населення. В першій хвилині ворог під нашим обстрілом почав панічно втікати, але коли зорієнтувався, що наших є мала горстка, завернув і відкрив ураганний вогонь по наших стрільцях. Це загитало наші ряди, які, побачивши безвихідне положення, почали планово відступати в напрямі с. Миків. Бій тривав 3 години і в ньому загинуло 9 наших стрільців, а 2 було поранених. Ворог після заподання цивільної розвідки вивіз 4 фіри вбитих (біля 25, прикривши їх сіном, між ними одного радянського капітана, якого застрілили самі поляки на початку бою в хаті, де він щось писав, і одного польського поручника), та 8 важко поранених, які по дорозі до шпиталю в Сяноці померли. AUOP, 2721, том XI, арк. 35.

Василь Війтишин «Кузьменко»

Старший стрілець, санітар сотні УПА «Бродича». Нар. 1922 р. в Дорогичівці Заліщицького повіту. Шофер. Закінчив 6 класів початкової школи. Загинув 26 квітня 1946 р. в Смільнику Ліського повіту в наступальному бою на відділ Війська Польського, що примусово виселявав місцеве українське населення. Похований 27 квітня 1946 р. у спільній могилі на цвинтарі біля церкви в Смільнику⁴⁶. Наказом Штабу Воєнної Округи «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 22 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 94.

Михайло Дячик «Вихор»

Старший стрілець, кулеметник сотні УПА «Бродича». Нар. 1921 р. в Любківцях Снятинського повіту. Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. Під час війни служив в українській поліції. У рядах УПА від 1945 р. Загинув 26 квітня 1946 р. в Смільнику Ліського повіту в наступальному бою на відділ Війська Польського, що примусово виселявав місцеве українське населення. Похований 27 квітня 1946 р. у спільній могилі на цвинтарі біля церкви в Смільнику. Наказом Штабу Воєнної Округи «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 22 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 93.

Михайло Зубрецький «Хрущ»⁴⁷

Стрілець сотні УПА «Бродича». Нар. 1927 р. в Середньому Великому Ліського повіту. Рільник. Закінчив 4 класи початкової

⁴⁶ З оперативного звіту ТВ «Лемко» за квітень 1946 р.: *Дня 27 квітня 1946 р. о 19.00 год. відбувся похорон стрільців упавших 26 квітня 1946 р. в бою в с. Смільник. Їх похоронено у спільній могилі на кладовищі біля церкви в с. Смільник. Над могилою попрощали друзів від імені Округного та Надрайонного Проводу надрайонний провідник «Мар», а від імені к-ра Групи, свого та всього стрілецтва к-р Тактичного Відтинка «Лемко». Стрільці вд. У-1 висипали високу могилу та поставили на ній березовий хрест, прикрашений вінком з колючого дроту та таблицею з написом: «Борцям Української Повстанчої Армії, які впали на Полі Сяви в обороні рідної землі». AUOP, 2721, том XI, арк. 37.*

⁴⁷ У документах подано лише псевдонім. Прізвище Михайла Зубрецького встановлено на основі листка полеглого, опрацьованого Михайлом Васильцем з Залісся, Ольштинське в-во. Ч.д. 514/92.

школи. Загинув 26 квітня 1946 р. в Смільнику Ліського повіту, в наступальному бою на відділ Війська Польського, що примусово виселявав місцеве українське населення. Похований 27 квітня 1946 р. у спільній могилі на цвинтарі біля церкви в Смільнику.

AUOP, 2721, том I, арк. 97.

Василь Луцик «Медвідь»

Стрілець сотні УПА «Бродича». Нар. 1917 р. в Русові Снятинського повіту. Рільник. Загинув 26 квітня 1946 р. в Смільнику Ліського повіту в наступальному бою на відділ Війська Польського, що примусово виселявав місцеве українське населення. Похований 27 квітня 1946 р. у спільній могилі на цвинтарі біля церкви в Смільнику.

AUOP, 2721, том I, арк. 95.

Іван Максимів «Кутик»

Старший стрілець сотні УПА «Бродича». Нар. 1923 р. на Бережанщині. Докладне місце народження не встановлене. Рільник. Закінчив 7 класів початкової школи. Під час війни служив у дивізії «Галичина». Загинув 26 квітня 1946 р. в Смільнику Ліського повіту в наступальному бою на відділ Війська Польського, що примусово виселявав місцеве українське населення. Похований 27 квітня 1946 р. у спільній могилі на цвинтарі біля церкви в Смільнику. Наказом Штабу Воєнної Округи «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 22 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 93.

Василь Попович «Миля»⁴⁸

Стрілець сотні УПА «Бродича». Нар. в Хощені Ліського повіту. Дата народження не встановлена. Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 26 квітня 1946 р. в Смільнику Ліського повіту в наступальному бою на відділ Війська Польського, що примусово виселявав місцеве українське населення. Похований 27 квітня 1946 р. у спільній могилі на цвинтарі біля церкви в Смільнику.

AUOP, 2721, том I, арк. 96.

⁴⁸ У документах подано лише псевдонім. Прізвище Василя Поповича встановлено на основі листка полеглого, опрацьованого Михайлом Васильцем із Залісся. Ч.д. 514/92.

«Ластівка» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бродича». Нар. у Вислоку Великому Сяницького повіту. Дата народження не встановлена. Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 26 квітня 1946 р. в Смільнику Лиського повіту в наступальному бою на відділ Війська Польського, що примусово виселявав місцеве українське населення. Похований 27 квітня 1946 р. у спільній могилі на цвинтарі біля церкви в Смільнику. *AUOP, 2721, том I, арк. 96.*

«Пень» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Бродича». Нар. в Солинці Лиського повіту. Дата народження не встановлена. Під час війни вивезений до Німеччини на примусові роботи. Від 1945 р. в СКВ, згодом в УПА. Загинув 26 квітня 1946 р. в Смільнику Лиського повіту в наступальному бою на відділ Війська Польського, що примусово виселявав місцеве українське населення. Похований 27 квітня 1946 р. у спільній могилі на цвинтарі біля церкви в Смільнику. *AUOP, 2721, том I, арк. 95.*

Андрій Присташ «Дунасць»

Стрілець, санітар II чоти сотні УПА «Хріна». Нар. 1913 р. в Сянічку Сяницького повіту. Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. Після передчасної смерті батька, працював на господарстві з матір'ю. Великий любитель книжок. Довгі роки вів читальню «Просвіти» і бібліотеку в Сянічку. Ще до війни став членом ОУН. В 1941-1945 рр. перебував у Німеччині на примусових роботах. Від 20 січня 1946 р. служив у сотні «Хріна». Член ОУН. 2 травня 1946 р. був важко поранений під час оборонного бою з Військом Польським і помер у дорозі до санітарного пункту. Похований на цвинтарі в Душатині. *AUOP, 2721, том I, арк. 98.*

Григорій Леший «Тхір»

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Громенка». Нар. 19 лютого 1923 р. в Брижаві Добромиського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. Від 1942 р. – член ОУН. Наказом Штабу Воєнної Округи «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 29 січня 1946 р. і нагороджений похвалою за відвагу в бою.

Загинув 6 травня 1946 р. в бою з Військом Польським під час акції на залізничну станцію у Вільшаниці Лиського повіту, з якої відправлялися транспорти з примусово виселеним українським населенням. Похований у Вільшаниці, в невідомому місці. *AUOP, 2721, том I, арк. 98.*

Михайло Шопський «Когут»

Старший стрілець сотні УПА «Біра». Нар. 1925 р. в Яворівському повіті. Докладне місце народження не встановлено. Рільник. Закінчив 6 класів початкової школи. Від 20 серпня 1943 р. до 7 травня 1944 р. служив у німецькому війську. Згодом дезертирував і перейшов до УПА. Загинув 7 травня 1946 р. в Протісному Лиського повіту в бою з військами НКВД. Похований в Протісному. Наказом Штабу Воєнної Округи «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 22 січня 1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 99.*

Михайло Кречковський «Голуб»

Старший стрілець, інтендант чоти сотні УПА «Бурлаки». Нар. 9 жовтня 1920 р. в Маковій Добромиського повіту (після 1944 – Перемиський). Рільник. Закінчив 3 класи початкової школи. В 1942 р. був вивезений на примусові роботи до Німеччини. Від травня 1945 р. служив у сотні «Бурлаки». Загинув 13 травня 1946 р., о годині 19.30, в лісі біля Брилинців в бою з Військом Польським. Похований біля церкви в Коношій Перемиського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 22 січня 1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 99.*

Михайло Амерський «Крук»

Стрілець сотні УПА «Хріна». Нар. 11 березня 1927 р. в Пулавах біля Риманова Сяницького повіту. Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. Під час німецької окупації був членом «Куреня Молоді», в якому школярі здобували основи конспіраційної праці й національного виховання. Згодом став членом сільської самооборони, захищав місцеве українське населення перед нападами польського підпілля. На початку березня 1946 р.голосився до сотні «Хріна». Загинув 17 травня 1946 р. в лісі над селом Прибишів під час великої облави влаштованої відділа-

ми Війська Польського і НКВД. Оточений, застрілив себе, щоб не попасти у полон. Похований у лісі на місці бою.

AUOP, 2721, том I, арк. 100.

Павло Пінкасевиц «Чугайстир»⁴⁹

Старший стрілець, командир роя І чоти сотні УПА «Хріна». Нар. 10 вересня 1924 р. в Луковому Ліського повіту. Шофер. Закінчив 5 класів початкової школи і шоферську школу у Сяноці. 14 вересня 1941 р. німці замордували його батька. В липні 1945 р. вступив до СКВ. Восени 1945 р. перейшов до сотні «Хріна», служив кулеметником, а згодом командиром роя. Загинув 17 травня 1946 р. в лісі біля Прибишова під час великої облави влаштованої відділами Війська Польського і НКВД. Оточений і важко поранений, застрілив себе, щоб не попасти у полон. Похований 20 травня 1946 р. на цвинтарі біля церкви в Луковому. Наказом Штабу Военної Округи «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 22 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 100.

Ярослав Шурин «Голуб»⁵⁰

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Хріна». Нар. 1928 р. в Долині Сяницького повіту. Рільник. Закінчив 4 класи початкової

⁴⁹ За інформацією Ярослава Копанайка з Солтманів, Сувальське в-во, «Чугайстир» називався Павло Пінкош. Ч.д. 265/92.

В оперативному звіті ТВ «Лемко» за травень 1946 р. подано псевдонім «Шугайстир»: *Дня 17 травня 1946 р. вд. зробив засідку на ВП у лісі біля с. Прибишів. Після наскоку вд. на села Полонна і Кам'яне ворог підтягнув до с. Буківсько спецоперативну групу в силі біля 500 вояків, яка стала далі тероризувати українське населення довколишніх сіл. Перед п'яними вояками, перед виселюванням та мордами, українське населення ховалося по лісах, ярах та потоках, в колибах або й під голим небом, разом з маленькими дитьми, худобою та рештками ще не пограбованих речей. Дня 17 травня 46 р. о 10.00 год. почали поляки проводити велику облаву на лісі Бескиду просто с. Вислок Горішній. (...) В оточенні згинув, стріляючи сам себе, к-р роя «Шугайстир», вірцевий патріот – лемко, розірвав себе гранатою тяжко поранений кулеметник «Голуб», найкращий вояк сотні та сам себе добив тяжко поранений кулеметник «Крук». Поранені к-р «Шупак» та кулеметник «Шпак» щасливо прорвалися з оточення. AUOP, 2721, том XI, арк. 104.*

⁵⁰ У Пропам'ятній книзі подано прізвище: *Мирослав Шарпк*. Натомість Іван Терещенко з Торонта, народжений у Долині, написав у листку полеглого, що: *стрілець «Голуб» це Ярослав Шурин, син Андрія і Теклі, які*

школи і 3 класи сільськогосподарської школи в Долині. Працював у господарстві батьків. Восени 1945 р. вступив до сотні «Хріна». Загинув 17 травня 1946 р. біля Прибишова в бою з Військом Польським і НКВД. Важко поранений, підірвав себе гранатою, щоб не здітися в руки ворога. Похований на місці бою біля Прибишова. *AUOP, 2721, том I, арк. 101.*

Роман Богдан Кульчицький «Біс»

Старший булавний, бунчужний сотні УПА «Бурлаки». Нар. 1926 р. в Ярославі. Син греко-католицького священика. Закінчив 7 класів гімназії. Розлучений з батьками воєнною хуртовиною, вступив в 1944 р. до німецької армії. Навесні 1945 р. попав у радянський полон, з якого втік і в травні того ж року вступив у ряди УПА. Закінчив Підстаршинську школу

Ярослав Шурин «Голуб». Знімок передав Іван Терещенко (Торонто)

у селі мали прізвисько «Старвітів», нар. 27 квітня 1928 р. Вістун УПА сотні «Хріна». Посмертно, 2 березня 1948 р., поданий командиром Тактичного Відтинка «Маківка» Степаном Стебельським «Хріном» до відзначення Хрестом Бойової Заслуги. Загинув 17 травня 1946 р. в Прибишівському лісі. Перша чота сотні «Хріна», під командою хорунжого «Омелька», зробила засідку на Військо Польське, в якій загинуло 15 жовнівців. Поляком надійшла поміч 6 сотень ВП і засідка замінилася в бій. Вістун «Голуб» поранений в коліно, в безвихідній ситуації, щоб не попасти в полон, розірвався гранатою. В цьому бою також застрілювався останнім набоем з пістолету ройовий «Чугайстир». В останній хвилині полякам також brakло амуніції і тоді чотовий «Омелько» випровадив чоту з оточення. «Голуб» похований в селі Лукове Ліського повіту, по лівій стороні біля церкви, як входить від дороги. Разом з ним, в одній могилі, поховані: ст. вістун «Чугайстир» і стрілець «Крук». По правому боці, біля церкви, є поховані вояки УПА, котрі загинули в бою в селі Хоцьєнь 24 серпня 1946 р., або ті, що загинули 30 березня 1946 р. в селі Середне Велике. Ч.д. 46/92.

УПА ім. полк. Дмитра Вітовського. Спочатку виконував функцію чотового, згодом – бунчужного. Брав участь у всіх боях сотні, двічі був важко поранений: 28 жовтня 1945 р. біля Кречкової і 7 січня 1946 р. під Бірчею. Загинув 19 травня 1946 р. в лісі біля Купної Перемиського повіту в бою з Військом Польським⁵¹. Похований у спільній могилі на партизанському цвинтарі у Волі Володзькій Березівського повіту⁵². Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» з 20 січня 1946 р. нагороджений похвалою за відвагу і відзначений однією Срібною Зіркою за рани, отримані в боях. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня старшого булавного з 1 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 101.

Роман Турчик «Голуб»

Стрелець сотні УПА «Громенка». Нар. 20 травня 1924 р. в Гуті⁵³ Березівського повіту. Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 20 травня 1946 р. на стежі в районі

⁵¹ З оперативного звіту ТВ «Лемко» за травень 1946 р.: *Дня 19 травня 1946 р. вд. У-2 разом з вд. У-4 о 2.00 год. перейшли до лісу над с. Купно і там розтаборилися. Щоб у випадку ворожого наскоку могли вд. прийняти оборону, розложилися вони розстрільною у вигляді трикутника і виставили стійки та підслухи. О 12.00 год. стійковий, який стояв від с. Гута Березка, зауважив поляків, які підходили від с. Гута Березка, та вистрілив з кріса. Поляки йшли роями. Планували мабуть скок на село, бо думали, що вд. є в селі. Наші стрільці підпустили їх на віддаль 200 м та відкрили по них вогонь і з окомком: «Слава!» подалися вперед. Тоді поляки залягли й відкрили кулеметний вогонь. Наші стрільці залягли, а тоді поляки почали наступати та кричали: «Nie strzelaj do swoich!», але стрільці сильним вогнем зупинили їх та знову почали наступ. Ворог, коли побачив, що має втрати, почав панічно втікати, залишаючи на полі бою 6-ох вбитих. Коли після бою к-р вд. У-4 разом з бунчужним «Бісом» йшов на чоло вд., тоді з корчів, з віддалі 20 м, поляк, який там заховався, одною чергою з ППШ поцілів у голову бунчужного «Біса» і вбив його. Як донесла опісля цивільна розвідка, була це випадівка з Бірчі в силі 150 вояків, з яких в часі бою 18 загинуло, 15 було поранених, а 25 не долучило до вд. AUOP, 2721, том XI, арк. 94.*

⁵² Таке місце поховання подано в документах. Натомість в оперативному звіті ТВ «Лемко» за травень 1946 р. подано, що «Біса» поховано 20 травня 1946 р. біля спільної могили в с. Воля Володзька. Там також поховано стрільця, який загинув на стежі. Псевдоніму стр. не подано. AUOP, 2721, том IV, арк. 96.

⁵³ Присілок села Поруби.

Хлопці з Долини біля Загір'я, весна 1940 р. Серед них пізніші вояки УПА: Ярослав Шурин «Голуб» – в другому ряді перший зліва та Іван Йош «Кавун» – стоїть четвертий зліва, стрелець сотні «Хріна», загинув 29 березня 1947 р. в кривці біля села Великополе Сяницького повіту. Знімок передав Іван Терепенко (Торонто).

Борівниці. Похований у спільній могилі на партизанському цвинтарі у Волі Володзькій Березівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 97.

Михайло Мозгіль «Сокіл», «Чайка»

Стрелець сотні УПА «Ластівки». Нар. 19 червня 1921 р. в Лішоватому Ліського повіту. Рільник. Закінчив 3 класи початкової школи. Від 20 липня 1944 р. служив стрільцем в УПА. Загинув 23 травня 1946 р. в лісі в бою з Військом Польським. Місце смерті не встановлене. Похований на партизанському цвинтарі у Волі Володзькій⁵⁴.

AUOP, 2721, том I, арк. 102.

Володимир Гопк⁵⁵ «Дорош»

Стрелець сотні УПА «Ластівки». Нар. 9 березня 1925 р. в Тиряві Волоській Сяницького повіту. Рільник. Закінчив 4 класи

⁵⁴ У документах подано, що поховано його в другому ряді, четвертій могилі.

⁵⁵ Прізвище записане нечітко: Гопк або Бук.

початкової школи. В 1942-1945 рр. був вивезений на примусові роботи до Німеччини. Після повернення додому вступив до СКВ, потім до УПА. Загинув 23 травня 1946 р. в лісі в бою з Військом Польським. Місце смерті не встановлене. Похований на партизанському цвинтарі у Волі Володзькій⁵⁶.

AUOP, 2721, том I, арк. 102.

Іван Смерецький «Соленка»⁵⁷

Стрелець, кулеметник сотні УПА «Хріна». Нар. 1923 р. в Полянках Ліського повіту. Під час війни був вивезений на примусові роботи до Німеччини. Після повернення додому вступив до СКВ, потім до УПА. Помер 19 червня 1946 р. на санітарному пункті внаслідок хвороби. Похований на цвинтарі в Суковатому Ліського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 103.

Михайло Сидор «Сулима»

Стрелець сотні УПА «Громенка». Нар. 1922 р. в Лубній Березівського повіту. Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. Від 1941 р. член ОУН. Загинув 22 червня 1946 р. на присілку Копань біля Явірника Руського Перемиського повіту в бою з Військом Польським⁵⁸. Похований у спільній могилі на партизанському цвинтарі у Волі Володзькій.

AUOP, 2721, том I, арк. 103.

⁵⁶ У документах подано, що поховано його в другому ряді, третій могилі.

⁵⁷ Так у документах.

⁵⁸ З оперативного звіту ТВ «Лемко» за червень 1946 р.: *Дня 22 червня 1946 р. вд. задержався в с. Явірник на відпочинок, тому що стрільці були дуже помучені цілонічним маршем, який із-за великого болота був дуже важкий, а багато із них повідпарювало собі ноги. К-р вд. вислав один рій під ком. «Різного» на заставу на присілок Копань с. Явірник звідкіля звичайно наскакували поляки. О год. 10.45 стрільців, які після сніданку поклялися спати, заалармували стріли. Це стріляли поляки, які силою біля 80 вояків, обійшли лісом та збіжсям під хату, що ніким не замешкана, стояла під самим лісом у віддалі біля 100 м від хати, де був рій командира «Різного». Від цієї хати трьох поляків підходило в напрямі, де був рій. Алярмовий стрілець їх зауважив, але думав, що це БСБ у польських мундирах, крикнув до них: «Стій! Кличка!» Поляки у відповідь на це залягли і почали стріляти. Тоді алярмовий вбіг до хати і почав будити стрільців, які спали, та кричати: «Алярм! Поляки!» Поляки тимчасом оточили хату зі всіх*

Антін Соляр «Гайдамака»

Стрелець, кулеметник сотні УПА «Громенка». Нар. 1921 р. в Ліщаві Горішній Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Рільник. Закінчив 5 класів початкової школи. Загинув 22 червня 1946 р. на присілку Копань біля Явірника Руського Перемиського повіту в бою з Військом Польським. Оточений і важко поранений, застрілив себе. Похований у спільній могилі на партизанському цвинтарі у Волі Володзькій.

AUOP, 2721, том I, арк. 104.

Михайло Гула «Буйний»

Стрелець сотні УПА «Хріна». Нар. 1920 р. в Лубній Березівського повіту. Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. Влітку 1944 р. вступив до Чорноліської сотні УПА «Чорного». Під час організування і вишколу Лемківського куреня, веденого на Буковому Берді від серпня до вересня 1944 р., був призначений до сотні «Бурлаки». Після відходу сотні в карпатський рейд, відпущений з УПА. Залишився у рідному селі. Навесні 1945 р. знов повернувся до УПА. Від травня 1946 р. брав участь у другому курсі Підстаршинської школи УПА ім. підполк. «Коника»⁵⁹. Загинув 27 червня 1946 р. в Корманицькому лісі в бою з Підстаршинською школою 22. піхотинського полку Війська Польського з Перемишля, яка заатакувала табір школи УПА⁶⁰. Похований у Конюшій. Наказом Штабу Военної Окру-

сторін. Стрільці, які спали, почали вибігати з хати, залишаючи зброю та амуніцію. Стрелець «Рись» вхопив кулемет і диски та почав втікати. Стріляти не міг, бо поляки були від нього на 2 м і самі не стріляли, бо хотіли його зловити живим. Один поляк, який за ним біг кричав: «Rzuć kulomiot!», але коли стрілець далі утік і кинув тільки запасові диски, бо з ними важко було йому бігти, а поляк побачив, що він не кине кулемета і що його не зловить, почав за ним стріляти, тоді стрілець «Рись», користаючи з терену, скочив у потік і втік. Опору ставити не було можна, бо тільки двох стрільців мало кріси, а решта (чотирьох) зброю залишила в хаті. Рій відступав в напрямі с. Явірник, де квартирував вд. В часі відступу поляки застрілили стрільця «Сулима» та поранили кулеметника «Гайдамаку», який, щоб не попасти в руки ворога, сам застрілився. AUOP, 2721, том XI, арк. 188.

⁵⁹ Другий курс Підстаршинської школи УПА тривав від 3 травня до 30 червня 1946 р. Його закінчило 120 стрільців. Перший курс Підстаршинської школи УПА був зорганізований в квітні-серпні 1945 р. в районі Явірника Руського. Його закінчило 90 стрільців.

⁶⁰ У бою в Корманицькому лісі загинуло 26 жовнів ВП.

ги «Сян» від 15 вересня 1946 р., посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 30 червня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 104.

Андрій Леню «Тугар»⁶¹

Стрілець сотні УПА «Хріна». Нар. 1926 р. в Яворовій Волі Сяницького повіту. Рільник. Закінчив 3 класи початкової школи. Під час війни був вивезений на примусові роботи до Німеччини, працював у млині. В 1945 р. вступив до СКВ, згодом до УПА. Від травня 1946 р. брав участь у другому курсі Підстаршинської школи УПА ім. підполк. «Коника». Загинув 27 червня 1946 р. в Корманицькому лісі в бою з Підстаршинською школою 22. піхотинського полку Війська Польського з Перемишля. Похований в Конюшій⁶². Наказом Штабу Воєнної Округи «Сян» від 15 вересня 1946 р., посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 30 червня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 105.

Григорій Щурко «Зуб»

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 26 травня 1915 р. в Улючу Березівського повіту. Рільник. Закінчив 7 класів початкової школи. В 1938-1939 рр. служив у Війську Польському. 1945 р. був мобілізований до Червоної Армії. Після повернення з фронту вступив до УПА. В сотні «Хріна» служив зв'язковим чоти. Вночі 12 липня 1946 р., повертаючись до відділу з відпустки, попав у засідку Війська Польського⁶³. Важко поранений

⁶¹ В книжці *Спомини чотового «Острроверха»*, Мюнхен 1953, с. 59, подано, що серед 30 найкращих стрільців сотні «Хріна», вибраних на підстаршинський вишкіл, був стрілець псевдонімом «Тугай».

⁶² В оперативному звіті ТВ «Лемко» за червень 1946 р. подано, що серед полеглих у цьому місяці було 8 вояків УПА сотні «Криляча» (вд. У-6). 7 червня 1946 р. загинув ст. бул. «Бук» – командир П чоти (пвд. 517), під час перестрілки пвд. з двома танками Т-34 біля с. Ляхава, поцілений гарматним стрільнем. 12 червня 1946 р. загинули в лісі при дорозі Завадка – Тростянець 7 вояків: ст. віст. «Гамалія», ст. стр. «Гонта», ст. стр. «Чумак», стр. «Габ», стр. «Зуб», стр. «Крик». *AUOP, 2721, том XI, арк. 196.* У *Пропам'ятній книзі* не поміщено листків полеглих цих вояків. Знаходяться вони в *Літописі УПА*, том 14, с. 222-223.

⁶³ З оперативного звіту ТВ «Лемко» за липень 1946 р.: *В цьому дні вд. втратив 2 стрільців. Один з них, стрілець «Зуб», відлучився від вд. і вертаючись з терену, підійшов на невелику віддаль до ворога, який відкрив вогонь по ньому та поранив його у коліно. Стрілець «Зуб», щоб не потрапити*

в обидві ноги, щоб не здатися живим у руки ворога, застрілив себе. Похований у спільній могилі на партизанському цвинтарі у Волі Володзькій.

AUOP, 2721, том I, арк. 105.

Володимир Воробець «Грубий»

Стрілець сотні УПА «Біра». Нар. 14 жовтня 1923 р. в Бахляві Лиського повіту. Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. В 1940-1945 рр. перебував у Німеччині на примусових роботах. Від 4 липня 1946 р. служив в УПА. Загинув 17 липня 1946 р. у Волкові Лиського повіту під час наступу на станицю 36 Командатури польських прикордонних військ (WOP), якої жовніри кілька днів раніше в жорстокий спосіб замордували 33 жителів села Терка Лиського повіту. Місце поховання не встановлене. Тіло полеглого «Грубого» залишилося на полі бою. Наврядподібно військо забрало його до Лиська і там закопало в невідомому місці.

AUOP, 2721, том I, арк. 106.

Микола Качур «Чайка», «Бояр»

Булавний, командир чоти сотні УПА «Громенка». Нар. 1 вересня 1920 р. в Дроздовичах Перемиського повіту. Рільник. Закінчив 7 класів початкової школи. В 1941-1944 рр. служив в українській поліції. Від 1944 р. в ОУН і УПА. Тяжко поранений 24 липня 1946 р. в бою з Військом Польським в Явірнику Руському⁶⁴, помер по дорозі до санітарного пункту. Похований у спільній могилі разом зі стрільцем «Арсеном» на партизанському цвинтарі у Волі Володзькій. Наказом Штабу

в руки ворога дострілювався власним крісом. Другий стрілець [псевдонім написаний нерозбірливо – ред.], що самовільно, коли вертався з терену, вступив до дому і тут сховався перед вояками ВП до кривки, з якої вони його живим витягнули, згинув на місці вбитий ворогами. *AUOP, 2721, том X, арк. 146.*

⁶⁴ Білі біля Явірника Руського звали з'єднані відділи «Громенка», «Бурлаки» і «Криляча». В оперативному звіті ТВ «Лемко» за липень 1946 р. подано, що в цьому бою загинуло разом 9 вояків УПА. Крім поданих у 1-ому томі *Повстанських могил* вояків сотні «Громенка», полягли також три вояки сотні «Бурлаки»: ст. стр. «Гонець», стр. кулеметник «Кордик», чотовий санітар, стр. «Старух», а по дорозі до санітарного пункту померли від ран кулеметник віст. «Шпилька» і стр. «Бук» (або «Жук» – псевдонім написаний нерозбірливо). *AUOP, 2721, том XI, арк. 152-153.*

УПА «Захід» ч. 18 від 13 березня 1946 р. авансований до ступеня булавного з 1 січня 1946 р. і тим самим наказом нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги з 22 жовтня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 106.

Іван Сосновський «Верба»

Старший стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 1922 р. в Липі Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. Від 1943 р. член «Юнацтва». Наказом Штабу Военної Округи «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 29 січня 1946 р. Загинув 24 липня 1946 р. в Явірнику Руському в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі разом зі стрільцем «Кавкою» на партизанському цвинтарі у Волі Володзькій.

AUOP, 2721, том I, арк. 107.

Роман Кондзьола «Кавка»

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 26 січня 1926 р. у Волі Володзькій Березівського повіту. Рільник. Закінчив 4 класи початкової школи. Від 1943 р. член «Юнацтва». Важко поранений 24 липня 1946 р. в бою з Військом Польським в Явірнику Руському, помер на полі бою. Похований у спільній могилі разом зі старшим стрільцем «Вербою» на партизанському цвинтарі у Волі Володзькій.

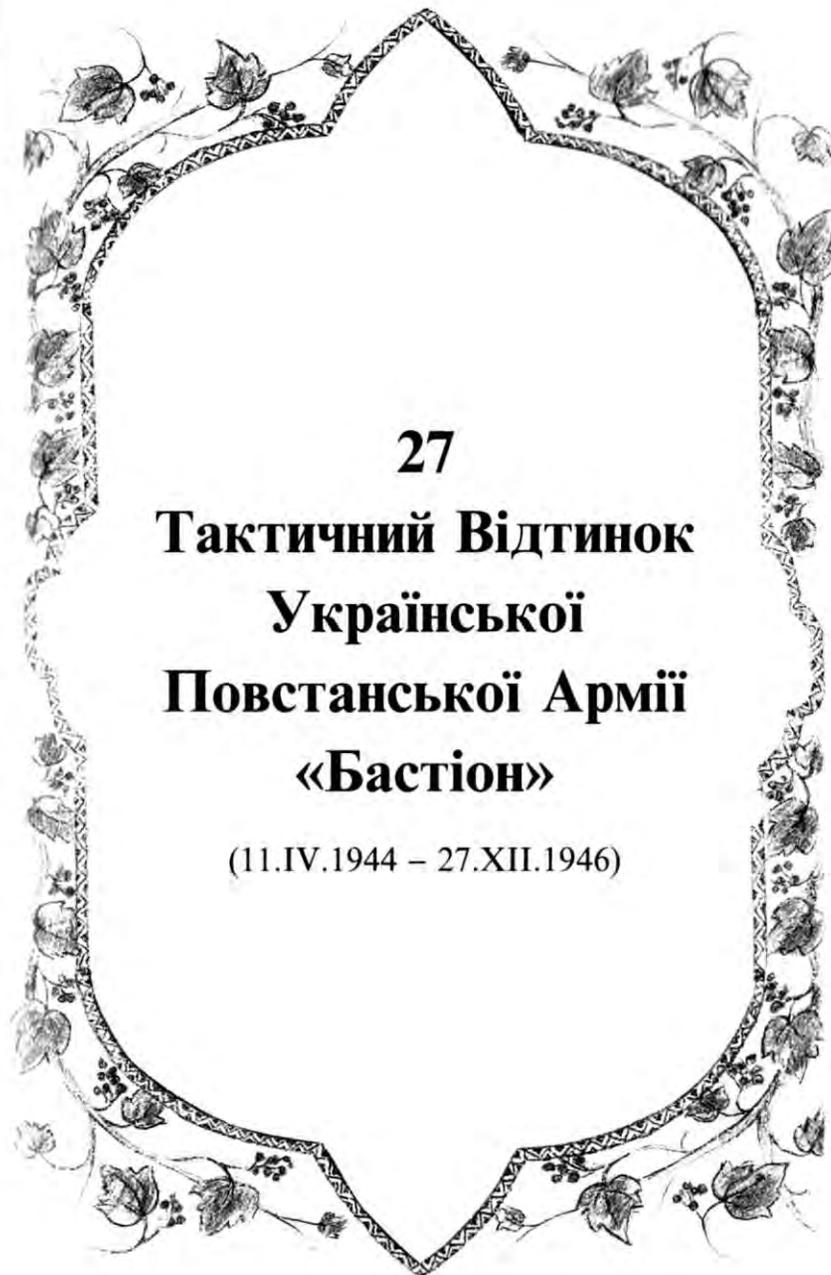
AUOP, 2721, том I, арк. 107.

Гілярій Федоришин «Арсен»

Стрілець сотні УПА «Громенка». Нар. 1924 р. в Маляві Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Закінчив початкову школу. Потім вчився у хімічній школі в Перемишлі. Від 1943 р. член «Юнацтва». Важко поранений 24 липня 1946 р. в бою з Військом Польським в Явірнику Руському, помер по дорозі до санітарного пункту. Похований у спільній могилі разом з чотивим «Бояром» на партизанському цвинтарі у Волі Володзькій⁶⁵.

AUOP, 2721, том I, арк. 108.

⁶⁵ Інформації про смерть Гілярія Федоришина подав у листку полеглого також Григорій Караван з Члухова, Кошалінське в-во. Ч.д. 391/92.

1944

Іван Головач (псевдонім невідомий)

Стрелець сотні УПА «Месники І»¹. Нар. 1922 р. в Новому Селі Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Під час війни служив стрільцем у дивізії «Галичина». Загинув 11 квітня 1944 р. біля Нового Села, помилково застрілений членами місцевого Самооборонного Кущового Відділу, коли їхав по харчі для сотні й потрапив у засідку, організовану проти польської грабіжницької банди, яка мала напасти на село. Похований на цвинтарі в Новому Селі. *AUOP, 2721, том I, арк. 108.*

Іван Горат (псевдонім невідомий)

Стрелець сотні УПА «Месники І». Нар. в Дахнові Любачівського повіту. Дата народження не встановлена. Закінчив 4 класи початкової школи. Під час війни служив у дивізії «Галичина». У квітні або травні 1944 р., через необачність важко поранив себе під час чищення зброї й помер у шпиталі. Похований у Дахнові. *AUOP, 2721, том I, арк. 109.*

¹ У *Пропамятній книзі* не подано, з яких відділів куреня «Залізняка» були вояки УПА, полегли на території 27 Тактичного Відтинка «Бастіон» у 1944-1946 рр. Інформації ці встановлено на основі місячних оперативних звітів штабу ТВ «Бастіон», а також частково збережених хронік окремих відділів та реляцій бувших вояків куреня «Залізняка». З огляду на пошкодження підпільних архівів УПА, існують сьогодні поважні проблеми з встановленням докладних дат змін, які відбувалися на постах командирів відділів, та псевдонімів сотенних, зокрема там, де ці персональні зміни в командному складі були дуже часті («Месники І», «Месник ІІ»).

У 1944-1946 рр. у складі 27 ТВ «Бастіон» діяв один курінь під командою пор. Івана Шпонтака «Залізняка» у силі п'яти самостійних відділів. Початково, для їх позначення, у підпільних документах вживалося назви «Месники» з відповідним черговим числом, згодом, від жовтня 1945 р., чисел: Вд. 97, 98, 97а, 98а, 97б.

Михайло Плаксі́й (псевдонім невідомий)

Стрелець сотні УПА «Месники I». Нар. 1928 р. в Улазові Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. В УПА служив від 1 квітня 1944 р. Загинув 15 травня 1944 р. біля Нового Села в бою з німецькою формацією так званих калмиків. Похований в Новому Селі.

AUOP, 2721, том I, арк. 109.

Іван Бумбар (псевдонім невідомий)

Стрелець сотні УПА «Месники I». Нар. 1922 р. в Новому Селі Любачівського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Під час війни служив стрільцем у дивізії «Галичина». В УПА – від 1 квітня 1944 р. Загинув 20 травня 1944 р. в Горайці Любачівського повіту, вбитий помилково стійковим власної сотні. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 110.

«Месники I» (Вд. 97) – сотня зорганізована 1 квітня 1944 р. в селі Гораєць (за іншим джерелом в селі Радруж) Любачівського повіту. Її командирами були: «Залізник» – від квітня до жовтня 1944 р.; «Шум» – від жовтня 1944 р. до вересня-жовтня 1945 р.; «Умань» (вживав також пс. «Бойко») – правдоподібно від половини листопада 1945 р.; «Підкова» – від 2 лютого 1946 (після поранення «Уманя», внаслідок нещасливого випадку); «Калинович» – від березня 1946 р. до вересня 1947 р.

«Месники II» (Вд. 98) – сотня зорганізована 15 листопада 1944 р., частково із стрільців сотні «Месники I» та двох груп самооборони «Крука», прибулої з околиць Башні Долішньої і Нового Села, та «Підкови» – з околиць Нової Греблі і Сухої Волі. Командири сотні: «Метелик» – від 15 листопада 1944 р.; «Біс» – від 26 грудня 1944 р.; «Балай» – від 13 квітня 1945 р.; «Умань» – від 16 липня 1945 р.; «Балай» – від 15 вересня 1945 р.; «Туча» – від 30 травня 1946 р. (після смерті «Балай») до літа 1947 р.

«Месники III» (Вд. 97а) – сотня, організація якої почалася навесні 1945 р. переходом частини вояків сотні «Месники I» і «Месники II», поповнених протягом літа і осені 1945 р. новачками з району Угнова і околиць північної Перемищини. Її командиром від вересня 1945 р. до 1947 р. був «Шум».

«Месники IV» (Вд. 98а) – зорганізована в січні 1946 р. Командир «Яр». Правдоподібно у зв'язку з відмовою виконання наказу переходу на інший терен (13 липня 1946), відділ розформовано в жовтні 1946 р., а стрільців приділено до сотні «Крука».

«Месники V» (Вд. 97б) – сотня існувала від квітня 1946 до вересня 1947 р.

1945

Євстахевич (ім'я невідоме) «Шугай»¹

Стрелець сотні УПА «Месники I». Нар. в Олешичах Любачівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 9 січня 1945 р. на присілку Тепілі біля Нового Люблинця в бою з відділом НКВД і польської міліції². Похований на цвинтарі в Люблинці Новому. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 23 травня 1946 р. авансований до ступеня старшого виступа з 9 січня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 110.

Командир сотні «Крук». Після ліквідації сотні «Яра» носила назву четвертої сотні.

За іншим джерелом командирами сотні «Месники II» були: «Біс» – від жовтня 1944 р.; «Петренко» («Метелик») – від квітня 1945 р.; «Умань» («Бойко») – від липня 1945 р.; «Шум» – від вересня 1945 до вересня 1947 р. Командирами сотні «Месники III» були: «Балай» – від квітня 1945 р. і «Туча» від квітня 1946 р. до вересня 1947 р. Див. Володимир Чорний, Франція, Ч.д. 122/95.

¹ У документах: «Шухай».

² В бою на Тепілах, який тривав 8 і 9 січня 1945 р., крім «Шугая», загинуло ще 3 стрільців відділу «Месники I» і «Месники II» та кілька членів ОУН і СКВ, у тому двох братів командира сотні «Шума»: 1) Іван Грабець «Одесь» («Гармаш»), повітовий провідник ОУН; 2) «Селянин», повітовий господарчий; 3) Петро Шиманський «Шрам» – «Нечай», провідник IV Району ОУН; 4) Іван Комар «Чорнота», командир СКВ «Трембіта» (за іншим джерелом – реф. СБ IV Району); 5) «Осипенко», повітовий лікар з Любачева; 6) Михайло Санайко «Моргун», стрелець СКВ; 7) Михайло Шиманський «Шугай», стрелець СКВ; 8) Андрій Левкович «Тихий», стрелець СКВ; 9) Іван Митько «Мак», стрелець УПА куреня «Залізняка»; 10) «Шаш» («Шаж»), стрелець УПА. Прізвищ інших полеглих повстанців не встановлено. Вбитих поховано на цвинтарі в Люблинці Новому. AUOP, 2721, том IV, арк. 15-17, Оперативний звіт КВ «Бастіон» за час від 26 серпня 1944 до 23 березня 1945 р.; том V, арк. 18; Наказ Штабу Воєнної Округи «Сян» ч. 2/1946; Див. також: *Тут було наше село*, Львів 1994, с. 68-69.

Вояки сотні УПА «Месники II»³, полеглі 2 березня 1945 р. в селі Мриглоди Томашівського повіту⁴

Олекса Мазур «М'яч»⁵

Командир I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 3 квітня 1914 р. в Карові Рава-Руського повіту. В УПА служив від 17 липня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. в Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 111.

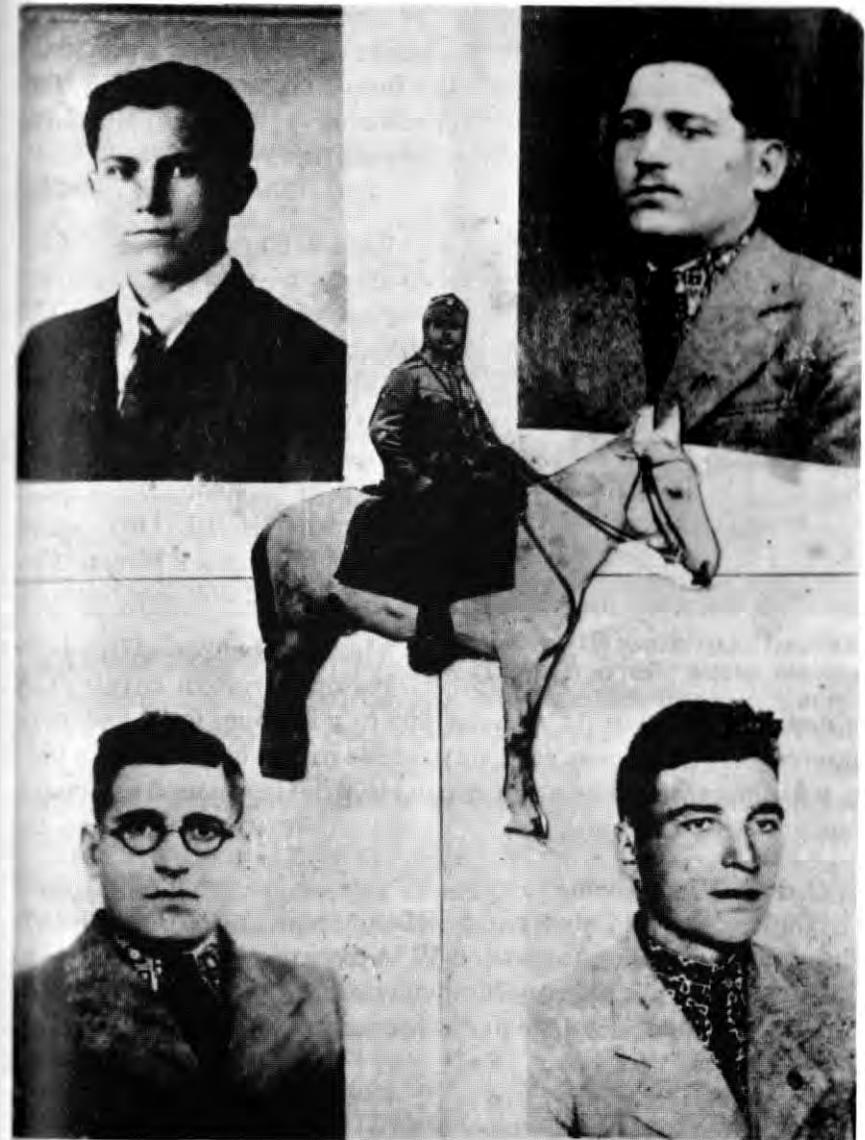
Микола Клачко «Кріпак»

Ройовий I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 9 листопада 1914 р. в Німстові Любачівського повіту. В УПА служив від

³ Командиром сотні «Месники II» в цей час був «Біс» (прізвище невідоме). 13 квітня 1945 р. «Біс» відійшов з відділу і був відраджений до одного з міст на лікування. В ряди УПА вже не повернувся. Дальша його доля невідома. СА MSW, X/85.

⁴ У *Пропам'ятній книзі впадших*, збереженій в Архіві УОР, подано, що 2 березня 1945 р. в бою з військами НКВД загинуло 62 вояків УПА (не подано якої сотні), в тому: 40 в селі Мриглоди і 22 в селі Грушка. У публікованому в другій частині книжки фрагменті хроніки сотні «Месники II» подано, що у Мриглодах загинуло 23 стрільців з I чоти «М'яча» (10 пропало безвісти), а у Грушці загинуло 6 стрільців з II чоти «Дима» (18 пропало безвісти). Натомість з IV чоти «Лютото», яка квартирувала в Гуті Любичській і над ранком прибула з відсіччю до Мриглов, загинуло 3 стрільців. Загальні втрати, які подано у хроніці: 32 вбитих і 28 пропавших безвісти, 8 поранених (у тому 2 командири чот, тіла яких більшовики забрали з собою і потім покинули в Потоках). Як подано у хроніці сотні, полеглих поховано в лісі біля Мриглов у двох могилах: в одній 34 вояків, а в другій 8. Так у *Пропам'ятній книзі*, як і в хроніці сотні «Месники II» брак інформації про місце поховання інших полеглих. Можна лише додумуватися, що всі стрільці пропавши безвісти (18 чоловік) також загинули, що разом з поданою раніше кількістю полеглих стрільців дає число 60 чоловік полеглих. У *Пропам'ятній книзі*, як місце поховання стрільців полеглих в Грушці і Мриглодах подано Монастир.

⁵ «М'яч» був початково командиром I. роя, II чоти «Краяна», сотні «Месники I». 28 грудня 1944 р. перейшов до сотні «Месники II» на пост командира III чоти, а згодом I чоти. AMSW, X/85, к. 19. Андрій Ментух з Іданська подав, що «М'яч» був старшим братом Григорія Мазура «Калиновича» від квітня 1946 р. командира першої сотні в курені «Залізняка». «М'яч» в 1941 р. брав участь у похідних групах ОУН на Україну. В 1944 р. закінчив старшинський вишкіл УПА. Був сином Василя і Пелагії; одружений. Ч.д. 677/93.

Сім'я Олександра Мазура «М'яча», командира чоти сотні «Месники II», який загинув у Мриглодах. Посередині на коні і вгорі справа – Василь Мазур, батько сім'ї; вгорі з лівої – брат Іван; внизу з лівої – брат Григорій псевдонім «Калинович», командир сотні «Месники I»; внизу справа – Олександр Мазур «М'яч». Знімок передав Андрій Ментух (Іданськ).

Василь Піддубчин «Пуд». Знімок передав Андрій Ментух (Гданськ).

«Месники II». Нар. 15 грудня 1905 р. у Вербиці Рава-Руського повіту. В УПА служив від 1 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 112.

Олекса Ціп «Цікай»

Політвиховник I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 11 квітня 1921 р. в селі Грабовець⁷. В УПА служив від 1 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 112.

⁶ За інформацією Андрія Ментуха з Гданська, Василь Піддубчин загинув під Грушкою. Був сином Тимка і Анастасії. В 1942-1943 рр. служив в українській поліції. Ч.д. 677/93.

⁷ Назви повіту в документах немає. Правдоподібно йдеться про село Грабовець Ярославського повіту.

14 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 116.

Василь Піддубчин «Пуд»⁶

Ройовий I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 23 липня 1913 р. в Карові Рава-Руського повіту. В УПА служив від 18 липня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. в Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 128.

Микола Пушкар «Пень»

Ройовий I чоти сотні УПА

Микола Артимець⁸ «Ас»

Стрелець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 8 грудня 1916 р. в Люблинці Старому Любачівського повіту. В УПА служив від 15 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 113.

Ілько Бориско⁹ «Бук»

Стрелець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 20 квітня 1922 р. в Липині Золочівського повіту. В УПА служив від 1 липня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 137.

Маркіян Ванкевич «Вівчар»

Стрелець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 19 лютого 1920 р. в Люблинці Новому Любачівського повіту. В УПА служив від 8 жовтня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 116.

Григорій Гавриляк «Перо»¹⁰

Стрелець, санітар I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 8 квітня 1922 р. в Люблинці Новому Любачівського повіту. В УПА служив від 1 січня 1945 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 142.

Володимир Горбачевський «Гак»

Стрелець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 2 червня 1907 р. в Олешичах Любачівського повіту. В УПА служив від 18 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 125.

Василь Гринишин «Купак»

Стрелець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 18 листопада 1906 р. в Мервичах Жовківського повіту. В УПА служив від

⁸ Так у документах. У книжці *Тут було наше село*, с. 145, подано прізвище: *Артимович*.

⁹ Прізвище написане нечітко. ¹⁰ Псевдонім написаний нечітко.

2 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 120.

Михайло Гриняк «Галушка»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. у вересні 1925 р. в Хотиллюбі Любачівського повіту. В УПА служив від 5 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 139.

Михайло Гутинь «Бульчак»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 17 вересня 1922 р. в Старому Дикові Любачівського повіту. В УПА служив від 7 травня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 126.

Єфрин¹¹ Дробецький «Максим»

Стрілець, санітар I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 15 січня 1922 р. в Сухій Волі Любачівського повіту. В УПА служив від 1 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 126.

Гриць Зборовський «Заруба»

Інтендент I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 20 вересня 1908 р. в Піддубцях Рава-Руського повіту. В УПА служив від 18 липня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 127.

Микола Зінко «Лісний»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 23 квітня 1920 р. в Річках Рава-Руського повіту. В УПА служив від 7 лютого 1945 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 140.

Дмитро Комар «Костій»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 10 серпня 1922 р. в Люблинці Старому Любачівського повіту. В УПА служив від

¹¹ Ім'я написане нечітко.

Могилка вояків УПА в Монастирі, полеглих 2 березня 1945 р. в Мриглодах і Грушці. Стан з 1993 р. після впорядкування її пластунами. Знімок передав Дмитро Богуш (Перемисьль).

9 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 134.

Володимир Кобрин «Кіт»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 28 серпня 1914 р. у Львові. В УПА служив від 8 червня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 118.

Олекса Козій «Банада»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 15 березня 1922 р. в Люблинці Новому Любачівського повіту. В УПА служив від 15 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 133.

Микола Кулочик «Ліщина»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 1900 р. в селі Підбереззя¹². В УПА служив від 25 лютого 1945 р. Загинув

¹² Назви повіту в документах немає.

2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 141

Олекса Кунк «Куб»

Стрелець, розвідник I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 5 березня 1923 р. в Милкові Любачівського повіту. В УПА служив від 5 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 120

Іван Курат «Гук»

Стрелець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 15 січня 1922 р. в Липині¹³. В УПА служив від 31 грудня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 114

Михайло Литвин «Шурай»

Стрелець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 29 вересня 1928 р. в Борхові Любачівського повіту. В УПА служив від 29 вересня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 126

Осип Лупач «Хомик»

Стрелець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 24 грудня 1923 р. в селі Гірче¹⁴ Рава-Руського повіту. В УПА служив від 24 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 119

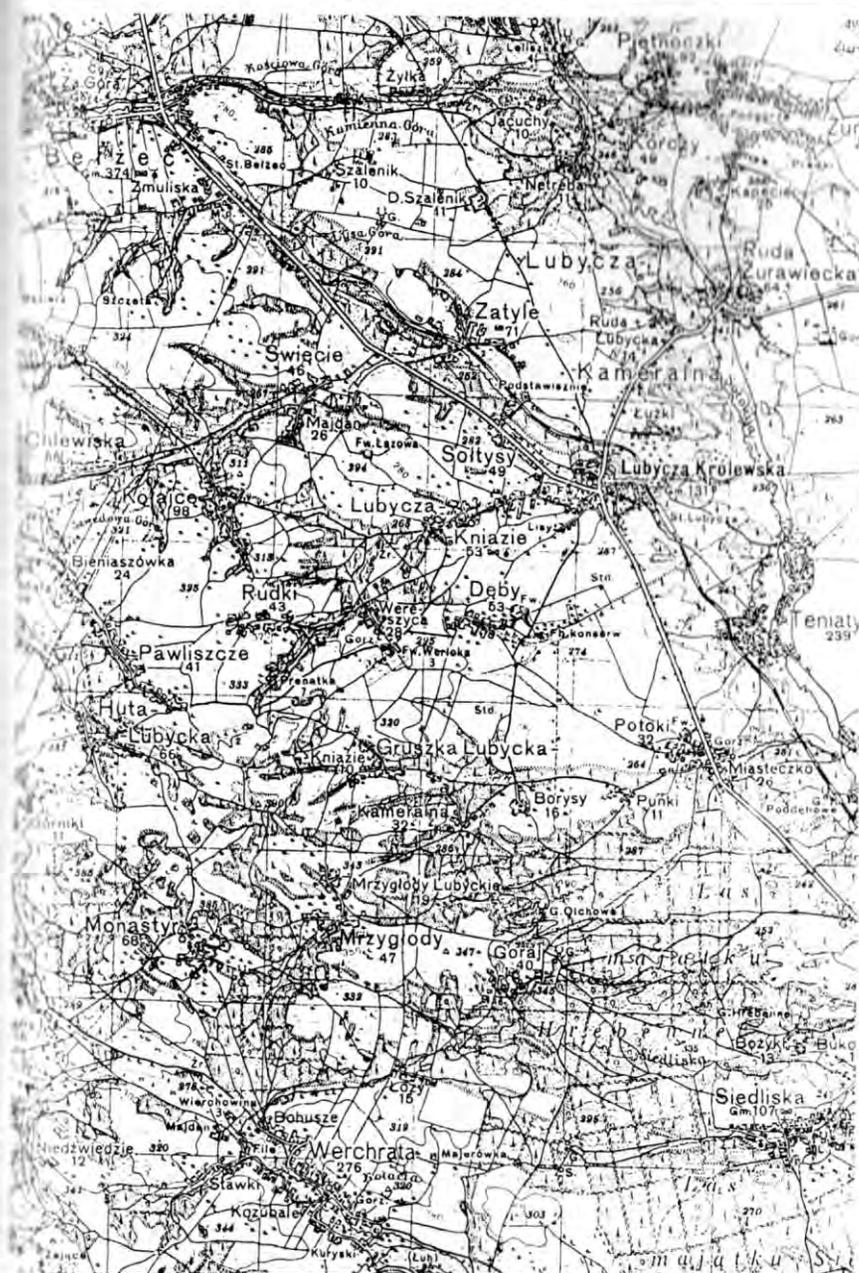
Степан Молодівець «Махно»

Стрелець, санітар I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 23 липня 1914 р. в Коровиці Лісовій Любачівського повіту. В УПА служив від 23 січня 1945 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 122

¹³ Назва села написана нечітко; також немає інформації якого повіту. Правдоподібно йдеться про присілок Липина біля Старого Села Любачівського повіту.

¹⁴ Так у документах. Не було такого села в Рава-Руському повіті. Правдоподібно йдеться про село Гійче.

Мриглоди і Грушка на польській військовій карті з 1933 року (1:100 000).

Григорій Савойко «Дуб»¹⁵

Стрілець І чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 5 березня 1916 р. в Люблинці Новому Любачівського повіту. В УПА служив від 9 жовтня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 114.

Олекса Скриль «Скрипка»¹⁶

Стрілець І чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 12 червня 1925 р. в Люблинці Старому Любачівського повіту. В УПА служив від 8 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 121.

Петро Скрипець «Сорока»

Стрілець І чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 7 липня 1921 р. в Дикові Старому Любачівського повіту. В УПА служив від 10 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 118.

Іван Сташко «Стецяк»

Стрілець І чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 16 липня 1914 р. в Любачеві. В УПА служив від 7 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 113.

Григорій Судин «Сад»¹⁷

Стрілець І чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 1 січня 1918 р. в Люблинці Новому Любачівського повіту. В УПА служив від 15 вересня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 140.

¹⁵ Так у документах. У книжці *Тут було наше село*, с. 174, подано, що «Дуб» мав на ім'я Григорій Санайко.

¹⁶ Так у документах. У книжці *Тут було наше село*, с. 148, подано, що «Скрипка» мав на ім'я Степан.

¹⁷ У документах останні дві букви прізвища нечіткі: *Судень?* У книжці *Тут було наше село*, с. 174, подано, що серед полеглих жителів Люблинця Нового був Григорій Судин.

Молодь з Люблинця Нового на Стрілецькій могилі, 1941 р. Автор знімка, Іван Борівець «Береза», загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Знімок передала Агафія Грицько (Русіново).

Дмитро Фах «Медвідь»

Стрілець І чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 11 листопада 1925 р. в Жукові Любачівського повіту. В УПА служив від 20 серпня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 121.

Микола Ференц «Вільховий»

Стрілець І чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 15 липня 1917 р. в Башні Долішній Любачівського повіту. В УПА служив від

Збірка молоді перед церквою в Люблінці Новому, 1942 р. Більшість з них згодом боролися в УПА. Перший зліва: Олександр Бабляк, в 1945-1946 рр. стрілець сотні «Шума» і «Калиновича». Знімок передала Агафія Грицько (Русіново).

7 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 139.

Михайло [Фе]рніла¹⁸ «Левко»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 22 квітня 1927 р. в Гуті Старій Любачівського повіту. В УПА служив від 31 грудня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. в Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 115.

Микола Ханас «Харченко»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 6 листопада 1924 р. в Опаці Любачівського повіту. В УПА служив від 10 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 137.

Теодор Шмір «Зимний»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. в лютому 1926 р. в Улицьку Рава-Руського повіту. В УПА служив від

¹⁸ Перші дві букви прізвища нечіткі.

4 лютого 1945 р. Загинув 2 березня 1945 р. в Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 115.

Андрій Шумський¹⁹ «Шолом»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 10 лютого 1924 р. в Люблінці Старому Любачівського повіту. В УПА служив від 7 жовтня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 117.

Олекса Юрейко «Юрків»

Стрілець, кулеметник I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 28 березня 1923 р. в Опаці Любачівського повіту. В УПА служив від 28 березня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 117.

Дмитро Ярема «Яцко»

Стрілець I чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 6 липня 1926 р. в Брусні Старому Любачівського повіту. В УПА служив від 1 лютого 1945 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Мриглодах в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 138.

Вояки сотні УПА «Месники II», що полягли 2 березня 1945 р. в селі Грушка Томашівського повіту

Василь Дмитришин «Дим»

Командир II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 11 січня 1921 р. в Дениськах Рава-Руського повіту. В УПА служив від 12 червня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 122.

Степан Карвацький «Комар»

Ройовий II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 7 грудня 1921 р. в селі Камінка – Старе Село²⁰. В УПА служив від 1 квітня

¹⁹ Так у документах. У книжці *Тут було наше село*, с. 149, подано, що «Шолом» називався Андрій Шиманський.

²⁰ Так у документах. Немає інформації якого повіту. Правдоподібно йдеться про присілок Старого Села Любачівського повіту.

1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 119.

Матвій Козак «Кір»

Ройовий II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 17 серпня 1919 р. в Любачеві. В УПА служив від 1 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 141.

Микола Сидор «Суслик»

Ройовий II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 22 листопада 1921 р. у Раві Руській. В УПА служив від 7 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 123.

Гриць Артимович «Армата»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 28 вересня 1922 р. в Люблинці Старому Любачівського повіту. В УПА служив від 2 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 125.

Григорій Білий «Бас»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 20 березня 1919 р. в Горайці Любачівського повіту. В УПА служив від 5 лютого 1945 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 124.

Іван Борівець «Береза»

Стрілець, зв'язковий II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 28 січня 1917 р. в Люблинці Новому Любачівського повіту. В УПА служив від 1 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 130.

Ілько Бучко «Лис»

Стрілець, кулеметник II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 1 лютого 1919 р. у Грушові Любачівського повіту. В УПА служив від 8 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р.

у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 123.

Дмитро Вороняк «Орлик»

Стрілець, санітар II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 8 листопада 1923 р. в Сухій Волі Любачівського повіту. В УПА служив від 1 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 128.

Михайло Гарасимович «Курас»²¹

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 10 жовтня 1922 р. в Липині Любачівського повіту. В УПА служив від 14 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 132.

Дмитро Ігнаш «Новий»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 1927 р. в Новій Греблі Любачівського повіту. В УПА служив від 15 лютого 1945 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 136.

Дмитро Книжик²² «Клен»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 3 листопада 1911 р. в Люблинці Новому Любачівського повіту. В УПА служив від 20 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 131.

Василь Кобак «Коблик»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 16 березня 1922 р. в Жукові Любачівського повіту. В УПА служив від 9 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 129.

²¹ Псевдонім написаний нечітко, невиразна остання буква: «Курас», «Курач»?

²² Прізвище написане нечітко: Кінчик, Кничик? За інформацією Дмитра Куцака з Валча, Пільське в-во, серед жителів Нового Люблинця не було особи з таким прізвищем.

Григорій Козій «Козар»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 1 лютого 1925 р. в Люблинці Новому Любачівського повіту. В УПА служив від 7 жовтня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 138.

Микола Кузьо «Кушак»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 18 листопада 1917 р. в Німстові Любачівського повіту. В УПА служив від 18 квітня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 131.

Дмитро Лихач «Любас»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 21 жовтня 1921 р. в Сухій Волі Любачівського повіту. В УПА служив від 15 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 130.

Дмитро Митко «Козачук»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 22 жовтня 1920 р. в Любачеві. В УПА служив від 14 лютого 1945 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 135.

Михайло Мудрий «Кругий»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 15 листопада 1922 р. в Діброві Любачівського повіту. В УПА служив від 15 лютого 1945 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 136.

Петро Піпка «Птах»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 4 грудня 1920 р. в Німстові Любачівського повіту. В УПА служив від 1 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 129.

Іван Рошко «Риба»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 25 січня 1925 р. в Башні Долішній Любачівського повіту. В УПА служив від

1 січня 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з загонами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 132.

Володимир Савчук «Орел»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 27 серпня 1920 р. в Литовижі на Волині. В УПА служив від 17 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з загонами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 124.

Євген Фус «Різун»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 10 червня 1925 р. в Журавцях Рава-Руського повіту. В УПА служив від 15 лютого 1945 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з загонами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 134.

Михайло Хомиця «Хмара»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 28 березня 1924 р. в Башні Горішній Любачівського повіту. В УПА служив від 1 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з загонами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 135.

Володимир Шавара «Шрам»

Стрілець II чоти сотні УПА «Месники II». Нар. 15 липня 1922 р. у Волі Великій Любачівського повіту. В УПА служив від 12 листопада 1944 р. Загинув 2 березня 1945 р. у Грушці в бою з загонами НКВД. Похований у спільній могилі в Монастирі.

AUOP, 2721, том I, арк. 133.

Семен Жук «Муха»

Вістун, командир 2. роя IV чоти «Крука» сотні УПА «Шуми»²³. Нар. в Боровій Горі Любачівського повіту. Дата наро-

²³ Збереглося лише 6 листків вояків УПА, полеглих в акції на В'язівниці. В оперативному звіті КВ «Бастіон» за час від 27 березня до 11 квітня 1945 р. подано, що у В'язівниці загинуло 8 вояків сотні «Месники I», 13 було поранених. AUOP, 2721, том IV, арк. 239-240. Таке ж число полеглих подав Андрій Ожеховський з Лелькова. Крім згаданих у *Проміжній книзі*, загинули ще: Михайло Дода (псевдонім невідомий), нар. у Монастирі Ярославського повіту, і Ярослав Дмитрусь (Гмитрусь) «Баран», нар. у В'язівниці. Обидва були, правдоподібно, стрільцями СКВ. L.dz. 297/95. Володимир Чорний з Франції подав, що у В'язівниці заги-

дження не встановлена. Закінчив 3 класи гімназії. Купець. Під час війни служив у дивізії «Галичина». В ряди УПА вступив 19 квітня 1944 р., в сотні виконував також обов'язки сапера. Загинув 25 квітня 1945 р. у відплатній акції на село В'язівниця Ярославського повіту²⁴. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене²⁵. *AUOP, 2721, том I, арк. 142.*

Степан Гуль «Гопак»

Вістун, кухар чоти «Яра» сотні УПА «Шума». Нар. у 1916 р. в Новому Селі Любачівського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. В УПА служив від 1 квітня 1944 р. Загинув 25 квітня 1945 р. у відплатній акції на В'язівницю. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене. *AUOP, 2721, том I, арк. 143.*

Петро Кузик «Когут»

Стрілець²⁶ IV чоти «Крука» сотні УПА «Шума». Нар. 25 червня 1925 р. в Брусні Новому Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. В УПА служив від 1 квітня 1944 р. Загинув 25 квітня 1945 р. у відплатній акції на В'язівницю. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене. *AUOP, 2721, том I, арк. 143.*

нуло разом 6 вояків сотні «Шума»: «Гопак», «Литвин», «Муха», «Когут», «Дуб» і «Видра». Стр. «Мідь» у В'язівниці не загинув. Ч.д. 403/91, 122/95. З черги у книжці *Тут було наше село*, с. 148, подано, що під час цієї акції загинув також Андрій Равчак «Рура», нар. 1921 р. в Люблінці Старому. Інформації про смерть стрільців «Дуба» і «Рури» немає у листках полеглих, збережених в Архіві УОР.

²⁴ Дата акції на В'язівницю і смерті вояків УПА: 8 квітня 1945 р., подана в *Пропам'ятній книзі*, збереженій в Архіві УОР, – неправильна. В оперативному звіті КВ «Бастіон» за час від 27 березня до 11 квітня 1945 р. подано, що акція на В'язівницю була проведена 25 квітня 1945 р.; у збірнику *Ярославщина – 24 на 25 квітня 1945 р.*; у книжці П. Мірчук *Українська Повстанська Армія 1942–1952 – 25 квітня 1946 р.*; А. Szcześniak, W. Szota, *Droga do nikąd*, s. 281, – 17 квітня 1945 р.

²⁵ Андрій Ожеховський з Лелькова подає, що вояків, полеглих у В'язівниці, поховано початково в цьому селі, а згодом – восени 1945 р. – перепоховано на цвинтар біля церкви у Монастирі. Цей цвинтар і церкву знищено після виселення українців. *Ldz. 297/95.*

²⁶ За інформацією Володимира Чорного, стр. «Когут» був командиром Польової Жандармерії в чоті «Крука». Ч.д. 211/95.

Дмитро Митко «Мідь»

Стрілець сотні УПА «Шума». Нар. 26 серпня 1912 р. в Люблінці Новому Любачівського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Загинув 25 квітня 1945 р. у відплатній акції на В'язівницю. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене. *AUOP, 2721, том I, арк. 144.*

Ілько Лижник «Литвин»

Стрілець, санітар III чоти «Тучі», сотні УПА «Шума». Нар. 22 липня 1924 р. в Сухій Волі Любачівського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. В УПА служив від 14 листопада 1944 р. Загинув 25 квітня 1945 р. у відплатній акції на В'язівницю. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене. *AUOP, 2721, том I, арк. 144.*

Степан Ваврикович «Видра»²⁷

Стрілець 2. роя «Ваха», II чоти «Краяна», сотні УПА «Шума». Нар. 4 лютого 1921 р. в Жукові Любачівського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. В УПА служив від 15 листопада 1944 р. Загинув 25 квітня 1945 р. у відплатній акції на В'язівницю. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене²⁸. *AUOP, 2721, том I, арк. 145.*

Андрій Кордупель «Бистрий»

Старший стрілець, розвідник сотні УПА «Балая»²⁹. Нар. 1921 р. в Горайці Любачівського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Висланий на розвідку, загинув 2 червня 1945 р.

²⁷ Див. Степан Ваврикович «Вах». За інформацією Володимира Чорного, стр. «Видра» походив з Фрайфельдських хуторів, був стр. IV чоти «Крука».

²⁸ У звіті КВ «Бастіон» за час 27 березня до 11 квітня 1945 р. подано, що 11 квітня 1945 р. в оборонному бою сотні «Месники II» під командою «Біса» і Лівчанського куща з відділом НКВД у лісі біля Молодівців загинули: чотовий санітар, вістун «Сян» і стрілець «Заяць». Їх псевдоніми встановлено на основі хроніки сотні «Месники II». Прізвищ ані псевдонімів полеглих не подано в *Пропам'ятній книзі*. *AUOP, 5180, с. 48.*

²⁹ «Балая» Теодор Булас – ст. бул. УПА, командир сотні «Месники II» від 13 квітня 1945 р. Після смерті «Балая» (30 травня 1946) командування сотнею обняв ст. бул. Микола Тарабан «Туча». Приналежність до сотні

у засідці, влаштованій польською міліцією в Жукові. Похований у рідному селі. *AUOP, 2721, том I, арк. 145.*

Дмитро Антохів «Лис»

Старший стрілець, розвідник сотні УПА «Балая». Нар. в Коровиці Любачівського повіту. Дата народження не встановлена. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Висланий на розвідку, загинув 2 червня 1945 р. у засідці, влаштованій польською міліцією в Жукові. Похований в Горайці. *AUOP, 2721, том I, арк. 146.*

Михайло Туркіль «Лейба»³⁰

Стрілець, розвідник I чоти «Яра», сотні УПА «Шума». Нар. 18 жовтня 1921 р. в Німстові Любачівського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. В УПА служив від 15 листопада 1944 р. Загинув 2 липня 1945 р. в Милкові Любачівського повіту, під час розвідки. Похований у Милкові. *AUOP, 2721, том I, арк. 146.*

Степан Ваврикович «Вах»³¹

Вістун, командир 3. роя, II чоти «Краяна», сотні УПА «Шума». Нар. 4 лютого 1920 р. в Жукові Любачівського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. В УПА служив від 27 листопада 1944 р. Загинув 15 вересня 1945 р. під час акції на Нову Греблю Любачівського повіту в бою з Військом Польським. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене. *AUOP, 2721, том I, арк. 147.*

«Месники II» і місце смерті Дмитра Антохіва «Лиса» і Андрія Кордуля «Бистрого» встановлено на основі наказу Штабу Военної Округи «Сян» ч. 2/46 від 23 травня 1946 р. У наказі подано, що стр. «Лис» загинув 1 червня 1945 р. в Жукові біля Горайця, у засідці. Посмертно був авансований до ступеня старшого вістуну. *AUOP, 2721, том V, арк. 18.*

³⁰ Прізвище і псевдонім записано нечітко: «Лейман», «Лиман»? Псевдонім «Лейба» та приналежність до I чоти «Яра» сотні хор. «Шума» встановлено на основі інформації Володимира Чорного. Ч.д. 211/95.

³¹ Див. Степан Ваврикович «Видра». Приналежність «Ваха» до сотні «Месники I» хор. «Шума» встановлено на основі інформації Володимира Чорного. Ч.д. 403/91.

Ярослав Головка «Чуприна»

Стрілець сотні УПА «Балая»³². Нар. в Дахнові Любачівського повіту. Дата народження не встановлена. Закінчив 5 класів початкової школи. Загинув 15 вересня 1945 р. під час акції на Нову Греблю Любачівського повіту в бою з Військом Польським. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене. *AUOP, 2721, том I, арк. 147.*

Юрко Козак «Коваленко»³³

Вістун, командир чоти сотні УПА «Балая». Нар. 5 грудня 1910 р. в Замку Білгорайського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 15 вересня 1945 р. під час атаки на залізничну станцію в Олешичах, звідки Військо Польське примусово виселяло українське населення. Похований в Олешичах. *AUOP, 2721, том I, арк. 148.*

Іван Грицко «Голота»

Стрілець, санітар сотні «Балая». Нар. 1 липня 1921 р. в Любичинці Новому Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 15 вересня 1945 р. під час атаки на залізничну станцію в Олешичах. Похований в Олешичах. *AUOP, 2721, том I, арк. 148.*

Михайло (прізвище невідоме) «Госік»

Стрілець сотні УПА «Балая». Нар. 2 квітня 1926 р. в Смілківцях³⁴. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 15 вересня 1945 р. під час атаки на залізничну станцію в Олешичах. Похований в Олешичах. *AUOP, 2721, том I, арк. 149.*

³² За інформацією Володимира Чорного, стр. «Чуприна» був приданий до сотні «Шума» на час акції на Нову Греблю. Ч.д. 211/95.

³³ Вістун «Коваленко», важко поранений у груди в наступі на Олешичі, був винесений з поля бою за село санітарем «Голотою», де по кількох хвилинах загинули разом від вибуху гранатометного стрільна. Від цього самого вибуху були важко поранені «Туча» і бунчужний сотні «Гамалія». *AUOP, 2721, том III, арк. 1-13.*

³⁴ Назва села написана нечітко. Немає також інформації якого повіту. Пrawdopodobно йдеться про присілок Смілківці в Любачівському повіті.

Павло Кіт «Лісовий»

Стрілець сотні УПА «Балая». Нар. 1 березня 1922 р. в Золочівці³⁵. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 6 жовтня 1945 р. під час атаки на залізничний міст і станцію в Новій Греблі Любачівського повіту звідки Військо Польське примусово виселювало українське населення. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлено.

AUOP, 2721, том I, арк. 149.

Михайло Михалович «Голуб»

Командир чоти сотні УПА «Балая». Нар. в Краковці Яворівського повіту. Дата народження не встановлена. Закінчив 7 класів початкової школи і 3 професійної школи. Загинув 24 жовтня 1945 р. під час атаки на Кобильницю Любачівського повіту в бою з Військом Польським. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлено.

AUOP, 2721, том I, арк. 150.

Григорій Фалас «Циган»³⁶

Старший вістун, сапер, інструктор мінерства сотні УПА «Балая». Нар. 1919 р. в Олешичах Любачівського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Під час війни служив старшим вістуном у дивізії «Галичина». Загинув 23 вересня 1945 р. на присілку Полянка біля Ришкової Волі Ярославського повіту, внаслідок вибуху міни. Похований у Полянці.

AUOP, 2721, том I, арк. 150.

Іван Бас «Вишня»³⁷

Старший вістун, інтендант сотні «Шума». Нар. 12 червня 1919 р. у Верхраті Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Тома-

³⁵ У документах не подано назви повіту, в якому знаходилося це село. Село з такою назвою було в Бережанському повіті.

³⁶ У хроніці сотні «Месники II» подано, що ст. вістун «Циган» був початково командиром роя саперів, а від 29 березня 1945 р. командиром окремої чоти саперів, яка виконувала завдання для куреня «Залізняка». *AUOP, 5180, с. 14.* Дату смерті «Цигана» встановлено на основі наказу Штабу Военної Округи «Сян» ч. 2/46 з 23 травня 1946 р. У наказі подано, що ст. вістун «Циган» загинув 23 вересня 1945 р. на Полянці унаслідок нещасливого випадку під час приготування до акції вибухового матеріалу. Був найкращим і найбільш заслуженим інструктором мінерства Тактичного Відтинка «Бастіон». *AUOP, 2721, том V, арк. 25.*

³⁷ Загинув від вибуху власної гранати, т.зв. «мадярки», на лісовій дорозі з Волі Молодицької, коли повертався з харчами до табору III чоти

шівський). Закінчив 7 класів початкової школи. В УПА служив від 1 квітня 1944 р. Загинув трагічно 9 листопада 1945 р.; місце смерті не встановлено. Похований в Молодичу Ярославського повіту. 24 січня 1946 р. його сім'я перенесла тлінні останки на цвинтар до рідного села.

AUOP, 2721, том I, арк. 151.

Микола (прізвище невідоме) «Дошевик»

Стрілець сотні УПА «Балая». Нар. 9 серпня 1928 р. в Млинах Яворівського повіту (після 1944 р. – Ярославський). Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 9 листопада 1945 р. на присілку Бахури Ярославського повіту під час облоги Війська Польського. Похований в Бахурах³⁸.

AUOP, 2721, том I, арк. 151.

Дмитро Чнил³⁹ «Грушка»

Стрілець УПА. Нар. 24 жовтня 1921 р. в Люблинці Новому Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 9 листопада 1945 р. в Сурмачівці Ярославського повіту і там був похований.

AUOP, 2721, том I, арк. 152.

Григорій Денека «Довбуш»

Старший стрілець, кулеметник сотні УПА «Уманя»⁴⁰. Нар. 9 березня 1922 р. в Люблинці Новому Любачівського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Коваль. В УПА служив від 18 квітня 1944 р. Помер 25 грудня 1945 р. від важких ран отриманих 21 листопада 1945 р. під час атаки на відділ Війська Польського в Дахнові Любачівського повіту. Похований в Молодичу Ярославського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 111.

«Підкови». Сідаючи на підводу, зачепив кільком за полупишок. Граната розірвала йому живіт і обидві руки. На його прохання, товариську кулю віддав від свого друга «Левка», жандарма сотні. Інформацію подав Володимир Чорний з Франції. Ч.д. 403/91.

³⁸ На Бахурах, під час сутички, загинув один стрілець з сотні «Балая», двоє здалося у полон. Правдоподібно виявили вони місце квартирування II чоти сотні «Балая» в лісі біля присілка Щебивовки (Szczebiwółki), що неподалік села Сурмачівка. *AUOP, 2721, том III, арк. 10.*

³⁹ У документах прізвище написано нечітко: *Чнил, Чмил?* За інформацією Дмитра Кушака з Валча, серед жителів Люблинця Нового не було особи з таким прізвищем.

⁴⁰ За інформацією В. Чорного був командиром т.зв. «фавбейної» ланки (тяжких російських кулеметів), I чоти «Яра», сотні «Шума». Ч.д. 211/95.

Мирослав Тілявський «Степовий»

Булавний, бунчужний сотні УПА «Уманя»⁴¹. Нар. 1916 р. в Любачеві. Закінчив гімназію. В УПА служив від 17 липня 1944 р. Загинув 21 листопада 1945 р. в Дахнові Любачівського повіту в бою з Військом Польським. Похований в Молодичу Ярославського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 152

Мричко (ім'я невідоме) «Мурава»

Вістун, ланковий сотні УПА «Балая». Нар. 1 жовтня 1910 р. в Новому Селі Любачівського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Загинув 22 листопада 1945 р. в Сурухові Ярославського повіту під час атаки на залізничний міст на річці Шкло. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене⁴².

AUOP, 2721, том I, арк. 153; том IV, арк. 18-19

Василь Порада «Прут»

Чотовий політвиховник сотні УПА «Балая». Нар. 12 жовтня 1922 р. в Любачеві. Закінчив 7 класів початкової школи і 1 клас торговельної школи. В 1943 р. служив у дивізії «Галичина». Загинув 22 листопада 1945 р. в Сурухові Ярославського повіту під час атаки на залізничний міст на річці Шкло. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 153; том IV, арк. 18-19

Василь Рибель «Гора»

Стрілець сотні УПА «Балая». Нар. 11 лютого 1923 р. в Любачеві. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 22 листопада 1945 р. в Сурухові Ярославського повіту під

⁴¹ В оперативному звіті КВ «Бастіон» за час 15-30 листопада 1945 р. подано, що акцію на Дахнів провела сотня «Месники І» під командою ст. бул. «Уманя». До вересня 1945 р. командиром цієї сотні був хор. «Шум». Ст. бул. «Умань» був важко поранений 1 лютого 1946 р. під час випробування гранати зробленої у партизанському верстаті. Командування сотні перебрав чотовий «Підкова», а згодом «Калинович». *AUOP, 2721, том IV, арк. 18.*

⁴² В оперативному звіті КВ «Бастіон» за час 15-30 листопада 1945 р. подано, що тіла стрільців сотні «Месники ІІ», полеглих під час атаки на цей міст, поховано на полі бою. Залізничний міст, довжини 50 метрів, зірвано з допомогою двох 300 кг летунських бомб. Мосту боронив відділ 40 жовнірів Війська Польського укріплених у бетонному бункері.

час атаки на залізничний міст на річці Шкло. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 154; том IV, арк. 18-19.

Михайло Стель⁴³ «Сум»

Стрілець, кулеметник сотні «Балая». Нар. 20 листопада 1925 р. в Опаци Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Під час війни служив у дивізії «Галичина». Важко поранений 26 листопада 1945 р. в бою з Військом Польським в лісі між присілком Щебивовки і Бучиною Любачівського повіту, підірвав себе гранатою. Похований у Щебивовках⁴⁴.

AUOP, 2721, том I, арк. 154.

Михайло Вратий «Хомяк»

Вістун УПА, зв'язковий⁴⁵. Нар. 5 жовтня 1919 р. у Вовчинці Станиславівського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Швець. Загинув 1 грудня 1945 р. в Хотинці Ярославського повіту під час облави. Похований у Хотинці. *AUOP, 2721, том I, арк. 155.*

⁴³ У листку полеглого, опрацьованому Андрієм Ожеховським на основі інформації бувших стрільців УПА Михайла Палюшка «Павлюка», Миколи Стеха «Чорного» і Петра Кульчицького «Лугового», подано, що «Сум» називався Михайло Стельмах. Раніше живив псевдоніму «Шупак». Загинув він в оборонному бою ІІ чоти «Калиновича» сотні «Балая», заскоченої на світанку несподіваною атакою компанії Війська Польського. Чота квартирувала в землянках у лісі в поблизу лісничівки Крива Палка, на лінії Щебивовки – Бучина. В бою поранені були: кулеметник «Горошко» та командир 2. роя «Сабаль». За інформацією Михайла Палюшка біля могили кулеметника «Сума» поховано пізніше командира сотні «Балая» і розвідника «Орла», полеглих 30 травня 1946 р. Ч.д. 820/94.

⁴⁴ В оперативному звіті КВ «Бастіон» за час 15-30 листопада 1945 р. написано: *Тяжко поранений скорострільчик «Сум», який недавно закликав своїх друзів до витривалості, при відступі підвіділу просить ручну гранату, якою себе розриває. Втрати УПА: 1 вбитий, 3 поранених. Втрати ВП – біля 20 вбитих.* *AUOP, 2721, том IV, арк. 19.* У цьому звіті подано, що 21 листопада 1945 р., під час акції на село Башня Долішня, загинув стрілець сотні «Месники ІІІ» командира «Шума». Прізвища та псевдоніму не подано.

⁴⁵ Не встановлено, вояком якої сотні куреня «Залізняка» був «Хомяк». В оперативному звіті КВ «Бастіон» за грудень 1945 р. подано, що в тому місяці загинув («самовбитий») лише один стрілець, під час засідки влаштованої одним роєм сотні «Месники ІІІ» на компанію Війська Польського в лісі Медвежа, на дорозі Брусно Нове – Верхрата. Втрати ВП – 15 вбитих, у тому двох офіцерів. Прізвища та псевдоніму вбитого вояка УПА не подано. *AUOP, 2721, том IV, арк. 22-23.*

1946

Микола Мозіль «Байда»

Старший вістун, командир III чоти сотні УПА «Підкови»¹. Нар. 30 червня 1916 р. в Олешичах Любачівського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Торговець. У 1939 р. служив стрільцем у Війську Польському, а з 1941 р. – десятником в Українському Легіоні. Загинув 15 лютого 1946 р. на присілку Заставні² біля Молодича Ярославського повіту в бою з Військом Польським. Похований на цвинтарі в Молодичу.

AUOP, 2721, том I, арк. 156.

¹ «Підкова» – Василь Щирба – командир III чоти сотні «Месники I», призначений тимчасово командиром сотні після поранення «Уманя» в лютому 1946 р. У листку полеглого, опрацьованому Андрієм Ожеховським, подано, що згодом, після невдалого бою на присілку Заставні «Підкова» був перенесений до служби в СКВ в районі сіл Лівча-Брусно. Загинув у лютому 1947 р. біля Брусна в обороні повстанської криївки разом з кількома стрільцями місцевого куща. Ч.д. 334/93. За інформацією В. Чорного «Підкова» тяжко хворів на серце і коли Військо Польське відкрило (під кінець лютого 1947 р.) його криївку в селі Радруж, помер від інфаркту. Ч.д. 122/95.

В оперативному звіті ТВ «Бастіон» за січень 1946 р. подано, що «Підкову» перенесено на командира I чоти сотні «Месники I», на місце «Яра», якого авансовано командиром новозорганізованої IV сотні (Вд. 98а). На місце «Підкови» призначено «Байду». У березні 1946 р. командиром I сотні став «Калинович», раніше командир II чоти сотні «Месники II» (Вд. 98). Збереглися два примірники цього оперативного звіту: один з датою: 15 лютого, другий – 18 лютого 1946 р. AUOP, 2721, том IV, арк. 148-149. В оперативному звіті за березень 1946 р., в розділі присвяченому персональним змінам I сотні, записано: *Дня 1.II.1946 р. к-р «У» [«Умань» – ред.] зівстав поранений внаслідок нещасливого випадку. Обов'язки його перебрав заступник к-р «П» [«Підкова»], пізніше к-р «К» [«Калинович»]. AUOP, 2721, том IV, арк. 234.*

² За даними КВ «Бастіон» зачіпний бій на присілку Заставні зведено 50 стрільців III чоти і двох роїв I і II чоти з I сотні «Месники I». Втрати

Дмитро Бловицький «Ярка»³

Старший стрілець, ланковий сотні УПА «Підкови». Нар. 17 жовтня 1925 р. в Новому Селі Любачівського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. Під час війни служив стрільцем у дивізії «Галичина». Загинув 15 лютого 1946 р. на присілку Заставні біля Молодича Ярославського повіту в бою з Військом Польським. Похований на цвинтарі в Молодичу.

AUOP, 2721, том I, арк. 157.

Роман Головатий «Горошко»

Стрілець, ланковий сотні УПА «Підкови». Нар. 15 жовтня 1924 р. в Новому Селі Любачівського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. Загинув 15 лютого 1946 р. на присілку Заставні біля Молодича Ярославського повіту в бою з Військом Польським. Похований на цвинтарі в Молодичу. Наказом Головного Штабу УПА Воєнної Округи «Сян» від 23 травня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуну.

AUOP, 2721, том I, арк. 157.

відділу: 3 вбитих, 4 поранених. Втрати ворога: 15 вбитих, у тому 1 офіцер, 20 поранених. AUOP, 2721, том IV, арк. 125-127.

У листку полеглого «Байди», опрацьованому Андрієм Ожеховським на основі реляції Івана Вальницького «Війта» з Врублів – бувшого санітара сотні «Підкови» подано, що в Заставнях загинули: чотовий «Байда», стрілець Степан Поцох (псевдонім не встановлений) та ще один повстанець (прізвище і псевдонім не встановлені). Двох або трьох повстанців було поранених, у цьому стр. Степан Равський «Рудий» з Люблинця Старого. Втрати ВП, правдоподібно, 20 убитих та поранених. Після бою ВП вбило, деяких після тортур, 9 місцевих селян. У канцелярії громади військо замордувало й спалило ще двох хлопців, схоплених на присілку Бали (громади Зарадави), та забрало з собою трьох мужчин, яких вбили по дорозі, а їхні тіла закопали під присілком Слоти біля міста Синява. У листку полеглого подано також, що після цього бою командир куреня «Залізник» зняв «Підкову» з поста командира сотні. На його місце призначив «Бойка» [«Уманя» – ред.], родом з Закарпаття, а невдовзі (у зв'язку з пораненням «Бойка») сотню перебрав «Калинович». Ч.д. 303/94.

³ Так у документах. Натомість в оперативному звіті КВ «Бастіон» за січень 1945 р. подано, що серед полеглих на Заставнях був: «Байда», «Юрко» і «Горошко». AUOP, 2721, том I, арк. 157.

Дмитро Грицаль «Дубенко»

Старший стрілець УПА, сапер сотні «Балая». Нар. 7 листопада 1917 р. в Річках⁴. Закінчив 6 класів початкової школи. Водій. 1939 р. служив стрільцем у Війську Польському. Загинув 11 березня 1946 р. в Гаях Ярославського повіту в сутичці з Війском Польським⁵. Похований на цвинтарі в Грушовичах Ярославського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 158.

Яремко Притула «Пух»

Стрілець, інтендант III чоти сотні УПА «Балая». Нар. 22 липня 1911 р. в Голому Равському Рава-Руського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. У 1933 р. служив у Війську Польському; в 1941-1944 рр. в українській поліції. Загинув 17⁶ березня 1946 р. на присілку Фельбах біля Кобильниці Руської Любачівського повіту під час засідки влаштованої III чотою «Бича» на відділ Війська Польського. Похований на цвинтарі в селі М'якиш (М'якіш) Новий Ярославського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 158.

⁴ У документах не подано назви повіту, в якому знаходилося це село. Місцевість з такою назвою була в Перемиському і Рава-Руському повітах. В листку полеглого, опрацьованому Андрієм Ожеховським з Лелькова, подано, що «Дубенко» народився в Дахнові Любачівського повіту. Був булавним і мінером в сотні «Балая». Ч.д. 334/93.

⁵ 11 березня 1946 р. о год. 4.15 підвідділ II сотні знищив залізничний двоторовий міст біля Радимна, на шляху Ярослав – Перемишль. У документах КВ «Бастіон» зберігся опис сутички цього підвідділу УПА з групою вояків ВП, яка подалася за ним у погоню: *Дня 11.III.46 о год. 17.30, за свіжими слідами від сторони Радимна прибула одна фіра ВП до села Гаї, всього 5 осіб (поручник, сержант, капраль, 2 вояки). Поляки зауважили в селі наших повстанців і відкрили до них вогонь, на який наші відповіли рівнож вогнем. Вив'язалася перестрілка, у висліді якої вбитий к-р пвд. мінерів, найбільш заслужений й активний повстанець на полю мінерки – «Дубенко». Його останнім мінуванням був міст у Радимні. Після короткої перестрілки наші перейшли до наступу. Поляки почали втікати та відстрілюватися. В погоні за ними поранено польського сержанта, а решту (4), взято в полон. Цього пораненого сержанта (зробили йому перев'язку), польським господарем відставлено до Радимна. Чотирьох схоплених перебрав тереновий провід. AUOP, 2721, том IV, арк. 232.*

⁶ Таку дату смерті подано в листку полеглого, збереженому в Архіві УОР. Натомість в оперативному звіті КВ «Бастіон» за березень 1946 р. подано, що засідка, в якій загинув стр. «Пух», була влаштована 11 березня

Іван Смагай «Комар»

Стрілець, командир 3. роя, I чоти «Тучі», сотні УПА «Балая». Нар. 22 жовтня 1924 р. в Сухій Волі Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 9 квітня 1946 р. на присілку Мельники біля Кобильниці Руської Любачівського повіту в бою з загонами НКВД. Похований у Мельниках⁷.

AUOP, 2721, том I, арк. 159.

Йосиф Дідух «Диль»

Вістун Польової Жандармерії I чоти «Тучі», сотні УПА «Балая»⁸. Нар. 30 березня 1910 р. в Любичі Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Закінчив 6 класів початкової школи. Мельник. У 1931-1932 рр. служив стрільцем «Korpusu Ochrony Pogranicza»; в 1941-1944 рр. в українській поліції. Загинув 9 квітня 1946 р. на присілку Мельники біля Кобильниці

1946 р. Є це найбільш вірогідна дата смерті «Пука». Помилка у його даті смерті виникла, правдоподібно, при переписуванні листка полеглого. У цьому самому оперативному звіті знаходимо також інформацію, що в акції на Любичу Королівську, Любичу Князі, Тенетиська, проведеній 8 березня 1946 р. сотнею «Месники III» разом з відділом «Кочовиків», який прибув з-за Буга (к-р «Довбуш»), та відділом СКВ к-ра «Очерета», під час якої знищено вагони пригтовлені до транспорту примусово виселених українців, загинуло 3 стрільців, а 8 було поранених. Їх прізвищ, ані псевдонімів немає в *Пропамятній книзі* збереженій в Архіві УОР.

Також збереглася там згадка про смерть стр. «Ярослава» політвояка в новозорганізованій IV сотні «Яра», який дезертирував з відділу разом зі стр. «Шахом» 16 березня 1946 р. Обоє упіймав місцевий СКВ і передав Польовій Жандармерії УПА. Під час конвоювання до відділу стр. «Ярослав» намагався повторно втекти і був важко поранений, внаслідок чого помер цього самого дня (27 березня 1946). Стр. «Шаха» поставлено перед польовим судом сотні; у документах брак інформації про його дальшу долю. AUOP, 2721, том I, арк. 159.

⁷ Заціпний бій на присілку Мельники Кобильницькі звели о год. 8 ранку чоти «Тучі» і «Бича» з сотні «Балая» і дві чоти з сотні «Шума». Втрати УПА: 3 вбитих і 3 поранених. Втрати НКВД: біля 17 вбитих. В оперативному звіті за квітень 1946 р. подано, що тіла полеглих повстанців поховано в лісі на полі бою. AUOP, 2721, том X, арк. 81. Функцію стр. «Комара» встановлено на основі листка полеглого, опрацьованому Володимиром Чорним з Франції. Ч.д. 403/91.

⁸ Функцію стр. «Диль» встановлено на основі листка полеглого, опрацьованому Володимиром Чорним. Ч.д. 403/91.

Руської Любачівського повіту в бою з загонами НКВД. Похований у Мельниках. *AUOP, 2721, том I, арк. 159.*

Іван Романик «Хміль»

Стрелець, кулеметник 3. роя «Комара», І чоти «Тучі» сотні УПА «Балая»⁹. Нар. 16 лютого 1924 р. в Млинах Яворівського повіту (після 1944 р. – Ярославський). Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. Загинув 9 квітня 1946 р. на присілку Мельники біля Кобильниці Руської Любачівського повіту в бою з загонами НКВД. Похований у Мельниках.

AUOP, 2721, том I, арк. 160.

Іван Красуляк «Сук»

Стрелець Польової Жандармерії сотні УПА «Калиновича»¹⁰. Нар. 22 червня 1919 р. в Любачеві. Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. В 1941-1944 рр. служив в українській поліції. Загинув 21 квітня 1946 р. на присілку Пискорі біля Молодича Ярославського повіту в бою з загонами НКВД. Похований на цвинтарі в Молодичу¹¹.

AUOP, 2721, том I, арк. 160.

⁹ Функцію стр. «Хмеля» встановлено на основі листків полеглих, опрацьованих Андрієм Ожеховським і Володимиром Чорним. Ч.д. 303/94, 403/91.

¹⁰ «Калинович» – Григорій Мазур – від березня 1946 р. до 1947 р. командир І сотні куреня «Залізняка», раніше командир ІІ чоти сотні «Месники ІІ». Засуджений 10 січня 1949 р. на смертну кару в Ряшеві, страчений 28 квітня 1949 р.

¹¹ В оперативному звіті КВ «Бастіон» за квітень 1946 р. подано, що зачипний бій з відділами НКВД у лісі біля прис. Пискорі та в Пискорах звели о год. 10 три чоти І сотні «Калиновича» враз з трьома відділами СКВ: *Цього дня Вд. 97 і 3 СКВ спільно зішлись в зимовому таборі сотні біля прис. Храпи для відсвяткування Свята Христового Воскресіння. В часі останнього пункту святочної програми, о год. 9.30, відізнались скорострільні з напрямку Храп і Пискорів. К-р вд. зарядив гостру готовність. В між часі обсервація донесла, що на прис. Храпи і Пискорі знаходяться більшовики. Рівнож донесено командирові вд. «Калиновичові», що на прис. Пискорі залишено важливі документи і матеріали теренової сітки, які за всяку ціну треба було забрати.* *AUOP, 2721, том X, арк. 80.* Власне по ці документи вислано 3 стрільців і один рій охорони. Стрільці пішли до села (рій задержався на скраю ліску), а коли доходили до присілка попали в засідку і загинули у нерівному бою. Під час бою сотні в лісі скорострільникові «Вітрові» набій розірвав замкову комору і важко його поранив у лице. Після бою більшовики спалили Пискорі. Загинуло 5 стр. УПА і 1 стр. з СКВ (його прізвища не встановлено), 5 стр. було поранилих.

Євстахій Куровський «Кучма»

Вістун сотні УПА «Калиновича». Нар. 1913 р. у Львові. Закінчив 7 класів початкової школи. Механік. У 1941-1944 рр. служив в українській поліції. Загинув 21 квітня 1946 р. на присілку Пискорі біля Молодича Ярославського повіту в бою з загонами НКВД. Похований на цвинтарі в Молодичу.

AUOP, 2721, том I, арк. 162.

Дмитро Мацько «Вітер»

Стрелець УПА, кулеметник сотні УПА «Калиновича». Нар. 27 серпня 1925 р. в Новому Селі Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Під час війни служив у дивізії «Галичина». Загинув 21 квітня 1946 р. в лісі біля присілку Пискорі Ярославського повіту в бою з загонами НКВД. Похований на цвинтарі в Молодичу. *AUOP, 2721, том I, арк. 161.*

Іван Пилипець «Птах»

Старший стрелець, командир роя сотні УПА «Калиновича». Нар. 12 березня 1914 р. в Люблинці Старому Любачівського повіту¹². Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. 1935 р. служив у Війську Польському. Загинув 21 квітня 1946 р. на присілку Пискорі біля Молодича Ярославського повіту в бою з загонами НКВД. Похований на цвинтарі в Молодичу.

AUOP, 2721, том I, арк. 161.

Василь Пука¹³ «Зубатий»

Старший стрелець, ланковий сотні УПА «Калиновича». Нар. 11 лютого 1923 р. в Любачеві. Закінчив 7 класів початкової школи. Швець. Загинув 21 квітня 1946 р. на присілку Пискорі біля Молодича Ярославського повіту в бою з загонами НКВД. Похований на цвинтарі в Молодичу¹⁴. *AUOP, 2721, том I, арк. 162.*

¹² У листку полеглому «Птаха», опрацьованому Андрієм Ожеховським, подано, що він народився в Люблинці Новому. Таке місце народження подається також у книжці про Люблинець Новий і Старий *Тут було наше село*, с. 146. У книжці подано, що Іван Пилипець «Птах» загинув під час акції на В'язівницю. Ч.д. 303/94. За інформацією В. Чорного «Птах» був командиром І. роя. ІV чоти «Крука» в І сотні «Шума», згодом «Калиновича». Ч.д. 122/95.

¹³ Так записано прізвище у документах.

¹⁴ У листку полеглому стр. «Зубатого», опрацьованому Андрієм Ожеховським на основі інформації Івана Вальницького «Війта» з Врублів,

Іван Ковалишин «Качор»

Старший стрілець УПА¹⁵. Нар. 1912 р. в Коровиці Голодівській Любачівського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Купець. Загинув у квітні 1946 р. в Коровицькому лісі в бою з загонами НКВД. Похований на роздоріжжі біля села Боблі¹⁶.

AUOP, 2721, том I, арк. 163.

Юрій Гриців «Громовий»

Стрілець УПА¹⁷. Нар. 1911 р. в Брусні Старому Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 4 травня 1946 р. в лісі біля Горайця Любачівського повіту в бою з загонами НКВД. Похований у Горайці.

AUOP, 2721, том I, арк. 163.

Адам Гах¹⁸ «Босий»

Стрілець УПА. Нар. 1916 р. в Горайці Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 4 травня 1946 р. у лісі біля Горайця Любачівського повіту в бою з загонами НКВД. Похований у рідному селі.

AUOP, 2721, том I, арк. 164.

подано такий опис бою на Пискорах: *Повстанці влаштували собі Великодні Свята в лісі за прис. Пискорі. Багато людей цього дня було в церкві в Молодичу. В цей час (рано) з боку Молодича на Пискорі наїхала раптом велика група червоноармійців. Заходили до хат, але загалом поводитись спокійно. Нагло з одної стодоли почало втікати в напрямку лісу двох повстанців. Червоноармійці відкрили за ними вогонь і вбили їх в полі під лісом. Тоді повстанці, що були в лісі, сильним вогнем обстріляли москалів. Почався дуже гострий бій, який тривав біля двох годин. Люди, які були в цей час в своїх хатах, ховалися до підвалів, крижок, щоб пережити це пекло. Коли бій припинився червоноармійці спалили чотири господарства, а коли відходили з присілка спалили ще 10 господарств. Тіла полеглих чотирьох повстанців друзі забрали до лісу, опісля похоронили їх на цвинтарі в Молодичу. У листку полеглого подано, що на Пискорах загинули: «Зубатий», «Птах» і зв'язковий «Грім» (Дмитро Шабат родом з Цетулі). Серед полеглих, за інформацією А. Ожеховського, мав бути також стр. псевдонім «Воробець», про якого з черги не задує у своїй реляції І. Вальницький. Ч.д. 303/94.*

¹⁵ Не встановлено, в котрій сотні куреня «Залізняка» служив стрілець «Качор».

¹⁶ Так у документах.

¹⁷ Не встановлено, в котрій сотні служили стрільці «Громовий» і «Босий».

¹⁸ У *Пропам'ятній книзі* подано прізвище: *Фах*. За інформацією Петра Кульчицького з Білої Підляської стр. «Босий» називався Адам Гах.

Льонгин Невдячний «Кулик»

Стрілець-рекрут УПА¹⁹. Нар. 10 липня 1927 р. в Лазах Ярославського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Важко поранений 20 травня 1946 р. під час атаки Війська Польського на Люблинецький ліс²⁰, застрілив себе, щоб не попасти в руки ворога. Похований в Люблинці Новому Любачівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 164.

Іван Ловаль²¹ «Карий»

Стрілець-рекрут УПА. Нар. 7 лютого 1925 р. в Заліській Волі Ярославського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. 21 травня 1946 р. був важко поранений в бою з Військом Польським у Люблинецькому лісі. Пропав безвісти під час переправи через річку Танву²².

AUOP, 2721, том I, арк. 165.

Дмитро Милинь²³ «Борис»

Стрілець-рекрут УПА. Нар. 12 жовтня 1926 р. в Млинах Ярославського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 21 травня 1946 р. під час атаки Війська Польського на Люблинецький ліс. Похований в Люблинці Новому Любачівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 165.

Степан Бартошко «Нечай»

Стрілець-рекрут УПА. Нар. 29 квітня 1924 р. у Ветлині Ярославського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. Загинув 24 травня 1946 р. під час атаки Війська Польського на Люблинецький ліс. Похований в Люблинці Новому Любачівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 166.

¹⁹ Не встановлено, в котрій сотні служили стрільці: «Кулик», «Карий», «Борис» і «Нечай», які загинули в Люблинецькому лісі. Про їх смерть бракує також інформації в оперативному звіті КВ «Бастіон» за травень 1946 р. *AUOP, 2721, том IX, арк. 21-28.*

²⁰ Так у документах. Йдеться, правдоподібно, про Ружанецький ліс.

²¹ Так у документах. Правдоподібно повинно бути: *Іван Коваль*.

²² Річка Танва (Tanew) пливе через Ружанецький ліс біля села Гута Ружанецька.

²³ Прізвище написане нечітко.

Іван Дева «Хмель»

Стрілець, кулеметник II чоти сотні УПА «Шума». Нар. 1925 р. в Німстові Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 29 травня 1946 р. у засідці, влаштованій на дорозі Гребенне-Потоки, на авто, яким їхало військо НКВД²⁴. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 166.

Теодор Булас «Балай»

Старший вистун²⁵, командир II сотні УПА куреня «Залізняка». Нар. 6 березня 1913 р. в Горинці Любачівського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. У 1933-1934 рр. служив у Війську Польському, закінчив підстаршинську школу. 1941-1944 рр. служив в українській поліції. Загинув 30 травня 1946 р. біля Старого Села Любачівського повіту у засідці, влаштованій Військом Польським. Боровся до останнього набою. Щоб не попасти живим у руки ворога, підірвав себе гранатою. Похований у лісі біля присілка Щебивовки Любачівського повіту²⁶.

AUOP, 2721, том I, арк. 167.

Володимир Горечий «Скала»

Булавний, бунчужний сотні УПА «Балая». Нар. 16 жовтня 1916 р. в Раві Руській. Закінчив 6 класів гімназії. Залізничний службовець. У 1933-1934 рр. служив у Війську Польському, закінчив підстаршинську школу. У 1941-1944 рр. служив в українській поліції. Важко поранений 30 травня 1946 р. біля Старого Села Любачівського повіту в бою з Військом Польським, потрапив у полон. Військовий гарнізонний суд у Пере-

²⁴ У засідці знищено авто і вбито 10 енкаведистів. СА MSW, X/40, Звіт хор. «Шума» для пор. «Залізняка» з 4.VI.1946 р.

²⁵ Такий ступінь подано у листку полеглого. Натомість у наказі Штабу УПА-Захід № 20 від 15 серпня 1946 р. посмертно авансовано «Балая» зі ступеня старшого булавного до поручника з дня 22 січня 1946 р. AUOP, 2721, том X, арк. 11-12. Володимир Чорний подав, що «Балай» походив з Волі Горинецької. Загинув на початку квітня 1946 р., похований в Старому Селі. Ч.д. 122/95.

²⁶ В оперативному звіті КВ «Бастіон» за травень 1946 р. подано опис бою, в якому загинув «Балай» та зв'язковий «Орел», а в полон попали поранені зв'язковий «Мотика» і бунчужний «Скала». AUOP, 2721, том IX, арк. 22-23. Обширний опис бою, див. с. 234-236.

мишлі засудив його 28 жовтня 1946 р. на смертну кару. Вирок виконано 10 грудня 1946 р.²⁷

AUOP, 2721, том I, арк. 167.

Дмитро Подільчак «Орел»

Стрілець, зв'язковий сотні УПА «Балая»²⁸. Нар. 8 листопада 1923 р. в Коровиці Голодівській Любачівського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 30 травня 1946 р. біля Старого Села Любачівського повіту в засідці, влаштованій Військом Польським. Важко поранений, застрілив себе. Похований у лісі біля Щебивовків Любачівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 168.

Роман Прут «Турчин»

Вистун, командир роя II чоти сотні УПА «Шума». Нар. 10 червня 1910 р. в Піддубцях Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. У 1941-1944 рр. служив в українській поліції. Загинув 5 червня 1946 р. в лісі біля Вербиці Томашівського повіту під час облави влаштованої Військом Польським²⁹. Похований на цвинтарі в Корнях.

AUOP, 2721, том I, арк. 168.

²⁷ В листку полеглого, опрацьованому Андрієм Ожеховським подано, що «Скала», який користувався також псевдонімом «Щербатий», був поранений і попав у полон разом з жандармом «Мотикою». Жовніри Війська Польського закатували його, а тіло покинули в лісі біля Олешич. Про дальшу долю «Мотики» немає інформації. Ч.д. 334/93.

Володимир Чорний подав про «Мотику» таку інформацію: «Мотика» служив стрільцем III чоти «Хмари», сотні УПА «Балая». Під селом Забіла попав у полон ВП. Поляки його звільнили з тюрми і примусили, щоб погодився вбити сотенного «Тучу», або якогось іншого командира. Прибув до відділу босий, обдертий з синяками. На допитах хлопець признався до всього, але к-р «Залізник», йому, як воякові УПА, того не простив. Розстріляли «Мотику» влітку 1946 р. в таборі нашої сотні біля села Мачуши. Ч.д. 403/91.

²⁸ Володимир Чорний подає, що «Орел» був комендантом Польової Жандармерії сотні «Балая». Раніше функцію цю виконував «Лисиця», від березня 1946 р. бунчужний I сотні. Ч.д. 122/95.

²⁹ 4 червня 1946 р. військово авто наїхало на міну заложеною роєм II чоти сотні «Шума» на дорозі Махнів – Вілька Вербицька. Внаслідок вибуху міни загинуло 6 жовнів Війська Польського, 10 було поранених. Військо влаштувало облаву на Вербицький ліс, у якій загинуло 4 вояків УПА, 1 був поранений. В оперативному звіті за червень 1946 р. так описано смерть вояків цього роя: *Оточений рій пробивався крізь ворожу розстрілю. Вив'язався короткий бій. Чотовий політвиховник і стрілець «Жук» відби-*

Лука Школяр «Сірко»

Вістун, політвиховник сотні УПА «Шума». Нар. 16 червня 1913 р. в Річках³⁰. Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. У 1941-1944 рр. служив в українській поліції. Загинув 5 червня 1946 р. в лісі біля Вербиці Томашівського повіту під час облави влаштованої Військом Польським. Похований на цвинтарі в Корнях.

AUOP, 2721, том I, арк. 169

Ярослав Пушкар «Шурко»

Старший стрілець, санітар II чоти сотні УПА «Шума». Нар. 2 квітня 1927 р. у Вербиці Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. Загинув 5 червня 1946 р. в лісі біля Вербиці під час облави влаштованої Військом Польським. Похований на цвинтарі у рідному селі.

AUOP, 2721, том I, арк. 169

Іван Малиш³¹ «Жук»

Стрілець II чоти сотні УПА «Шума». Нар. 13 липня 1922 р. в Млинах Яворівського повіту (після 1944 р. – Ярославський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 5 червня 1946 р. в лісі біля Вербиці Томашівського повіту під час облави влаштованої Військом Польським. Похований на цвинтарі в Корнях.

AUOP, 2721, том I, арк. 170

Ілько Ждан «Жан»

Вістун, ланковий сотні УПА «Шума». Нар. 7 серпня 1924 р. в Солотвині³². Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник.

ваються від роя і відступають в напрямі ворожих застав. Наткнувшись на заставу обидва гинуть. Решта стрільців пробилася крізь ворожу розстрільну. В тому часі був поранений кулеметник «Клим», якого к-р «Турчин» замаскував в куцах враз з кулеметом, а сам старається долучити до своїх стрільців. Поцілений ворожою кулею, падає вбитий. Під час погоні, яку розпочав ворог, гине ще один стрілець. AUOP, 2721, том X, арк. 164. Див. також: СА MSW, X/40, арк. 226, Звіт хор. «Шума» для пор. «Залізняка» з 21 червня 1946 р.

³⁰ У документах не подано назви повіту, в якому знаходилося це село. Місцевість з такою назвою була в Перемиському і Рава-Руському повітах.

³¹ Прізвище написано нечітко.

³² У документах не подано назви повіту, в якому знаходилося це село. Йдеться, правдоподібно, про присілок Солотвини біля села Башня Горішньої Любачівського повіту.

Загинув 12 червня 1946 р. на дорозі біля Башні Горішньої Любачівського повіту від вибуху міни. Похований на цвинтарі в Синявці Любачівського повіту³³.

AUOP, 2721, том I, арк. 170.

Степан Худий «Жабка»

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Шума». Нар. 30 грудня 1918 р. в Хотиліубі Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 12 червня 1946 р. на дорозі біля Башні Горішньої Любачівського повіту від вибуху міни. Похований на цвинтарі в Синявці.

AUOP, 2721, том I, арк. 171.

Дмитро Скотинський «Дуля»

Стрілець сотні УПА «Шума». Нар. 6 квітня 1926 р. в Люблинці Новому Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 12 червня 1946 р. на дорозі біля Башні Горішньої Любачівського повіту від вибуху міни. Похований на цвинтарі в Синявці.

AUOP, 2721, том I, арк. 171.

³³ Про обставини смерті та місце поховання чотирьох стрільців, які загинули від вибуху міни, є цікава записка у хроніці сотні «Месники III»: 8.VII.1946. Понеділок. Цілий день минув спокійно. Ввечері другий рій ходив на цвинтар коло церкви в селі Синявка упорядкувати спільну могилу, де лежить стр. «Габ» (харчовий II чоти, що згинув при збиранні харчів на селі Райхау від стрільця з куца «Палія», тому що між ними зайшла помилка), стр. «Черемош» з I чоти, що разом з трьома стрільцями з Вд. III наїхали на міну, яку на дорозі заложив куц «Палія».

10.VII. Середа. Дідня коло 3 год. з терену вернувся сотенний з'язковий «Дуб» із одним стр. з Вд. III. Цілий день минув спокійно. Стрільці зробили дубовий хрест, а дівчата на селі зробили вінки на могилу впаших з нашого Вд. і Вд. III.

12.VII. П'ятниця. О 11 год. чота I і СКВ «Палія», котрий прибув на запрошення до нас, разом відійшли на цвинтар коло церкви в Синявці на могилу, де є поховані стрільці: 1) стр. «Черемош» з I чоти; 2) стр. «Габ» з II чоти та 3 стрільці з Вд. III, що 6.VI. наїхали на міну в нашому терені і поховано їх разом із нашими стрільцями. На могилі поставили дубовий хрест та поклали вінки. Над могилою впаших виголосив промову сотенний політвиховник «Чолий», опісля стрільці відспівали пісню «Коли Ви вмирали» й віддано їм шану, одну хвилину мовчанкою і крісом почесть дай. AUOP, 5180, арк. 10-11.

Іван Лициняк «Черемош»³⁴

Стрелець-рекрут сотні УПА «Яра»³⁵. Нар. 20 квітня 1925 р. в Цетулі Ярославського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 12 червня 1946 р. на дорозі біля Башні Горішньої Любачівського повіту від вибуху міни. Похований на цвинтарі в Синявці. *AUOP, 2721, том I, арк. 172.*

Іван Білий «Лемко»

Стрелець-рекрут III роя, I чоти сотні УПА «Тучі»³⁶. Нар. 1928 р.³⁷ в Корнях Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 12 червня 1946 р. у Старому Селі Любачівського повіту при сутичці з Військом Польським під час розвідки. Похований на цвинтарі у Старому Селі. *AUOP, 2721, том I, арк. 172.*

Михайло Гайда «Граб»

Стрелець, харчовий II чоти, сотні УПА «Яра». Нар. 21 листопада 1920 р. в Черчу Ярославського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 17 червня 1946 р. в селі Райхау Любачівського повіту під час збирання харчів для сотні.

³⁴ Іван Лициняк в 1943 р. був вивезений німцями на примусові роботи. Повернувся до дому після закінчення війни влітку 1945 р. З уваги на постійні напади польських банд на українські села Ярославщини пішов до УПА. Широку інформацію про обставини смерті стр. «Черемоша» та трьох стрільців з сотні «Шума» опрацював, разом з його листком полеглого, Андрій Ожеховський. Ч.д. 352/93. Див. с. 313-315.

³⁵ «Яр» – Василь Ярмола – командир IV сотні (Вд. 98а) куреня «Залізняка», організованої у січні 1946 р. У жовтні 1946 р. відділ розформовано, а стрільців приділено до III сотні «Шума» і V сотні «Крука». «Яра» перенесено до 28 Тактичного Відтинка «Данилів», де був призначений командиром сотні УПА «Вовки І». Загинув в липні або серпні 1947 р.

³⁶ Після смерті ст. бул. Теодора Буласа «Балая» (30 травня 1946), командиром II сотні УПА призначено командира I чоти ст. бул. Миколу Тарабана «Тучу», а на його місце покликано «Підкову».

³⁷ Дату народження та приналежність стр. «Лемка» до сотні «Тучі» встановлено на основі листка полеглого, опрацьованого Андрієм Ожеховським. Ч.д. 334/93. У листку подано також, що разом з ним у Старому Селі загинули стр. «Бурлака» і «Довбня», який був родом із Старого Села. Про їх смерть бракує однак інформації в матеріалах Архіву УОР.

вбитий через помилку стрільцем СКВ «Палія»³⁸. Похований на цвинтарі в Синявці Любачівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 173.

Іван Вархоміка³⁹ «Сокира»

Стрелець, санітар сотні УПА «Крука»⁴⁰. Нар. 20 травня 1920 р. в Лазах Ярославського повіту. Там закінчив початкову школу й працював на господарстві батьків. У 1943 р., на заклик Українського Центрального Комітету, прийшов добровільно до дивізії «Галичина».

Іван Вархоміка «Сокира». Знімок передав Андрій Ожеховський (Лельково).

У липні 1944 р. брав участь у битві під Бродами. Йому пощастило вийти з оточення і повернувся до рідного села. Там переховувався до травня 1945 р., відтак вступив до місцевого куца. Від лютого 1946 р. служив ройовим, а згодом сотенним санітаром у курені «Залізняка». Загинув 29 червня 1946 р. на присілку Халупки Хотинецькі біля Заліської Волі Ярославського повіту під час бою чоти «Володка» з Військом Польським. «Сокира» був смертельно поранений, коли пробував винести з-під обстрілу одного з поранених стрільців сотні. Похований у спільній

³⁸ Інформацію про місце й обставини смерті стр. «Граба» та приналежність до сотні «Яра» встановлено на основі хроніки сотні. *AUOP, 5180, арк. 10-11.*

³⁹ У *Пропам'ятній книзі* подано лише псевдонім «Сокири» та дату і місце смерті. Інші елементи біографії встановлено і опрацьовано на основі листка полеглого, переданого для Архіву Андрієм Ожеховським (Ч.д. 876/93) та інформації Олександра Колача й Івана Чорного з Перемишля. Ч.д. 326/92. Див. також *«Гомін»*, № 13.

⁴⁰ «Крук» – Григорій Левко – командир V сотні (Вд. 97б) куреня «Залізняка». Сотню «Крука» сформовано в квітні 1946 р. У жовтні 1946 р. до сотні «Крука» приділено 29 стрільців з розформованої сотні «Яра». *AUOP, 2721, том III, арк. 37-39.*

могилі на цвинтарі в Заліській Волі з стрільцями «Борисом», «Комаром», «Чумаком» і «Яструбом»⁴¹. *AUOP, 2721, том I, арк. 173.*

«Яструб» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Крука». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 29 червня 1946 р. на присілку Халупки Хотинецькі біля Заліської Волі Ярославського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Заліській Волі. *AUOP, 2721, том I, арк. 174.*

«Борис» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Крука». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 29 червня 1946 р. на присілку Халупки Хотинецькі біля Заліської Волі Ярославського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Заліській Волі. *AUOP, 2721, том I, арк. 174.*

«Чумак» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Крука». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 29 червня 1946 р. на присілку Халупки Хотинецькі біля Заліської Волі Ярославського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Заліській Волі. *AUOP, 2721, том I, арк. 175.*

«Комар» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Крука». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 29 червня 1946 р. на присілку Халупки

⁴¹ Вранці 29 червня 1946 р. чота «Володка» з сотні «Крука» влаштувала біля прис. Халупки засідку на військове авто, яке мало переїжджати шосею Радимно – Краковець. О год. 11.00 чотовий «Володка» відійшов на розвідку з однією ланкою, а підвідділ, який заліг у кущах біля дороги, залишив під командою командира 1. роя «Гориня». У між часі над'їхало дорогою 40 вояків Війська Польського на 6 підводах, які запримітили завчасно засідку і почали наступати на чоту. В оперативному звіті за червень 1946 р. подано, що в бою загинуло 4 стрільців (не подано їх псевдонімів), 2 було поранених (жандарм «Бескид» і стр. «Чолий»). Біля вбитих, яких залишено на полі бою, військо робило засідку. Тіла полеглих забрано по чотирьох днях і поховано у спільній могилі в Заліській Волі. У книжці публікується 5 псевдонімів. На жаль, за винятком стр. «Сокири», не встановлено прізвища ані дати і місця народження інших стрільців полеглих на прис. Халупки. *AUOP, 2721, том X, арк. 166.*

Хотинецькі біля Заліської Волі Ярославського повіту в бою з Військом Польським. Похований у спільній могилі на цвинтарі в Заліській Волі. *AUOP, 2721, том I, арк. 175.*

Теодор Тимець «Трач»

Стрілець, ланковий III чоти сотні УПА «Калиновича». Нар. 1 лютого 1915 р. в Улазові Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. У 1935-1936 рр. служив у Війську Польському. Загинув 5 липня 1946 р. на присілку Лехмани біля Дібчі Ярославського повіту в бою з Військом Польським; важко поранений, помер в дорозі до відділу. Похований на цвинтарі в Молодичу Ярославського повіту⁴². *AUOP, 2721, том I, арк. 176.*

Ярослав Мартинець «Масвий»

Стрілець-рекрут сотні УПА «Крука». Нар. 1 лютого 1929 р. у Вербиці Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 16 липня 1946 р. в Дикові Любачівського повіту⁴³. Похований біля менічівки на присілку Ходані. *AUOP, 2721, том I, арк. 176.*

Степан Солій «Морозенко»

Вістун, бунчужний сотні УПА «Яра». Нар. 14 квітня 1924 р. в Креховичах⁴⁴. Закінчив 7 класів початкової школи. Під час війни служив у дивізії «Галичина». В УПА від 3 квітня 1944 р. Загинув 25 липня 1946 р. у лісі біля Нового Села Любачівського повіту в бою з Військом Польським. Похований на поблиському присілку Гримаки біля села Тимці. *AUOP, 2721, том I, арк. 177.*

⁴² В оперативному звіті за липень 1946 р. подано, що бій III чоти командира «Ігоря» з відділом МО і УВР, який грабував українське населення на прис. Лехмани, відбувся 8 липня 1946 р. *AUOP, 2721, том IX, арк. 185.*

⁴³ Таке місце смерті подано в листку полеглого. Натомість в оперативному звіті за липень 1946 р. подано, що бій з Військом Польським відбувся 16 липня 1946 р. в лісі біля Гойсаків. Відділ біля 300 жовнів ВП наступав від прис. Гойсаки, Заставні і Копань. В бою загинув 1 стрілець, 1 пропав безвісти. *AUOP, 2721, том IX, арк. 189.*

⁴⁴ У документах не подано назви повіту, в якому знаходилося це село. Настея, правдоподібно, про Креховичі Долинського повіту.

Василь Дева «Дах»

Вістун Польової Жандармерії сотні УПА «Яра». Нар. 17 січня 1912 р. в Потилічі Рава-Руського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи і 3 класи промислової школи. Кафляр. У 1933-1935 рр. служив стрільцем у Війську Польському; 1941-1944 рр. – в українській поліції. Загинув 25 липня 1946 р. в лісі біля Нового Села Любачівського повіту в бою з Військом Польським⁴⁵. Похований на присілку Гримаки біля села Тимці.

AUOP, 2721, том I, арк. 177

Степан Мох «Байда»

Стрелець, снайпер сотні УПА «Тучі». Нар. 23 квітня 1922 р. в Липині⁴⁶. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 1 серпня 1946 р. біля села Забіла Любачівського повіту в засідці, влаштованій Військом Польським. Похований на цвинтарі в Старому Селі.

AUOP, 2721, том I, арк. 178

Василь Табака «Сизий»

Стрелець сотні УПА «Тучі». Нар. 21 січня 1925 р. в Старому Селі Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 1 серпня 1946 р. біля Забіли Любачівського

⁴⁵ Відділ біля 300 вояків Війська Польського, який проводив облогу в тзв. Великому лісі в околиці Нового Села, заскочив у лісовому таборі біля прис. Гримаки I чоту «Ігоря» з сотні «Яра». Внаслідок поважної помилки в командуванні, командир сотні «Яр», який перебував у цей час разом з I чотою, не підіймаючи оборонного бою дав наказ відступати, коли військо наблизилося до табору на 50 м.

З оперативного звіту ТВ «Бастіон» за липень 1946 р.: *Під час відступу крізь відкритий терен, в прогалині був тяжко поранений скорострільник «Довбуш» та бунчужний «Морозенко». Скорострільник залишає скоростріль, а сам ховається в кущах. Тяжко пораненого бунчужного «Морозенка» добивають прикладом кріса. Погонь за відділом триває далі. Вже за лісовою прогалиною був заскочений зв'язковий вд. «Дах», який мимо ворожих закликів: „roddaj sie!“, боронився завзято. Тяжко поранений не здається ворогові, а далі відстрілюється аж поки друга ворожа куля не перетягла нитки його життя.* AUOP 2721, том IX, арк. 188.

⁴⁶ У документах не подано назви повіту, в якому знаходилася ця місцевість. Правдоподібно йдеться про присілок Липина біля Старого Села Любачівського повіту. Підтверджує це листок полеглого «Байди», опрацьований Андрієм Ожеховським. Ч.д. 303/94.

повіту в засідці, влаштованій Військом Польським. Похований на цвинтарі в рідному селі.

AUOP, 2721, том I, арк. 178.

Іван Максимець «Гончар»

Стрелець, кулеметник III чоти, сотні УПА «Калиновича». Нар. 26 червня 1926 р. в Башні Горішній Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 13 серпня 1946 р. на присілку Лисуни біля Дібчі Ярославського повіту. Висланий у розвідку, потрапив на засідку Війська Польського. Похований у Лисунах⁴⁷.

AUOP, 2721, том I, арк. 179.

Дмитро Забавський «Дух»

Вістун Польової Жандармерії УПА⁴⁸. Нар. 8 вересня 1922 р. в Лівчі Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. У 1941-1944 рр. служив в українській поліції.

⁴⁷ Таке місце смерті й похоронення подано у листку полеглого. В оперативному звіті за серпень 1946 р. збереглася інформація про інше місце смерті й спочинку стр. «Гончара». *Дня 13.VIII.46 р. до села Дібча приїхало ВП в силі 150 вояків, де й заквартирувало. Пополудні рій ВП приїхав на присілок Мисаки забрати залишену господарем пасіку, де й задержався до вечора. Ввечері о год. 18.30 к-р «Калинович» вислав двох розвідників з пвд. 533 на розвідку на Мисаки, Дібчу і Ковалі. Коли розвідники вийшли вже з лісу і наблизилися до присілка Мисаків, зауважило їх ВП та зробило на них засідку. Підпускаючи наших розвідників під самі хати, здержало їх з криком: „Rece do gory!“. Наші розвідники вмить кинулися втікати в напрямі лісу. ВП почало за ними стріляти. Від перших ворожих пострілів був тяжко поранений розвідник «Гончар», який впав на полі, а другого розвідника «Нерва» поранено під лісом. Легше поранений «Нерв» дістався до лісу, де його стрінула і забрала друга розвідка, вислана к-р «Калиновичем» в цей сам напрям. Тяжко поранений розвідник «Гончар» жив ще декілька хвилин і помер. Тому що «Гончар» був у польському мундирі, ВП припускало, що це поляк і тому не стягло з нього вбрання, а людям казали його похоронити. Вбитого стрільця цивільне населення похоронило на Мисаках.* AUOP, 2621, том VI, арк. 181.

16 серпня 1946 р. Військо Польське спалило в Синявських лісах табір II чоти «Вартового», сотні «Калиновича», в якому, крім землянок, знаходилася кравецька і шевська артіля. Знайдено також криївку з архівом сотні, м.ін списками старшин і підстаршин, політвиховників та вбитих і поранених вояків УПА. AUOP, 2621, том VI, арк. 181.

⁴⁸ Не встановлено, в котрій сотні куреня «Залізняка» служив вістун «Дух».

Загинув 29 жовтня 1946 р. у лісі біля Лівчі в бою з Військом Польським. Важко поранений, застрілив себе, щоб не попасти в руки ворога. Похований на цвинтарі в рідному селі.

AUOP, 2721, том I, арк. 179.

Іван Патрила «Пилип»

Вістун Польової Жандармерії УПА⁴⁹. Нар. 14 квітня 1920 р. в Хотилюбі Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Під час війни служив у дивізії «Галичина». Загинув 19 листопада 1946 р. у Ветлині Ярославського повіту. Під час збирання харчів був важко поранений в сутичці з Військом Польським і підірвав себе гранатою, щоб не попасти в руки ворога. Похований у Ветлині. *AUOP, 2721, том I, арк. 180.*

Теодор Онишко «Точило»

Вістун, командир роя сотні УПА «Калиновича». Нар. 25 лютого 1917 р. на присілці Онишки біля Сухої Волі⁵⁰ Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Кравець. У 1941-1944 рр. служив в українській поліції. Загинув 22 листопада 1946 р. в Молодичу Ярославського повіту, де перебував на лікуванні. Похований на цвинтарі в Молодичу.

AUOP, 2721, том I, арк. 180.

Осип Мричко «Малина»⁵¹

Вістун, санітар сотні УПА «Калиновича». Нар. 8 вересня 1921 р. в Новому Селі Любачівського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. Важко поранений 22 листопада 1946 р. в Молодичу Ярославського повіту, був забраний Військом Польським до Жапалова, де помер. Похований у Жапалові.

AUOP, 2721, том I, арк. 181.

Ілля Вальвиць⁵² «Мокрий»

Булавний, командир III чоти сотні УПА «Крука». Нар. 28 лип-

⁴⁹ Не встановлено, в котрій сотні куреня «Залізняка» служив вістун «Пилип».

⁵⁰ У документах записано: *Сухо Воля-Онишки*. Володимир Чорний подає, що «Точило» походив, правдоподібно, з села Дахнів Любачівського повіту. Ч.д. 122/95.

⁵¹ Олекса Кузьмич з Пасленка подає, що «Малина» називався Семеон Мричко. Ч.д. 76/93.

⁵² Прізвище написане нечітко.

ня 1914 р. в Сернівi⁵³ Рогатинського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи і 3 класи професійної школи. У 1937-1938 рр. служив капралом у Війську Польському. Загинув 11 грудня 1946 р. в лісі між Млинами і Кобильницею під час оборони повстанської криївки. Похований у лісі на полі бою⁵⁴.

AUOP, 2721, том I, арк. 182.

Осип Задорожний «Зенко»

Булавний, командир II чоти сотні УПА «Крука». Нар. 10 січня 1922 р. в Дубрівці Руській Сянiцького повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Слюсар. У 1940-1941 рр. служив стрільцем в Українському Легіоні. До УПА вступив 10 травня 1944 р. Важко поранений 11 грудня 1946 р. під час оборони повстанської криївки в лісі між селами Млини й Кобильниця, потрапив у полон. Помер цього самого дня від ран. Похований у Ляшках Ярославського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 181-183.

⁵³ Так у документах. У Рогатинському повіті були місцевості: Серники Долішні, Горішні й Середні.

⁵⁴ Разом з листком полеглого зберігся опис бою, в якому, крім «Мокрого» і командира II чоти «Зенка», героїською смертю загинули повстанці: «Хут», «Грушка», «Денис», «Заверуха», «Лісний», «Луг», «Моравка» і «Хмара»: *Військо Польське зігнало людей з села, щоб копали рів до криївки. Опісля поставили в рові скорострiл, яким продiрявили стiну криївки, напхали до криївки соломи, облили бензином і підпалили. Стрiльці в криївки не вискакували, а боронили вхiд до неї. На заклик ВП: «Виходьте і здавайтесь!» – повстанці відповіли: «Не думайте, висланники Москви, що ми боїмося вмирати за Україну. Живими нас не візьмете». Усі повстанці, крім «Зенка», «Хута» і «Мокрого», загинули в криївці. Коли почав душити їх дим, постріляли себе.* AUOP, 2721, том I, арк. 181.

Більш обширний опис цього бою, поміщений в оперативному звіті за грудень 1946 р., публікується в другій частині книжки. Див. с. 236-238.

Листок полеглого булавного «Мокрого» також опрацював і передав для Архіву Андрій Ожеховський. Ч.д. 352/93.

Володимир Чорний подає, що раніше, в 1945 р., «Зенко» («Зенько») був командиром I. роя, III чоти «Підкови», I сотні «Шума», натомість «Хут» був жандармом в I чоті «Тучі», сотні УПА «Балая». Навесні 1946 р. перейшов до сотні «Крука» на ройового. Ч.д. 122/95.

Андрій Литвин «Луг»⁵⁵

Старший стрілець, ройовий сотні УПА «Крука». Нар. 21 січня 1922 р. в Хотинці Ярославського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 11 грудня 1946 р. в лісі між Млинами і Кобильницею під час оборони повстанської криївки. Похований у лісі на полі бою. *AUOP, 2721, том I, арк. 186.*

Іван Хіта «Хут»

Булавний, зв'язковий сотні УПА «Крука». Нар. 10 листопада 1910 р. в Футорах Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. У 1934-1935 рр. служив стрільцем у Війську Польському. В УПА – від 14 листопада 1944 р. Важко поранений 11 грудня 1946 р. під час оборони повстанської криївки в лісі між Млинами і Кобильницею, потрапив у полон. Помер цього самого дня від ран. Похований у Ляшках Ярославського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 182.*

«Грушка» (прізвище невідоме)

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Крука». Нар. 5 квітня 1920 р. Місце народження не встановлене. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Під час війни був мобілізований до Червоної Армії. Загинув 11 грудня 1946 р. в лісі між Млинами і Кобильницею під час оборони повстанської криївки. Похований у лісі на полі бою. *AUOP, 2721, том I, арк. 183.*

«Денис» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Крука». Нар. 1 березня 1924 р. Місце народження не встановлене. Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. Загинув 11 грудня 1946 р. в лісі між Млинами і Кобильницею під час оборони повстанської криївки. Похований у лісі на полі бою. *AUOP, 2721, том I, арк. 183.*

«Заверуха» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Крука». Нар. 19 вересня 1929 р. Місце народження не встановлене. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 11 грудня 1946 р. в лісі між Млинами

⁵⁵ У документах Архіву УОР подано лише псевдонім полеглого «Луга». Його прізвище і функцію встановлено на основі інформації Олександра Колача з Перемишля. Ч.д. 326/92.

і Кобильницею під час оборони повстанської криївки. Похований у лісі на полі бою. *AUOP, 2721, том I, арк. 185.*

«Лісний» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Крука». Нар. 7 лютого 1926 р. Місце народження не встановлене. Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. Загинув 11 грудня 1946 р. в лісі між Млинами і Кобильницею під час оборони повстанської криївки. Похований у лісі на полі бою. *AUOP, 2721, том I, арк. 184.*

«Морава» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Крука». Нар. 22 квітня 1927 р. Місце народження не встановлене. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 11 грудня 1946 р. в лісі між Млинами і Кобильницею під час оборони повстанської криївки. Похований у лісі на полі бою. *AUOP, 2721, том I, арк. 184.*

«Хмара» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Крука». Нар. 10 квітня 1928 р. Місце народження не встановлене. Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. Загинув 11 грудня 1946 р. в лісі між Млинами і Кобильницею під час оборони повстанської криївки. Похований у лісі на полі бою. *AUOP, 2721, том I, арк. 185.*

Микола Бабик «Сорока»

Старший вістун, командир 1. роя, 1 чоти сотні УПА «Тучі». Нар. 30 листопада 1922 р. в Башні Горішній Любачівського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Кравець. В УПА служив від 1 квітня 1944 р. Загинув 16 грудня 1946 р. у засідці, влаштованій на відділ польських прикордонних військ (WOP) на дорозі між селами Лукавець – Великі Очі Любачівського повіту. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене⁵⁶. *AUOP, 2721, том I, арк. 186.*

⁵⁶ З наказу командира УПА «Ореста», сотенний «Туча» вислав одну кулеметну ланку 1 чоти з ройовим «Сорокою» по зимовий одяг замагазинований у криївці в Лукавецькому лісі. На місці виявилось, що криївку вже раніше знищило військо. У поворотній дорозі, на шосе Лукавець – Великі Очі, ланка зустріла 2 фірманки з вояками Війська Польського, яких вирішила обстріляти з засідки. В придорожньому рові скрився «Сокира» з кулеметником «Жайвороном», решта ланки залягла в кущах,

Василь Сокіл «Січевський»

Вістун, кулеметник сотні УПА «Калиновича». Нар. 10 лютого 1924 р. в Башні Долішній Любачівського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. Загинув 26 грудня 1946 р. на присілку Новина біля Майдану Синявського, застрілений помилково членами місцевого СКВ. Похований на цвинтарі в Молодичу Ярославського повіту⁵⁷. АУОР, 2721, том I, арк. 187.

Дмитро Кровцун «Кочан»

Стрілець УПА⁵⁸. Нар. 10 жовтня 1926 р. в Хотилюбі Любачівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 27 грудня 1946 р. у засідці, влаштованій Військом Польським на присілку Прокопи біля Люблинця. Похований у Люблинці Новому Любачівського повіту. АУОР, 2721, том I, арк. 187.

далі від дороги. Однак засідка невдалася. В часі перестрілки загинув старший вістун «Сорока» та був легко поранений стр. «Бідота». Решта повстанців, загрожена оточенням, відступила. Вбитого «Сороку» забрало військо. АУОР, 2721, том III, арк. 23. Михайло Палюшок з Ружанця, бувший стр. сотні «Тучі», подає в листку полеглого, опрацьованому Андрієм Ожеховським, що тіло вбитого «Сокири» військо возило по селах Тухля, Мякіш, щоб люди його розпізнавали. Ч.д. 334/93. За інформацією Володимира Чорного кулеметник «Жайворон» навесні 1946 р. відійшов в рідні сторони на лікування зубів і до відділу вже не повернувся. Ч.д. 122/95.

⁵⁷ Командир сотні «Калинович» дав наказ чотовому «Миронові» влаштувати пропагандивний виступ у Новинах – присілку Майдану Синявського, з нагоди латинських Різдвяних Свят. 20 стрільців УПА колядувало при акомпанементі скрипки, гостилося у польських сім'ях. Під час спільної вечері несподівано впали стріли з напряму застав. Як написано згодом в обширному рапорті: *Від перших пострілів був тяжко поранений скорострільник «Січевський», який, не випускаючи скорострілу з рук, відбіг 50 м від застави і впав. «Січевського» покладено на фірманку, однак в дорозі помер. При відступі пропагандивної групи в її напрямі впало кілька стрілів, повстанці відповіли вогнем, від якого згоріли 3 будинки. «Січевського» похоронено на цвинтарі в Молодичу. На другий день стверджено, що минулої ночі 4 стрільців з СКВ «Сірого» було на Новинах. Вони залізли на заставу пропагандивної групи і думаючи, що це ВП, відчинили вогонь. Зі сторони СКВ було 3 поранених (один тяжко поранений також помер).* АУОР, 2721, том III, арк. 23. Володимир Чорний подає, що «Січевський», це, правдоподібно, було прізвище. Походив з Башні Горішньої. В УПА був він відомий як кулеметник «Сокіл». В 1944 р. виконував функцію вишкільника новозорганізованої I чоти «Крука». Ч.д. 122/95.

⁵⁸ Не встановлено, в котрій сотні куреня «Залізняка» служив стр. «Кочан».

28

Тактичний Відтинок Української Повстанської Армії «Данилів»

(11.II.1944 – 19.IX.1946)

1944

Данило Микилита «Очерет»

Командир боївки сотні УПА «Ягоди»¹. Нар. 1923 р. в Бути-нах Жовківського повіту. Студент. Загинув 11 лютого 1944 р. в Шиховичах у бою з польськими партизанами. Похований у Мінянах Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 11 лютого 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 188.

Олекса Захарів «Байда»

Ройовий сотні УПА «Ягоди». Нар. 1923 р. в Грубешеві. Закінчив торговельну школу в Грубешеві. Загинув 11 лютого 1944 р. в Шиховичах у бою з польськими партизанами. Похований у Мінянах Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 11 лютого 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 189.

Іван Хадчук «Гуляйполе»

Стрілець сотні УПА «Ягоди». Нар. 1926 р. в Шиховичах Грубешівського повіту. Закінчив торговельну школу в Грубешеві. Загинув 11 лютого 1944 р. Шиховичах у бою з польськими партизанами і там похований. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 11 лютого 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 189.

¹ У *Пропам'ятній книзі* не подано, в якому відділі служили вояки полегли в періоді від лютого до червня 1944 р. Їх приналежність до сотні «Вовків» командира «Ягоди» встановлено на основі списка прізвищ і псевдонімів 61 полеглих вояків УПА, озаглавленого: «Сян», «Данилів», «Вовки». *Листок впавших на Полі Слави від початку існування вд. по 30.XI.1945. Постійн., 30.XI.1945 р.* AUOP, том XI, арк. 263-265.

Осип Майструк «Ярема»

Стрілець сотні УПА «Ягоди». Нар. в Гоздові Грубешівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 11 лютого 1944 р. в Ласкові Грубешівського повіту в бою з польськими партизанами. Похований на місцевому цвинтарі.

AUOP, 2721, том I, арк. 190.

Іван Ващук «Грясило»

Стрілець сотні УПА «Ягоди». Нар. 1925 р. в Богородиці Грубешівського повіту. Учень третього класу Вчительської семінарії в Грубешеві. Загинув 11 лютого 1944 р. в Ласкові Грубешівського повіту в бою з польськими партизанами. Похований у Богородиці².

AUOP, 2721, том I, арк. 190.

Микола Костюк «Заздрісний»

Стрілець сотні УПА «Ягоди». Нар. 1925 р.³ у Слобідці Великій Станиславівського повіту. В УПА служив від 17 лютого 1944 р. Жонатий. 23 лютого 1944 р.⁴ був поранений, а згодом вбитий польськими партизанами в Бересті Грубешівського повіту. Похований у Бересті.

AUOP, 2721, том I, арк. 191.

Андрій Рибіцький «Зенко»

Стрілець сотні УПА «Ягоди». Нар. 1925 р. в Мостах Великих Жовківського повіту. Учень третього класу Вчительської семінарії в Грубешеві. В УПА служив від 21 лютого 1944 р. Загинув 27 лютого 1944 р. в селі Гурка⁵ Грубешівського повіту в бою

² Див. також: *Учні Вчительської семінарії в Грубешеві, які загинули на Полі Слави в 1944-1947 роках*, опрацював Олександр Попко з Ольштина. Ч.д. 906/92.

³ Дату народження і початку служби в УПА встановлено на основі невпорядкованих доповнень до листків полеглих. AUOP, 2721, том IV, арк. 276 (конверт).

⁴ За даними поміченими у *Листку впадших на Полі Слави від початку існування вд. по 30.XI.1945*. стр. «Заздрісний» загинув 22 лютого 1944 р. AUOP, том XI, арк. 263.

⁵ У Грубешівському повіті були два присілки і дві колонії з цією назвою. Дату початку служби стр. «Зенка» в УПА встановлено на основі невпорядкованих доповнень до листків полеглих. AUOP, 2721, том IV, арк. 276 (конверт). Інші інформації, див. також: *Учні Вчительської семінарії в Грубешеві, які загинули на Полі Слави в 1944-1947 роках*. Ч.д. 906/92.

з польськими партизанами. Похований у Шиховичах Грубешівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 191.

Сава⁶ «Заглада»

Стрілець сотні УПА «Ягоди». Нар. на Білгорайщині. Дата і місце народження не встановлені. Загинув 27 лютого 1944 р. в Гурці Грубешівського повіту в бою з польськими партизанами. Похований у Шиховичах Грубешівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 192.

Степан Йопик «Поляк»

Стрілець сотні УПА «Ягоди». Нар. на Станиславівщині. Дата і місце народження не встановлені. Загинув 27 лютого 1944 р. в Гурці Грубешівського повіту в бою з польськими партизанами. Похований у Шиховичах Грубешівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 192.

Василь Антонюк «Весна»

Стрілець сотні УПА «Ягоди». Нар. у Малкові Грубешівського повіту. Дата народження не встановлена. Вбитий 27 лютого 1944 р. в Малкові польськими партизанами. Похований у Шиховичах Грубешівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 193.

Микола Вишневич «Короткий»

Стрілець сотні УПА «Ягоди». Нар. в Малкові Грубешівського повіту. Дата народження не встановлена. Вбитий 27 лютого 1944 р. в Малкові польськими партизанами. Похований у Шиховичах Грубешівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 193.

⁶ Так у документах. Правдоподібно бракує прізвища. Псевдонім написаний нечітко: «Заглада», «Заглода»?

Андрій Рибіцький «Зенко». Знімок передав Олександр Попко (Ольштин).

Микола Антонюк «Павук»

Стрелець сотні УПА «Ягоди». Нар. у Богородиці Грубешівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 20 березня 1944 р. в Сушові Томашівського повіту в бою з польськими партизанами. Похований в Угринові Грубешівського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 194*

Петро Данилюк «Кармелюк»

Чотовий сотні УПА «Ягоди». Нар. в Мірчу Грубешівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 27 квітня 1944 р. в Стенятині в бою з німецьким військом, яке прийшло на допомогу полякам після розгрому УПА польської партизанської бази в селі Посадів Томашівського повіту. Похований в Угринові Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 27 квітня 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 194

Антін Домбровський «Самійло»

Стрелець сотні УПА «Ягоди». Нар. 1923 р. в Мірчу Грубешівського повіту. Загинув 27 квітня 1944 р. в Стенятині в бою з німецьким військом, яке прийшло на допомогу полякам після розгрому УПА польської партизанської бази в Посадів Томашівського повіту. Похований в Угринові Грубешівського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 195*

Олекса Захарчук «Свистун»

Стрелець сотні УПА «Ягоди». Нар. у Богородиці Грубешівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 8 травня 1944 р. в Ликошині Томашівського повіту в бою з польськими партизанами. Похований в Угринові Грубешівського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 195*

Іван (прізвище невідоме) «Шугай»

Чотовий сотні УПА «Ягоди». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 8 травня 1944 р. в Ликошині Томашівського повіту в бою з польськими партизанами. Похований в Угринові Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 8 травня 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 196

Роман Кобаса «Чайка»

Стрелець сотні УПА «Ягоди». Нар. в Аделіні Грубешівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 17 травня 1944 р. в селі Наброж Грубешівського повіту застрілений соєнним «Ткачем» через необачність⁷. *AUOP, 2721, том I, арк. 196*

Степан Криницький «Дуб»

Ройовий сотні УПА «Ягоди». Нар. у Грушовичах Яворівського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Дата народження не встановлена. Загинув 2 червня 1944 р. в Діброві Грубешівського повіту в бою з польськими партизанами⁸. Похований в Угринові Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 2 червня 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 199*

Василь Лужний «Мороз»

Стрелець сотні УПА «Ягоди». Нар. 1923 р. у В'язовій Жовківського повіту. Загинув 2 червня 1944 р. в Діброві Грубешівського повіту в бою з польськими партизанами. Похований в Угринові Грубешівського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 199*

⁷ У Звіті оперативному дій УПА на Грубешівщині сотень «Ягоди», «Корсака» і «Гамалії» від 13.V – 20.V.1944 р., опрацьованому командиром куреня УПА «Юрченком», польську колонію Наброж здобуто 19 травня 1944 р. внаслідок акції цілого куреня, з допомогою якому прийшов ще один відділ УПА під командою «Остріжського». Немає там, ватомість, інформації про сотенного «Ткача». СА MSW, X/10, арк. 203.

⁸ У хроніці сотні «Вовки», знаходиться така згадка про цей бій: 1 жовтня 1945, неділя. (...) Полями, лісом і крутими пільними доріжками доходимо до села Діброва. Тут розташовуємося роями по стодолах і відпочиваємо. Село Діброва положене у віддалі 3 км на захід від шосе Грубешів – Сокаль, та кілька км на південний схід від Старого Села. Воно є окружене зі всіх сторін лісами. Тут-то прославився к-р «Ягода» («Черник») з двома чотами, який за німецької окупації звів бій з шістьма польсько-більшовицькими сотнями. Не довелося ворогові ногою вступити в це село. Тоді населення було нам вдячне. І сьогодні ще багато не забуло тамтого часу. Але багато повірило в більшовицьку пропаганду, синів відіслали до Червоної Армії, а самі стали симпатиками, а навіть співпрацівниками більшовиків. Хлопці не переймаються нічим. До самого обіду сидять по стодолах та заїдають смачні яблука, а їх тут є багато. Ціле село, то майже один великий сад. *AUOP, 2721, том VI, арк. 17*. Додаткові інформації про бій у Діброві, див. с. 238-239.

Володимир Міщишин «Мудрий»

Стрелець сотні УПА «Ягоди». Нар. у Куляшному Сянського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 2 червня 1944 р. в Діброві Грубешівського повіту в бою з польськими партизанами. Похований в Угринові Грубешівського повіту⁹.

AUOP, 2721, том I, арк. 197.

Михайло Сава «Зазуля»

Стрелець сотні УПА «Ягоди». Нар. у Ямній Горішній Добромільського повіту (після 1944 р. – Перемиський). Дата народження не встановлена. Загинув 2 червня 1944 р. в селі Діброва Грубешівського повіту в бою з польськими партизанами. Похований в Угринові Грубешівського повіту¹⁰.

AUOP, 2721, том I, арк. 197.

Володимир Фугель «Водолаз»

Ройовий сотні УПА «Ягоди». Нар. у Сталіно¹¹ на Україні. Дата народження не встановлена. Загинув 2 червня 1944 р. в Діброві Грубешівського повіту в бою з польськими партизанами. Похований в Угринові Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 2 червня 1944 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 198.

«Орел» (прізвище невідоме)

Стрелець сотні УПА «Ягоди». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 2 червня 1944 р. в Діброві Грубешівського

⁹ Іван Яцина з Тарнобжега (родом з села Вислок Горішній на Лемківщині) у своїх спогадах подає, що стрелець «Мудрий» походив з села Шавне Сянського повіту і називався Василь Мудрий. Ч.д. 198/92.

¹⁰ Іван Яцина у своїх спогадах подає, що стрелець «Зазуля» походив з села Ямна Перемиського повіту і називався Славко Савка. До УПА прийшов разом з «Мудрим» з дивізії «Галичина»: *У нас було шістьох вбитих і один батько з дочкою та шестеро було поранених. Одним з вбитих був Василь Мудрий з села Шавне і Славко Савка з села Ямна, який дістався живим в їхні [польські – ред.] руки і був так змасакрований, що не можна було його розпізнати. З села Ямна був ще один стрелець Йосиф Процик і як звичайно з одного села то і разом трималися. Колись треба було їм онучок і не було звідки взяти. Мали два рушники і вирішили, що один розріжуть на половину і зроблять з нього онучки, а другий рушник будуть вживати спільно. Так і зробили. Власне по тих онучках Йосиф Процик розпізнав свого друга. Як ми пізніше довідалися був це відділ Армії Крайовей.* Ч.д. 198/92.

¹¹ На Україні було кілька міст з цією назвою. Правдоподібно йдеться про Донецьк.

Могила Миколи Табаки «Сверіда», Степана Хахули та інших стрільців УПА на цвинтарі в Ульгівку, які загинули 5 квітня 1944 р. в бою з польською партизанкою АК і ВСх у Рокітні. У *Пропам'ятній книзі* не поміщено їх листків полеглих. Від 1944 до 1947 р. на цвинтарі в Ульгівку поховано 14 вояків. Знімок передав Михайло Табака (Молтайни).

повіту в бою з польськими партизанами. Похований в Угринові Грубешівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 198.

Володимир Кузій «Володя»

Стрелець сотні УПА «Вовки». Нар. в Казахстані. Дата і докладне місце народження не встановлені. Загинув 18 липня 1944 р. в Ликошині Томашівського повіту в бою з німцями, які відступали на Захід після прориву Червоною Армією фронту на лінії ріки Буг. Похований у Ликошині. *AUOP, 2721, том I, арк. 200.*

«Колодка» (прізвище невідоме)

Стрелець сотні УПА «Вовки». Нар. на Полтавщині. Дата і місце народження не встановлені. Загинув 18 липня 1944 р. в Ликошині Томашівського повіту в бою з німцями, які відступали на захід після прориву Червоною Армією фронту на лінії ріки Буг. Похований у Ликошині. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 18 липня 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 200.*

Микола Іванович «Мак»

Стрелець сотні УПА «Вовки»¹². Нар. у Тишівцях Замоїського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 21 липня 1944 р. в Діброві Грубешівського повіту в бою з німцями, які

¹² Так вперше подано у *Пропамятній книзі*. Командиром сотні «Вовки» був хор. Маріян Лукашевич «Ягода» (в тому часі вживав також псевдоніму «Черник»). Після переходу фронту, а зокрема бою з німцями в селі Ликошин (18 липня 1944), «Ягоді» залишилася з його сотні одна чота. 15 серпня 1944 р. «Ягода» отримав від командування Групи УПА «Буг» наказ перейти на територію 25 Округу і діяти малими групами, відбудовуючи водночас відділ. 24 серпня 1944 р. проведено реорганізацію відділу. Кількох стрільців «Черник» затримав при собі, в почті, кількох відправив до служби в СБ, а решту поділив на дві чоти по 25 стрільців і передав, одну під командування ст. булав. Павла Пилипчука «Карпа», а другу – чотового «Яструба» (раніше вживав псевдоніму «Дуб»). Сам почав організацію чергових відділів, згодом куреня УПА. 16 жовтня 1944 р. обидві чоти поєднано в один відділ «Вовків», яким від 28 жовтня до 5 грудня 1945 р. командував «Яструб» («Карпо» в тому часі був відряджений організувати нову чоту). Після смерті «Карпа» (21 грудня 1944) командирами відділу «Вовки» були: «Яструб» (від 23 грудня 1944), «Крапка» (від 28 грудня 1944), «Кропива» (від 3 березня 1945). У листопаді 1945 р. відділ поділено на дві сотні: «Вовки І» (к-р «Крапка») і «Вовки ІІ» (к-р «Багрянний»). У грудні 1945 р. виділено окремий підвідділ – «Вовки ІІІ» під командою «Зірки» у силі двох роїв: «Палія» і «Романа». Командиром сотні «Вовки ІІ» став «Лис», натомість «Багряного» перенесено на пост політвиховника сотні. В рамках куреня «Ягоди» («Черника») діяв також підвідділ «Галайда ІІ» під командою Василя Краля «Чавса», зорганізований внаслідок поділу сотні «Галайда», яка прибула навесні 1944 р. з Галичини з куренем «Юрченка». Підвідділи «Вовки ІІІ» і «Галайда ІІ», мали по одній чоті, і з часом, доповнені новобранцями, були перетворені в самостійні сотні. АУОР, 2721, том VI, арк. 12-27, Хроніка відділу «Вовків», частина ІІ, за час від 24 серпня 1944 р. до 11 липня 1945 р.; АУОР, 2721, том XIV, арк. 97-98, Оперативний звіт командування Групи «Буг» за вересень-листопад 1944 р.

«Яструб» («Дуб») – прізвище невідоме – був одним з перших організаторів самооборони на Грубешівщині. У листку полеглого, опрацьованому Іваном Яшиною з Тарнобжега, подано, що «Дуб» загинув на колонії Корчунок Грубешівського повіту (дата смерті не встановлена) разом з 12 вояками, внаслідок зради. Серед полеглих був також провідник ОУН на Холмщину «Святослав». Поховано їх на цвинтарі в Павловичах. Ч.д. 818/92. За інформацією Олександра Попка з Ольштина, бій у Корчунку мав місце на початку квітня 1945 р. «Святослав» називався Петро Балко. Ч.д. 86/95.

Рій сотні УПА «Дуба». Квітня неділя 1944 р., село Діброва Грубешівського повіту. Знімок передав Тимофій Біда (Белхатів).

відступали на Захід після прориву Червоною Армією фронту на лінії ріки Буг. Похований у Діброві. АУОР, 2721, том I, арк. 201.

«Павук» (прізвище невідоме)

Стрелець сотні УПА «Вовки». Нар. на Станиславівщині. Дата (місце народження не встановлені). В УПА служив від 17 лютого 1944 р. Загинув 21¹³ липня 1944 р. в Діброві Грубешівського повіту в бою з німцями, які відступали на Захід після прориву Червоною Армією фронту на лінії ріки Буг. Похований у Черничині Грубешівського повіту. АУОР, 2721, том I, арк. 201.

Микола Шимчук «Вільшина»

Стрелець сотні УПА «Вовки». Нар. у Богородиці Грубешівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 3 вересня 1944 р. в Черничині під час атаки на відділ польської міліції, який прибув з Грубешова. Похований у Тихобужі Грубешівського повіту. АУОР, 2721, том I, арк. 202.

¹³ За іншим джерелом стр. «Павук» загинув 27 липня 1944 р. АУОР, 2721, том IV, арк. 276 (конверт).

«Альоша» (прізвище невідоме)

Ройовий, заступник командира сотні УПА «Вовки». Нар. на Східній Україні. Дата і місце народження не встановлені. Загинув 20 вересня 1944 р. у лісі біля Вільки Грубешівського повіту в бою з військами НКВД¹⁴. Похований у Шиховичах Грубешівського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 203*

Роман Вольцяк «Жук»

Стрелець сотні УПА «Вовки». Нар. в Перемиському повіті. Дата і місце народження не встановлені. Загинув 20 вересня 1944 р. у лісі біля Вільки Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у Шиховичах Грубешівського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 204*

Олекса Журний «Дунай»

Чотовий сотні УПА «Вовки». Нар. 1921 р. в Клішках Сумської області¹⁵. Загинув 20 вересня 1944 р. у лісі біля Вільки Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у Шихо-

¹⁴Третій рій, під неприсутність командира «Карпа», попав у засідку в лісі біля Вільки Потуринської. У бою загинуло 5 стрільців, у тому «Альоша», заступник «Карпа». Обширний опис бою поміщено у хроніці відділу «Вовки»: (...) *Раптом замовк кулемет. Стрільці звертають очі в цю сторону і бачать, як кров сучить з грудей кулеметника «Шапочка». Він вбитий. Стрільці ще з більшою завзятістю відбиваються. Кулемет обслуговує перший амуніційний. Він залягає поруч вбитого друга й пускає довгі серії по ворогові, який намагається виперти їх із становищу. Між стрільцями розноситься короткий зойк і тіло чот. «Альоши» обсுவается в долину бурти. Смертельна боротьба продовжується. Ніхто не думає перестати стріляти. Вдруге замовк кулемет. І цей кулеметник, не сказавши слова, помалу сунеться в долину. Довше держатися не можна. Тут згинуть усі. Ройовий «Крапка» дає наказ вицофуватись в сторону Вільки. Під охороною одного кулемета й крісів, стрільці подаються в означеному напрямі. Їх є ще 9. Але недовго. Зараз під лісом лишається прощитий кулею стр. «Жук», трошки далі стр. «Білоус». Двох інших зістає поранених. (...)*

Вечері IV-ий рій відходить до Шихович на похорон упавших друзів. На нього сходяться усі дівчата й багато старших селян. Вони востаннє прощають тих лицарів, які віддали своє молодече життя в боротьбі для кращої долі народу. Плачуть старші господарі, жінки, плачуть і дівчата. Стрільці в думці присягають перед мертвими тілами помстити їх смерть. Це їх найкращі друзі і незрівняні бойовики. *AUOP, 2721, том VI, арк. 15-16*. Повний опис бою публікується в другій частині книжки. Див. с. 239-241.

¹⁵У документах подано як місце народження: Клішки-Суми.

вичах Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 20 вересня 1944 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 202*.

Віктор Федак «Шапочка»

Стрелець, кулеметник сотні УПА «Вовки». Нар. 1921 р.¹⁶ у Поточиськах Городенківського повіту. Дата народження не встановлена. В УПА служив від 17 квітня 1944 р. Загинув 20 вересня 1944 р. у лісі біля Вільки Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у Шиховичах Грубешівського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 204*.

Данько Цайда¹⁷ «Білоус»

Стрелець сотні УПА «Вовки». Нар. у Височанах Сяницького повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 20 вересня 1944 р. у лісі біля Вільки Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у Шиховичах Грубешівського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 205*.

Володимир Франків «Орлик»

Стрелець, кулеметник сотні УПА «Вовки». Нар. в Галичі¹⁸. Дата народження не встановлена. В УПА служив від 7 серпня 1944 р. Загинув 24 вересня 1944 р. на колонії Модринець у засідці влаштованій військами НКВД¹⁹. Похований у Модрині Грубешівського повіту. *AUOP, 2721, том I, арк. 205*.

¹⁶Дату народження (у документах подано, що мав 24 роки) і дату розпочаття служби в УПА, встановлено на основі невпорядкованих записок до листків полеглих. *AUOP, 2721, том IV, арк. 276*.

¹⁷Так у документах. У хроніці відділу «Вовки» подається псевдонім: «Білоус». *AUOP, 2721, том VI, арк. 16*.

¹⁸У документах не подано, в якому повіті знаходилася ця місцевість. Правдоподібно йдеться про місто Галич Станиславівського повіту. Було також село Галич у Підгаєцькому повіті.

¹⁹З хроніки відділу «Вовки»: *Перед вечором повертаємось на ту саму колонію. Децю пізніше приїжджає к-р «Карпо», та оповідає про сутичку, яку мав з енкаведистами. Він зайняв на подвір'я одної хати, яка стояла під лісом від сторони с. Модриця. Коли хтось повідомив, що недалеко, по противній стороні хати, є більшовики. К-р «Карпо» wraz з трьома стрільцями скочив у куці. В куцах були теж енкаведисти. Зчинилася стрілянина. Наші зробили вправний маневр і подалися в глибину лісу. Під час стрілянини був забитий стр. «Орлик», кулеметник. Віз та наші коні дісталися в руки більшовиків. *AUOP, 2721, том VI, арк. 17*.*

Андрій Сімейко «Голова»

Стрелець сотні УПА «Вовки». Нар. у Новоастрехані в СРСР. Дата народження не встановлена. Загинув 23 листопада 1944 р. в Гонятині Грубешівського повіту. Поранений в бою з НКВД, потрапив у полон і був застрілений. Похований у Гонятині. *AUOP, 2721, том I, арк. 206.*

Михайло Грома «Підкова»

Стрелець сотні УПА «Вовки». Нар. 1923 р. в Черничині Грубешівського повіту. Член ОУН від 1942 р. До квітня 1944 р. провідник I Району ОУН на Холмщині. Від серпня до жовтня 1944 р. був у вишкільній сотні «Дуба», а потім «Карпа». Загинув 23 листопада 1944 р. на колонії біля села Корошичі²⁰ Грубешівського повіту від випадкового вибуху власної гранати²¹. Похований на місцевому цвинтарі. *AUOP, 2721, том I, арк. 207.*

²⁰ Таке місце смерті подано у *Пропам'ятній книзі*. Натомість в хроніці відділу «Вовки» подано, що «Підкова» загинув в селі Костяшин.

²¹ У службовій характеристиці «Підкови» подано: *Один з перших воїнів УПА на Холмщині. Зразковий стрілець, був улюбленцем друзів. Довгий час був командиром роя.* *AUOP, 2721, том I, арк. 208.*

З хроніки відділу «Вовки»: *По односторонньому відпочинку відходимо. Сива імла покрила землю. На дворі темно. Під ногами слизько. Сходимо в долину на луку. Відійшли вже від хат понад 100 м, коли почули легкий вистріл в нашому стрілецькому ряді. Хвилину пізніше повітрям стрясє сильний гук. Не знаючи що сталося залягаємо на становищах. «Ой, ой, ой!» – пронеслося в повітрі. Біжимо в напрямі вояків і бачимо якусь розтягнену на землі постать і чуємо притишений зойк. «Хто поранений?» – запитує хтось зі стрільців. «То я, «Підкова», я не поранений, я вбитий!» – простогнав він. Темно, нічого не видно. Хтось прибіг з електричною ліхтаркою і засвітив. Дивимось і біль стискає серця. На землі лежить розтягнений кулеметник «Підкова». Лице бліде мов стіна, блакитні очі відкриті, вдивлені в темряву листопадової ночі. Ліва рука відірвана за кістку, цілий лівий бік вирваний. «Що сталось?» – спитав хтось. «Граната розірвалась, дав мені «Соловій», ах довоювався, довоювався. Україно, вже здається вільною Тебе не побачу!...». По хвилині промовив благаючим голосом: «то добийте, добийте». К-р «Яструб» взяв «Підкову» за руку: «Процай друже «Підково», таких людей, як ти нам треба більше». «Поховайте мене ближче до дому, повідоміть батька, що я не живу!» – просив «Підкова». Командир попросив ще «Підкову» пробачення за це, що мусимо його власною рукою застрілити. Після цього чот. «Дуд» двома пострілами з пістолі скоротив терпіння стр. «Підкови».*

«Кривоніс» (прізвище невідоме)

Стрелець сотні УПА «Вовки». Нар. 13 жовтня 1918 р. в Тихобужі Грубешівського повіту. Застрілив себе з пістолета через необачність 26 листопада 1944 р. в Тихобужі. Похований у рідному селі. *AUOP, 2721, том I, арк. 206.*

Павло Пилипчук «Карпо»

Командир сотні УПА «Вовки». Нар. 1914 р. в Новому Дворі Сокальського повіту. Загинув 21 грудня 1944 р. на колонії Кузьмин біля села Модринець Грубешівського повіту в наступальному бою на загін НКВД. Похований в Угринові Грубешівського повіту. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований посмертно до ступеня старшого булавного з 21 грудня 1944 р., а наказом ч. 20 від 15 серпня 1946 р. підвищений до звання поручника²². *AUOP, 2721, том I, арк. 207.*

Стр. «Підкова» – холмицак, від 1942 р. член ОУН, взірцевий бойовик. Довгий час був на становищі районного. Коли зав'язались перші вузлики бойок, став активним бойовиком і жорстоко відплачував полякам за кривди заподіяні нашому народові. Між стрільцями був дуже люблений і не дивно, коли смерть покрила його очі, не одному закрутилися сльози в очах. Тло стр. «Підкови» заховуємо тимчасово там, де загинув. Самі з великим жалем по втраченому другові відходимо. *AUOP, 2721, том VI, арк. 23.*

Опис смерті «Підкови» підтверджує Олександр Попко з Ольштина. Перед вибухом гранати «Підкова» вспів крикнути: «Лягайте!» Завдяки тому, вояки, які були найближче, впали на землю і не були поранені, за винятком Олександра Білевича «Борсука». Ч.д. 86/95.

²² У *Пропам'ятній книзі* зберіглася така записка: *Від самого початку на Холмщині боровся в рядах УПА. Десятки одчайдушних вчинків виробило йому між стрілецьтвом признання вояка – героя. Не словами, а чином доказував командир «Карпо», як треба боротися за свій рідний край. В розквіті найкращого віку впав, прощитий кулею відвічного ворога України – москаля.* *AUOP, 2721, том I, арк. 207.*

У хроніці відділу «Вовки» так описано смерть «Карпа»: *Число ворога вносило понад 50 осіб. Вони довгою лінією розсипались по полі й почали швидко оборонятись. Наші були поки що в лісі. По короткій перестрілці вобачивши, що ворог в деяких місцях починає пакувати та втікати назад, к-р «Карпо» дав наказ до наступу. Розстрілюючи вибігає відділ з лісу й подається в напрямі ворога. Цей залягає і завзято починає оборонятись. Кулі мов осі дзичать між нашими стрільцями. Короткими стрибками посувається вперед. К-р «Карпо» не схилиючись біжить на чолі відділу та вє по ворогові. Ворог починає втікати. В цьому часі ворожа куля прошиває*

Степан Телемон «Жорж». Знімок передав Олександр Попко (Ольштин).

Степан Телемон «Жорж»
Стрілець сотні УПА «Вовки». Нар. 10 березня 1925 р. в Богородиці Грубешівського повіту. Загинув 21 грудня 1944 р. на колонії Кузьмин біля Модринця Грубешівського повіту в наступальному бою на відділ військ НКВД. Похований у Тихобужі Грубешівського повіту²³. АУОР, 2721, том I, арк. 208

Іван Мазурок «Лопух»
Стрілець сотні УПА «Вовки». Нар. 13 лютого 1925 р. в Гдешині Грубешівського повіту. Помер 23 грудня 1944 р. в Угринові Грубешівського повіту від ран отриманих 21 грудня 1944 р. в наступально-

груди к-ра «Карпа». Ще раз чути голосно команду: «Хлопці, вперед!» Підбігає кільканадесят кроків і падає лицем до землі. Його підхоплює кілька стрільців і відтягає до лісу, решта гонить втікаючого ворога. Бій триває ще около години. Вкінці ворог не ставить вже жодного опору і втікає до с. Модринця, до якого підїжджають свіжі авта з енкаведистами.

Повстанці повертають назад. На полях минають ворожі трупи. Їх є 9. Знаходять теж вбитого капітана енкаведиста. Забравши з поля бою двох поранених стрільців «Лопуха» та «Свистуна» і вбитого к-ра «Карпа» відійшли на кол. Мірче. Децю відпочивши, один рій відходить по пораненого «Галабурду», який знаходиться в поблиському селі. 5-ий рій бере мертве тіло к-ра «Карпа» та двох поранених стрільців і відвозить до Угринова. АУОР, 2721, том VI, арк. 26. Див. також с. 302-307.

²³ З хроніки відділу «Вовки»: 23 грудня, субота. Квартируємо на кол. Корчунок. Під вечір приїздить к-р «Яструб» і перебирає відділ. Довідуємося, що стр. «Жорж», прощитий кулею відбіг децю даліше в ліс і там впаши закінчив своє життя. АУОР, 2721, том VI, арк. 26.

У листку полеглого «Жоржа», опрацьованому Олександром Попком з Ольштина, подано, що Степан Телемон закінчив торговельну школу у Грубешеві, а згодом вчився у Вчительській семінарії в Грубешеві. До підпілля перейшов у лютому 1944 р., початково служив у відділі «Дуба»,

му бою на відділ військ НКВД біля Модринця. Похований в Угринові²⁴.

АУОР, 2721, том I, арк. 208.

(«Яструба»), а згодом – «Карпа». Пан Олександр Попко передав також фотографію «Жоржа». Ч.д. 906/92.

²⁴ З хроніки відділу «Вовки»: Поранений стр. «Лопух», з приводу тяжкої рани в грудях, рівнож не видержав і цього дня помер. Стр. «Лопух» – це юнак народжений в 1925 р. на Грубешівщині, член ОУН. У своїй поведінці був скромний, дисциплінований і дуже люблений між стрільцями. АУОР, 2721, том VI, арк. 26.

Учні III-го класу Вчительської семінарії у Грубешеві, 1943 р. Зліва у першому й другому рядах: Йосип Качор, Марія Кухарук «Світлана», Ірина Шумейлю, Ніла Мазур, Евлялія Волошинська, Надія Лесик, Кукелка (ім'я не встановлено), Володимир Бібік, Надія Осипчук, Олександр Самохваленко (вчитель музики), Лідія Гончарів, Мартин (ім'я не встановлено), Лідія Болак, Надія Олійник, Володимир Гуковський, Володимир Малиха, Володимир Гаврилук; в останньому ряді: Лозовський (ім'я не встановлено), Іван Борис «Граніт», Іван Вашук «Трясило», Ігор Лопатинський, Михайло Савинець «Новина», Олександр Попко «Липа», «Богдан»; Омелян Савойко, Бжезіцький (ім'я не встановлено), Євген Голосинюк, Андрій Рибіцький «Зенко», Юрій Самохваленко, Євграф Романюк та Євген Головацький. На фотографії немає дев'яти учнів, які тоді не мали скрипок. Знімок передав Олександр Попко (Ольштин).

1945

Іван Борис «Граніт». Знімок передав Олександр Попко (Ольштин).

Стрілець сотні УПА «Вовки». Нар. в Австрії. Дата і місце народження не встановлені. Загинув 8 лютого 1945 р. в Тудорковичах Грубешівського повіту в бою з військами НКВД і там похований¹.

¹ Про смерть «Фердинанда» згадує у своїх спогадах вояк сотні «Вовки» Іван Яцина з Тарнобжега: *Був у нас один німецький солдат. Загубився від своїх, як переходив фронт, і прийшов до нас. Десь у лютому 1945 р. переходила через наші терени «червона мітла». Ми ввечері прийшли до Тудоркович і він перший став на стійку біля хати під лісом. По якомусь часі ми почули серію з кулемета. Коли вийшли надвір він вже не жив.* Ч.д. 818/92.

Іван Борис «Граніт»

Стрілець, писар сотні УПА «Вовки». Нар. 1 вересня 1925 р. в Ласкові Грубешівського повіту. Учень Вчительської семінарії в Грубешеві. Поранений в бою з військами НКВД у лютому 1945 р. в Ніновичах Грубешівського повіту, застрелив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Похований в Угринові Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна.

AUOP, 2721, том I, арк. 209.

Вацлак (ім'я невідоме) «Фердинанд»

AUOP, 2721, том I, арк. 209.

Михайло Ульгурський «Боян» серед членів «Просвіти» села Щеп'ятин, 1938 рік. Стоять зліва: Іван Мриглодський, Михайло Ульгурський, Іван Тенюк (убитий 11 листопада 1941 р. в Терношині польською боївкою), Олекса Долик, Михайло Сироїд. Сидять зліва: Настунька Вітик, Текля «Панчишкова», Володимир Крук (з Корчмина), Марія Тенюк (дружина Івана), Марія Тенюк. Знімок передав Микола Кухарчук (Боркі, Ольштинське в-во).

Михайло Ульгурський «Боян»

Чотовий сотні УПА «Вовки». Нар. 13 серпня 1916 р. в Щеп'ятині Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). 9 лютого 1945 р. на дорозі Переводів – Жнятин потрапив у засідку військ НКВД. Застрелив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Похований у Щеп'ятині. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 9 лютого 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 210.*

Льоня Біднюк² «Боровик»

Стрілець сотні УПА «Вовки». Нар. 12 квітня 1925 р. в Тихобужі Грубешівського повіту. Поранений в бою з військами

² У документах: *Льоля Біднюк*. В листку полеглого, опрацьованому Олександром Попком з Ольштина, подано, що «Боровик» називався

НКВД 13 лютого 1945 р. в Тихобужі, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Похований у Шиховичах Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 13 лютого 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 210*

Петро Матвійчук «Крук»³

Ройовий сотні УПА «Вовки». Нар. 1925 р. в Богородиці Грубешівського повіту. Застрілений через необачність з пістолета в березні 1945 р. в Переводові. Похований у Павловичах Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з дня смерті. *AUOP, 2721, том I, арк. 212*

«Корінь» (прізвище невідоме)

Ройовий сотні УПА «Вовки». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 3 березня 1945 р. в Переводові Грубешівського повіту в бою з військами НКВД⁴. Похований у Переводові. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 3 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 211*

Леонід Біднюк, а кликали його «Льоня», «Льонька». До часу переходу в підпілля працював на господарстві батька, якого в 1943 р. вбили поляки. Від травня до серпня 1944 р. був референтом СБ у I Районі ОУН. Загинув у сутичці з польською міліцією між селами Шиховичі й Тихобуж. Ч.д. 756/92 і 86/95.

³ У листку полеглого, опрацьованому Іваном Яциною з Тарнобжега, подано, що ройового «Крука» пострілив, нехотючи, стрілець «Хмара» під час чищення зброї на Тишівецькій колонії. Куля затрималася зараз під шкірою на животі. Санітар виїняв її, забандажував рану, однак «Крук» до вечора помер. Ч.д. 818/92.

В листках полеглих вояків ТВ «Данилів», які зберігаються у *Пропам'ятній книзі* в Архіві УОР, подано інформацію про іншого стрільця сотні «Вовки», який також називався Петро Матвійчук і мав псевдонім «Крук», але загинув 28 серпня 1945 р. на дорозі між Варяжем і Ошовом під час засідки, влаштованої командиром куреня «Ягодою» на зрадника «Юрченка». *AUOP, 2721, том I, арк. 216. Див. с. 178.*

⁴ З хроніки сотні «Вовки»: *Від місцевих людей довідуємося, що в Переводові, де квартирував рій «Ярослава», більшовики проводили облаву. Двоє стрільців, «Корінь» і «Степовий», заскочені в stodолі відбивалися до часу поки не впали прошиті кулями енкаведистів. AUOP, 2721, том VI, арк. 28*

Василь Свистун «Степовий»

Стрілець сотні УПА «Вовки». Нар. 1918 р. в Терношині Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Загинув 3 березня 1945 р. в Переводові Грубешівського повіту, разом з ройовим «Корінем», в бою з військами НКВД. Похований у Переводові. *AUOP, 2721, том I, арк. 211.*

Микола Качавалов⁵ «Сірко»

Стрілець сотні УПА «Вовки». Нар. 1924 р. в Миколаєві на Наддніпрянщині. Загинув 27 березня 1945 р. в Переводові Грубешівського повіту під час оборони криївки в бою з Військом Польським і НКВД. Похований у Переводові. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 27 березня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 212.*

⁵ У непорядкованих матеріалах Архіву УОР, доповненнях до листків полеглих, знайдено записку, в якій подано, що стр. «Сірко», вбитий 27 березня 1945 р. в Переводові, називався Микола Караванов, нар. 1924 р. в Жмиринці (або там проживав), на вул. Кобилянської 18, Винницької області. Був нежонатий. В ряди УПА перейшов 3 серпня 1944 р., імовірно після дезерції з Червоної Армії. *AUOP, 2721, том IV, арк. 276 (конверт).*

У хроніці сотні «Вовки» так описано смерть «Сірка» і «Андрійка»: *27 III.1945 р. Тут довідуємося, що минулого дня поляки робили на Переводів облаву. Там заскочили наших стрільців: «Сірка» (східняка) і «Андрія» (волиняка) в криївці. Вони підпалили хату. Стр. «Сірко» і «Андрій» висунулись з криївки і почали бити по ворогові, між яким зробилась зразу велика паніка. Але пізніше, опам'ятавшись цілою масою, почали наступати на наших двох героїв. Окружені з усіх сторін були змушені знов зійти до криївки. Озвірілі з люті ляки почали кидати до криївки гранати. Стр. «Андрій» гине відразу від вибуху гранати, а стр. «Сірко» тяжко поранений і по від'їзді поляків, проживши ще до трьох годин, замикає паніки очі. AUOP, 2721, том VI, арк. 30.*

Зі змісту хроніки виходить, що «Сірко» і «Андрійко» загинули 26 березня 1945 р. Натомість в евіденції полеглих, збереженій в Архіві УОР, подано дату смерті: 27 березня 1945 р.

«Андрійко»⁶ (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Вовки». Нар. на Волині. Дата і місце народження не встановлені. Загинув 27 березня 1945 р. в Переводові Грубешівського повіту, разом з «Сірком», під час оборони криївки в бою з Військом Польським і НКВД. Похований у Переводові.

AUOP, 2721, том I, арк. 218

Михайло Прокопчук «Шкот»

Стрілець сотні УПА «Вовки». Нар. 2 квітня 1921 р. в Тихобужі Грубешівського повіту. Загинув 6 квітня 1945 р. в Мірчу. Поранений в бою з військами НКВД, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Похований у Шиховичах Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 6 квітня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 218

Микола Нидофорук «Сатана»

Стрілець, інтендант сотні УПА «Вовки». Нар. 3 червня 1911 р. в Богородиці Грубешівського повіту. Загинув 6 квітня 1945 р. в Шиховичах Грубешівського повіту. Поранений в бою з військами НКВД, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Похований у Шиховичах. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 6 квітня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 218

Теодор Заблоцький «Орлик»

Ройовий сотні УПА «Вовки». Нар. 24 квітня 1922 р. в Константинівці Тернопільського повіту. Закінчив торговельну школу. В УПА служив від 11 березня 1944 р.⁷ Загинув 11 квітня 1945 р. в Ульгівку Томашівського повіту під час оборони криївки в бою з військами НКВД⁸. Застрілив себе, щоб не

⁶ У хроніці сотні «Вовки» подано псевдонім: «Андрій». *AUOP, 2721, том VI, арк. 30.*

⁷ Дату початку служби в УПА встановлено на основі невпорядкованих доповнень до листків полеглих. *AUOP, 2721, том IV, арк. 276 (конверт).*

⁸ З хроніки сотні «Вовки»: *Рано, около год. 5, ціле село облетіла вістка – облава! Всі мужичини і наші стрільці скриваються до криївок (бою зводять не можна, бо більшовики спалили б ціле село, та вбили б багато неввинних осіб). Незадовго чуємо густі стріли з усіх кінців села. Енкаведисти ввійшли*

здатися живим у руки ворога. Похований в Ульгівку. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого вістуна з 11 квітня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 214.

Іван Чернецький «Сорока»

Стрілець сотні УПА «Вовки». Нар. 26 лютого 1925 р. в Старій Горі Самбірського повіту. Загинув 11 квітня 1945 р. в Ульгівку Томашівського повіту, разом з рой. «Орликом», під час оборони криївки в бою з військами НКВД. Застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Похований в Ульгівку. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 11 квітня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 215.

Михайло Заячківський «Заяць»

Стрілець УПА сотні «Вовки». Нар. 25 жовтня 1921 р. в Тишківцях Городенківського повіту. Загинув 28 червня 1945 р. в Гонятині Грубешівського повіту в бою з Військом Польським, де перебував на лікуванні ран⁹. Похований у Павловичах Грубешівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 215.

на середину села і починають шукати «бандерівців». З ними є один місцевий поляк, який вказує, де можуть бути криївки, та людей, які активно допомагають повстанцям. В результаті облави червоні зловили кільканадцять місцевих дядьків. Ще будучи в криївках, ми чули зриви кількох гранат і довгі серії автоматів та кулеметів. Це енкаведисти знайшли криївку, вказану одним зрадником, в якій був рой. «Орлик» і стр. «Сорока». Вони до встанку відбивались, але коли побачили, що їх можуть відкопати з протиліжної сторони і зловити живими, постріляли самі себе. Так рой. «Орлик» і стр. «Сорока» воіли згинуть від власної кулі чим живими здатися ворогові. Як оповідали жінки, які бачили це все, енкаведисти витягнувши мертві тіла наших героїв, самі дивувалися, що ці юнаки – так віддані своїй справі. Ройового «Орлика» і стр. «Сороку» поховано на місцевому цвинтарі. Ввечері, коли енкаведисти відійшли, виходимо з криївок. AUOP, 2721, том VI, арк. 31.

⁹ В хроніці сотні «Вовки» знаходиться опис атаки куреня «Черника» на станицю польської міліції у Варяжів (26 травня 1945), у якій брав участь також стр. «Заяць» і був, правдоподібно, там поранений: *Стрільці бачать, що без помочи торпеди цієї станиці не здобудуть, обдумують інші спосіб, в який можна було б пустити торпеду. По кількох хвилинах мають його. Наносили соломи, обкладають торпеду та підпалюють. Біля неї стоїть лише стр. «Заяць». Він не звертає уваги на ворога, який сипле до нього град*

Іван Кіт «Комар»

Ройовий сотні УПА «Вовки». Нар. 12 січня 1914 р. в Новому Дворі Сокальського повіту. Загинув 15 липня 1945 р. в Завишні Грубешівського повіту в засідці, влаштованій Військом Польським. Похований у Завишні. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 15 липня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 216.*

Петро Матвійчук «Крук»

Стрілець сотні УПА «Вовки». Нар. 1925 р. в Богородиці Грубешівського повіту. Загинув 28 серпня 1945 р. на дорозі між Варяжем і Ощовом під час засідки влаштованої на «Юрченка»¹⁰. Похований у Павловичах Грубешівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 216.

Роман Миколайчук «Юрко»

Стрілець, писар сотні УПА «Вовки II»¹¹. Нар. 25 вересня 1926 р. в Сокалі. Помер 6 жовтня 1945 р. в Себечеві Грубешів-

куль. Друзі, які лежать за охороною – буртою, накликають, щоб він зійшов у долину. Та він, сміючись, кричить до лютого ворога: «Кати втікайте, бо зараз підете в повітря!» Постоявши ще кілька хвилин, та посміявшись з ворога, сходить в долину. Торпеда зривається і ударяє об мур. Страшний вибух стресає повітрям. У гору взноситься клуб диму з відламками цегли та частинами тіл польських катів. З середини доноситься зойк конаючих. Стрільці відшукують двері в'язничної пивниці й вивалюють їх. Понад 20 українців, між якими чоловіки, жінки та дівчата, виходять на волю. Вони з плачем кидаються до своїх визволителів і цілують їх, дякують їм. Кр «Черник» дав знак розприсковою ракетною, що робота закінчена. AUOP, 2721, том VI, арк. 33.

¹⁰ Про смерть стр. «Крука» у цій засідці згадується також в оперативному звіті курінного «Черника» за час від 11 липня до 31 жовтня 1945 р. Крім вбитого «Крука» поранені були чотовий «Дуда» і ройовий «Гайда». Втрати ворога: вбито 20 стрибків НКВД, 1 зловлено живого, 1 важко поранено. Вбито також бувшого командира куреня УПА «Юрченка», який, після того, як попав у советський полон (31 серпня 1944), пішов на співпрацю з НКВД і брав активну участь у поборюванні українського підпілля. *AUOP, 2721, том VI, арк. 37.*

Командир УПА пор. «Орест», у письмі до Штабу УПА «Захід» з 5 січня 1946 р. подав «Крука» для посмертного авансу до ступеня булавного. *AUOP, 2721, том IV, арк. 13.* Див. також біографія Петра Матвійчука «Крука», полеглого в березні 1945 р., с. 174.

¹¹ Так у документах. Командиром сотні «Вовки II» був «Багрянний». Зорганізовано її з двох чот: «Дуди» і «Лиса». Від грудня 1945 р. коман-

ського повіту від ран отриманих 5 жовтня 1945 р. під час атаки на залізничну станцію Забужжя, передмістя Сокаля. Похований у Себечеві. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня вістуна з 6 жовтня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 217.*

Маріян Лукашевич «Ягода», «Черник»¹²

Хорунжий, командир 28 Тактичного Відтинка УПА «Данилів», командир куреня. Нар. 1921 р. в Тернополі. Під час війни служив у дивізії «Галичина». В 1944 р. командував сотнею, яка боролася з польським підпіллям і німцями в обороні українського населення Холмщини і Грубешівщини. Після переходу

диром відділу став «Лис», а його заступником і бунчужним старшим вістун «Гайда»; «Багряного» назначено політвиховником сотні. В оперативному звіті курінного «Ягоди» за час від 11 липня до 31 жовтня 1945 р., в якому описано атаку на Забужжя, не має ще згадки про поділ відділу «Вовки» на дві окремі сотні. Акцію на Забужжя провела чота «Лева» («Юрко» був її стрільцем), рій «Горака» і боївки СБ під командою «Сергія». *AUOP, 2721, том VI, арк. 39.*

¹² Іван Яцина з Тарнобжега подав, що курінного «Ягоду» поховано в селі Гільче, осередку надрайону СБ. На місцевому цвинтарі спочиває більше вояків і командирів, м.ін. «Сірко» – надрайонний командир СБ, загинув у травні під час акції на Варяж. Місце поховання «Ягоди» було таємне, щоб московські гієни не спровокували могили. Ч.д. 818/92.

У видаваному у Львові органі «Меморіалу» *Поклик сумління* (№ 41 з листопада 1994), надруковано листа Марії Крайківської з Калуша, яка описує похорон «Ягоди»: *Одного разу, це було на початку осені цього ж року [1945 – ред.], до мене прийшов повстанець на псевдо «Сушко» і сказав, що мені треба піти в село Хохлів зробити перев'язки пораненим. У тому селі ми зупинилися в господарстві Луця (нині він мешкає в селі Новий Мартинів Галицького району на Івано-Франківщині). Там я знову зустрілася з «Ягодою». Він був поранений з правого боку в живіт, під грудни квітку. Через кілька днів в Жнятині розпочалася облога, яку проводили московські посіпаки. Горіло село. «Ягода» знаходився у криївці під будівлею. Задувився від диму. Після облоги прийшов повстанець «Сушко» і мовив: «Ягода» загинув у Жнятині, треба децю підготувати для похорону». Домовину з тілом поклали на віз і повезли у напрямку Переходова. Зробили велике коло нелюдною дорогою. Приїхали до села Гільче. На новому цвинтарі було викопано три могили. В середню його й поховали. Проціальних промов не було. Лише тиха молитва і клятва боротися до загиби. (...) Була ж і в своєму селі Гільче. Пішла на цвинтар. Могила «Ягоди» впорядкована, на хресті напис «Борцям за волю України».*

57.

1	Маріян Лукашевич	1921
2	Серчик Гогода	1921
3		
4	Марчонік	
5	К-р Вігнішка	
6	К-р В. В.	
7	По підмаршківській школі 9 червня-жовтня	
8	17.9.1945р. в Житині загинув трагічно виг. підліток (У.Б.П.) в час облоги заступка в криївці під хатою	
9	село Гільча	
10		
11	Наказом заступку в. 20. від 15.8.46 уст. п. заступ за підмаршківській з с. 17.9.45р. до сотника заступник заступку в. 17. від 1.4.46р. уст. п. офіціант Т.Х.В.З.	

Листок полеглого майора Маріяна Лукашевича «Ягоди».

фронту почав організувати курінь УПА. Був водночас командиром 28 Тактичного Відтинка УПА «Данилів». Трагічно загинув 17 вересня 1945 р. в Житині Грубешівського повіту, під час облоги, влаштованої Управлінням Громадської Безпеки (УВР). Задихнувся від диму у криївці під хатою, яка згоріла під час бою з поляками. Похований у Гільчу Грубешівського повіту. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. хор. «Ягоду» посмертно нагороджено Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги з 1 січня 1946 р. авансовано до ступеня майора УПА з 17 вересня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 217.

Василь Кухта «Голуб»

Стрілець УПА, член почту хор. «Ягоди». Нар. 3 лютого 1922 р. в Орові Дрогобицького повіту. Загинув 17 вересня 1945 р. в Житині Грубешівського повіту. Задихнувся від диму у криївці під хатою, яка згоріла під час облоги, організованої Управлінням Громадської Безпеки. Похований у Переводові. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня старшого булавного. AUOP, 2721, том I, арк. 218.

Дмитро Остафійчук «Певний»

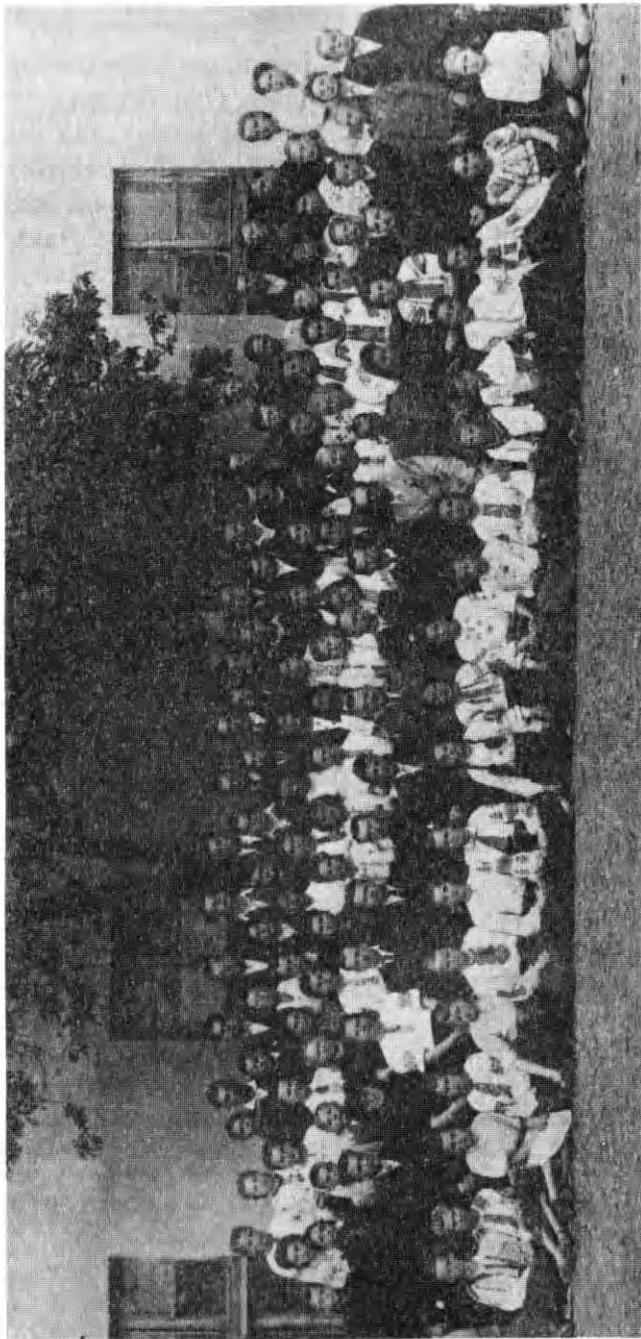
Стрілець УПА, член почту хор. «Ягоди». Нар. 24 листопада 1925 р. в Потічку Коломийського повіту. Загинув 17 вересня 1945 р. в Житині Грубешівського повіту під час облоги організованої Управлінням Громадської Безпеки. Задихнувся від диму у криївці під хатою, яка згоріла під час бою з поляками. Похований у Переводові. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня старшого булавного.

AUOP, 2721, том I, арк. 218.

Михайло Савинець «Новина»

Старший вістун, писар сотні УПА «Вовки І»¹³. Нар. 14 березня 1925 р. в Берестю Грубешівського повіту. Загинув 19 жовтня 1945 р. у лісі на колонії Королівка біля села Вирики

¹³ Командиром сотні «Вовки І» був ст. бул. Михайло Курас «Крапка». За інформаціями Олександра Попка з Ольштина, «Новина» від лютого 1944 р. був повітовим референтом пропаганди, від серпня до кінця жовтня 1944 р. – служив стрільцем у вишкільній сотні «Дуба», від листопада до кінця 1944 р. у сотні «Карпа», а після його смерті – «Крапки». Ч.д. 45/95.

Збірне фото професорів і учнів першого і другого класів Чительської семінарії в Грубешеві, червень 1943 р. Посереддині, в другому ряду, сидить директор мгр Петро Кривоносок. Наліво від нього: Надія Богун, вчителька української мови, о. Порфирій Шкоронар (православний катехит), Олександр Самохваленко (музика і спів), Ткачук (рисунок), Грінвальд (вчителька гімнастики). Справа дир. П. Кривоносока: д-р Всеволод Здун (географія, зоологія), невідомий на прізвисько греко-католицький священник, Володимир Зубаль (німецька мова, стенографія), Грінвальд (вчитель гімнастики), Лідія Гончарів (секретарка, пізніше учениця III класу). В останньому ряду, зліва стоять: Олександр Полюк (перший), Іван Вашук (третій), Андрій Рибішківський (сьомий), Михайло Савицький (ліворуч), Юрій Самохваленко (стоїть за Савицьким), Іван Борис (останній). Зліва поруч Олександр Полюк (Олександр).

Володавського повіту під час рейду на Підляшшя у засідці влаштованій загонами НКВД і УБП¹⁴. Похований у лісі на полі бою. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований посмертно до ступеня старшого вістуну з 19 жовтня 1945 р. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня булавного з 19 жовтня 1945 р. і нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги з 28 серпня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 219.

Степан Ярема «Грізний»

Стрілець сотні УПА «Вовки I». Нар. 18 квітня 1920 р. в Щеп'ятині Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Загинув 19 жовтня 1945 р. на колонії Королівка біля села Вирики Володавського повіту під час рейду на Підляшшя у засідці влаштованій загонами НКВД і УБП. Похований у лісі на полі бою.

AUOP, 2721, том I, арк. 219.

¹⁴ В оперативному звіті підвідділу «Вовків» з рейду на Підляшшя за час від 1 жовтня до 6 грудня 1945 р. знаходиться опис засідки, в якій загинули «Новина» і «Грізний»: 19.10.45. Харків для пвд. не вистачило, тому по обіді I-ий рій пішов на кол. Королівка, щоб там дістати хліба та хоч одну безрогу. Повернулись увечері. Недалеко від місця постою стрільці почали смалити веприка. Командир довідавшись, що так близько від відділу смалять, наказав якнайскоріше кінчати роботу, щоб не було видно вогню. Тільки встигли розділити сало, м'ясо і хліб на рої, як командир дав наказ вимаршу. I-ий і II-ий рої вже розтяглися в стрілецький ряд. Раптом зліва і спереду заторохтіли кулемети і автомати. Перший рій, розвинувшись в розстрілну, відкрив вогонь по несподіваному ворогові. Інші рої цофнулись в глибокий ліс. Відразу по перших стрілах були забиті писар «Новина» і стр. «Грізний». Командир «Крпка», політвиховник «Осип», стр. «Зенко» та «Ромко» були поранені. Постріли затихли й ворог з криком «урра!» – почав посуватись вперед. Ройовий I-го роя «Кіндрат» зупинив їх криком: «Кто есть?!» По ворожій стороні в свою чергу також запитали: «Кто есть?!» Рой. «Кіндрат» відповів: «ресорт». «Адін хаді сюда!» – крикнув ворожий командир. Рой. «Кіндрат» голосно дав наказ: «Pierwsza drużyna w lewo, druga w prawo, naprzód!», а тихше, по-українськи, наказав: «Хлопці вогонь!» Посипались стріли. Ворог втік. Ця сутичка тривала не більше 10 хвилин. Після того, забравши поранених і поховавши вбитих, ракетами порозумілись з роями, які відступили в ліс. Невдовзі з'єднались і з пораненими вийшли на край лісу біля одного фільварку. Там взяли ми підводу, на яку поклали поранених і вирушили далі. AUOP, 2721, том VI, арк. 48.

Члени читальні «Просвіти» в Щеп'ятині, 1940 р. Всередині, у білому плащі, сидить мгр Володимир Петришин, по його правій стороні останній голова «Просвіти» Сильвестер Сеник, скатований військом під час акції «Wisla», помер зараз після виселення на Щепінщину. Знімок передав Микола Кухарчук (Боркі).

Степан Мищук «Семенко»

Стрелець підвідділу УПА «Вовки III»¹⁵. Нар. 1929 р. в Малюкові Грубешівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. В УПА служив від 12 травня 1945 р. Загинув 31 грудня 1945 р. в лісі біля Тихобужа в оборонному бою з військами

¹⁵ Командиром підвідділу «Вовки III» був Володимир Сивак «Зірка», нар. 1 вересня 1923 р. в Черничині Грубешівського повіту. Заарештований НКВД 18 січня 1946 р., був засуджений на смертну кару 10 червня 1948 р. в Любліні і страчений 1 вересня 1948 р. У тому часі в оперативних звітах подається, що «Вовки III» був це в дійсності підвідділ у силі одної чоти (двох роїв – «Палія» і «Романа»). Заступником «Зірки» був його брат ст. віст. Євген Сивак «Гайда». Після арештування «Зірки» командиром пвд. «Вовки III» призначено «Гайду», а після його смерті в бою під Ліска-ми (26 лютого 1946), ст. бул. Семена Приступу «Давида».

Влітку 1940 р. до стрілецької могили, насипаної у селі Київці на Підляшші, прийшли українські діти з місцевого садочка. Була тоді з ними їхня вихователька Ірина Шумовська та душпастир о. Камінський. Знімок з альбому Ірини Шумовської.

НКВД¹⁶. Місце поховання не встановлене. Наказом Штабу Восної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований посмертно до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 220.

¹⁶ У звіті ТВ «Данилів» за грудень 1945 р. так описано бій в Тихобужському лісі, в якому загинули стрільці «Семенко», «Бурлака», «Яким» і «Очерет»: *Дня 31.12.45 з'єднані пвд. «Дуди» та «Зірки» в силі 2522 стрільців [так в оригіналі зашифровано численність відділів УПА – ред] квартирували в с. Масломичах. О год. 8-ій до хат, де квартирував пвд. «Дуди» надїхали підводи з ВП. Стійковий, побачивши ВП, відкрив по них вогонь з автомата. Заалармовані стрільці повибігали з хат та почали стріляти до ВП. ВП зразу відстрілювалося, пізніше частина почала тікати, а деякі даватися. У висліді 3 убито, 10 зловлено (з яких двох поранених). Півгодини пізніше з'єднані підвідділи разом із зловленими ВП подалися в напрямі с. Тихобужа. Там поляків розмундировано, дано їм старі знищені шинелі, та обдаровано летючками „Do Wojska Polskiego” i „Otwarty list do całego kulturalnego świata”. К-р «Зірка» вияснив їм за що борються українські повстанці, кого вважають за своїх ворогів, та як відносяться до польського народу. Після цього їх відпущено. Від ВП довідалися, що до с. Масломич приїхало 40 людей ВП з одним поручником. Повстанці подались*

Володимир Музика «Бурлака»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 1924 р. в Гатовичах Грубешівського повіту. Закінчив 3 класи початкової школи. Рільник. В УПА служив від 5 травня 1945 р. Загинув 31 грудня 1945 р. в Тихобужському лісі в бою з загонами НКВД. Важко поранений застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований посмертно до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 220

Григорій Ткачик «Яким»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 14 жовтня 1924 р. в Литовижу Володимир-Волинського повіту. Закінчив 3 класи початкової школи. Рільник. В УПА служив від листопада 1945 р. Загинув 31 грудня 1945 р. в Тихобужському лісі в бою з загонами НКВД. Похований у Павловичах Грубешівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 221

Григорій Романюк «Очерет»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 16 травня 1927 р. в Переводові Грубешівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. В УПА служив від 1 листопада 1945 р. Загинув 31 грудня 1945 р. в Тихобужському лісі в бою з загонами НКВД. Похований у Переводові Грубешівського повіту.

AUOP, 2721, том I, арк. 221

в напрямі лісу. Коли підвідділи доїжджали до лісу, к-р «Дуда» зауважив танкетку та двоє авт. Вони хотіли відтягти підвідділам дорогу до лісу. Стрільці позискакували з підвод та бігом подались до лісу. Совіти прямували за ними. В лісі стрільці зробили розстрільну та позалягали. Совіти почали атакувати праве крило, яке було більше висунуте вперед. Віддаль між енкаведистами а нашими стрільцями в деяких місцях виносилася до 10 метрів. Зав'язався короткий, але завзятий бій, який тривав 15 хвилин. Щойно коли рой. «Кропива» з віддалі трьох метрів убив старшого лейтенанта, совіти почали відступати. Під охороною танкетки вдалося їм відірватися від наших підвідділів без великих втрат та вицофатися півкілометра далі. Стрільці, забравши своїх вбитих і поранених, відійшли в напрямі с. Щиредийес [так в оригіналі, назва села зашифрована – ред.] AUOP, 2721, том VI, арк. 45. Полеглих стрільців представлено посмертно до авансу до ступеня старшого вістуна (стр. «Семенко» і «Бурлака») і до ступеня вістуна (стр. «Яким» і «Очерет»). AUOP, 2721, том IV, арк. 129.

1946**Осип (Денека) П'ятниця¹ «Залізник»**

Стрілець сотні УПА «Вовки II»². Нар. у січні 1922 р. в Сулимові Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив початкову школу. Рільник. Важко поранений 31 грудня 1945 р. на кольонії Міняни під Тихобужським лісом у бою з загонами НКВД, помер 4 січня 1946 р. Похований у Сулимові.

AUOP, 2721, том I, арк. 222.

Володимир Невядомський «Перемога»³

Стрілець, кулеметник підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 1926 р. в Масломечі Грубешівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. В УПА служив від лютого 1945 р. Заги-

¹ Так у документах.

² Командиром сотні «Вовки II» від 7 грудня 1945 р. був «Лис». Бунчужним і заступником к-ра «Лиса» призначено ст. віст. «Гайду», подом перенесено його до пвд. «Вовки III». Дотеперішній к-р сотні «Багрянний» став політвиховником сотні. AUOP, 2721, том VI, арк. 47.

³ У листку полеглого Володимира Невядомського, опрацьованому на основі інформації Ольги Невядомської, дружини його брата Івана, псевдонім «Юрко», подано, що «Перемога» народився в сім'ї Степана і Анни з дому Потурай. У підпіллі користувався також псевдонімом «Різун». Про обставини його смерті подає вона такий опис: *Шістьох повстанців їхало євнями. Попали на засідку влаштовану НКВД. Втікали, відстрілювалися, однак ворог був щораз ближче. З коней спливали вже латками піна. Коли всім стало ясно, що їх доженуть, Володимир зіскочив із саней зі своїм кулеметом і став прикривати вогнем своїх товаришів. Врятував їх, але сам загинув. Його тіла не знайдено. Минуло півроку. Один поляк, підпивши на христинах, проговорився, що в його стайні, під передніми кінськими ногами, є закопаний бандерівець. Ця інформація дійшла до повстанців. Брат покійного – Іван пс. «Юрко» пішов з товаришами до того поляка і змусив його видати тіло. По светрі і білизні пізнав брата. Хоронив Володимира в. Дем'ян Товстюк, пізніший в'язень Явожна. Ч.д. 944/92.*

Володимир Невядомський «Перемога». Знімок передала Ольга Невядомська (Олесниця).

Натомість в оперативному звіті ТВ «Данилів» за січень 1946 р. так описано засідку, в якій загинув «Перемога»: *Дня 7.1.46 р. ввечері к-р «Зірка» з двома стрільцями перевозив пораненого стр. «Мороза» з-під Грубешева в напрямі с. Рагнєсїход [назва села зашифрована – ред.]. На дорозі Милків – Вілька Потуринська на розі лісу від с. Вілька П., біля каплички почули голос: «Стоїть, хто їде?!». Повстанці зіскочили з підводи. В часі коли зіскакували, ворог відкрив сильний вогонь з кулеметів та автоматів. Віддал між ворогом а повстанцями виносила до 5 м. Кулеметник «Перемога» впа вбитий зараз біля підводи. К-р «Зірка» зі стр. «Максимом» віддалились в напрямі Долгобичівського лісу. Ворог при світлі ракет стріляв за ними, поки не скрились в лісі. Поранений стр. «Мороз» враз з підводою попав в руки більшовиків. Вбитого кулеметника «Перемогу» та пораненого «Мороза» більшовики забрали до с. Долгобичева. Пізніше стр. «Мороза» відіслали до в'язниці до м. Грубешева, а стр. «Перемогу» поховали в невідомому місці. АУОР, 2721, том IV, арк. 132.*

нув 7 січня 1946 р. на дорозі між селами Милків – Вілька Потуринська Грубешівського повіту в засідці, влаштованій загонами НКВД. Місце поховання не встановлене – тіло було забране ворогом. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р.

АУОР, 2721, том I, арк. 223.

Михайло Ковальчук «Приблуда»

Стрелець, ройовий сотні УПА «Вовки І». Нар. 10 жовтня 1919 р. в Мірчу Грубешівського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. Загинув 18 лютого 1946 р. біля Войславич Грубешівського повіту в бою з загонами НКВД. Важко поранений застрілив се-

бе, щоб не здатися живим у руки ворога⁴. Місце поховання не встановлене.

АУОР, 2721, том I, арк. 223.

Степан Сениця «Лісовик»

Старший стрелець, кулеметник сотні УПА «Вовки І». Нар. 27 грудня 1924 р. в Переводові Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. У ряди УПА вступив 3 жовтня 1945 р. Загинув 18 лютого 1946 р. біля Войславич Грубешівського повіту в бою з загонами НКВД. Місце поховання не встановлене.

АУОР, 2721, том I, арк. 224.

Павло Волох «Осика»

Стрелець, кулеметник сотні УПА «Вовки І». Нар. 26 січня 1926 р. в Богородиці Грубешівського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Швець. Від 1942 р. член ОУН. В УПА служив від вересня 1944 р. 18 лютого 1946 р. був важко поранений в оборонному бою з загонами НКВД біля Войславич Грубешівського повіту. Помер 21 лютого 1946 р. в Щеп'ятині і там був похований. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від

⁴ В оперативному звіті ТВ «Данилів» за лютий 1945 р. так описано сутичку, в якій загинув «Лісовик» і «Приблуда», а «Осика» був важко поранений і помер три дні пізніше: *Дня 18.2.46 [відділ «Вовки І» – ред.] квартирував в с. Войславичі, в силі 51 людей. Рано о 7-ій год. стійковий маневрував відділ, що в другому кінці села є поляки, чи більшовики. К-р «Крапка» почав відступати зі села в напрямку Угринівського лісу на схід від с. Тудорковичі. В селі були більшовики числом около 70 людей і, коли відділ був вже на полях, почали з села його обстрілювати. Відділ на горбі зіймає становища й унеможливає більшовикам наступ. В той час з нашої сторони були тяжко поранені «Приблуда» і «Загалко». Їх відносять на тил за розстрільну. Опісля відділ планово відступає далі, частина здержує ворога, а частина відступає. На схід від с. Тудорковичі загородило відділові дорогу 8 більшовицьких кіннотників озброєних в діхтярови і кулеметні зарядки. 1-ий рій почав обстрілювати кіннотників, падають вбиті коні й кілька більшовиків. Інші зайняли становища і почали обстрілювати далі наш відділ, але перед цільним вогнем мусили відступити. Відділ відстрілюючися цілий час від наступаючих на п'яти більшовиків, дійшов до лісу й зайняв становища на його скраю. В часі відступу має вбитих: «Лісовика» і дострілюється рой. «Приблуда», якого тяжко було забрати з поля бою. Були поранені: бунч. «Хмелик», стр. «Ярослав» і «Осика». АУОР, 2721, том IV, арк. 153.*

20 січня 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 224

«Чорний» (прізвище невідоме)

Стрелець сотні УПА «Вовки II». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 24 лютого 1946 р. в Пивовщині⁵ Грубешівського повіту в бою з Військом Польським. Місце поховання не встановлене. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований посмертно до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги з 28 серпня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 225

Бій під Лісками (26.II.1946)

Михайло Курас «Крапка»

Старший булавний, командир сотні УПА «Вовки I»⁶. Нар. 20 листопада 1920 р. в Молодятичах Грубешівського повіту. Закінчив два класи гімназії. Рільник. Навесні 1943 р. вступив до української поліції. В лютому 1944 р. дезертирував і перейшов до УПА. Спочатку служив чотовим у сотні «Дуба» – «Яструба», а після її поділу на два окремі відділи «Крапку» призначено до сотні хор. «Ягоди» – «Черника». Виконував там обов'язки

⁵ З оперативного звіту ТВ «Данилів» за лютий 1946 р.: *Дня 24.2.46 в с. Пивовщина квартирував II-ий рій I-ої сотні. Коло год. 2-ої прийшло несподівано до села ВП в силі до 80 людей. Попри хату, де квартирував стр. «Циган» і «Чорний» втік якийсь стрілець з боївки, якого вже бачили поляки. Поляки думали, що він втік до цієї хати, оточили її та почали стріляти. Стрільці досі не знали, що в селі є поляки і тепер вже не могли сховатися. Вони вбили хорунжого ВП, забрали від нього фінку й почали втікати відстрілюючись з кулемета МГ і десятизарядки. ВП відкрив по них сильний вогонь. Тоді стрільці залягли і почали відбиватися. Коли стр. «Циган» вибив одну ленту набоїв і закладав другу, був поранений в голову й просив стр. «Чорного», щоб цей його добив. Стр. «Чорний» почав втікати далі і був убитий. Коли стр. «Циган» децю відійшов, зірвався і почав втікати. По дорозі був ще поранений в ногу, але добіг до лісу, де поляки вже не йшли. AUOP, 2721, том IV, арк. 155.*

⁶ На місце полеглого ст. бул. «Крапки» командиром сотні «Вовки I» призначено булавного Василя Колтунока «Кропиву», див. с. 211-212.

ройового, згодом – чотового, а від весни 1945 р. – командира сотні. Під час рейду на Підляшшя був поранений в ногу. Загинув разом зі своїми стрільцями 26 лютого 1946 р. біля села Ліски Грубешівського повіту в бою з військами НКВД⁷. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 листопада 1945 р. авансований до ступеня старшого булавного.

AUOP, 2721, том I, арк. 239.

Петро Борис «Семенко»

Вістун, амуніційний сотні УПА «Вовки I». Нар. 25 травня 1923 р. в Богородиці Грубешівського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Слюсар. У 1943 р. став членом ОУН. Восени цього ж р. був мобілізований німцями до будівельної служби (Baudienst), де працював слюсарем. Через кілька місяців утік відти і вступив до рядів УПА. Після короткого підстаршинського вишколу виконував обов'язки ройового, а згодом був

⁷ У *Пропам'ятній книзі* поміщено 39 прізвищ і псевдонімів вояків УПА полеглих в бою під Лісками, які публікується. В оперативному звіті ТВ «Данилів» за лютий 1946 р. подано, що в цьому бою загинуло 37 вояків УПА. З черги у звіті 3 батальйону 18 полку НКВД у бою під Лісками надується про 41 вбитих. Нижче публікується фрагмент оперативного звіту ТВ «Данилів» про бій під Лісками: *Дня 26.2.46 р. к-р «Крапка» з двома роями квартирував в с. Ліски. Крім того там квартирував ще підвідділ «Гайди» й 7 людей з підвідділу к-ра «Чавса». Разом всіх було 58 людей. В год. 12.30 в їхали в село 3 фірманки більшовиків і до села почало зближатися ко-ро 150 більшовиків. Рой. II-го роя відділу «Вовки I» сідає на санки зі своїм роєм і від'їжджає в ліс (як було умовлено з к-ром «Крапкою» на випадок облоги), а не було часу нав'язати зв'язку з командиром відділу. Підвідділ «Вовки III» розстрілюючи почав відступати до лісу й разом з ним командир «Крапка» з I-им роєм і людьми з відділу «Чавса». К-р «Крапка» не міг від'їхати зі своїми людьми, лишаючи в бою другий відділ.*

Більшовики заатакували зі села ліве крило, на якому був к-р «Крапка» (I-ий рій підвідділу «Вовки III»). За той час командир «Гайда» з II-им і III-ім роєм відступив у ліс і зайняв вигідні становища до оборони. К-р «Крапка» вислав зв'язкових щоби повернути II-ий рій і почав, дорогою на великому ярі, відступати до лісу. Більшовики цю групу атакували півколом. Коли група відступила в ліс не можна було нав'язати зв'язку з командиром «Гайдою», бо між одною а другою групою були вже більшовицькі застави. Під час наступу був поранений стр. «Аркуша» і він при допомозі політвиховника «Гучави» відступив на Сушів. Рой. «Крилатий» з II-им роєм виїхав з лісу, щоб приєднатися до командира «Крапки», але під лісом були вже більшовики

призначений до почту командира куреня хор. «Ягоди». Пізніше повернувся до спецгрупи сотні «Вовки І». Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуна з 10 грудня 1945 р. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги з 28 серпня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 240

Олекса Гаврисак «Фон»

Вістун, кулеметник сотні УПА «Вовки І». Нар. 5 березня 1923 р. в Конюхах Грубешівського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи і 2 класи торговельної школи. Під час війни займався організацією українського кооперативного руху на Холмщині, водночас працював пропагандистом в ОУН. Від червня 1944 р. служив у рядах УПА, призначений до вишкільної сотні. У жовтні 1944 р. був поранений в бою сотні з радянськими

і він відступив назад в ліс, об'їхав його з другої сторони і там шукав дорогу в ліс, щоб з'єднатися з рештою відділу. В лісі, ще передтим, були більшовицькі застави й почали наступати на цей рій. І-ий рій з'їхав у долину і долинами втік до Телятинського лісу і там зробили на краю лісу заставу думаючи, що туди буде відступати відділ. К-р «Крапка» в лісі потрапив на більшовицьку заставу, відступив децю взад і зайняв зі своєю групою становища до оборони. На поміч більшовикам прийшли ще частини, які квартирували в Угринові, Корчмині, з погранзастави в Карові і Домашеві і, правдоподібно, з Томашева, так що їх силу оцінюється від 300-400 людей. Більшовики зразу з одної сторони, а після зі всіх сторін, почали атакувати відтяти від себе обидві наші групи. Під час першого наступу був поранений рой. І-го роя «Вовки ІІІ» «Роман» і користаючи з того, що група не була ще оточена з півночі, відступив до с. Сушів. На полю бою з нашого боку лишилося ще 39 людей, які боронилися до год. 17.20 і всі згинули в бою, лише одного більшовики зловили живим і живим забрали одного пораненого.

Наші втрати: 37 вбитих, 2 зловлених, 2 поранених. 9 кулеметів, – решта зброї не обчислено – буде подано окремо. З відділу «Вовки І» впало 5 людей, один зловлений – поранений, один поранений. З відділу «Вовки ІІІ» 25 вбитих, один зловлений. З пвд. «Чавса» 7 вбитих.

Втрати ворога: Докладно не можна подати, бо убитих забрали в новий розвезли в різні сторони. Пізніше енкаведисти говорили населенню, що мають лише 50 вбитих. Люди підслухали, що мають 143 вбитих. AUOP, 2721, том IV, арк. 153-154.

На могилі вояків УПА полеглих на Білостоці біля Лісок, перед її впорядкуванням, червень 1990 р. Знімки передала Анна Мартинюк (Варшава).

військами в районі сіл Телятин – Кам'янка Лісова Рава-Руського повіту. Після вилікування зголосився до сотні «Вовки І». Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту

в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуна з 10 грудня 1945 р. Наказом Головного Штабу УПА «Захід» № 18 від 1 березня 1946 р. нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги з 28 серпня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 240.

Іван Салюк⁸ «Міша»

Вістун, амуніційний сотні УПА «Вовки І». Нар. 6 грудня 1923 р. в Тереміно Грубешівського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. Восени 1943 р. був мобілізований німцями до будівельної служби (Baudienst). У травні 1944 р. дезертирував і перейшов у підпілля. Закінчив підстаршинську школу УПА і був призначений до сотні «Конашевича». Після переходу фронту служив у сотні «Вовки І». Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуна з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 241.

Віктор Сторож «Тарас»

Вістун, писар сотні УПА «Вовки І». Нар. 4 січня 1922 р. в Бабчинцях Чернівецького району, Вінницької області. Закінчив середню школу і педагогічні курси. Учитель. У липні 1943 р. вступив до дивізії «Галичина». У травні 1944 р. дезертирував і вступив до УПА, сотні «Вовки І». У відділі вів хроніку, а від листопада 1945 р. – сотенну канцелярію. Був автором віршів, публікованих у підпільних виданнях, серед них: «Як я їхав до советського раю», в якому описав долю селянина, котрий послухав більшовицької пропаганди й поїхав до УРСР, а потім нелегально повернувся назад через кордон. Написав також слова пісні про командира «Ягоду». Незадовго перед смертю почав писати хроніку сотні «Вовки» з рейду на Володавщину. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту

⁸ У документах прізвище написано нечітко: Салюк, Самок?

в бою з військами НКВД⁹. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуна з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 241.

Свєген Сивак «Гайда»

Старший вістун, командир підвідділу УПА «Вовки ІІ»¹⁰. Нар. 16 лютого 1927 р. в Черничинку Грубешівського повіту. Походив із селянської сім'ї. Початкову школу закінчив у рідному селі, а потім вчився в українській гімназії в Сокалі. Після

⁹ Вже після закінчення праць на книжкою, завдяки ввічливості польсько-го історика Гжегожа Мотики, отримав я цінну замітку про бій під Лісками, опрацьовану ним на основі звіту капітана Рибаківа, командира 3 батальйону 18 полку 64 дивізії військ НКВД. Публікую її, так як отримав, польською мовою:

3 batalion 18 pulku 64 dywizji NKWD dowodzony przez kpt. Rybakowa wyruszył na akcję nocą 23/24 II 1946 r. z Tomaszowa Lubelskiego. O godz. 15.00 dotarł do wsi Wasylów, gdzie zastrzelił 7 uciekających osób. Batalion przenocował w Korczminie, następnie przeszukiwał okolicę. 26 II od żołnierzy z 5 pp WP dowiadują się o UPA w Liskach. O godz. 14.00 siódma rota dochodzi do wsi i zaczyna się walka. Nieco później wspiera ją ósma rota. Próba odcięcia odwrotu sprawia, że UPA wychodzi ze wsi do lasu, gdzie zostaje rozbita na dwie grupy, które bronią się w okrążeniu. Pomiedzy godz. 18.00 a 18.30 zniszczono w wyniku szturmów większą grupę UPA złożoną z 24 ludzi. O godz. 19.30 na pole bitwy przybywają dwa plutony dziewiątej rotacji, co umożliwia atak na drugą grupę. 16 członków UPA ginie, 3 przebija się z okrążenia. Pościg za tą trójką kończy się sukcesem – 2 wpadło w ręce NKWD, a 1 został zabity. 9 batalion przenocował w Liskach. Straty NKWD: 5 zabitych, 8 rannych. Straty UPA: 41 zabitych, 2 schwytanych. Zdobyto: 9 RKM, 13 automatów, 17 karabinów i pistoletów. Siły NKWD biorące udział w akcji: 17 oficerów, 48 podoficerów, 111 szeregowców. Rosyjskie Państwowe Archiwum Wojskowe (RGWA), fond 38669, dzieło 44, k. 42-47.

¹⁰ У Пропам'ятній книзі неправильно подано, що ст. віст. «Гайда» був командиром підвідділу в сотні «Вовки ІІ». Там також поміщено його характеристику, в якій написано: *3-поміж стрільців і командирів вирізнявся як добрий і примірний вояк, тильний вишкільник воляцького ремесла. Був люблений цілим відділом та населенням. Цілою душею був відданий революційним змаганням. Одчайдушний падає на полі слави в жорстокій боротьбі з десятикратно переважаючою силою більшовицьких військ НКВД під Лісками.* AUOP, 2721, том I, арк. 225.

В іншому документі, в службовій opinii «Гайди», написано: *Відважний, військовик, люблений цілим відділом та населенням, відданий цілою душею революційним змаганням. Ворожив великі надії.* AUOP, 2721, том IV, арк. 276.

закінчення 7 класу гімназії, у грудні 1943 р. вступив до УПА. Пройшов підстаршинську школу УПА на Волині. Від грудня 1944 р. – старшинську в Карпатах. Після її закінчення авансований до ступеня старшого вістуну і призначений до штабу куреня «Ягоди», згодом Тактичного Відтинка «Данилів». Спочатку був командиром роя в сотні «Вовки І». Поранений в одному з боїв, після видужання, служив у сотні «Вовки ІІ» як інструктор, а 2 лютого 1946 р. був призначений командиром підвідділу «Вовки ІІІ» на місце арештованого «Зірки». Був двічі поранений, між іншим, під час засідки влаштованої на зрадника «Юрченка». Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня старшого булавного з 1 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 221

Олександр Шевчук «Кіндрат»

Вістун¹¹, командир роя підвідділу УПА «Вовки ІІІ». Нар. 25 листопада 1920 р. в Підгірцях Грубешівського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Під час німецької окупації займався молочарством. У травні 1944 р., після пацифікації українських сіл польським підпіллям, вступив до УПА. На початку своєї служби пройшов підстаршинський вишкіл. Під час переходу фронту був призначений до куреня «Ема», звідки в листопаді 1944 р. перейшов до сотні «Вовки». Там виконував, по черзі, обов'язки стрільця, зв'язкового і командира першого роя. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня булавного з 1 січня 1946 р. і нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги з 28 серпня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 239

Микола Головач «Богдан»

Старший стрілець підвідділу УПА «Вовки ІІІ». Нар. 17 квітня 1925 р. в Гонятині Грубешівського повіту. Закінчив 2 класи

¹¹ У листку полеглого неправильно подано, що «Кіндрат» до дня смерті мав ступінь булавного УПА.

торговельної школи і 2 роки Вчительської семінарії в Грубешеві. В рядах УПА служив від 12 лютого 1944 р. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 227.

Сарафим Грицай «Лев»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки ІІІ». Нар. 1922 р. в Павловичах Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 5 класів початкової школи. Під час війни служив в українській поліції. В рядах УПА – від січня 1946 р. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

**AUOP, 2721, том I, арк. 235*

Михайло Демчук «Моряк»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки ІІІ». Нар. 1921 р. в Копичинцях на Тернопільщині. Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. Під час війни два роки служив в українській поліції. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

AUOP, 2721, том I, арк. 232.

Іван Думка «Олег»

Стрілець, політвиховник підвідділу УПА «Вовки ІІІ». Нар. 1925 р. в Мицкові Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив українську гімназію. В рядах УПА служив від січня 1946 р. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

AUOP, 2721, том I, арк. 226.

Кирило Касіца «Волоцюга»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки ІІІ». Нар. 1926 р. у Василеві Великому Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

AUOP, 2721, том I, арк. 231.

Володимир Кравчук¹² «Зенко»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 1929 р. в Цеблові Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. В рядах УПА служив від січня 1946 р. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

AUOP, 2721, том I, арк. 232

Осип Мацькевич «Кармелюк»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. в Гатовичах Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Дата народження не встановлена. Закінчив 4 класи початкової школи. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

AUOP, 2721, том I, арк. 234

Микола Мищук «Остап»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 1925 р. в Малкові Грубешівського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

AUOP, 2721, том I, арк. 230

Андрій Назар «Гриць»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 16 травня 1925 р. в Мищові Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 4 класи гімназії. Рільник. В УПА служив від січня 1946 р. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

AUOP, 2721, том I, арк. 231

Михайло Павонський¹³ «Палій»

Вістун, бунчужний підвідділу УПА «Вовки III». Нар. в Черничині Грубешівського повіту. Загинув 26 лютого 1946 р. біля

¹² За інформацією Романа Матвійчини з Любліна серед мешканців Цеблова полеглих в УПА був Володимир Козій, якого в селі звали «Кравчуків». Правдоподібно йдеться про цю саму особу. Ч.д. 9/94.

¹³ У документах: *Михайло Павельський*. За даними Михайла Павонського з Кентшина «Палій» називався Павонський, народився 28 вересня

Михайло Павонський «Палій», перший зліва. Знімок передав Михайло Павонський (Кентшин).

Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого вістуну з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 226.

Кирило Павлюк «Максим»

Старший стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 22 серпня 1923 р. в Козодавах Грубешівського повіту. Закінчив 3 класи початкової школи. Рільник. Під час війни служив у Червоній Армії. В рядах УПА – від 14 листопада 1943 р. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 229.

Володимир Пашкутський «Карміль»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Гру-

2925 р. в Черничині, в сім'ї Якова і Катерини. Служив у почті курінного «Ягоди», а згодом став заступником командира пвд. «Зірки». Ч.д. 863/92.

бешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. *AUOP, 2721, том I, арк. 237*

Павло Романюк «Гуляйполе»

Старший стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 2 грудня 1921 р. в селі Мичиг Володимир-Волинського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. Під час війни служив у Червоній Армії. В рядах УПА – від 16 липня 1943 р. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 228

Зенон Рудь «Кудеяр»

Старший стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 16 грудня 1922 р. в Литовижу Володимир-Волинського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. Мобілізований до Червоної Армії у 1945 р., дезертирував через 4 місяці. В рядах УПА служив від 15 листопада 1945 р. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 229*

Григорій Солодуха «Мирон», «Бузько»¹⁴

Стрілець, кулеметник підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 1921 р. у Вербиці Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Під час війни один рік служив у дивізії «Галичина». В УПА – від лютого 1944 р., спочатку в курені «Ема», відтак, після переходу фронту, звільнений на лікування. Від січня 1946 р. служив у відділі «Зірки». Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. *AUOP, 2721, том I, арк. 234*

¹⁴ Так у документах.

Микола Фарисей «Швейк»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 1926 р. в Корчмині Грубешівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

AUOP, 2721, том I, арк. 233.

Микола Фарисей «Швейк». Знімок передали Йосиф Лапчук (Свєтліно) і Михайло Лєськів (Лємборк).

Василь Цейко «Костик»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 1928 р. Місце народження не встановлене. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. *AUOP, 2721, том I, арк. 235.*

Олекса Цюцюрка¹⁵ «Богун»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 1926 р. Місце народження не встановлене. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. *AUOP, 2721, том I, арк. 236.*

Іван Черняк «Василько»

Старший стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 15 серпня 1927 р. у Володаві. Закінчив 7 класів початкової школи. Ріль-

¹⁵ Микола Цюцюра з Рину (Сувальське воевідство) подав, що у відділі «Зірки», тобто «Вовки III», служив кулеметником його рідний брат Олександр Цюцюрка, син Юрія і Надії, псевдонім «Шуліка», нар. 3 березня 1926 р. в селі Черничин Грубешівського повіту. Загинув він 12 жовтня 1945 р. в бою з відділом «Batalionów Chłopskich» в оселі Буйки біля Малкова. Поховано його в селі Масломичі звідки тіло забрано згодом на цвинтар у Черничині. Біографія Олександра Цюцюри буде надрукована в II томі *Повстанських могил*. Ч.д. 119/93.

Молодь села Корчмин перед народним домом. Весна 1940 р. З-посеред них 8 осіб загинуло у підпіллі, 12 було в'язнями польських і радянських тюрем. Знімок передав Володимир Крук (Львів).

ник. В УПА служив від 15 серпня 1944 р. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 226

Степан Шкапяк «Груша»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 1925 р. у Василеві Великому Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

AUOP, 2721, том I, арк. 230

Василь (прізвище невідоме) «Весна»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. в Тишівцях Грубешівського повіту. Дата народження не встановлена. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Під час війни служив в українській поліції. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

AUOP, 2721, том I, арк. 211

Петро (прізвище невідоме) «Незабудь»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 1919 р. Місце народження не встановлене. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. *AUOP, 2721, том I, арк. 237.*

Степан (прізвище невідоме) «Черкас»

Стрілець підвідділу УПА «Вовки III». Нар. 1928 р. Місце народження не встановлене. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. *AUOP, 2721, том I, арк. 236.*

Степан Богун «Хмара»

Стрілець сотні УПА «Галайда II»¹⁶. Нар. 1 січня 1922 р. в Легенівці¹⁷. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 26 лютого 1946 р. біля села Ліски Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. *AUOP, 2721, том I, арк. 244.*

Микола Гудзь «Піріг»

Старший стрілець, кулеметник сотні УПА «Галайда II». Нар. 3 січня 1922 р. в Липині Жовківського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. *AUOP, 2721, том I, арк. 242.*

Михайло Кваццишин «Шміт»

Стрілець сотні УПА «Галайда II». Нар. 16 жовтня 1924 р. в Пархачу Сокальського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. *AUOP, 2721, том I, арк. 244.*

Семен Креховець «Залізник»

Старший вистун, політвиховник сотні УПА «Галайда II». Нар. 20 квітня 1924 р. в Замочку Жовківського повіту. Закінчив

¹⁶ Командиром відділу «Галайда II» був Василь Краль «Чавс».

¹⁷ У документах не подано якого повіту; правдоподібно йдеться про місцевість в УРСР.

7 класів початкової школи. Рільник. У рядах УПА служив від березня 1944 р. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. *AUOP, 2721, том I, арк. 242.*

Григорій Пошолок¹⁸ «Сурмач»

Старший стрілець сотні УПА «Галайда II». Нар. 7 лютого 1919 р. в Мокротині Жовківського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. *AUOP, 2721, том I, арк. 243.*

Данило Сушик «Хитрий»

Стрілець УПА сотні «Галайда II». Нар. 12 грудня 1922 р. в Переводові Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у Переводові.

AUOP, 2721, том I, арк. 243.

Степан Хлінишин «Чорний»

Стрілець УПА сотні «Галайда II». Нар. 3 квітня 1922 р. в Мокротині Жовківського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці.

AUOP, 2721, том I, арк. 243.

Іван Сивак «Босфор»

Вістун, писар штабу Тактичного Відтинка УПА «Данилів». Нар. 1921 р. в Масломичах Грубешівського повіту. Під час війни закінчив українську гімназію в Сокалі. Потім служив рік у німецькій будівельній службі (Baudienst) і здав іспити до Львівської політехніки. Вищі студії був примушений покинути з матеріальних причин. Від серпня 1944 р. служив у рядах УПА, спочатку стрільцем у сотні «Вовки I», а від січня 1945 р. – писарем командира Тактичного Відтинка УПА «Данилів» хор. «Ягоди». Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній

¹⁸ У документах прізвище написано нечітко: *Пошолок, Пашолок?*

могилі на Білостоці. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня булавного з 1 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 238.

«Байда» (прізвище невідоме)

Вістун з почту командира Тактичного Відтинка УПА «Данилів». Нар. у Мінянах Грубешівського повіту. Дата народження не встановлена. Загинув 26 лютого 1946 р. біля Лісок Грубешівського повіту в бою з військами НКВД. Похований у спільній могилі на Білостоці. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. посмертно авансований до ступеня булавного з 1 січня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 238.

Осип Кушик «Набережний»

Вістун УПА¹⁹. Нар. 29 жовтня 1914 р. в селі Меледва²⁰ Грубешівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. До війни працював у цукроварні. Під час війни служив в українській поліції. У вересні 1944 р. вступив до УПА, служив стрільцем, а згодом – ройовим сотні. На початку лютого 1946 р. був звільнений з відділу на лікування. Загинув 12 березня 1946 р. в Жнятині Грубешівського повіту. Застрелив себе під час облоги НКВД, щоб не здатися живим у руки ворога. Похований біля Лісок Грубешівського повіту. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуна з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 245.

Володимир Мігус «Аркадій»

Старший стрілець, кулеметник сотні УПА «Вовки I». Нар. 19 липня 1926 р. в Ульгівку Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. У 1943 р. став членом ОУН. Від квітня 1944 р. служив в УПА. У квітні 1945 р. був призначений до сотні «Вовки I». Загинув 13 березня 1946 р. в Ульгівку в бою з Військом Польським²¹.

¹⁹ У листку полеглого не подано назви відділу, в якому служив «Набережний».

²⁰ Так у документах.

²¹ У листку полеглого Володимира Мігуса, опрацьованому Миколою Кухарчуком з Борок (Ольштинське в-во), так описано обставини смерті «Аркадія»: *Під час відвідин сім'ї на Ульгівку наскочило Військо Польське під*

Похований на місцевому цвинтарі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 246.*

Василь Боруцький «Лев»

Булавний, командир II чоти сотні УПА «Вовки II». Нар. 12 листопада 1924 р. в Долгобичеві Грубешівського повіту. Закінчив 7 класів гімназії. 1944 р. був відряджений до старшинської школи УПА «Олені» у Карпатах. Після закінчення школи авансований до ступеня булавного і скерований до Тактичного Відтинка «Данилів». Виконував обов'язки інструктора в сотні «Вовки I». В листопаді 1945 р. перейшов до сотні «Вовки II». Спочатку був інструктором, а згодом – командиром чоти. Загинув 26 квітня 1946 р. у засідці на колону військових автомашин на шосе під Верешиним. Похований у Лісках Грубешівського повіту. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги з 28 серпня 1945 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 246.*

«Діброва» (прізвище невідоме)

Булавний, командир I роя, II чоти сотні УПА «Вовки II». Нар. 1924 р. на Житомирщині. Докладне місце народження не встановлене. Закінчив 7 класів початкової школи. До УПА перейшов після дезерції з німецької армії, де служив один рік. Загинув 28 квітня 1946 р.²² в Шмитківському лісі в бою

командою пор. Шнайдера з WOP в Угнові і напідкало в одній з хат «Аркадія». «Аркадій» вискочив з хати і, відстрілюючись, відступав городами і садами. Хотів відскокити в село. Але на городі Степана Стасюка досягла його ворожа куля і впав неживий на землю.

«Аркадій» походив з мало заможної родини. До 1944 р. працював на господарстві батьків. Подібно як і вся молодь Ульгівка від зарання був зв'язаний з молодіжним рухом при читальні «Просвіти». В 1944 р. брав активну участь в обороні села перед двократними нападами відділів польського підпілля (АК і ВСН). В 1945 р. служив у відділах «Залізняка». По розбиттю сотні повернувся до рідного села, потім зголосився до відділу «Крапки». Був одним з трьох вояків відділу «Крапки», які вийшли живими з бою біля села Ліски (28.II.1946). Ч.д. 519/92.

²² У листках полеглих подано дві різні дати бою у Шмитківському лісі й загибелі «Діброви» та його стрільців: перша – 12 травня 1946 р., була згодом змінена в документах частини полеглих на – 28 квітня 1946 р.

з Військом Польським і НКВД. Оточений разом зі своїм роєм у бункері, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Тіло військо забрало до Варяжа. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 16 від 1 листопада 1945 р. авансований до ступеня булавного. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги з 28 серпня 1945 р.²³

AUOP, 2721, том I, арк. 248.

Пояснює це записка віднайдена в матеріалах штабу ТВ «Данилів»: «Діброва» і товариші загинули 28.04.1946 р., як подано в оперативному звіті. Неточність дати смерті, поданої в попередньому листку впаших, зайшла внаслідок інформацій, поданих відділом, який ще в той час не вів самостійно канцелярії. *AUOP, 2721, том IV, арк. 9.*

В оперативному звіті ТВ «Данилів» за квітень 1946 р. так описано бій в Шмитківському лісі: *Дня 28.4.46 в с. Шмитків квартирувало 3 рої «Вовків II». Як тільки розвіднилося стійка зауважила, що до села їхали поляки. Наші рої відступили до лісу та поховалися до бункерів. Поляки робили облогу на ліс і знайшли бункер, в якому був скритий ройовий I роя II чоти «Діброва» з шістьма стрільцями свого роя і п'ятьма стрільцями II роя. Коли поляки почали розкопувати бункер, стр. «Андрюша» вийшов з бункера і хотів стріляти до поляків та в цю хвилину впав поранений. Його поляки забрали живим. Поляки почали кидати гранати до бункера. Ройовий «Діброва» побачив, що нема виходу, дав наказ стрілятися і застрілвся першим. Опісля пострілялися інші після наказу. Стр. «Жук», стріляючи собі в голову, поранив себе тільки і його також безпритомного забрали поляки живим. Трупів забрали поляки до Варяжа і наказали греко-католицькому священикові похоронити їх по закону. Опісля польський майор промовляв до ВП, де сказав: „Oto są żołnierze. Nie tak, jak wy od jednego strzału podnosicie ręce do góry”. Стрільці, забрані живими, на допитах нікого не видали. *AUOP, 2721, том IV, арк. 264-265.**

На останній сторінці машинопису оперативного звіту дописано відручованим: *Стр. «Жука» закатували, на знімку с II закатованих трупів! Йдеться, правдоподібно, про знімок поміщений у польській пресі. Знімка цього не віднайдено. Одинадцятим вбитим був стр. Мирон Бриль «Скала». Див. с. 210-211.*

²³ У службовій характеристиці «Діброви» написано: *Був завжди дисциплінованим, карним вояком. Його холоднокровність і воляцька рівновага дозволяла йому виконувати найбільш ризикові завдання. Наприклад, під час засідки, котру робила спецгрупа на головному шосе Грубешів – Варяж, «Діброва» задержав сам 2 автомашини, які їхали з 20-ма жовнірами, перевірів їх документи, забрав війта та секретаря, а військо пропустив. *AUOP, 2721, том I, арк. 248.**

Володимир Пахолук «Вишня»

Вістун, кулеметник сотні УПА «Вовки II». Нар. 3 січня 1925 р. на Волині. Докладне місце народження не встановлене. Закінчив 4 класи початкової школи. Член ОУН від 1941 р. У квітні 1944 р. був примусово мобілізований до Червоної Армії. 28 жовтня 1944 р. дезертирував з війська й вступив до УПА. Загинув 28 квітня 1946 р. в Шмитківському лісі в бою з Військом Польським і НКВД. Оточений у бункері, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Тіло військо забрало до Варяжа. Наказом Штабу УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуна з 10 грудня 1945 р. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги з 28 серпня 1945 р.²⁴

AUOP, 2721, том I, арк. 248.

Степан Гриб «Сойка»

Стрілець сотні УПА «Вовки II». Нар. 1926 р. в Шиховичах Грубешівського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. В УПА – від 5 березня 1944 р. Загинув 28 квітня 1946 р. в Шмитківському лісі в бою з Військом Польським і НКВД²⁵. Оточений у бункері, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Тіло військо забрало до Варяжа.

AUOP, 2721, том I, арк. 249.

Петро Кісик «Сергій»

Старший стрілець сотні УПА «Вовки II». Нар. 14 серпня 1923 р. в Жабчу Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. Членом ОУН став у 1943 р. В рядах УПА служив від 10 травня 1944 р. Загинув 28 квітня 1946 р. в Шмитківському лісі в бою з Військом Польським і НКВД. Оточений у бункері, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Тіло військо забрало до Варяжа. Наказом Штабу УПА «Сян»

²⁴ У службовій характеристиці «Вишні» написано: *Вирізнявся як відважний, одчайдушний, дисциплінований воляк і добрий кулеметник.* AUOP, 2721, том I, арк. 248.

²⁵ У документах «Сойки» подано дату бою у Шмитківському лісі та його загибелі: *12.5.1946 р.* AUOP, 2721, том I, арк. 249.

від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 250.

Василь Лагодюк «Жук»

Стрілець, санітар сотні УПА «Вовки II». Нар. у Савчині Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 4 класи початкової школи. В УПА служив від 25 серпня 1944 р. Загинув 28 квітня 1946 р. в Шмитківському лісі в бою з Військом Польським і НКВД. Оточений у бункері, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Тіло військо забрало до Варяжа.

AUOP, 2721, том I, арк. 249.

Василь Лібіжинський «Гай»

Стрілець УПА сотні «Вовки II». Нар. 1918 р. в Жужелю Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 28 квітня 1946 р.²⁶ в Шмитківському лісі в бою з Військом Польським і НКВД. Оточений у бункері, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Тіло військо забрало до Варяжа.

AUOP, 2721, том I, арк. 252.

«Дуб» (прізвище невідоме)

Стрілець, амуніційний кулемета сотні УПА «Вовки II». Нар. у Савчині Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Дата народження не встановлена. Закінчив початкову школу. Рільник. Членом ОУН став 1940 р. В УПА служив від 25 серпня 1945 р. Загинув 28 квітня 1946 р.²⁷ в Шмитківському лісі в бою з Військом Польським і НКВД. Оточений у бункері, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Тіло військо забрало до Варяжа.

AUOP, 2721, том I, арк. 251.

«Зелений» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Вовки II». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 28 квітня 1946 р. в Шмитківському лісі

²⁶ У документах «Гая» дата смерті дописана на місце перекресленої: *12.5.1946 р.* AUOP, 2721, том I, арк. 252.

²⁷ У документах «Дуба» дата смерті дописана на місце перекресленої: *12.5.1946 р.* AUOP, 2721, том I, арк. 251.

в бою з Військом Польським і НКВД²⁸. Оточений у бункері, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Тіло військо забрало до Варяжа.

AUOP, 2721, том I, арк. 252.

«Петрусь» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Вовки II». Нар. 1925 р. в Білій Луцького повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. В 1944 р. був насильно мобілізований до Червоної Армії. В листопаді 1945 р. дезертирував з війська і перейшов у ряди УПА. Загинув 28 квітня 1946 р. в Шмитківському лісі в бою з Військом Польським і НКВД²⁹. Оточений у бункері, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Тіло військо забрало до Варяжа. *AUOP, 2721, том I, арк. 251.*

«Сивий» (прізвище невідоме)

Стрілець сотні УПА «Вовки II». Дата і місце народження не встановлені. Загинув 28 квітня 1946 р. в Шмитківському лісі в бою з Військом Польським і НКВД³⁰. Оточений у бункері, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Тіло військо забрало до Варяжа.

AUOP, 2721, том I, арк. 253.

Мирон Бриль «Скала»

Вістун, амуніційний кулемета сотні УПА «Вовки II». Нар. 1923 р. в Себечеві Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 7 класів початкової школи. Церковний дяк. Членом ОУН став у 1943 р. В УПА служив від 6 травня 1944 р. Загинув 28 квітня 1946 р. в Шмитківському лісі в бою з Військом Польським і НКВД. Оточений у бункері, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога³¹. Місце поховання не встано-

²⁸ У документах «Зеленого» дата смерті дописана на місце перекресленої: 12.5.1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 252.*

²⁹ У документах «Петруся» дата смерті дописана на місце перекресленої: 12.5.1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 251.*

³⁰ У документах «Сивого» дата смерті дописана на місце перекресленої: 12.5.1946 р. *AUOP, 2721, том I, арк. 253.*

³¹ З оперативного звіту ТВ «Данилів» за квітень 1946 р.: *Того самого дня [коли загинув рій «Діброви» – ред.] стр. «Скала» квартирував в с. Себечів. Коли почув постріли в напрямі Шмиткова, втік в поле і скрився до бункера. Поляки це зауважили і знайшли цей бункер. «Скала», не маючи іншого виходу, застрілився.* *AUOP, 2721, том IV, арк. 265.*

влене. Тіло військо забрало до Варяжа. Наказом Штабу УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістун з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 250.

Олександр Базилевич «Еней»

Старший булавний, політвиховник сотні УПА «Галайда II». Нар. 1925 р. в Переводові Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив гімназію. Загинув 29 квітня 1946 р. в бункері в Переводові, коли Військо Польське підпалило село³². Похований на місцевому цвинтарі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від листопада 1946 р. посмертно авансований до ступеня старшого булавного.

AUOP, 2721, том I, арк. 247.

Ярослав Костюречко «Кармелюк»

Старший стрілець сотні УПА «Вовки I». Нар. 1926 р. в Переводові Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. У липні 1944 р. вступив до рядів УПА. Після переходу фронту деякий час перебував у рідному селі. Влітку 1945 р. знову перейшов у підпілля і був призначений до сотні «Вовки I». У відділі виявив себе вразковим вояком. Загинув 29 квітня 1946 р. у бункері в Переводові, коли Військо Польське підпалило село. Похований на місцевому цвинтарі. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 247.

Василь Колтонюк «Кропива»

Булавний, командир сотні УПА «Вовки I». Нар. 5 січня 1923 р. в Нисмичах Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. Під час війни вступив до німецького військового формування «Schutzmannschaft», яке займалося охороною промислових і адмі-

³² З листа «Н» до «Друже П...» від 29 квітня 1946 р.: *Сьогодні вдень ВП у Белзці спалило с. Переводів. Спалили цілком. Удушився в кривці політвиховник з вд. «Чавса» – «Еней», один вояк з цього відділу, один вояк з вд. «Вовки I» і одного з цього відділу зловили живим. У бункерах задушилося понад 20 людей цивільного населення. Населення ховалося, бо думали, що це виселення.* *AUOP, 2721, том VI, арк. 92.*

ністративних об'єктів. Отримав ступінь підофіцера. Після 7 місяців служби здезертирував і 3 червня 1943 р. вступив до УПА, правдоподібно, на Волині. В лютому 1945 р. був відряджений до 28 Тактичного Відтинка УПА «Данилів» на пост командира сотні «Вовки І». У квітні 1945 р. звільнений з відділу через хворобу. Після видужання (дата невідома) тимчасово виконував обов'язки командира роя в сотні «Вовки ІІ». 20 березня 1946 р. призначений командиром сотні «Вовки І» на місце полегло 26 лютого 1946 р. в Лісках ст. бул. «Крапки». Цей обов'язок виконував до смерті. Загинув 14 травня 1946 р. в бою з військами НКВД в Угринівському лісі. Похований у Нисмичах. Наказом Штабу УПА «Захід» ч. 18 від 1 березня 1946 р. авансований до ступеня булавного з 1 січня 1946 р.³³

AUOP, 2721, том I, арк. 251

Степан Козак «Копитко»

Стрілець сотні УПА «Вовки І». Нар. 22 жовтня 1926 р. в Лісках Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 3 класи початкової школи. Рільник. В УПА служив від 10 лютого 1946 р. Тиждень пізніше пішов у свій перший бій – з більшовицьким військом. 14 травня 1946 р., у бою з військами НКВД в Угринівському лісі, був легко поранений в ногу. Конвоюваний до санітарного пункту Українського Червоного Хреста, потрапив у засідку, влаштовану НКВД. Під час сутички впав на поранену ногу, внаслідок чого почалася гангрена. Помер 28 травня 1946 р. у лікарні в Грубешеві після ампутації ноги. Наказом Штабу Воєнної Округи УПА «Сян» від 23 травня

³³ У службовій характеристиці «Кропиві» написано: *Особисто відважний, живий, непосидючий, бойовий, готовий до найбільшої посвяти. На протязі часу, коли був командиром сотні «Вовки І», тобто від 20 березня 1946 до 14 травня 1946 р., влаштував 5 засідок, 1 рейд автомашинною в польські терени, 2 наскоки на Військо Польське, яке виселяло українське населення та один бій з більшовиками, коли гине в нерівній боротьбі. Атаку на Вербковичі, де стаціонувало ВП, яке виселяло українців з Холмицін, ранком 6 травня 1946 р., згідно з наказом, мало виконати 50 до 60 людей. К-р «Кропива» пішов на ризиковий крок: взяв із собою один рій (бо вже світало і з багатьма людьми тяжко було робити відступ у чужі терени), та без жодного пострілу роззброїв біля 20 вояків ВП, в тому числі поручника, забрав виселеного комісаря, здобув одного «Максима», три «Дегтярі», кілька автоматів та крисів. AUOP, 2721, том I, арк. 253.*

1946 р. відзначений Срібною Зіркою за поранення в бою. Похований в Грубешеві. Докладне місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 254.

Василь Парфова³⁴ «Зінько»

Стрілець, кулеметник сотні УПА «Вовки ІІ». Нар. 30 грудня 1911 р. у Войславичах³⁵ Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Перед війною два роки служив у Війську Польському. Член ОУН від 1940 р. В ряди УПА вступив 8 травня 1946 р. Загинув 28 травня 1946 р. в лісі біля Тереміна під час відступу сотні після акції УПА і WiN на Грубешів. Важко поранений застрілив себе. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 254.

Ярослав Козак «Петренко»

Старший стрілець, кулеметник сотні УПА «Вовки ІІІ». Нар. 1924 р. в Шмиткові Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. В 1943 р. був мобілізований до дивізії «Галичина». Через півтора р. дезертирував і вступив до УПА. Загинув 28 травня 1946 р. в Теремінському лісі в бою з Військом Польським і НКВД під час відступу сотні після акції УПА і WiN на Грубешів³⁶. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене.

³⁴ У зашифрованих документах сотні подано прізвище: *Василь Парфова*. AUOP, 2721, том IV, арк. 8.

³⁵ Місце народження встановлено на основі зашифрованих матеріалів сотні (*Бавройвеловаровичуї*). Не подано там назви повіту. Місцевість з такою назвою знаходилася в Сокальському повіті.

³⁶ З оперативного звіту сотні «Вовки ІІІ» за травень 1946 р.: *Коли вд. прийшли під ліс к-р «Прірва» дав наказ: розстріляти! В той час приїждже більшовицька танкетка і з віддалі 500 м обстрілює з двох «Максимів». Наші стрільці кількома серіями з кулеметів ушкоджують ворожу танкетку. Рій. «Орлик» зауважив, що зі сходу іде якесь військо, він питає: хто йде? Вони відповідають, що це «Чавс», тоді він питає кличку, але ті не відповідають нічого. Опісля він почав стріляти з ППШ та з нашої сторони пішов сильний вогонь на ворогів. В цьому бою був поранений кул. «Петренко», який не зміг йти далі, то його залишено. Коли стрільці пішли по нього то він був вже неживий. Його вороги покололи штиками. Поранений був також стр. «Пімста». AUOP, 2721, том X, арк. 163.*

не. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 23 травня 1946 р. відзначений Срібною Зіркою за поранення в бою.

AUOP, 2721, том I, арк. 253

Михайло Горациян «Бродяга»³⁷

Стрільць сотні УПА «Галайда II». Нар. 17 вересня 1924 р. в селі Вороців Городенківського повіту. Закінчив 6 класів початкової школи. В УПА служив від 29 грудня 1944 р. Загинув 28 травня 1946 р. в Терebinському лісі в бою з Військом Польським і НКВД під час відступу сотні після акції УПА і WiN на Грубешів. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 23 травня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 25 травня 1946 р.

AUOP, 2721, том I, арк. 253

Василь Кней «Скала»³⁸

Стрільць сотні УПА «Вовки II». Нар. 5 березня 1922 р. в Нивничих Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Новобранець, в рядах УПА служив від 24 травня 1946 р. Загинув 28 травня 1946 р. в Терebinському лісі в бою з Військом Польським і НКВД під час відступу сотні після акції УПА і WiN на Грубешів. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 256

Михайло Думка «Горинь»

Стрільць, писар штабу Тактичного Відтинка УПА «Данилів». Нар. 10 січня 1924 р. в Довжневі Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). У 1943 р. закінчив українську гімназію в Сокалі. Один рік служив у дивізії «Галичина», закінчив

³⁷ У листку полеглого подано лише псевдонім. Ім'я, прізвище, місце народження і дату початку служби в УПА встановлено на основі зашифрованих матеріалів сотні. У документах прізвище зашифровано: *Михайло Багорадцігояран*. Місце народження зашифровано: *Кувнорвоцерінув*. Не подано однак, в якому повіті знаходиться це село, лише написано *Львівщина*. *AUOP, 2721, том IV, арк. 8.*

³⁸ У листку полеглого подано лише псевдонім. Ім'я, прізвище, дату і місце народження встановлено на основі зашифрованих матеріалів сотні. У документах прізвище зашифровано: *Василь Заканедій*. Місце народження зашифровано: *Кунриндовиниручай*. Не подано однак назви повіту. *AUOP, 2721, том IV, арк. 8.*

старшинську школу зі ступенем старшого булавного. Після війни повернувся у рідне село. Восени 1945 р. перейшов до підпілля, почав працювати в референтурі пропаганди надрайонного проводу ОУН. На початку 1946 р., після смерті булавного «Босфора», прийняв пост писаря Штабу Тактичного Відтинка «Данилів». Загинув 29 травня 1946 р. біля села М'яжке Грубешівського повіту під час переслідування Військом Польським і НКВД відділів УПА після акції на Грубешів. Тіло залишилося на полі бою. Місце поховання не встановлене.

AUOP, 2721, том I, арк. 257.

Осип Плотка «Вирва»

Старший стрільць сотні УПА «Вовки I». Нар. 17 січня 1925 р. у Виткові Старому Радехівського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи. Від листопада 1943 р. служив у дивізії «Галичина». У травні 1944 р. дезертирував і вступив до УПА. Поранений в бою з більшовиками поблизу Войславич Грубешівського повіту 18 лютого 1946 р., був висланий до санітарного пункту на лікування. Загинув 29 травня 1946 р. у Ратківських лісах на Холмщині під час облави Війська Польського. Похований у Переводові Грубешівського повіту. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 23 травня 1946 р. відзначений Срібною Зіркою за поранення в бою.

AUOP, 2721, том I, арк. 256.

Степан Юрчик «Ярослав»

Вістун, бунчужний сотні УПА «Вовки I». Нар. 27 вересня 1922 р. в Заборцях Грубешівського повіту. Закінчив 7 класів початкової школи і 2 класи ремісничої школи. Під час війни 4 роки був водієм у німецькій армії. В лютому 1944 р. дезертирував з війська. 23 березня 1944 р. вступив до УПА. В підпіллі виконував обов'язки стрільця, а згодом – інструктора, ройового і чотового сотні. Тиждень перед смертю був призначений бунчужним сотні «Вовки I». Загинув 12 липня 1946 р. в Мицові Грубешівського повіту. Похований на місцевому цвинтарі. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуна з 10 грудня 1945 р., а наказом від 23 травня 1946 р. відзначений Срібною Зіркою за поранення в бою.

AUOP, 2721, том I, арк. 257.

Євген Несторук «Крилатий» Знімок передав Олександр Попко (Ольштин).

Булавний, командир сотні УПА «Вовки І». Нар. 29 листопада 1924 р. в Степанковичах Грубешівського повіту. Закінчив 2 класи торговельної школи і 3 класи технічної школи в Холмі. Член ОУН від 1941 р. У березні 1944 р. вступив до УПА. Спочатку служив стрільцем у сотні «Вовки», потім зв'язковим у почті сотні. Поранений в одному з боїв з військами НКВД у ногу, був висланий на лікування. Під час облави в лютому 1945 р. потрапив у більшовицький полон. Конвойований до Львова, втік по дорозі з автомашини і повернувся до відділу. Призначений командиром чоти, згодом – командиром роя. Після смерті командира сотні «Крапки», тимчасово очолював відділ, а від 20 березня 1946 р. заступав командира сотні. 14 травня 1946 р. був поранений в руку в бою з більшовиками. 5 липня 1946 р. знову покликаний на становище командира сотні «Вовки І». Цей обов'язок виконував до смерті. За виявлення військового тактичного знання під час засідки 6 травня 1946 р. на відділ Війська Польського у Вербковичах, був нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги I ступеня. Загинув 21 серпня 1946 р. в Телятині Томашівського повіту. Важко поранений в бою з Військом Польським, застрілив себе, щоб не здатися у руки ворога. Похований у Переводові Грубешівського повіту. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуна з 10 грудня 1945 р.,

³⁹ Так у документах. За інформацією Олександра Попка з Ольштина «Крилатий» називався: *Євген Несторук*. Ч.д. 86/95.

Євген Несторук³⁹ «Крилатий»

Булавний, командир сотні УПА «Вовки І». Нар. 29 листопада 1924 р. в Степанковичах Грубешівського повіту. Закінчив 2 класи торговельної школи і 3 класи технічної школи в Холмі. Член ОУН від 1941 р. У березні 1944 р. вступив до УПА. Спочатку служив стрільцем у сотні «Вовки», потім зв'язковим у почті сотні. Поранений в одному з боїв з військами НКВД у ногу, був висланий на лікування. Під час облави в лютому 1945 р. потрапив у більшовицький полон. Конвойований до Львова, втік по дорозі з автомашини і повернувся до відділу. Призначений командиром чоти, згодом – командиром роя. Після смерті командира сотні «Крапки», тимчасово очолював відділ, а від 20 березня 1946 р. заступав командира сотні. 14 травня 1946 р. був поранений в руку в бою з більшовиками. 5 липня 1946 р. знову покликаний на становище командира сотні «Вовки І». Цей обов'язок виконував до смерті. За виявлення військового тактичного знання під час засідки 6 травня 1946 р. на відділ Війська Польського у Вербковичах, був нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги I ступеня. Загинув 21 серпня 1946 р. в Телятині Томашівського повіту. Важко поранений в бою з Військом Польським, застрілив себе, щоб не здатися у руки ворога. Похований у Переводові Грубешівського повіту. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня вістуна з 10 грудня 1945 р.,

і наказом від 23 травня 1946 р. відзначений Срібною Зіркою за поранення в бою.

AUOP, 2721, том I, арк. 258.

Марко Мاستикаш «Забіяка»

Старший стрілець, заступник командира роя сотні УПА «Галайда II». Нар. 3 березня 1922 р. в Потилічі Рава-Руського повіту. Закінчив 4 класи початкової школи. Рільник. Загинув 24 серпня 1946 р. в Огородниках Великих Біла-Підляського повіту в бою з військами Корпусу Внутрішньої Безпеки (KBW), під час рейду відділу на Підляшшя⁴⁰. Оточений у підпаленій хаті, застрілив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 23 травня 1946 р. авансований до ступеня вістуна.

AUOP, 2721, том I, арк. 259.

Йосиф Скопик «Буревій»⁴¹

Стрілець сотні УПА «Галайда II». Нар. 14 вересня 1926 р. у Василеві Великому Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Томашівський). Рільник. В УПА служив від 19 квітня 1946 р. Загинув 24 серпня 1946 р. в Огородниках Великих Біла-Підляського

⁴⁰ «Забіяка», «Буревій» і «Шупак» загинув під час рейду сотні «Галайда II» на Підляшшя (24.VII – 7.X.1946), з завданням залишитися і закріпитися на цьому терені на час зими: *Низька свідомість населення – як написано у звіті з рейду – його байдуже ставлення до нас, труднощі прохарчування та сильний тиск KBW не дозволив відділові виконати його завдання». У звіті знаходиться також опис смерті стр. «Буревія», «Забіяки» і «Шупака»:*

23.8. Знову на пункті зв'язку не застали нікого. Чекали так безуспішно аж до рана. Над ранком, вже до деякої міри зневірені, розходимося далі по стодолах і так сидимо аж до 26.8., реєструючи ввечері необхідні харчі від населення, яке вже нас пізнавало, однак добровільно не хотіло нічого дати. Головною причиною, як ми пізніше довідались, був зрадник «Чумак», котрий тиждень перед нашим приходом в ці терени втік до ресорту (UBP).

3-ій рій з командиром Щ. квартирував в селі О.Б. Там 24.8. о год. 21 застукана його з двома стрільцями в стодолі частина KBW, яка в той час робила в терені облави. По кількох стрілах стодола зайнялася. В огні згорів росвий Щ., лист. рой. 3. та стр. Б. 5-х стрільців з 3-го роя прибігло по півночі на збірний пункт та повідомило, що стр. Л. та Ц. були вислані на зв'язок і не вернули, ані не було їх на пункті, мабуть десь заблудили. AUOP, 2721, том IV, арк. 107.

⁴¹ У листку полеглого подано лише псевдонім і місце народження. Ім'я, прізвище і дату народження встановлено на основі зашифрованих матеріалів сотні. У документах прізвище зашифровано: *Йосиф Мусаконтирук*. AUOP, 2721, том IV, арк. 8.

повіту в бою з військами Корпусу Внутрішньої Безпеки, під час рейду відділу на Підляшшя. Оточений у підпаленій хаті, застрелив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. *AUOP, 2721, том I, арк. 258*

Іван Сірий «Щупак»

Старший стрілець, командир роя в сотні УПА «Галайда II». Нар. 13 лютого 1924 р. в Соколівці⁴². Закінчив 7 класів початкової школи. Рільник. В УПА служив від липня 1944 р. Загинув 24 серпня 1946 р. в Огородниках Біла-Підляського повіту в бою з військами Корпусу Внутрішньої Безпеки під час рейду відділу на Підляшшя. Оточений в підпаленій хаті, застрелив себе, щоб не здатися живим у руки ворога. Місце поховання не встановлене. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 23 травня 1946 р. авансований до ступеня вістуна. *AUOP, 2721, том I, арк. 258*

Ілько Яремчук «Земляк»

Стрілець сотні УПА «Вовки III». Нар. 1914 р. в Городиславичах⁴³ Сокальського повіту. Закінчив 5 класів початкової школи. Рільник. Загинув 16 вересня 1946 р. внаслідок нещасливого випадку⁴⁴. Похований в рідному селі. *AUOP, 2721, том I, арк. 260*

Степан Царик «Шпак»

Старший вістун, бунчужний сотні УПА «Вовки II». Нар. 1920 р. в Савчині Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Закінчив 6 класів початкової школи. Рільник. Загинув 19 вересня 1946 р. в Гатовичах Грубешівського повіту під час спроби полонення трьох старшин Війська Польського, які прибули до села на весілля. Похований у Савчині. Наказом Штабу Военної Округи УПА «Сян» від 20 січня 1946 р. авансований до ступеня старшого стрільця з 10 грудня 1945 р., а наказом від 23 травня 1946 р. до старшого вістуна з 25 травня 1946 р. і відзначений Срібною Зіркою за поранення в бою. *AUOP, 2721, том I, арк. 260*

⁴² У документах не подано, в якому повіті знаходилося це село. Правдоподібно йдеться про місцевість на Східній Україні.

⁴³ Так у документах. У Сокальському повіті було село Городиловичі.

⁴⁴ З оперативного звіту ТВ «Данилів» за вересень 1946 р. зберігся лише переклад польською мовою: *Dnia 13.IX.46 r. strzelcowi „Zemlakowi” wypadł przez nieostrożność pistolet i wystrzelił. Kula popadła prosto w serce str. „Zemlaka”*. CA MSW, X/47, арк. 15.

№ 1

Борівницький ліс (20.VIII.1945)

Відносно події, яка сталася 20 серпня 1945 р. під час блокади Бирчанщини. 20 серпня стр. «Гончар» завів ВП на криївку роя «Горевія» з чоти «Б» [«Бартля» – ред.]. Рій здався без спротиву. ВП, забравши зі собою цей рій, пішло в напрямі другого роя «Нежонатого», який містився у сусідній криївці, а з яким був санітар «Лагідний»¹. Стр. «Сльма», відкривши вхід, сказав: «Друже доктор, виходіть з криївки та піддайтеся, бо ліс окружений. Ми піддалися». Стрільці в криївці гупорили, що мають робити. Під час того стр. «Вовк» і «Яструб» здемаскували властивий вихід та вилізли ним піддатися. Поляки почали кидати гранати до нутра, около 10 до 12 шт. «Лагідний» закликав стрільців, щоб не виходити, одначе стр. «Циліндер» вискочив та піддався і сказав, що вони піддалися б всі, тільки санітар, який є в криївці, не пускає їх.

Тоді поручник ВП (поляк) каже до «Лагідного»: *Пане доктор, не уживайте зброї то і ми не будемо уживати. Здайтеся, нічого вам не буде, будете переслухані в нашому штабі і вас випустять. Тоді самі будете вирішувати зі собою, останетеся тут або поїдете на Україну. Ручу вам, що нічого вам не буде. Ми є панами, бо ви під землею, а ми над. Ліс окружений цілою дивізією, а якщо буде треба то це більше стягнемо.*

«Лагідний» відповів: *Сумніваюся, щоб ви були такі сильні. Звідки ви цих дивізій набрали?*

Поляк: *Пане доктор прошу мене не ображати. Ви перше мали надію на німців, а тепер ви є самі.*

¹ За інформацією Івана Кертичака з Глембоцька, Ельблонзьке в-во, «Лагідний» був політвиховником. Див. с. 269-270.

«Лагідний»: *Ми німців били так, як зараз б'ємо всю голу.*

Поляк: *Пане доктор, прошу мене не ображати!*

«Лагідний»: *Чим ви мені заручите?*

Поляк: *Своїм словом гонору.*

«Лагідний»: *Не знаю взагалі, чи маєте слово гонору.*

Поляк: *Прощу мене не ображати! (піднесеним тоном).*

«Лагідний»: *Пробачте, щоб я вас знав ближче, то міг би може і повірити. Скажіть мені, якщо б ви знайшлися в такому положенні, чи ви б піддалися, маючи зброю в руках?*

Поляк: *То залежало б від мене.*

«Лагідний»: *Так і те залежить від мене.*

Поляк: *Пан децидує своїм жицєм!*

«Лагідний»: *Очевидно, що я, а не хто інший вирішує про моє життя.*

Поляк: *Значить, що ви не вилазите?*

«Лагідний»: *Так, я сам особисто живим у руки не віддамся. Дайте 10 хвилин хлопцям до надуму.*

Поляк: *Прощу дуже, стою з годинником у руці.*

Тоді «Лагідний» піддав всім думку, які ще залишилися в криївці, щоб не піддавалися, щоб на вході поставити кулемет, а він піде до виходу з автоматом і в той спосіб вискочуть всі. Цю пропозицію прийняло лише двох стрільців: «Залізник» і «Чайка». Не прийняли її «Нежонатий», «Леськів», «Теплий», «Гірка», «Ягода» і «Крук».

По 10 хвилинах поляк почав кричати, щоб вилазили. В криївці осталися лише стр. «Чайка» і сам «Лагідний». «Лагідний» умовився з «Чайкою», що коли він вилізе, тоді «Лагідний» почне стріляти – «Чайка» матиме змогу втечі.

Так і сталося. Коли стр. «Чайка» виліз, поляки його зревідували і сказали сісти. Інші стрільці вже сиділи і лежали. В тому часі «Лагідний» викинув 2 гранати і почав стріляти з автомата. Поляки розскачилися, поховалися за дерева. «Чайка» втік, а всі інші лежали, хоч була нагода тікати і не були пов'язані. «Чайка» відбіг 200 м, виліз на дерево, де пересидів до вечора. Це діялося від 7-8 години.

Польський поручник почав кричати, щоб його вояки не тікали. В той час «Лагідний» відбезпечив протитанкову гранату та викинув її понад вхід. Граната відбилася і впала йому під

ноги та він захопив її і викинув вдруге. В тому ж моменті поляки викинули до середини свою гранату, яка вибухла і ранила «Лагідного» легко в ноги. Він подався в глибину криївки. Поляки видали далі гранати і стріляли з автоматів до нутра, де повстало багато газів. «Лагідний» змочив свою хусточку і приклав до лица, ліг лицем до землі при виході і так заснув.

Поляки за цей час відкопували криївку, що тривало біля 4 годин. Коли «Лагідний» пробудився, в криївці було вже ясно. Біля нього було вже двох поляків, а на горі стояв вже польський поручник. Один з них, стягаючи чоботи з «Лагідного», сказав: *Он сще теплий.* Старшина додав: *Щойно вбитий то й мусить бути теплий.* Другий сказав, щоб збадати йому пульс. «Лагідний» схопив пістоль, стрілив два рази, вбиваючи одного поляка, другими двома стрілами зранив поручника. Останній дав наказ стріляти до ями що 10 сантиметрів та «Лагідний» пересунувся в інше місце. Після стрілянини поручник дав наказ збиратися, причому заявив, що «Лагідний» напевно вбитий. Так його й залишили. Санітар пересидів до сумерку і виглянувши, що нікого немає, написав і залишив картку: *Я живий, здоровий, шукайте мене – доктор.* При відході поляків «Лагідний» чув їх розмову, з якої виходило, що прийдуть на місце другого дня. Вийшовши з криївки, санітар подався до найближчого села, де достав медичну поміч.

Стрільців, які здалися, було 22. Усіх забрали до Бірчі, по дорозі трьох застрілили: «Циліндра», «Теплого» і «Крука».

МОНР, 2721, том VI, арк. 88-89, Загальний звіт ТВ «Лемко» до жовтня 1945 р.

№ 2

Бірча (7.I.1946)

Дня 7 січня 1946 р. проведено акцію на м. Бірчу. План акції опрацював пор. «Коник». Він був такий. Цілість власних сил поділено на дві групи: східну і західну. Головним завданням східної групи було зв'язати ворога вогнем і звернути на себе увагу, в той час східна група, одна частина з напрямку півн.-захід, а друга частина з напрямку півд.-захід мали вдертися

до середини міста та спалити його. В склад східної групи входили вд. У-4 і У-7 під начальним командуванням ком. «Бурлаки». В склад західної групи входили вд. У-2 і У-6 під начальним командуванням самого пор. «Коника». Ця остання група мала діяти самостійними відділами і, щойно після поконання першого сподіваного ворожого спротиву, мали злучитися в середині м. Бірчі.

Сили ворога після розвідувальних даних начислювано на 960 осіб ВП, озброєних в гарматки, міномети та тяжку і легку машинову зброю, 140 МО і 100 кінноти ВП. Крім цього ввечері попереднього дня приїхало до м. Бірчі 2 авта загонів НКВД з заграниці.

Акція мала розпочатися о 2.00. год. Перебіг акції з відтинка схід: Відтинок схід поділено на два підвідтинки. Південно-східний підвідтинок зайняв відділ У-4 під ком. «Бурлаки», а північно-східний підвідтинок зайняв вд. У-7 під ком. «Ластівки». Завданням вд. У-4 було здобути бункери у дворі та знищити двір, станицю МО та поблизькі хати. Завданням вд. У-7 було здобути ворожі бункери на північно-східному відтинку та атакувати з північного сходу будинок МО.

К-р «Бурлака» розмістив свій відділ у такий спосіб: Пвд. 511 держав заставу на південь від м. Бірчі. Завданням цієї застави було охоронити тили пвд. 510 і 512. Пвд. 510 зайняв становища на шкарпі на схід від двору м. Бірчі, 50 м від ворожих бункерів. Пвд. 512 зайняв становища в потоці, в напрямі на захід (на м. Бірчу), коло моста. Ще заки вд. зайняв згадані вище становища на правому крилі У-4, а властиво на дорозі маршу вд. У-7 почулися постріли, після яких був заалармований ворог у місті і вибіг на задалегідь приготовані свої становища. А становища їх були сильно побудовані і містилися в поодиноких бункерах у дворі коло станиці МО, в мурованій школі, в мурованому костелі, обведеному муром. По кількох хвилинах ворог був на становищах та відкрив перехресний вогонь по вд., що ще не дійшли до своїх вихідних становищ. Наших становищ поляки шукали навіть при допомозі прожекторів. Пвд. 510 старався вичути, де є вогневі становища противника, тому напереміну відкривав вогонь раз правим, а раз лівим крилом. Під час, коли одно крило обстрілювало, друге обсервувало звідки відповідає

противник, та відкривало вогонь по вогневих їхніх становищах. Це саме робив пвд. 512, звертаючи на себе увагу. В цьому часі зауважено по противній стороні м. Бірчі пожежу та почуто стрілянину, що означало, що там є вже наші вд. і тоді-то пвд. 512 одержав наказ обстрілювати бункери і двір, щоб звернути на себе всю увагу противника, а пвд. 510 одержав наказ від к-ра «Бурлаки» наступати на бункери. Пвд. 510 посувається стрибками та повзанням підходить під самі ворожі становища, що були приготовані перед бункерами. Здобуває їх та вдирається до нутра бункерів. У нутрі бункеру були кухні, харчі, ліжка, а також стрічалось валізки з жіночим одягом. Із здобутих бункерів нічого не забрано, а згадані речі послужили до підпалення здобутих бункерів. В той же час пвд. 512 по наказу посувається стрибками, обережно в нутро міста. Пвд. посувається потоком та ровами по обох боках дороги та поволі підходить під станицю МО. Здобуває бункер міліції і змушує замовчати міномет та кулемети. Такий-то завзятий бій тривав на підвідтинку к-ра «Бурлаки» аж до білого дня.

В той час, коли вд. У-4 підходив до своїх вихідних становищ, вд. У-7 стрілецьким рядком посувався до своїх вихідних становищ. І все-таки, хоч під ворожим обстрілом, вд. У-7 свої становища зайняв. А вони розтягалися із с. Воля Корінецька в напрямі фільварку і своїм лівим крилом пов'язався з вд. У-4. При займанні становищ вд. дістав ворожий вогонь з бункерів від напряму станиці МО і костела. Рівночасно ворожий гранатомет почав бити по наших становищах. Ворогові дано відсіч збірним вогнем і зведено з ним одногодинний бій, в якому знищено один бункер і спалено 10 хат. Коли робився день, вд. із-за браку амуніції відступив дещо та наладнав зв'язок з вд. У-4. Мимо цього, що амуніція у вд. вже кінчалася, та мимо цього, що в напрямку групи захід не було чути вже пострілів, к-р «Бурлака» все ж таки з двома йому підпорядкованими вд. тримав бій аж до 8.00 год. ранку. Однак, коли к-р «Бурлака» побачив, що ворог із західного відтинка перекинув свої сили на східний відтинок, та, коли побачив, що ворог, відкинувши нашу заставу пвд. 511 та широким фронтом окрилює наші вд. з групи схід – дав наказ відвороту на збірний пункт. Відворот відбувався під безперервним обстрілом автоматичної та крісової зброї ворога, а та-

кож важкого міномета, якого противник примістив на узбіччі гори Валькова (кота 385).

По ворожих рухах було видно, що він намагається відтягти нам дорогу до лісу та унеможливити наш відступ потоками, що ведуть з м. Бірчі в південному напрямку і тим способом оточити вд. на відкритому терені. Однак ворогові не вдалося досягнути своєї цілі, бо пвд. час до часу ставив спротив, стримуючи наступ противника з крила та ззаду. Ворожа погоня тривала на шляху ок. 3 км і мимо цього, що за відступаючими вд. вислано сотню кінноти ВП, вд. добились таки до лісу і там на скраю лісу відкрили збірний ураганний вогонь по противникові і це саме відібрало ворогові охоту до дальшої погоні. Після чого вд. відступили на умовлений збірний пункт.

Опис акції групи – захід: як згадано вище, група захід властиво діяла двома пвд. без зв'язку з собою. Південно-західний підвідтинок припав вд. У-6 під ком. «Яра», а північно-західний підвідтинок припав вд. У-2 під командою к-ра «Орського». При цьому вд. знаходився також головнокомандуючий пор. «Коник».

Вд. У-6 на своєму підвідтинку мав прорвати ворожі укріплення під і на Кам'яній Гірці та увійти в місто. В місті повинен був знищити хати, від церкви аж по цвинтар. Акція повинна початися о 2-ій год., однак, з огляду на терен, встиг на місце бою аж о 3-ій год. В першому ударі пвд. 512 знищив на своїй дорозі бункер і ворожі застави та замість йти далі наступом у місто, увесь вд. пішов не туди, бо тереновий заблудив і запровадив пвд., замість до міста, в гору на саму Кам'яну Гірку, де пвд. знайшлися під міцним ворожим обстрілом. Ворог це спостеріг і почав вд. обстрілювати з гранатометів. Пвд. 518 залишився по заду. Заки пвд. 518 підтягнувся, то пвд. 516 і 517, будучи під сильним ворожим обстрілом, без наказу відступили в поблизу ліси. К-р «Яр» доручив бунчужному «Байракові» притягнути відстаючий пвд. 518. За посередництвом згаданого бунчужного к-р «Яр» передав також наказ чотовому, а сам вернувся по два пвд., що без наказу відступили у згаданий вище лісок, і вдруге повернувся до бою. За цей час пвд. 518 підійшов наступом до хат під церквою і там викинув ворога з окопів. Однак хат біля церкви не підпалив, а почав відступати у гору під цвинтар. Тут у горі вже пвд. 518 злучився з обома пвд., яких до наступу

вдруге припровадив к-р «Яр». Попалено хати в долині, що були дерев'яні, легші до запалення. Тимчасом поляки, зорганізувавши сили, вирушили у протинаступ, починаючи від церкви. Вд. У-4 відступив та зайняв становища в здобутих ворожих становищах – окопах, де держав ворожий напір до год. 6.45, думаючи, що вд. на інших підвідтинках своїми акціями відтянуть його. Однак це не сталося. Стало розвіднюватися, тому к-р «Яр», не досягнувши своєї мети, дав наказ вд. відступати.

В той час акція на підвідтинку вд. У-2 відбувалась так: вд. наступав від сторони Нового Села. Акція була визначена на 2.00 год., однак було одногодинне опізнення з причин тяжкої і невідповідної дороги. Акцію розпочато о 3.00 год. Вд. до місця акції марширував у такому порядку: пвд. 504, 506, БСБ і пвд. 505. На самому переді марширував пор. «Коник» та к-р «Орський» в заступстві нездорового ще к-ра вд. «Громенка». Коли чоловік пвд. 504 був вже під м. Бірчею то кінцевий пвд. 505 був ще в Новому Селі. К-р «Коник» задержався і дав наказ стати та взивав чотових до себе. Чотові прийшли до к-ра «Коника» і в той момент почулись ворожі стріли з кулемета на підвідтинку к-ра «Яра». К-р «Коник» дав наказ: «ліворуч, розстрілююю бігом вперед». Пвд. 505 і 506 мали до Бірчі около 300 м, а на додаток цього мали перейти високу скалу, тому згадані пвд. не могли бути разом з пвд. 504 в місті. І так, коли пвд. 505 і 506 добігли на висоту звідкіля пвд. 504 почав наступ, то пвд. 504 в той час був вже всередині міста поміж будинками. Стрілецьтво, незважаючи на сильний ворожий вогонь, короткими стрибками, посувалось вперед. Ліве крило, що скоріше вдерлося в нутро Бірчі, підпало один будинок і тим вогнем зрадили свій наступ, бо вогонь освітив ціле поле наступу. Поляки, заховані в бункерах і мурованих будинках, мали їх як на долоні. Ще не догоріла запалена хата, як стрільці підпалили другий будинок на право від волосного будинку. Цей вогонь ще більше і ширше освітив нашу наступальну розстрілюю, що поляки використали та почали нас обстрілювати з вікон волосного будинку. Рівночасно поляки почали стріляти з міномета так, що зняряди дуже разили наші вд. Також ворожі кулемети, приміщені під костелом, завдали нам великих втрат. Найбільше від цього ворожого обстрілу потерпіли пвд. 505 і 506, котрих

вогонь горючих хат найбільше освічував. По якомусь часі на правому крилі пвд. 505 запалив ще один будинок коло дороги, котра веде на Нове Село і знову освітив ціле поле наступу. Ворогові було добре і догідно стріляти. Тоді пвд. 505 і 506 під сильним ворожим кулеметним та мінометним вогнем мушили відступати назад в напрямі на Нове Село. Тільки пвд. 504 остався в бою з командиром «Коником» і сотенним «Орським». Пвд. 505 і 506 відступили о 5.00 год., а останні стрільці пвд. 504 відступили о год. 6.30 ранку. Докладного опису з вчислених боїв пвд. 504 нема, бо там згинули командирі «Коник», «Орський» та чот. «Павленко».

Вислід акції: Ворожі втрати: около 70 вбитих, невідома кількість поранених. Власні втрати: 23 вбитих, в тому числі к-р «Коник» і к-р «Орський» (вд. У-2 – 13, У-4 – 3, вд. У-6 – 3, вд. У-7 – 2), 22 поранених, у тому 2 тяжко з вд. У-2 (з вд. У-2 – 7, з У-4 – 7, з У-6 – 4, з У-7 – 4).

AUOP, 2721, том IV, арк. 40-43, Оперативний звіт ТВ «Лемко» за січень 1946 р.

№ 3

Бій у Мриглодах і Грушці (2.III.1945)

28 лютого 1945 р.

Переставлено місце постоїв чот. На Мриглоди пішла I чота на місце II, на Грушку – II на місце I. Вночі була пробна чотова тривога та вправи.

1 березня 1945 р.

Вночі до Верхрати прибув бронепотяг. 2-3 дні тому назад боївка знищила, близько наших постоїв, в одному селі польського коменданта станиці міліції, старосту села та 3-х міліціонерів. Прийшов через границю к-р «Орест»¹ зі своїм почтом і це зауважали пограничники, які пустились в погоню. Про це все не було повідомлено к-ра «Залізняка»², який не міг застосуватися відповідно до цих обставин, що пізніше викликало страшні наслідки. На Гуту Любицьку прибув к-р «Орест».

¹ «Орест» – Мирослав Онишкевич – командир УПА в Польщі.

² «Залізняка» – Іван Шпонтак – командир куреня УПА, до складу якого входила сотня «Месники II».

2 березня 1945 р.

О 4 год. 30 хв. ранку більшовики обстріляли стійки II чоти на Грушці. Це дало змогу чоті приготуватись до бою та зайняти становища. Чота вступила в культуру, яка була з півдня від села біля 50 метрів від нього. 1-ий рій «Усміха» на становища вискочив першим і самовільно зав'язав бій з більшовиками. В цій культурі чота тримала бій 15-20 хвилин. Згодом, коли наступ більшовиків був сильніший, 2 рої на чолі з командиром «Димом», відбиваючись поза хатами від ворога, перебігли село і зайняли становища в більшому ліску в напрямку північно-східному. Тут 2 рої боронилися протягом 4-х годин. 1-й рій був оточений і пробивався власними силами з перстеня, не міг пізніше приєднатись до чоти. Цілий рій був цілком розпорошений і знищений після вичерпання всіх можливих засобів оборони. 2 рої з командиром «Димом» були змушені відступити. Під час відступу згинув к-р «Дим», діставши серію куль у груди. Ввесь час к-р «Дим» не лягав на землю, був спокійний і відважний, проходив від становища до становища і підбадьорював стрільців. Стрільці поводитись в бою дуже добре. Підносились до таких чинів відваги, чого не можна було від них сподіватись раніше. Бій вели з великим захопленням.

В цей час, коли згинув к-р «Дим», підвідділ натрапив на вогонь ворожої застави, що і розділило його на дві частини. I-ша частина з ройовим командиром «Марченком» та чотовим політвиховником «Незалежним» прорвалася з оточення і просиділа день у лісі під с. Пеньки. Друга групка була розпорошена і згинула безвісти. Згинуло в бою: вбитих 6 чоловік, пропало безвісти – 18, поранених – 4. Наступаючі сили ворога були невідомі. Вбитих та поранених ворогів обраховується 10 підвод і 2 авта. Тіло к-ра «Дима» більшовики взяли з собою. З тіл полеглих стрільців та командирів більшовики постягали взуття і верхній одяг. Зброю забрали також.

2 березня 1945 р. (другий зошит)

О 5 годині ранку підвідділи більшовиків-пограничників напали на I чоту «М'яча» в с. Мриглоди, зробивши засідки по лісах, які є навколо села. Чота, прикриваючись вогнем, відступила з села і дісталась до ліска на віддаль 100 метрів, площею біля 1,5 га. В цьому ліску чота боронилася 2 години. Коли більшови-

цький наступ посилювався, чота відступила з цього ліска і намагалась неглибоким ровом, що був серед поля, дістатися до більшого лісу, що був від неї на віддаль 1 км. Противник, давши змогу хоті виповзти на віддаль 100 метрів від лісу, відкрив сильний кулеметний вогонь, що був замаскований в лісі з півдня. Тут розгорівся шалений, нерівний бій. Згнули всі до одного наші стрільці та командири. К-р «М'яч» був поранений. До нього підбіг більшовицький капітан. Тоді к-р «М'яч» звівся на руки і з пістоля тяжко поранив капітана, який помер у дорозі. Сам к-р «М'яч» дострілювався. Його тіло взяли більшовики і разом з тілом полеглого к-ра «Дима» скинули під селом Потоки, зробивши біля них засідку. Вбитих було 23 чол., пропало безвісти 10 чол., поранений один. Решта долучила до відділу. З вбитих поздіймали взуття, ліпший одяг, та забрали зброю. Вбитих більшовиків 28, поранених 36 чоловік.

IV чота. Було сповіщено про бій I та II чоти о 8 год. ранку. Відразу чота, сотенна команда, ланка гранатомету та відділ «Піонерів»³ вирушили скорим темпом на поміч. В 8 год. 40 хв. підвідділ був у лісі під Мриглодами. Розвідка донесла, що більшовики є в селі та в лісі під селом. Підвідділ зайняв становище в лісі на підвищенні. 1-й рій був висланий на засідку. По 15-и хвилинах від роя прибув гінець і попросив гранатомету. Дано для помочі гранатомет та ще один кулемет. Дано також наказ командирам відкрити вогонь по ворогові. Через 10 хвилин почулися стріли, але не з гранатомету. Як пізніше довідалися, це були стріли ворога, що помітив наближення нашого роя. Рій, щоб не попасти в оточення, мусив відступити в глибину лісу, але долучити до нас не міг, позаяк ворог уже наступав на нас з півдня, з тієї сторони, звідки був ліс. Бій тривав до 1,5 години, в якому ми відступали на більшу гору. Вважаючи за непотрібне тримати більше рій, ми відступили далі на північ, зайшли на достить високу гору і попрямували в напрямі заходу. В цей час шаліла велика буря, курилося і на 2 кроки нічого не було видно. Лісами, полями ми дісталися під Гуту Любицьку. Вислали розвідку до села, яка донесла, що більшовики, в кіль-

³ Командиром відділу піонерів (саперів), спочатку в силі роя, а від 29 березня 1945 р. окремої чоти, був Григорій Фалас «Циган».

кості 20 чоловік, були в селі та арештували кількох мужчин і 3 жінки (дівчат-зв'язкових). З-під Гуту ми пішли в ліс під Дагани, де мала бути III чота «Гонти», к-р «Залізник» та к-р «Орест» зі своїм почтом, а також різні підпільні формації. Втрати в бою: 3 вбитих, 1 поранений. Більшовики втратили: 10 вбитих, поранених невідомо.

О 2 год. пополудні ми прибули в ліс на Дагани і долучили до III чоти. В бою відзначились відвагою к-р «Циган» та к-р «Бень»⁴. III чота, квартирувала на Даганах, жодного бою не мала. Зранку була вона в бойовій готовності, о 8 год. відступила в ліс із села.

Цю акцію проводило 350 більшовиків та 200 чол. польського війська і поліції, що тримали фронт із заходу. Більшовики докладно знали про місце постюю наших чот і їхні сили. Загальні втрати наші: вбитих 32 чол., пропало безвісти 28 чол., поранених 6 чол. Наші великі втрати пояснюються заскоченням більшовиків, якого не могли передбачити чотові к-ри.

Поляки палили села: Монастир – спалили 40 хат, вбили 8 чоловік, а багато подушилося по криївках від диму, Гуту Стару – спалили кілька хат і забили 11 чол., Дагани – перші і другі, спалили до 20 хат, вбили 4 чол., одну жінку, яку пізніше кинули у вогонь, Гуту Любицьку – де спалили 2 хати і провели арешти. Арештованих дівчат возили на поле коло впавших стрільців, щоб їх пізнавали, і глумили над ними (веліли лягати на трупи наших стрільців, та дівчата відмовлялись). Увечері всі формації розійшлись в різні сторони. Ми відійшли на хутір Гори, де заночували. К-р «Орест» відійшов також.

3 березня 1945 р.

В день були в селі. Чоти тепер є разом. Був великий сніг і мороз. Кілька розвідників повертались до нас з I та II чот. Квартируємо по хатах і стодолах.

4 березня 1945 р.

О 4 год. відійшли до лісу, де перебули цілий день. Був мороз, падав невеликий сніг, вітер. Увечері політвиховник «Волош» та бунчужний «Умань», взявши з собою рій стрільців, ходили

⁴ «Бень», командир розвідки сотні «Месники II». Після призначення його командиром сотні, на місце «Біса» (13 квітня 1945), вживав псевдоніму – «Балай».

закопувати вбитих стрільців. Ми прийшли ввечері до місця бою. В ліску світилося. То мриглодські чоловіки копали ями для полеглих. Ми прибули, зробили схему могили і тіла поклали верствами, занотовуючи їхнє місце. Більшість воїнів дістали кулі в голову, 1 був обпалений. В одній могилі було 34 чол., в другій – 8, а разом – 44. Не вірилось, що це були наші друзі, які ще вчора мріяли про волю і відплату. Висипавши могилу, політвиховник «Волош» виголосив коротку промову над могилами. І тоді ми залишили їх. Нічліг на хуторі Гори.

AUOP, 5180, Хроніка сотні «Месники II», арк. 26-28.

№ 4

Бій у Мриглодах і Грушці (2.ІІ.1945)

Одна з подій, яка відіграла важливу роль в нещаснім мриглодським бою. 1 березня 1945 р. чота «М'яча» прибула на Мриглоди, чота «Дима» на Грушку. Того самого дня о 15-ій год. зі смерком чота «М'яча» провела вправи на новім постою з метою ознайомлення з оборонними можливостями нового постою. Такі вправи проведено і чотовий «М'яч» вирішив в крайнім випадку вийти в недалекий від села протитанковий рів звідки буде можна добре боронитись. Як звичайно в нас практикувалось, вислано на ніч розвідувальні стежі, які все вертались на світанку, підтримували самовпевненість і спокій чоти. Коли всі стежі повернулись, тільки полуднева з напрямку Горая не вернулась і на декілька крісових стрілів з південного напрямку заалармована чота зробила бойову готовність. Це було о 5-ій год. Стежа для перевірення південного напрямку не повернулася.

Зі світанком за сильної заметілі наскакують більшовики чоту на Мриглодах. Зорова віддаль виносила около 10 м. Що сталось з [...]а розвідкою на південь від постою, коли південна стежа в силі двох стрільців 2 березня 1945 р. о 1-ій год. ствердила у Верхраті прибуття авта з [...]а більшою кількістю більшовиків.

^a Нечітке слово.

По дорозі, повертаючи на постій, вступили до Горая, де полягали спати. Стр. «Дмитро» зі Сухої Волі пере[...]а бійця «Мирона» на відпочинок у Гораю. Стр. «Мирон» не хотів лягати спати, тільки сушив собі онучки. О 4-ій год. до хати впали більшовики, заставши двох наших зі зброєю, лише спитали, хто вони є. Стр. «Мирон» відповів, що це польська міліція із с. Селиська. Більшовики їх роззброїли і забрали з собою. В дійсності більшовики не знали кого придержали. Тільки як стр. «Мирон» по дорозі їм втік, зорієнтувалися, що це не є польська міліція. Притиснений стр. «Дмитро» цілком зрадив постій чоти і їх оборонні приготування.

Про самого стр. «Дмитра» за [...]а слідує: ще пізно восени 1944 р. після арештування його більшовиками та після кількатижневого арешту був звільнений. До того він виступав, як організований на становищі санітаря при Суховільським кущі. До жовтня 1945 р. ми мали інформації, що цей самий «Дмитро» [...] [...]а веде провокаційну працю.

2 березня 1945 р. від 7-ої до 14-ої год. «М-ІІ» звів розчленованими чотами оборонний бій з більшовиками в с. Мриглоди і Грушка.

Сили власні: 170 стр.

Сили ворожі: 700 стр.

Розположення сил власних: Мриглоди 40 стр., Грушка 40 стр., Гута Любицька 40 стр., Дагани 40 стр.

Розположення сил ворожих: Мриглоди 200 стр., Грушка 200 стр., Гута Стара 300 стр.

Вже до світанку розпочалася сильна заметіль. О 6-ій год. наскочили більшовики на відступаючу із села чоту. Чота відступала в поблизький рів за селом, думаючи там прийняти бій, незнаючи, що вже є обставлений «Максимами». Більшовики планово в цей рів витискали чоту. Мав бути не[...]а продиратися далі в ліс, бо 2 діхтярщики й 5 стр. прорвались, а решта чоти не рішилася вилазити з рова, бо вже вогонь «Максимів» сильно придушував рухи. Більше разів більшовики мусили наступати, щоб здобути рів. Коли більшовики підійшли до рову, жив тоді ще тяжко поранений чотовий «М'яч». Коли зауважив поміж більшовиками найстаршого рангою, а нагана вбив його і себе дострілив у голову.

Заалармована чота «Дима» Мриглодами ввійшла в ліс на південь від Грушки, де стрінулася з більшовиками. Розпочався рухомий бій. Два рази чота проривалась з перстень, третій раз прориваючись був вбитий чотовий к-р. Після цього повстало в чоті замішання, рої розбіглися і так більшовикам стало легше знищувати самостійні рої. О 8-ій год. з Гути Любицької в напрямі Мриглод йшла на поміч 4-та чота. Зустрівшись у полі з більшовиками, після одногодинної перестрілки, повернулася на постій.

Втрати власні: 62 вбитих, 3-ох поранених, 1 захоплений. Поранених підібрано, вбитих підібрано по кількох днях, 2 кулемети, 53 кріси, 7 автоматів, 10 700 шт. крісової амуніції.

Ворожі втрати: 120 вбитих, около 150 поранених.

AUOP, 2721, том IV, арк. 14-17, Оперативний звіт ТВ «Бастіон» за час від 26.VIII 1944 до 23.III.1945 р.

№ 5

Смерть командира «Балая» (30.V.1946)

Вже від 25 травня акції ВП у Милківських та Синявських лісах набирали чимраз більшої сили. ВП більшими частинами, від 200-300 вояків, переходило розстрільною поодинокі, навіть дуже густі, секції лісу, шукаючи по них відділів. Сумерком кожного дня ВП, що квартирувало в підлісних селах чи присілках, висилало спеціальні розвідчі групи в глибину лісу, як рівнож робило засідки на лісних дорогах та леніях. Крім цього під селами робили застави, не випускаючи зі села нікого. Вже до 30 травня провело ВП дві акції на Милківський ліс, підпалюючи знайдені табори відділу. Відділ на час акції був розчленований на підвідділи (чоти), які мали в своєму терені діяння робити засідки на ВП.

Сам к-р «Балай», в часі розчленування відділу, ходив від пвд. до пвд., даючи відповідні накази та розпорядження. З 29 на 30 травня к-р «Балай» прибув з почтом на зв'язок до зимового табору в Милківськiм лісі. Від зв'язкового пвд. 534 довідався про невдалу засідку на ворожий танк на шосі Олешичі – Ярослав. По відправленню зв'язкових підвідділів з новими наказами

та розпорядженнями, сам к-р «Балай» враз з почтом залишився на ніч у зимовому таборі. Цілу ніч к-р «Балай» не спав, а ходив по таборі, продумуючи нову тактику боротьби з ворогом. Вже світанком розбудив своїх друзів та вийшов з табору в глиб лісу. До полудня в лісі було тихо та здавалося, що день мине спокійно.

Около 12.00 год. к-р «Балай» довідався від розвідників, що на присілок Лихачі приїхала невелика частина ВП силою около 30 вояків, яка тероризувала та арештувала цивільне населення. К-р «Балай» додумуючися, що ця група ВП з арештованими українцями поїде на Олешичі через Старе Село, постановив зробити засідку в лісі біля Старого Села на дорозі Лихачі – Старе Село, з метою відбиття арештованих. У зв'язку з цим вислав двох зв'язкових у напрямі на Лихачі з завданням перевірити докладно ворожу силу та як найскоріше вернутись на означене їм місце. Сам з бунчужним і двома зв'язковими подався в напрямі Старого Села. В лісі під Старим Селом, при дорозі Лихачі – Старе Село, к-р «Балай» обрав місце на засідку та зайняв з почтом становища, чекаючи зв'язкових.

Зв'язкові подалися бічними леніями в напрямі Лихачів. Не дійшовши ще на Лихачі, почули метушню на дорозі Лихачі – Старе Село. Відразу подалися в цьому напрямі. Коли наближались до дороги, то побачили, що ВП розстрільною по обох боках дороги посувається в напрямі Старого Села, залишаючи їх по заду. Тоді зв'язкові далі бічними леніями намагалися повідомити к-ра «Балая» про загрозливу ситуацію. Однак ворог прямою дорогою скоріше дійшов до місця засідки. Зв'язкові чули тільки стріли й крики в цьому напрямі. На підставі знайдених тіл погиблих та вистріляних гільз можна ствердити, що к-р «Балай», почувши крики ВП, зорієнтувався приблизно у ворожій силі, відступав у глиб лісу з думкою пробитися крізь ворожу розстрільну. Однак, коли ворог заприймав нашу групу, почав її оточувати та затіснювати перстень. К-р «Балай» бачачи безвихідне положення, заліг враз з бунчужним «Скалою» та двома зв'язковими і почав відстрілюватися.

Перстень почав чим більш звужуватися. Вже від перших ворожих стрілів був тяжко поранений бунчужний «Скала» та зв'язковий «Орел». Важко поранений бунчужний ще відстрілю-

вався, коли ззаду один з ВП підсунувся до нього та вдарив його прикладом кріса по голові. Бунчужний непритомніс. За неважко поранений «Орел» дострілюється. К-р «Балай» відстрілюється далі аж доки не затялася йому ППШ-а. Тоді відкидає від себе зброю, виймає з торби гранату, кладе її на груди, а торбу з документами на гранату. В моменті, коли наближається ворог, розриває себе. Поранений зв'язковий «Мотика» здається в полон. Непритомного бунчужного «Скалу» ворог забрав з собою. Тіла впадших знайдено за чотири дні, підібрано їх з поля бою та поховано в лісі біля Щебиволок.

AUOP, 2721, том IX, арк. 22-23, Оперативний звіт ТВ «Бастіон» за травень 1946 р.

№ 6

Бій в лісі біля села Млини (11.XII.1946)

11 грудня 1946 р. рій пвд. 541 звів оборонний бій в ліску біля с. Млини. Цього дня ранком падав малий сніжок. Згаданий рій був цілу ніч при магазинуванні збіжжя, а ранком вийшов з Млинів та пішов до ліска на відпочинок. До роя прилучилися командири підвідділів: «Зенко» і «Мокрий» та зв'язковий «Хут». Рій квартирував у криївці. Вояки й командири полягали спати, виставляючи в ході стійку з кулеметом.

Цього дня ранком о 6.00 год. з с. Ляшки до с. Млини приїхало ВП в силі 150 вояків. ВП привело зі собою дезертира «Сірка» (з СКВ), який мав показувати магазини та криївки в селі. В селі ВП натрапило на сліди роя, за яким розстрільною пішло в ліс. В лісі, далі за слідами, знайшло криївку. Стійковий з виходу завважив ВП, вискочив з криївки та зі скоростріла відкрив по ВП вогонь. По кількох серіях скоростріл йому затявся. Тоді він кинув скоростріла, забрав свою десятизарядку і почав втікати. Ворог відкрив за ним вогонь. Легко поранений стрілець зник ворогові з очей.

На перші стріли рій зірвався на ноги і вхопив за зброю. За стійковим вискочили з криївки к-р «Зенко» і зв'язковий «Хут», які, поцілені ворожими кулями, гинуть при вході криївки. Решта стрільців з ройовим та командиром пвд. «Мокрим» почали оборону з виходів криївки. ВП викопало собі становища

довкола криївки та обстрілювало її виходи. Опісля ВП силою нагнало з присілка Фельдбах польських цивільних мужчин з лопатами, яким наказано розкопувати криївку. Перелякани цивілі двостороннім вогнем не дуже радо бралися за роботу. Тоді ініціативу розкопування криївки перебрало в свої руки ВП. Воно вкопалося глибокими ровами до криївки. Вже під вечір ВП почало викопаними ровами обстрілювати стіни криївки.

Ситуація була вже безвихідна. Мимо кількакратного накликування повстанців поручником ВП, щоб піддатися, отримував він завжди одну і ту саму відповідь: *«Не думайте, вислужники Москви, зрадники свого народу, що ми, українські повстанці, жаліємо вмирати за Україну. Кожен з нас радо кладе своє життя на жертовник Батьківщини!!»* Один з наймолодших повстанців у хвилині, коли його друзі дострілювалися і розривалися гранатами, виставив голову з виходу криївки і сказав: *«Хоч броджу в крові по коліна, але буде Україна»*. Опісля стрілець-герой розірвав себе гранатою.

По цілоденнім бою десять повстанців-героїв згинуло в підземеллі [у криївках – ред.] маленького ліска біля Млинів. Ворог дістався до криївки по їхніх трупах. Криївку ВП облило бензиною та запалило.

Недалеко від місця трагедії, в тому самому ліску в криївці, квартирував рій пвд. 541 з командиром вд. «Круком». К-р «Крук» чув стріли, одначе не знаючи до кого стріляють і яка ворожа сила, з криївки не виходив. Сумерком виліз з криївки враз зі стрільцями. Було ще чути в тому самому напрямі стріли і туди подався рій з командиром «Круком». Вже на віддалі кількисот метрів к-р «Крук» побачив вогонь і почув крики ВП. Рій розстрільною посувався далі. З дуже близької віддалі по ВП відкрито вогонь. Ворог, що був вже у відмарші, знову зайняв становища. ВП почало стріляти сильним скорострільним вогнем, обстрілювати горючу криївку. Рій з командиром «Круком» непомітно подався взад, обстрілюючи далі ворожі рухи. По кількахвилинній стрілянині ВП розстрільною вийшло з лісу і відійшло через Млини в напрямі Ляшок.

По докладному провіренню ліска, рій з командиром «Круком» підійшли до криївки. Тут побачив к-р «Крук» ворожі становища, багато гільз та розриту криївку в вогні. К-р «Крук»

дав наказ гасити криївку. По кільканадцяти хвилинах вогонь загашено. Опісля к-р «Крук» з кількома стрільцями увійшли до криївки. В криївці і в її виходах лежали тіла героїв. К-р «Крук» дав наказ позносити тлінні останки в одне місце, де їх похоронено в спільній могилі в тому самому місці. Пізно ввечері він відійшов на своє місце призначення.

Втрати власні: 10 вбитих (командира «Зенка» і «Хута» забрали зі собою ВП і похоронило в Ляшках), 1 скоростріл, 3 ППШ, 6 крісів, 560 шт. крісової амуніції, 360 амуніції до ППШ.

Втрати ворожі: 1 вбитий, 1 поранений.

AUOP, 2721, том III, арк. 24, Оперативний звіт ТВ «Бастіон» за грудень 1944 р.

№ 7

Бій у Діброві (2.VI.1944 р.)

Заклямованих 6 друзів загинуло у великому завязаному оборонному бою з польськими об'єднаними бандами, так званими «Кракусами». Згадані «Кракуси» вже цілий рік тероризували, палили та мордували українців Холмщини. Вони-то мають на своєму сумлінні кількадесят спалених холмських українських сіл та понад 1000 замордованих українців – холмщаків.

Саме 2.6.1944 р. повели згадані «Кракуси» генеральну офензиву силою 3 батальйонів (600 людей). Метою їхньої офензи було розторощувати стрінуті по дорозі відділи УПА, вдертися до північних равських лісів, та через так звані ліси полігону, получитися з польською партизанкою, що в той час діяла в південній Галичині.

2.6.1944 р. вдосвіта рушили «Кракуси» до наступу. Один їхній батальйон наступав з напрямку Томашева – через села: Губанок, Дениська, Річицю, Ульгівок; другий батальйон наступав з напрямку містечка Лашців, через села: Стенятин, Посадів, Ріплин; третій батальйон наступав з напрямку містечка Тишів, через села Старе Село, Діброва.

За кожним одним, добре озброєним та на військовий лад зорганізованим батальйоном, посувалося кілька сотень цивільної польської маси з возами, дротами, вилами, лопатами, щоби

в завойованому «Гайдамацькому краю» забирати майно помордованих українців.

Однак всі плани їхньої генеральної офензи заломалися на завязатій героїчній обороні наших відділів УПА. І так перший наступаючий польський батальйон наткнувся на відділ к-ра «Лиса», який після геройського оборонного бою, що тривав п'ять днів, приступив до протинаступу, розбив на голову відважних «Кракусів» і тим самим змусив польські недобитки до панічної втечі, вже не до своїх випадових баз, а таки хто куди!

Другому польському наступаючому батальйонові поставив опір к-р «Голуб» із своїм відділом. І не тільки не пустив «Кракусів» в північну Галичину, але розбивши їх в селі Ріплин, гнав за ними до містечка Лашців.

А вже чи не найбільший бій мав к-р «Ягода» («Черник») зі своїм відділом в селі Діброва. Там вд. «Вовки» вів майже цілий день оборонний геройський бій з наступаючим третім польським батальйоном, у висліді якого к-р «Ягода» розбив польську банду, завдаючи їй багато жертв у людях, забрав кількох в полон, здобув чимало зброї, а сам мав тільки 6 вбитих.

AUOP, 2721, том I, арк. 197.

№ 8

Бій у Вільці Потуринській (20.IX.1944)

В середу, 20 вересня, так само, як і попереднього дня відходимо до лісу положеного на північ від села. В лісі віддаляємося від краю на кількадесят метрів та роями розташовуємося між деревами. Чот. «Альоша», який заступає к-ра «Карпа», наказує прочистити зброю. (...) По чищенні зброї політвиховник «Осип» читає нам звіт про хід війни. Зацікавлені стрільці уважно слухають. Коли щось не ясне звертаються до політвиховника, а він якнайточніше на кожне питання дає пояснення. По звітці, щоб стрільцям не нудилося, читає книжку з козацьких часів. Книжка займає більше часу. Вже сонце минуло найвищу границю і помаленьку починається обнижувати, а стрільці все слухають. Вони думками розлучилися з сьогоднішньою дійсністю і є при своїх прадідах – козаках,

які жили вільним життям і не знали, що це більшовицька окупація.

Солодкі мрії перериває серія з кулемета. Скоро по ній набігає стійковий і голосить «Альоші», що лісною доріжкою, праякій він стоїть на стійці, переходило чотирьох совітів. Він пустив по них одну серію, але совіти втекли в кущі.

Год. 20.30. До вечора далеко, це напевно була більшовицька розвідка. Треба перевірити ліс. Не тратячи часу чот. «Альоша» забирає III рій і, давши наказ трьом, які залишаються, зайняти становища в рові на скраю лісу, йде в розвідку. Він свідомий, що може натрапити на совітів, тому наказує посуватись далі розстрільною. Стрільці на чолі з чот. «Альошою» мов мінш продираються крізь кущі й прямують в сторону маленької дороги, яка веде попри ліс. Ворога не видно. Йдуть чимраз далі. Перед ними лишається ще кількадесят метрів до краю, коли чот. «Альоша» помічає висунуті голови з-за рову, який ділив ліс від малківського гостинця. «На становища, вогонь!» – падає гостра команда чот. «Альоши». Мов ураган тарахкотять в одну хвилину кулемети, автомати і кріси. Але вже запізно. Ворог не лише перед ними, але і за ними. Він зашився в кущі, перепустив їх через першу лінію, а тепер натискає з трьох боків. Під охороною кулеметного вогню стрільці вицофуються до одинокого рову, який їм залишився на краю лісу від Вільки. Тут залягають і незважаючи на кількакратно більші сили ворога завзято б'ються.

Ситуація майже безвихідна. Бачать, що ворог, крім великого числа людей, має кращі становища. Найбільше дошкулював їм один ворожий кулемет, який з бурти другого рову мав добре поле обстрілу. Чот. «Альоша» пробує у бою залякати ворога підступом. Він, не звертаючи уваги на град куль, які свищують над його головою, підводиться на цілу висоту свого тіла й кричить: «Бляде здавайтесь, ви окружені!» На хвилину у ворога робиться метушня, але на гострий наказ командира повертають на становища. В цій хвилині ворожа куля прошиває чот. «Альоші» ногу. Він не звертає на це уваги й ці слова повторяє ще раз. Ворог не слухає та з усіх сторін стріляючи підсувається ближче. Чот. «Альоша» залягає і стріляє далі. Раптом замов кулемет. Стрільці звертають очі в цю сторону і бачать, як кров

сучить з грудей кулеметника «Шапочки». Він вбитий. Стрільці ще з більшою завзятістю відбиваються. Кулемет обслуговує перший амуніційний. Він залягає поруч вбитого друга й пускає довгі серії по ворогові, який намагається виперти їх зі становищ. Між стрільцями розноситься короткий зойк і тіло чот. «Альоши» обсувається в долину бурти. Смертельна боротьба продовжується. Ніхто не думає перестати стріляти. Вдруге змовк кулемет. І цей кулеметник, не сказавши слова, помалу сунеться в долину. Довше держатися не можна. Тут згинуть усі. Ройовий «Крапка» дає наказ вицофуватись у сторону Вільки. Під охороною одного кулемета й крісів, стрільці подаються в означеному напрямі. Їх є ще 9. Але не на довго. Зараз під лісом лишається прошитий кулею стр. «Жук», трошки далі стр. «Білоус». Двох інших поранені.

В тому часі, коли інші стрільці знаходяться в перехреснім вогні, в лісній гущавині відзивається свіжий кулемет, свіжі кріси й автомати. Несподівано кулі ранять ворога. Це по 20 хвилинах надходить допомога. Ворог перестає стріляти і панічно втікає. Він не є здібний героїсько оборонятись, хоч їх є багато. Стрільці забирають вбитих друзів і переходять до другого лісу на захід від села. Поранених відвозять до Угринова.

Вечір. Довгий стрілецький ряд посувається в північному напрямі. Перемучені ноги наступають на втертий підводами порох, а він зворушений підноситься у вечірній тиші й осідає на одяг, зброю та сумних повстанчих обличчях. За стрілецьким рядом помалу їде підвода. На ній 5 найкращих друзів-борців за волю, які впали в сьогоднішньому бою. По півночі доходимо до тихобужської колонії Кузьміна і тут змучені та голодні ночуємо. (...)

Ввечері IV-ий рій відходить до Шихович на похорон упавших друзів. На нього сходяться усі дівчата й багато старших селян. Вони востаннє прощають тих лицарів, які віддали своє молоде життя в боротьбі за кращу долю народу. Плачуть старші господарі, жінки плачуть і дівчата. Стрільці в думці присягають перед мертвими тілами помстити їх смерть. Це їх найкращі друзі і незрівнянні бойовики.

Постій, 1.ІІІ.1946 р.

Зголошення

26 лютого 1946. в лісі коло Лісок був бій з більшовиками, який для нас закінчився дуже трагічно. З нашої сторони було 36 вбитих і два зловлених, з того один поранений. Згинув майже цілий підвідділ «Зірки», який зараз очолював к-р «Гайда», 5 людей з пвд. к-ра «Крапки», в тім сам к-р «Крапка», рой. І-го роя «Кіндрат», сотенний писар «Тарасик» поранений попав в руки більшовиків, 7-х людей з пвд. к-ра «Чавса», в тому СБ-іст пвд. «Залізник», писар КВ «Босфор» та стр. «Байда» з почту. З пвд. «Зірки» згинув к-р «Гайда», плвх. «Олег», рой. ІІ-го роя «Палій» і ІІІ-го роя «Моряк». Роевий І-го роя поранений вирвався з бою. Одного стрільця, псевдоніму якого не знаю, зловили більшовики живим. Докладного перебігу того трагічного бою досі не усталено, бо нема нікого в живих, які були до кінця бою.

Дійшло до нього так: У Варяжі і Долобичеві проголосила польська військова влада (десь біля 19 лютого), що від 23 лютого розпочнуться в терені маневри і буде гостре стріляння і в зв'язку з цим, щоб населення не вешталось, бо можуть когось вбити.

Супроти цього прийняли таку тактику: Відділ «Лиса» мав квартирувати роями по селах. Це саме з пвд. к-ра «Чавса». К-р «Крапка» мав їхати в польські терени з двома роями, а два рої мали бункруватися в терені: пвд. «Гайди» мав перейти в терен під Грубешів, а в разі сильного натиску там перейти в польський терен, чи і на Підляшшя. Якщо військо заквартирувало в терені з метою виселенчої акції, з командирами пвд. були умовлені мертві пункти.

Як зізнає роевий першого роя «Роман» пвд. «Гайди» мав заквартирувати 25.2. в полі на ратківській колонії, але довідавшись, що на Ратківській колонії немає нікого, тоді перейшов до Лісок, щоби звідтам перейти далі.

Коли відійшли більшовики на Гільче, к-р «Гайда» думав, що вони відійдуть на Варяж, стягнув заставу та встановлено цивільну стійку на край села.

Коли відділ залярмовано, що більшовики їдуть до села, з фіри енкаведистів було вже в селі. Рой. І-го роя пвд. «Крапки» «Кіндрат» відїхав санками до лісу і чекав на к-ра і І-ий рій. К-р «Крапка» не міг відїхати. Залишивши другий пвд. в бою, почав відступати до лісу разом з пвд. к-ра «Гайди» і з людьми к-ра «Чавса».

К-р «Гайда» зі своїм І і ІІ роєм відступили в ліс, а к-р «Крапка» затримався напівдороги, в яру, і почав перестрілку з НКВД-истами, що вже були в останніх хатах села.

З ним був перший рій пвд. «Гайди» і 7 стрільців з пвд. к-ра «Чавса». К-р «Крапка» вислав по свій другий рій, щоб він приєднався до цілості і відступив у ліс. В лісі не могли відшукати к-ра «Гайди» і обидва пвд. билися до останку окремо.

«Крилатий» поза лісом хотів долучитися до решти, але там натрапили на більшовицькі застави і відступили в Телятинський ліс.

Більшовики мали довкола лісу і в лісі свої застави. Коли дійшло в лісі до бою з наступаючими більшовиками, застави окружили обидва підвідділи з усіх сторін, на поміч прийшло ще НКВД з погранзастав через Переводів силою до [...]а людей, та НКВД з Новосілок. Бій тривав понад 3,5 години. З бою вирвалося [...]а людей, ще напочатку, а вся решта згинула. Скільки докладно, ще не встановлено.

Втрати більшовиків невідомі. Своїх вбитих і поранених відвезли вночі до [...]а, чи на погранзастави. Люди з того, що десь хтось бачив, обчислили на [...]а – 100 вбитих, одні менше, другі більше. Частина НКВД квартирували в Лісках і ранком відїхали. Один господар до Лісок привіз 16 трупів, але вночі їх десь [...]а. Вранці везли зі собою 2-х старших лейтенантів і 1-го, правдоподібно, майора [...]а, за яким дуже жалували, і ще двох вбитих старшин. Вчора люди знайшли в лісі двох вбитих більшовиків.

У вбитих повстанців забрали зброю, взуття, все з кишень і частково постягали одяг.

^а Слово у документі написане нерозбірливо.

Які документи попали в руки ворога невідомо. Дещо з канцелярії пвд. мав [...]а і дещо міг мати «Босфор». Досі не можна зібрати всіх даних і як ще буде [...]а то [...]а повідомлю.

AUOP, 2721, том IV, арк. 228.

№ 10

Інструкція

Усі організаційні клітини зобов'язані виготовити в найкоротшому часі іменні списки полеглих на Полі Слави членів СКВ й організаційних клітин та бойових частин (охоронні, зв'язкові і тп.) від 1941 р., а принайменше від переходу фронту. Списки полеглих на Полі Слави з відділів УПА підготовляються вже окремо.

В списках подавати: Ім'я, прізвище, псевдо, дату і місцевість народження, освіту, професію, час праці в організації, функції, есентуальні військові ступені, перебуті ув'язнення, відзначення, заслуги в праці й бойових чинах, коротку характеристику. Про полеглих, які походили з інших теренів, стягати інформації від їх знайомих. Коли деякі дані невідомі, лишати дану рубрику тимчасово невиповненою.

В усіх випадках, де подання правдивого прізвища полеглого, або інших точних інформацій про нього, могло б викликати репресійні наслідки супроти рідні, або могло б ворогові дати інформації, які організація бажає до певного часу задержати в тайні, подавати тільки псевдо, а інші, того роду дані, подавати лише зашифровано.

20.II.1947 р.

Слава Україні!

- г¹

СА MSW, X/8, к. 71.

¹ Зашифрований підпис – псевдонім провідника ОУН «Закерзонського краю» Ярослава Старуха «Стяга».

Бій у Мриглодах і Грушці (2.III.1945)

На початку 1945 р. у селах Мриглоди і Грушка відбувся бій УПА з більшовиками. У цьому бою загинуло понад 50 повстанців. Навесні 1945 р. їхні тіла перевезено у село Верхрату і поховано біля церкви. У 50-ті роки знищено церкву та її кам'яну огорожу. У підземеллі прицерковного майдану знаходилася статуя св. Онуфрія, яку також знищено (розбито). Про бій під Мриглодами люди склали таку пісню:

*В цю ніч не згасала страшна завірюха
за вікнами віяли вітри,
коли більшовики підкралися тихо,
під села і яри.*

*Було їх багато, мов чорної хмари
чекали світанку в снігах,
щоб кинути в села великі пожари
і грітись тоді при вогнях.*

*А в тім селі спало лиш сорок повстанців
і снились їм гарнії сни,
не знали, що згинуть прийдеться уранці
і смерті не знали вони.*

*І ось на світанку сніжної завії
кати полетіли, мов стріли,
схопились повстанці, схопили за зброю
і рушили лавою в бій.*

*І бились завзято вони дві години
і вийшли у ліс за село,
там впали за волю і славу України
їх сорок тоді полягло.*

*Тепер у тому лісі, де страшно так билась
висока могила мовчить,
там 40 повстанців навіки спочило
там 40 повстанців лежить.*

Посилаючись на нашу розмову, очікую прізвищ стрільців, що полягли у Верхраті-Мриглодах. Можливо, що у наступному році там, де вони поховані, висиплемо могилу і поставимо пам'ятник.

Згідно з Вашим проханням, посилаю список осіб з села Верхрата, вбитих та заарештованих Військом Польським у 1944-1947 рр. (64 прізвища) і список осіб з села Верхрата, що були вбиті й заарештовані Червоною Армією (37 прізвищ). Списки опрацювали Михайло Левчишин, Ірина Снігур, Дмитро Богущ з Перемишля і Марія Дубер, Анастасія Ревакович та Іван Гулаєвич з Ольштина.

Дмитро Богущ, Перемишля

У 30-ті роки околиці Рави Руської були досить сильно скомунізовані. Багато сільської бідноти вірило у комуністичні лозунги. Ми мешкали на присілку Мриглоди, майже половина мешканців якого зараховувала себе до комуністів чи теж була їм прихильною. У 1939-1941 рр. Мриглоди опинилися під совітською окупацією. Одні пішли служити більшовикам (між іншим, в цей час став НКВД-истом мешканець нашого села Микола Мота, в червні 1941 р. утік він на схід разом з москалями). Інші, як мій батько, щоб уникнути арешту, мусили переходити кордон на німецький бік. Була я тоді ще малою (нар. 1928 р.), але пам'ятаю як НКВД-исти забирали мою маму на допит і гадаю, що тільки тому, що було у нас 4 малих дітей і старенька бабуня, ми не опинилися в Сибірі.

У 1943-1944 рр. почав розгортатися повстанський рух. У ряди УПА йшли молоді хлопці, тікали також з німецького війська молоді люди, котрі підвелися на німецьких обіцянках. Почали організуватися відділи УПА, боївки СБ, по селах – кущі і харчові. Молоді дівчата творили основи підпільного зв'язку. УПА в наших сторонах давала нам почуття безпеки, охороняла нас від нападів поляків. Вела також завзяті бої з совітськими партизанами, котрі налітали на наші села і грабували їх. В одному з таких боїв загинув їхній командир.

Улітку 1944 р. пройшов фронт. Після кількох днів у село приїхали москалі у чорних мундирах. Прибули, щоб мститися за те, що в наших околицях загинуло багато їхніх партизанів. Робили, що хотіли: гвалтували, грабували, а навіть мордували. У селі Монастир три дні мучили вони 4-ох молодих хлопців; поливали їх кип'ятком, вкінці пов'язали колючим дротом і вбили. Вся молодь утекла в ліс. Верталися ми додому тільки на ніч. Після двох тижнів знущань і пацифікації НКВД-исти відійшли.

З Ярослава повернувся мій брат Осип Бздель. Призначено його до боївки. У цей час наші ліквідували сім'ю брата Миколи Моти. По двох днях у наші околиці прийшов з загоном НКВД Микола Мота і почав, подібно як його попередники, мордувати людей. В селі Занімиця пришельці спіймали мого брата й Мота вбив його. Перед смертю сказав йому, що це за вбивство його брата, хоч Осип не мав з цим нічого спільного. У цей же день, тобто 2 вересня 1944 р., Мота прийшов з військом у Мриглоди і спалив західну частину села, отож ту, де не мешкали комуністи. Тоді також Мота вбив пострілом з пістолета в голову Ганю Корінь. Думав він, що це я. До Верхрати забрали і там відразу вбили нашого сусіда Дмитра Гулаєвича. Загинув також син вчительки з села Грушка. Я врятувалася, бо втекла у друге село.

Настала довга і гостра зима. Партизанам було важко жити у лісі. Сотні квартирували по селах. Одна з них зупинилася в Мриглодах, у тій частині села, яка, хоч і була майже з'єднана з рештою Мриглодів, адміністративно належала до іншої гміни – до Любичі Томашівського повіту.

Було це 2 березня 1945 р. Вже дніло, коли крізь вікно ми побачили, як москалі відчиняють нашу браму і подвір'ям біжать під гору, в бік Любичьких Мриглодів, де саме стаціонував відділ УПА. Було їх дуже багато. Бігли з усіх сторін. Не було мови, щоб повідомити наших. Через якихось 20 хвилин ми почули відгомін пострілів, гук гранат, крики. Побачили дим і вогонь. Тривало це недовго. Може годину, може коротше. По селі пішла вістка, що москалі відійшли. Побігли ми побачити, що сталося.

На вільному, відкритому полі, може 100 метрів за селом, лежало 40 повстанців. Засипав їх уже частково сніг. У цей день був сніговий, мороз, заметіль. Була це картина жаху. Зі снігу вист-

ромлювалися застигли руки – випростані й піднесені вгору, голі груди – закривавлені, розірвані та босі ноги. Москалі мало, що вбили, то ще й обдерли тіла полеглих з одягу і взуття. У лісі за селом, де стояли стійки, загинули наступні 28 хлопців.

Полеглих повстанців поховали у двох могилах. Потім їхні тіла перевезено в одну збірну могилу біля церкви в селі Монастир, там де раніше був похоронений мій брат. Наверху повстанської усипальниці покладено труну мого брата. Насипано високу могилу, на якій поставлено великий березовий хрест з терновим вінком. Улітку відправлено панахиду, віддано військову шану полеглим. Після виселення наших людей у 1947 р., польські грабіжники з села Воля розібрали пам'яткову церкву, а могилу понижили.

Марія Дубер, Ольштин

Зима 1945 р. була відносно тепла, без снігу. 28 лютого 1945 р., десь коло 3-ої години ночі, під нашу хату приїхали двома возами повстанці. Було їх 10, може 12. Просили, щоб провести їх далі на захід. Хлопці були зі сходу (Хлоп'ятин, Василів), вози – з Корнів. Кіньми одного поводив старший господар, другого – молодий хлопець. Того, з якої сотні були повстанці, не знаю. Ми спокійно доїхали до села Грушка і затрималися на початку села. Після обміну клички повстанці пішли у село, а ми завернули коні і поїхали додому. В Грушці квартирувала тоді чота «Грома», а в селі Мриглоди – чота «М'яча», що був братом сотенного «Калиновича». Кілька тижнів раніше з цим чотовим я зустрілася в Грушці.

Коли ми були ще в дорозі до Грушки, почав падати дрібний сніг, на якому зазначалися сліди колес. Коли поверталися, сніг, ще більший, падав надалі. За селом Бориси нас зупинили кілька чоловік. «Стої!» – вигукнули. На їхніх шапках я спостерегла зірки; зрозуміла, що це росіяни. На їхнє запитання, звідкіля їдемо, я відповіла, що з весілля, бо ніщо інше не прийшло у голову. Я здогадалася, що вони сиділи у куцах вже під час нашого першого переїзду. Перепустили нас тоді, бо ще не був той час, у який мали вони починати акцію. Тепер узяли з воза молодого хлопця, а мене посадили на його місце і наказали їхати.

Вже сіріло. По 20-ти хвилинах за нами почалася стрілянина. Немов на іронію, сніг падав усе густіший. Стрілянина лунала

весь день. Це була велика облава. Росіяни прийшли з-за кордону. Мовилося, що зрадив і привів москалів хлопець з Мриглодів. Облава простягалася від села Князі, через Грушку, Бориси, Мриглоди до села Верхрата і далі на ліси, до Любачева. Дві чоти, що стояли у Мриглодах і Грушці, совіти застукали на спанні. У Мриглодах росіяни поранили чотового в руку, і коли тільки вибіг він з хати, схопили його живим. Повстанці, щоб вирватися з села, мушили перебігати відкритим полем. Тут сильний вогонь з кулеметів клав їх усіх покосом; казали, що лиш один врятувався.

Увечері хтось з села Потоки приніс мені вістку, що росіяни викинули з авта мертвого повстанця. Увечір цього страшного дня лежало вже стільки снігу, що довелося їхати саньми. Оцим повстанцем виявився чотовий «М'яча», брат сотенного «Калиновича». Забрали ми його тіло і поховали на нашому цвинтарі.

Десь у березні 1945 р. тлінні останки «М'яча» перенесли до Монастиря, де спочивали його друзі, і поховали біля головної могили. На могилі цій, викопаній перед гарною дерев'яною церквою та насипаній на півметра, поставили березовий хрест з вінком з колючого дроту. Коли я приїхала у це місце по 15-ти роках – не було вже ані церкви, ані хреста, а курганчик заляк у землю. На могилі чотового «М'яча» росла висока кропива. У Мриглодах жили наші люди (серед них був колишній зв'язковий). Повстанською могилою ніхто, однак, не цікавився.

Марія Козачук, Лігниця

Бій у Струбовиськах (21.ІІІ.1945)

21 березня 1945 р. на село Струбовиська Ліського повіту провели наступ підрозділи НКВД, з'єднані з загонами Війська Польського. В цей час у селі квартирували стрільці сотні «Веселого». Частина з них хворіла на тиф і лікувалася по сільських хатах.

Зв'язковий несподівано приніс у село вістку, що від Тісної наближається сила-силенна війська. Повстанці почали готуватися до відступу за село й евакуації хворих. Війт села, Стахурський, став просити їх, щоб не відступали, а захищали село від ворога.

Хлопці так і зробили. Зайняли оборонні позиції здалека від осель. Коли ворог наблизився, посипався на нього град повстанських куль. Такого «привітання», мабуть, ані поляки, ані росіяни не передбачили. Багато з них впало трупом, чимало було поранених. Загинув тоді російський капітан, за яким, як казали, дуже побивалися санітарки. Говорили, що пройшов він щасливо шлях від Леніно до Берліна і аж «хахли» заподіяли йому смерть.

На стороні повстанців загинуло 15 чоловік. Їх поховали поза огорожею місцевого цвинтаря. До сьогодні живе свідок цієї події Семен Плішка (копав могилу й хоронив їх). Правдоподібно, пізніше (чого ще не підтверджено) полеглих перепоховали на цвинтар їхні побратими-повстанці, що осталися живими.

Цього ж незабутнього дня Військо Польське спільно з НКВД-істами почало палити село. Це була страшна картина. Ніколи в житті я її не забуду. Село згоріло дощенту. З 70-ти хат уцілило лише 3. Ворог неймовірно знущався над населенням. Скажені у своїй жадобі помсти. Загинули 4 безвинні родини, у цьому 4 дітей та ще 4 випадкові особи – мешканці Струбовиськ. Старших людей, які неспроможні були втекти до лісу, наїзники схопили при їхніх палаючих хатах і вивезли у Сибір, звідкіль більшість з них вже не повернулася. До цієї розповіді додаю список помордованих і вивезених у Сибір.

Мешканці Струбовиськ,
помордовані 21 березня 1945 р.

1. Русин Станислав	10. Мілавчак Єва
2. Русин Анастасія	11. Мілавчак Катерина
3. Русин Єва	12. Мілавчак Марія
4. Русин Олена	13. Мілавчак Єва
5. Вархоляк Микола	14. Мілавчак Катерина
6. Вархоляк Анна	15. Саламащак Катерина
7. Вархоляк Григорій	16. Саламащак Єва
8. Вархоляк Анастасія	17. Саламащак Катерина
9. Мілавчак Юрій	

Мешканці Струбовиськ,
вивезені 21 березня 1945 р. у Сибір

1. Бережанський Станислав	4. Русин Іван
2. Коваль Василь	5. Русин Іван
3. Коваль Єва	6. Стахурський Василь

Хоч від оцих подій сплило так багато часу, мені не під силу забути їх. Як живі перед моїми очима стоять ті, кому у страшний, нелюдський спосіб відібрали життя. Їхній образ, як і картина понівеченого рідного села, збережеться і кричатиме болем моєї душі до останніх днів.

Юрій Сиванич, Чаплін Великий

Бій у Бірчі (7.I.1946)

Пишу у зв'язку з публікацією про бій під Бірчею («НС» 2/92). Поміщено у ній прізвище стрільця сотні «Громенка» Євстахія Ванасіва (псевдонім «Засць»), нар. 17 березня 1921 р. в Котові Добромільського повіту. Це був мій стриєчний брат. Його прізвище треба писати Євстахій Ванюсів.

Я мешканка Котова. До виселення в УРСР ми жили в тому селі, де мій чоловік, Степан Музика, був солтисом. Працював він також у підпіллі, для сотні УПА «Яра», як будівельник криївок. Після виселення людей в УРСР ми перейшли жити до Доброї Шляхетської і замешкали в опустілій хаті.

У Святвечір Військо Польське влаштувало облаву. Мій чоловік був у хаті. Коли почув стрілянину, вийшов назовні і натрапив на жовніра, що стояв з кулеметом біля хати. Піймали його тоді разом з іншими мужчинами, забрали у Бірчу і замкнули у півниці хати адвоката Кейхи.

Один чоловік з Доброї Шляхетської, що сидів з моїм мужем, сказав пізніше, що мого чоловіка та ще двох інших українців взяли на допит, з якого вони вже не повернулися. У польській міліції був тоді з мого села Іван Хробак. Люди говорили, що коли піймали мого чоловіка, тоді Хробак дуже знущався над ним.

Пізніше я довідалася, що всі ув'язнені чоловіки, перед тим як їх повбивали, мусли викопати собі могилу. Закопав їх у ній якийсь німий. Від цього часу слід по моєму чоловікові пропав.

Коли мого чоловіка вели до Бірчі, тоді він кинув у сніг свої документи, посеред яких був також список криївок. Ніхто цього не помітив. Навесні, коли зійшли сніги і настали розливи, діти знайшли оці папери і принесли їх мені до хати. Всі документи були дуже мокрі, так що все розплилося. Лишився з цього кусочок знімка з нашого весілля, на якому видно лише чоловіка. Взяв його на пам'ятку старший син.

Коли мене з дітьми привезли до Гурова Ілавецького, я була без документів. Тоді урядовець з гміни писав у Бірчу, щоб довідатися, який мій сімейний стан, що сталося з моїм чоловіком. Звідтіля відписали, що він не живе, але акт смерті не був складений.

Шукала я його 10 років, також за посередництвом Міжнародного Червоного Хреста. Не віднайшла. Досі я не знала, де могила мого чоловіка. Думаю, спираючись на розповіді людей, що він спочиває у могилі в Бірчі, яку ви хочете відкривати. Якщо дозволить мені здоров'я, тоді з моїми синами я приїду на відкриття могили.

Подаю персональні дані мого чоловіка: Степан Музика, син Дмитра й Анни, нар. 3 січня 1919 р. в Котові, псевдонім «Гриб», пійманий 6 січня 1946 р. *Стефанія Галун, Гурово Ілавецьке*

Подаю доповнення до списку стрільців УПА, що полягли під Бірчею.

«Лис» – це Антін Коштовський, нар. біля 1911 р. в Павлокомі, стрілець сотні «Громенка». Це чоловік рідної сестри моєї мами. Біда в тому, що ані вуйна, ані її дочки (одна нар. в 1946 р. вже після смерті батька), не знають докладної дати його народження. Вуйна народилася у 1914 р., вуйко був на 3-5 років старший.

Подаю також дані про другого мого вуйка, Богдана Дзівика, псевдонім «Гордий», нар. в грудні 1914 р. в селі Павлокома, що служив стрільцем УПА у сотні «Громенка». Загинув він з 20 на 21 серпня 1946 р. в Дилягівському лісі. Поховано його на нею-

нуючому вже сьогодні цвинтарі в Порубах поблизу Селиськ Березівського повіту. Богдан Дзівик закінчив 4 класи початкової школи, працював на господарці. Акцію на Павлокому, яку поляки провели 3 березня 1945 р., пережив він у криївці. Потім вступив у ряди УПА. *Богдан Федак, Торонто, Канада*

Я дуже зраділа, коли прочитала, що віднайдено місце поховання воїнів УПА, котрі загинули 7 січня в нерівному бою з Військом Польським у Бірчі. Однак, насправді, цій могилі лежить більше повстанців. З нашого села Ляхава Перемиського повіту були там розстріляні і поховані:

1. Петро Сивак, нар. 1918 р., син Йосифа і Катерини, селянин. В 1943 р. він служив у дивізії «Галичина». Членом УПА ані жодної іншої організації він не був.
2. Михайло Зарічний, син Гавриїла і Тетяни, селянин.
3. Іван Кокітко, селянин.

Інших даних про них, на жаль, не пам'ятаю.

Про могилу в Бірчі розповів мені мій старенький вуйко, Йосиф Сивак, що місяць після цієї події був виселений на Тернопільщину і вже помер. Він говорив, що там поховано понад 30 чоловік. Годі йому було уважно порахувати скільки їх тут спочило, бо ж серед них був його єдиний син Петро Сивак. Упізнав він також убитого командира «Коника», – високого, гарно збудованого, – якого знав особисто з того часу, коли цей квартирував у його хаті. Всі вояки УПА були роздягнені догола, неначе для більшої зневаги. Звичайні селяни, що їх постріляли і вкинули у цю могилу, були одягнені у те, як кого у чому забрали з хати.

Вуйко розповідав, що з підвалу, в якому їх тримали, спочатку вивели молодих селян. І коли їх, старих, вигнали для допомоги у похованні, тоді могила була вже вирита. Навколо неї лежали тіла полеглих повстанців та розстріляних селян. Можливо, що могилу копали поранені, а оці молодші селяни зносили тіла з поля бою. Пізніше, правдоподібно, всіх розстріляли. Далі поховання вершили лише старі діди. Їх вже не розстрілювали. По 24 днях вуйко повернувся додому. Випустили також декотрих інших селян. Повернулися вони виснажені, побиті й обдерті. У дорозі додому, відразу у Старій Бірчі, помер Степан Василів,

людина похилого віку. Натомість Петро Щурко, середнього віку, помер на порозі своєї хати.

Вуйко розповідав ще, що свого сина і командира «Коника» поклав у могилу останніми, на сам верх. Хотів їх якось вирізнити. Ховали їх та все робили мовчки.

Я свідомо, що на Ваш заклик не зголоситься багато сімей полеглих. У більшості з тих, що тоді загинули, немає тут уже нікого в живих. Однак зберегти пам'ять про полеглих – це наш святий обов'язок. Думаю, що їхні тлінні останки треба нам перенести у Пикуличі. Бо коли цього не зробимо, тоді власні парцелі, на якій є могила, надалі пастиме на ній своїх корів. Чи так має виглядати примирення і християнська любов?

Жаркі-Зарічна Йосифа, Свідан

Бій під Лісками (26.ІІ.1946)

Минуло стільки літ, минула моя молодість, а мене все більше тягне поїхати у рідні сторони на могилу моїх друзів. Поки ще живу, хочу подбати про неї, щоб хоч ця могила не була забута. Бо ж скільки є там тих могил, по котрих вже й слід пропав. З великим хвилюванням їду туди разом з сестрою і сином.

І пригадався мені дуже морозний зимовий день, 26 лютого 1946 року. З самого ранку війська НКВД оточили село Ліски, в якому в той час квартирували повстанці разом з двома чи трьома командирами з самооборони. Щоб відвести небезпеку від людей з села, хлопці відійшли до невеликого лісочка. Хоч, мабуть, розуміли вони, що це не порятунок, бо ліс зимою голий. Весь день ішов бій, весь день повстанці боронилися.

В цей час я з подругою Олею була у сусідньому селі Жнятині. Аж сюди доносився відгомін бою. Було страшно і тривожно. Молилися і просили ми у Господа Бога, щоб допоміг їм вижити, щоб обминала їх ворожа куля. Під вечір бій затих. Люди взяли фірманки. Ми також поїхали з ними, сподіваючись, що хтось потребує нашої допомоги. Коли прибули на місце – побачили страшну картину. Навкруги лежали розірвані і покалічені мертві тіла. Потоптаний сніг червонів від крові. Видно, їх добивали

Неподалік було місце, де щороку на десяту п'ятницю відбувався відпуст.

Здавен-давня косарям під час сіножати саме там з'явилася Матір Божа. Потім, на цьому місці, стояли дві церкви, навколо каплички, а посередині великий майдан.

У цю ніч приїхало багато людей з навколишніх сіл шукати серед побитих своїх синів, чоловіків. І знаходили. Приїхав отець Мирослав Ріпецький. Одні звозили тіла полеглих, а інші посеред майдану копали могилу. Ми з товаришкою уклали тіла в глибокій могилі. Між ними були два мої односельчани: Івась Думка та Андрій Назар. Івась – мій сусід, з дуже бідної родини. Разом росли, разом ходили до школи. Він був дуже здібний, добре вчився, гарно малював. Після закінчення сільської школи разом зі Степаном Заруб'яком вони самі поїхали до Сокаля, де були прийняті на навчання у гімназії.

Пам'ятаю, як у цю страшну ніч прибіг Івасів тато та з лісу на руках приніс свого синочка до могили, голосно ридаючи: *Сину мій, надіє моя!* В ту ніч таких сцен розпачі було більше. Коли всіх полеглих партизанів покладали в могилу, люди оточили її, і тоді отець Ріпецький відслужив Панахиду. Вже світало, коли всі роз'їхалися. Пригадується, що тоді я була немов закам'яніла, не плакала, не відчувала холоду.

Пережила я кілька років у советських тюрмах-лаграх. В кивській тюрмі народила сина. Дякую Господеві, що поміг моїй родині все це пережити і вижити. І ніколи не забуваю про своїх друзів, які ще зовсім молодими загинули в Лісках.

Анна Мартинюк, Варшава

Сталось так, що за високим частоколом Мордовських таборів нагадався той морозний зимовий вечір, коли наш повстанський відділ на п'яти санях, запряжених добрими кіньми, вирушив зі села Миців у напрямку Жнятина. Скрипіли сані на морозі, а в даліні вже підморгували світлом жнятинські хати. Так за колючим дротом з'явився цей коротенький вірш:

*Летять карі коні по сніжній дорозі,
на трембіті вітру грає заметіль.
Та скриплять-заводять сані на морозі
і летить на зустріч з далиною ціль.*

*Моргають здалека вікнами хатинки,
там манить в обійми радісний приют.
Вітер розбиває об чоло сніжинки
і на крилах ночі чари-сни плывуть.*

*Поки що хай віють люті заметілі,
хай бушують ночі – злигоднів темінь.
Нам на зустріч мчаться з далиною цілі,
а за нами бліднуть чорні дні терпінь.*

*Руки міцно тиснуть сталь холодну зброї,
в палкому пориві закипає кров.
І на мить зникає дійсність долі злої,
віщій привид щастя усміхнувся знов.*

*Мчїться швидше коні по сніжній дорозі,
вий, шалій же, вітре, в танцях хуртовин.
Сонце волі зійде! На своїм порозі,
розцілує матір переможець син.*

Мордовія, 21.XII.1953 р.

А тоді було це так. Переночувавши в Жнятині відділ «Гайди» вирушив у сторону Грубешева, де в одному зі сіл розквартирувався гарнізон Війська Польського. Їхнім завданням було прискорити заготівлю сіна (мабуть для війська) на станцію Вербковичі. Польські вояки розбрелися по навколишніх селах виконувати своє доручення. Ми їхали у день, бо на кожних санях сиділо по п'ять стрільців у польських уніформах, а фірманами були стрільці у цивільному. У селах, в яких зупинявся наш відділ, ми говорили польською мовою і співали польські пісні.

Недовго довелося їхати, коли на дорозі, серед поля, зустріли ми першу підводу з сіном. Її супроводжував вояка. Хлопці роззброїли його і посадили на наші сані. Скоро зустріли другу підводу з двома конвоїрами. І цих забрали з собою. Від них дізналися, що недалеко, на одному хуторі, повинен бути їх старшина. Ми поїхали туди, зайшли у хату, привіталися і роззброїли його. Наш командир, одягнений як більшовицький комісар, закинув польському старшині співпрацю з АК і те, що

дуже повільно заготовляється сіно. В сусідньому селі роззброїли ми командира гарнізону. Тут «Гайда» представився, як „dowódca Armii Krajowej”. Від польського поручника ми отримали скриньку нобоїв до крісів, одну до автомату ППШ, скриньку гранат і мішок з білизною. Дав він нам також свої шинелі. Далі наш відділ подався в напрямку Замостя, де ми повинні потривожити військовий аеродром. У дорозі дізналися, що там сильна охорона і вирішили завернути у свої сторони. У поворотній дорозі роззброїли ми ще один постерунок польської міліції і забрали дві друкарські машинки.

Це діялося у січні 1946 р., а вже 26 лютого не стало ані нашого командира «Гайди», ані його хлопців – всі загинули героїською смертю, оточені енкаведистами в лісі біля села Ліски. Розповідали люди, які хоронили їх, що більшість з них порозривалися гранатами, а живими не здалися.

І ще говорили, що якийсь начальник НКВД сказав: «Мне би таких ребят». Навіть ворог не міг надивуватися їхньому героїству.

З бою під Лісками лишилося у живих чотирьох: політвиховник «Гучава»¹, його брат «Аркуша», поранений у шию, мій ройовий «Роман»², поранений в руку та я – старший стрілець «Клим». Уже в радянських таборах я зустрів одного нашого хлопця, псевдонім «Льоня», з відділу, в якому я служив пізніше, і він мені розповів, що живим остався ще кулеметник «Гомін», поранений в обидві ноги. НКВД взяло його у полон. Родом він з Волині, а прізвище не то Шевчук, не то Кравчук. Похоронили хлопців разом з командиром на скраю лісу під Лісками. Там

¹ «Гучава» – Олександр Ващук – син Ігнатія та Анни, нар. 11 грудня 1916 р. в Новій Івановці біля Курська (Росія), політвиховник сотні «Крапки». Заарештований влітку 1948 р. на території Чехословаччини, при спробі переходу на захід разом з відомим опісля провокатором «Зеноном», був засуджений на смертну кару 31 грудня 1948 р. у Варшаві і страчений 4 квітня 1949 р.

² «Роман», «Соловій» – Євген Ліборський – нар. 6 січня 1923 р. в Чернічині Грубешівського повіту. Після вилікування перейшов до СБ ОУН, був командиром III Району. У жовтні 1949 р. пропав безвісти в Олесниці, правдоподібно виданий УБ провокатором «Зеноном». Див. с. 346-348.

спочило 40 героїв, безіменних. Може хтось знає про них більше, то нехай озветься!

Не обцілує матері син-переможець на ріднім порозі, але мати Україна не забуде їхнього подвигу. *Григорій Ментих, Україна*

Р.С. Пошукую «Галі» («Олі») з Мицева, що була в Українському Червоному Хресті. Її справжнє ім'я – Ганя. З Жужеля був двоюрідний брат Гані, якого звали «Галкою»³. Про нього саме хтось написав отакий вірш:

*Раз весною в гарну днину Кинув милу, рідну хату
до нас соколом прилинув, і сказав: прощайте тату,
Галка – хлопець-молодець. я від нині вже стрілець.*

³ «Галка» – Григорій Шимко, нар. 12 серпня 1923 р. в Жужелі Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський), був засуджений на смертну кару 16 жовтня 1947 р. в Грубешеві і страчений 5 листопада 1947 р. (за іншим джерелом – 9 листопада) в Замості.

26 вересня 1994 р. на цвинтарі в Журавцях (Замостянське в-во) були посвячені хрести-пам'ятники на могилах українців – воїнів Української Повстанської Армії, що полягли в бою та мирних мешканців, котрих ворог замучив.

Трагедія повстанських криївок

15 квітня 1946 р., у ході другої переселенської акції в УРСР, внаслідок зради, Військо Польське здобуло повстанську криївку в полі між селами Дуньковичі й Лази. Перебували тоді у ній Іван Лозовський, Григорій Підлужний і Попік. Лозовський пробував ще тікати, але військовики його зловили. Всіх привели на майдан біля церкви і почали страшенно бити. Григорія Підлужного, що на запитання польського офіцера зовсім не відповідав, розстріляли відразу на місці. З Лозовського стягнули одяг і били до крові, а рани посипали сіллю. Під час цих тортур він вказав криївку, в якій не було нікого з повстанців. Били надалі. Вказав другу, де були три воїни УПА. Казали йому у неї залізти і підмовити повстанців, щоб ці здалися у полон. Лозовський з криївки вже не вийшов. Обрав смерть у боротьбі, щоб не потрапити вдруге у руки ворога. Поляки закидали криївку гранатами. Окрім Івана Лозовського загинув Андрій Щирба. Пораненого Кобаринка військовики витягнули з криївки і спалили живцем біля церкви в Лазах. Доля третього повстанця мені невідома.

Андрій Ожеховський, Лельково

Думаю, що нашою повинністю є пам'ятати про воїнів-повстанців і пам'ять що передавати молодим. Це ж не були бандити, як досі про них недруги наші говорять. Ми знаємо за що вони боролися. Хочу тут згадати хлопців з нашого села. Їх було кількох і всі загинули. Мушу також згадати тих, що загинули на нашому терені, а не були від нас. Ось один з них – «Сірко» – закордонець. Волів загинути у полум'ї підпаленої хати в Юркові, де його захопило військо, ніж здатися.

Хочу доповнити одну позицію у вашому списку. Під числом 67 («НС» № 42/90) є прізвище Степан Васурчак, псевдонім «Журавель». Повинно бути «Жайворон». Народився він у Войтковій.

Не пам'ятаю докладно, чи це була осінь 1946, чи весна 1947 р. коли на присілку Турій біля Войткової Військо Польське наскочило на трьох повстанців у бункері. Окрім «Жайворона» були там ще «Ярмуш» та «Карпо». Їхніх прізвищ не знаю. Не були вони з наших сторін. Коли у них не було вже чим боронитися, тоді стріляли до себе. Двох загинуло, а третій важко себе поранив. Його забрало військо. З вашого списку я довідався, що його засудили на смертну кару і розстріляли 6 серпня 1947 р. у Перемишлі.

Інші повстанці з Войткової це: Дарій Лиско «Сливка», загинув у 1945 р. під Бірчею; Микола Борсук «Верба», загинув в Україні; Іван Сидор, загинув на Хваньові; Йосиф Кузьминський, пропав безвісти; Микола Лиско «Явір», засуджений на смертну кару. Микола Лиско був на війні в рядах радянської армії. Після повернення з фронту вступив в УПА. Про його долю сім'я довідалася щойно у 1985 р., коли я привіз список засуджених повстанців, який надрукував в Америці часопис «Лемківщина». Цей список передаю вам, може пригодиться.

Коли нас виселяли, у квітні 1947 р., Військо Польське виявило у Тростянці криївку, в якій перебували четверо повстанців: Люба Симчик «Нарциза», Титус «Грубий», «Білка» та ще один повстанець. Вони розірвали себе гранатами.

Мирон Керкош, Жидово

Хочу подати короткий спомин про друга мого брата, родом з села Жерниця Вижня Ліського повіту, Григорія Калічинського, псевдонім «Хрущ», сина Павла і Галини. Смерть закінчила його життя в героїчних обставинах.

«Хрущ» служив у боївці СБ «Шугая». У підпіллі був від літа 1944 р., так як і мій брат Володимир Білий. Загинув він у 1947 р. Було це, здається, у березні. Військо Польське заарештувало в цей час у Жерниці багато наших селян і вивезло в Балигород та Лісько. Одним з заарештованих був знайомий «Хруща», старша людина, жонатий. Після кількох днів військової привезли його до села і повели у Жерницький ліс, де була викопана криївка, в якій тоді перебував «Хрущ». Військові оточили криївку і казали йому виходити. Коли не почули відповіді, почали її обстрілювати. Коли «Хрущ» побачив, що немає в нього виходу, відібрав собі життя. Був він свідомий, що його чекають тортури

і смерть у в'язниці, як воно й було з іншими нашими стрільцями. По смерті «Хруща» криївку розкопали, тіло завезли до Балигорода. Того, що далі сталося з ним, де його поховано, не знаю. Батьки «Хруща» вже не живуть.

Що вплинуло на того, хто привів військо? Може не зміг він перетерпіти болу, коли його били, може йому десь щось приобіцяли, а може і думав він, що в цей час у тій криївці немає вже нікого з наших стрільців? Під час виселення на західні землі ми зустріли його на збірному пункті; повезли його, правдоподібно, десь на Ольштинщину.

Оля Біла-Карпа, Кошалін

Передаю для Архіву фотографію мого тата Григорія, нар. у 1886 р., і брата Андрія з 1915 р. Брата вбили москалі 11 травня 1940 р., коли переходив він через границю на німецьку сторону. Тата у 1947 р., у Боже Тіло, забрало з хати Військо Польське. Хотіли, щоб сказав він, де живе жінка, в якій була криївка. Тато відмовився. Його дуже побили, потім кинули на автомашину і повезли на другий присілок. Хтось інший виявив полякам оцю криївку, в якій перебували 4 повстанці: три застрілилися, а одного взяли живим.

Жінку, в якій була криївка, дуже побили, а тата поставили у придорожньому рові. Він тричі перехрестився. Тоді військовий стрілив три рази, потім ще підійшов інший і добив тата. Вбитих повстанців і тата поляки вкинули на машину і приїхали до нас. Провели ревізію, але нічого не знайшли. Тоді сказали, що вони вбили невинну людину.

Прошу не брати до уваги, що негарно пишу, може і помилок багато, бо я вже в похилому віці, добре не бачу і руки трясуться.

Олена Петночка, Гродзіско

Під час облоги, проведеної Військом Польським 24.VI.1947 р. в Тенетиськах Томашівського повіту, в криївці, виявленій хлопцем з цього села, загинули 4 стрільці: «Кармелюк», «Олесь», «Смерека», «Шугай». Всі вони були з-за кордону (з Галичини) і, крім псевдонімів, нічого про них невідомо. Поховано їх у Журавцях.

У цей же день, під час акції війська в Мостах Малих Томашівського повіту, загинув Іван Долиновський «Різун», стрілець СКВ, нар. 1927 р. в Мостах Малих. Його тіло поховано в рідному селі.

15.VII.1947 р. в Мостах Малих під час наскоку війська загинув стрілець «Залізник». Інших даних не встановлено. Поховано його в Мостах Малих. Цього ж дня був важко поранений і попав у полон стрілець «Крук».

Марія Козачук, Лігниця

Журавці, червень 1947 р. Хтось зрадив криївку на присілку Стороні, в господарстві вдови Параскевії Богдан, яку звали «Дзюбиною». У нерівному бою загинули стрільці «Чуйко», «Колода» і чотовий «Гонта». Стрілець «Дубовий» попав у руки ворога живим, нікого не зрадив і пропав безвісти, правдоподібно, замучений під час слідства.

Після знищення криївки Військо Польське підпалило хату і кинуло живцем у вогонь «Дзюбиною» і тіло застріленого Михайла Назаревича, якого звали «Попиком». Застрілили також Гринька П'ятночку, званого «Мітьком». Поклали його на драбину і занесли біля церкви, щоб там його люди розпізнавали. Але про «Мітька» ніхто нічого поганого не міг сказати, бо це був старий довоєнний пенсіонер, в якого за санації і за росіян мешкали сільські вчителі. Ось такий-то був з нього грізний «бандит».

Іван Сулим, Торонто

Від ред.: Автор цього листа, Іван Сулим, помер 16.III.1992 р. у Торонті. Перед смертю опрацював він «Виказ Друзів з ОУН-УПА і самооборони села Журавці, котрі віддали своє життя за кращу долю свого Народу, за Соборну і Незалежну Вільну Україну». Його син, Юрій Сулим з Дзежгоня, передав цей матеріал для Українського архіву.

У червні 1947 р. в селі Журавці Томашівського повіту Військо Польське окружило село і почало арештовувати його мешканців. Затримали мене, Івана Сулима та Василя П'ятночку і повели нас туди, де була криївка. Через відкритий верхній вхід у криївку військові кинули гранати. Загинув тоді один з наших хлопців, псевдонім «Чуйко». Його тіло казали нам витягнути гаком.

Потім наказали нам спуститися вниз і розбивати криївку сокирами. Всередину вліз також польський капрал, який відразу був убитий партизанами. Після цього ми вийшли наверх і лежали на криївці аж до рана. Вранці все почалося від початку. Коли нас вдруге загнали у криївку, два хлопці застрілилися. Були це

чотовий «Гонта» – Іван Гіль родом з Вербиці Томашівського повіту, і другий, його друг, псевдонім «Колода». Третнього, псевдонім «Дубовий», взяли живим. На жаль, не знаю з якої вони були сотні.

Хату, в якій була криївка, військо підпалило, а жінку, котра жила з дочкою і сином у цій хаті, застрілили і кинули у вогонь. Застрілили також двох місцевих селян (один називався Михайло Бутрим), що не хотіли виявити законспірованої криївки, а може й про неї не знали.

Тіла вбитих партизанів та двох мешканців Журавців, яких застрілили невинними, скинули біля однієї хати і там вони лежали на сонці, для постраху. Після якогось часу поховали їх, правдоподібно, в селі Тенетиська.

Павло Предко, Радзес

В Угнові, у лузі над річкою Солокією був збірний пункт, куди звозили людей під час акції «Wisła». Привезли там два вози голих трупів, повкидали їх у придорожній рів та закопали. Того, скільки їх там поховано, не знаємо. Були це стрільці УПА, що загинули на торфовищі у селі Річиця.

У Піддубцях, щоб не здатися живими, член проводу цивільної сітки ОУН застрілив свою сестру Юлію, наречену Марію, а потім сам себе убив. Поховано їх у лузі в Угнові, у спільній могилі. Цю могилу загортав уночі Теодор В. з Вербиці. Було це в середині червня 1947 р. Повідомили про це «дівчата» – дві Марусі з Угнова і Парася з Піддубців.

Григорій Притула, Іосліно

6-8 V 1947 r. w rej. m. Wierzbica 5 pp stoczył walkę z sotnią „Szuma”. Zabito 35 bandytów i ujęto 23. Ponadto aresztowano 108 osób podejrzanych o współpracę i przynależność do band.

SAW, IV.110, t. 98, k. 133, Komunikat nr 17 z 9 VI 1947 r.

Заарештовано мене 4 червня 1947 р. у рідних Селиських Томашівського повіту. Катували, лякали смертю; хотіли довідатися, де перебуває мій брат Іван, котрий, мобілізований у 1944 р. у Червону Армію, був важко поранений на фронті в голову. Ще цього ж дня ввечері привезли нас до Гребенного,

а опісля, 5 червня, у Корні. Тут замкнули нас у малому таборі, побудованому з колючих дротів у щирому полі. Побіч нас тримали мешканців Корнів, котрих вигнали з села і поділили на групи.

Десь 7-8 червня привезли з села на фірманках біля 20 вбитих людей. Їхніх обличчя не можна було розпізнати. У більшості вони були порозривані гранатами, без голів, страшенно побиті. На другий день завезли нас разом з убитими до Любачева. Там, на в'язничному подвір'ї, поклали ми тіла рядом, а військові ходили і робили їм знімки.

У вересні 1947 р. в Томашеві Люблінському відбувся показовий суд, на якому на смертну кару засуджено коло 20 українців. Пізніше всіх вивезли до Замостя і там їх розстріляли. Серед них був мій брат Іван, що визволяв від німців польські землі й з фронту повернувся з пораненою головою, в якій сидів осколок величиною 3х3 сантиметри. Чи людину з такою раною можна засудити на смертну кару?

Петро Борковий, Глава

Мій рідний брат, Михайло Сидорко, псевдонім «Максим», син Василя і Катерини, народився 1923 р. у Корнях. Після закінчення початкової школи він продовжував навчання у гімназії в Раві Руській, яку успішно закінчив і вже у 1941 р. працював секретарем гміни Вербиця. Незабаром його перенесли до села Ковиничі Самбірського повіту, де він працював війтом. У 1944 р. на заклик УПА він повернувся у рідні сторони і вступив у ряди сотні «Ема». Сотня стала на захист українських сіл, які в цей час дуже страждали від нападів польського підпілля. В одному з боїв брат був тяжко поранений у праву руку. Умов для лікування не було. Рана гоїлася сама по собі і брат залишився калікою. Однак підпільної праці не покинув він аж до смерті.

Влітку, 6 червня 1947 р., військо окружило Корні. Мій брат і Стефан Серкіз, псевдонім «Нечоса», та ще двох невідомих мешканців приховалися в бункері. Зраджені односельчанином, не бажаючи здатися живими, обрали смерть і всі четверо підірвалися гранатами. Їхні тіла вивезли на возі Тадея Стороняка на пасовище Ставище, де вже були зведені вбиті повстанці з Вербиці та сусідніх сіл. Потім перевезли їх автами у Любачів на подвір'я в'яз-

ниці. Там кожного обмили з крові і робили знімки. Пізніше тіла полеглих вивезли у ліс біля Любачева і закопали в землю так, щоб слід по всьому пропав. Залишилася тільки пам'ять та біль.

*Над лісами ніч темніє,
сплять могили вічним сном.
Тихо тепло вітер віє
і співає свій Псалом.*

Микола Сидорко, Свібно

Хочу написати про обставини смерті мого рідного брата Стефана Серкіза. У «Нашому слові», № 43 від 25 жовтня 1992 р., появилася на цю тему замітка Миколи Сидорка, потребує вона однак доповнення.

Стефан Серкіз «Нечоса» народився 1926 р. в Корнях Рава-Руського повіту. Неповну середню освіту здобув він в Угнові, потім навчався у торговельній школі в Раві Руській та Львові. У 1944 р. пішов у підпілля. Після закінчення інструкторсько-військового вишколу в Карпатах був призначений на пост командира Самооборонного Кушового Відділу в Корнях. Загинув він 6 червня 1947 р. у рідному селі в кривці біля млина, яку зрадив односельчанин Микола Зінко «Берега». У кривці було 4 або 5 повстанців, а саме: Стефан Серкіз «Нечоса», Михайло Сидорко «Максим», нар. 1923 р. в Корнях, Володимир Бречко «Гуча», нар. 1929 р. в Корнях, стрілець «Кріпак» (прізвище, дата і місце народження невідомі). Правдоподібно, був там також Григорій Мицишин «Білий». Усі вони не хотіли здатися живими у руки ворога і самі пострілялися. Їхні тіла під ескортом війська вивезли на Ставище, а потім у невідоме місце. Я певен, що на подвір'ї в'язниці в Любачеві їх не було й жодних зніmkів їм там не робили. Правдоподібно їхні тіла закопали побіля лісу неподалік Любачева. Може хтось знає про це, бачив, нехай напише.

Відносно фотографування повстанців на подвір'ї в'язниці в Любачеві: це історія пов'язана зі мною. 7 або 8 червня 1947 р. загнули мене з гуртом односельчан до Журавець. Потім автомашиною відвезли у тюрму в Любачеві. Одного дня викликали мене з камери і загнули підкладати цегли під голови вбитих повстан-

ців. Робили ми це удвох; хто був цей другий – не знаю. На площі лежало біля 30 тіл. Всі фотографовано. Кілька осіб, важко поранених, ще жило. Однак серед них я не бачив наших повстанців з Корнів.

Володимир Серкіз, Кошалин

Запитуєте про долю «Довгого». Це Іван Швед, син Івана і Марії, народжений в селі Кулайці біля Любичі Королівської Рави-Руського повіту. Довголітній член ОУН, від червня 1946 р. командир нашого Любичанського куша. Після виселенського етапу акції «Wisła» він спільно з Йосифом Юринцем «Стрілою» і Михайлом Васиєм «Малим» переховувався у знищеній двірській палаті в Любичі. Місцевість ця лежить при трасі Белзець – Махнів – Угнів.

Тоді цією дорогою часто переїжджало військо, яке у навколишніх спорожнілих і опустошених українських селах шукало (і часто знаходило) заховане майно, грабувало те, чого не змогли забрати з собою виселенці. Випадково один польський жовнір знайшов вхід у криївку і при спробі відкрити його був убитий. Військовики оточили терен і закидали криївку гранатами. «Стріла» застрілювався, а непритомних «Довгого» та «Малого» після певного часу витягнули з криївки, привернули до тям і страшно над ними знущалися. Потім забрали їх у Ряшів, засудили на смертну кару і розстріляли.

Ярослав Вовк, Старгард Щецінський

7 IX 1947 r. zostały rozpoznane trupy trzech banderowców zabitych 6 IX 1947 r. w bunkrze w rej. m. Monastyr (7474). Są to: 1) Czimek Piotr, ps. „Panas” – gospodarczy kuszcza werchrackiego; 2) Mazur Iwan, ps. „Czajka” – strz. kuszcza werchrackiego; 3) Nazwisko nieustalone, ps. „Mogiła” – charczowy kuszcza werchrackiego.

CAW, 310.09, t. 23, k. 59-61, Meldunek zwiadowczy nr 073 Sztabu Podgrupy Operacyjnej KBW Lubaczów z 14-22 X 1947 r.

Доповнюю інформацію, яка подана в рапорті штабу оперативної групи KBW Любачів від 14-22 жовтня 1947 р. і надрукована в «НС» (№ 28/92). У криївці в селі Монастир 7 вересня 1947 р. загинули:

1. Петро Осьмак (а не Чіmek) «Панас», нар. у 1919 р., син Івана й Анни.

2. Іван Мазур «Чайка», нар. у 1922 р., син Івана і Ксені.

3. Іван Бугай «Могила», нар. у 1922 р., син Івана і Катерини.

Усі хлопці народилися в Монастирі. Щоб не зазнати неволі і тортур, відібрали собі життя.

Йосиф Василюк, Голєнов

17 IX 1947 r. między godziną 16 a 17 wykryto w rej. (7472) [Monastyr – red.] bunkier z bandytami. Po uprzednim zablokowaniu bunkra starano się nawiązać z bandytami „rokowania”. Bandyci bunkru nie chcieli opuścić, po chwili słychać było z bunkru śpiew „hymnu ukraińskiego”, następnie modlitwę i wybuch miny. Dnia 18 IX 1947 r. z zablokowanego bunkra w poprzednim dniu wydostano łącznie 5 trupów. Są to: ps. „Stiaha” – krajowy prowiznik, „Zmijko” – strz. ochrony „Stiaha”, „Igor” – sekretarz-maszynista, „Czarnomorec” – ordynans, „Doński” – ordynans.

CAW, 310.09, t. 23, k. 59-61, Meldunek zwiadowczy nr 047 Sztabu Podgrupy Operacyjnej KBW Lubaczów z 18 IX 1947 r.

Навесні 1945 р. перевели нас з сотні «Бурлаки» у сотню «Громенка». Копали ми бункери в Борівницькому лісі. Коли ми вже закінчили працю при другому бункері, Військо Польське і НКВД почали проводити на цій території облави.

Одного вечора десь зник командир чоти «Бартель». Політвиховник «Лагідний» зібрав наш рій і пішов з нами до бункера. Тут ми приховалися. Вранці підійшли до нас стрільці з другого бункера. Відкрили вони вхід і кличуть: *Виходіть, хлопці, хтось нас зрадив, з нами є вже військо.* Відразу після цього польський поручник кличе: *«Łahidny», wylaż, nic ci nie będzie. My nie jesteśmy tacy ja wy.* «Лагідний» питає: *A jacy my jesteśmy?* Тоді поручник: *Znasz Borownicę?* А «Лагідний»: *A wy znacie Pawłokomę?* Поляк: *Nie znamy.* «Лагідний»: *Ale my wiemy coście zrobili w Pawłokomie.*

Тоді військовики почали кидати у бункер димні гранати. Я говорю: *Ходіть, палаткою закриємо тунель від входу, щоб не пустити диму у бункер, бо інакше подушимся.* Однак ніхто не підійшов. Тоді я сам взяв палатку і затулив тунель. У цей же

момент спалахнула граната і поранила мене в голову. З лиця почала текти кров.

У бункері було нас одинадцять. Треба було вирішувати, що робити далі. Хтось вигукнув: *Постріляємось! Ще інший каже, що за цапову душу не будемо гинути*. Врешті вирішили здатися і вийти з бункера. Кажу друзям: *Масмо одну гранату. Один покаже руки і буде вилазити, а другий за ним викине гранату. Коли граната вибухне, військо схилить голови і тоді «Лагідний» вискочить з автоматом та посіє по них. Ми у цей час вискочимо і займемо бойові становища*.

На жаль, наш план не вдався. Граната, кинута у напрямку поляків, не спалахнула, і коли «Лагідний» показався у вході в бункер з автоматом, поляки скерували на нього весь вогонь. Мусив він знов сховатися в бункері. Тоді «Лагідний» наказав: *Ви виходить, а я залишуся, бо мене і так уб'ють, а ще й мучити будуть*. Ми вийшли. Поляки запитують, чи всі вилізли. «Циліндер» сказав, що остався політвиховник. *То лізть по нього, – наказав йому поручник. «Циліндер» поліз у бункер, весь час гукаючи до «Лагідного», щоб цей не стріляв. Ти вийшов і сюди не вертай, бо буду стріляти, –* відповів йому «Лагідний». Однак «Циліндер» ліз надалі. Тоді «Лагідний» вистрілив і двічі його поранив. Одна куля попала у ногу, друга в плече над раменом. Поляки вибрали чотирьох повстанців і наказали розкопувати бункер. Між ними був «Перець». З оцих чотирьох уже ніхто не появився в нашій групі. Я їх більше не бачив. Правдоподібно, їх постріляли – там, на місці.

Нас вивели з лісу на поле. Прийшов санітар і перев'язав мені голову. Був гарячий день. Принесли нам воду. Дали напиться і пігнули у Маляву. Тут у школі вже чекало нас НКВД. Наказали, щоб дівчата організували нам вечерю і сніданок. Вранці прийшло військо, щоб забрати нас у Бірчу. Вийшли ми на подвір'я, але «Циліндер», важко поранений, не міг іти. Тоді командуючий поляками сказав, що він його заведе. Взяв «Циліндера» і вивів його за будинок школи. По хвилині ми почули постріл. Знали, що він убив «Циліндера». Всіх інших повели у Бірчу, де міліція протягом кількох годин знущалася над нами.

Іван Кертичак, Глембоцьк

Розшукою, бережу надію

Майже немислимо зустріти таку українську сім'ю, котра в бурхливі воєнні роки не втратила б когось з найближчих, кого помордували окупанти наших земель. Годі забути пережите, хоч минуло від цього часу майже півстоліття. Все блукає серед нас скорка надії: а може оцей брат, родич, знайомий десь живе та тужить за ріднею.

З нашої сім'ї не повернувся додому мій рідний брат Володимир Ярчак, син Йосифа і Марії, нар. 1925 р. в селі Бреликів Ліського повіту. Наприкінці 1941 р. його вивезли до Німеччини на примусову роботу. Правдоподібно, востаннє хтось його бачив у 1947 р. серед в'язнів радянського табору в Дрогобичі. Дальші розшуки не принесли бажаних наслідків. На примусову роботу вивезли також Юрія Мазура, нар. 22 квітня 1922 р. у Станиславчику біля Перемишля. Він теж пропав безвісти. Може за Вашим посередництвом зможемо довідатися дещо про долю наших рідних.

Софія і Йосиф Заброварні, Грабово

Звертаюся до Українського архіву з проханням допомогти мені відшукати інформацію про мого стрія Дмитра Костика, нар. у 1927 р. в Корманичах Перемиського повіту. Дмитро Костик служив стрільцем у сотні «Ластівки» або «Бурлаки». Його псевдоніму не знаю. Прошу написати: коли, де і як він загинув, а також, де його поховано. *Степан Костик, Нагоя (Японія)*

Звертаюся до Вас з великим проханням, щоб серед імен друзів, що поклали голови за волю України, помістили ви прізвище нашого брата Йосифа Лішнянського. Брат народився 12 травня 1925 р. у селі Пила Семушова Сяніцького повіту в сім'ї Івана і Марії. В УПА мав він псевдонім «Жук», був стрільцем сотні «Ластівки», а від 1946 р. – «Бурлаки». Загинув у червні 1946 р.

у селі Воля Мигова Ліського повіту, під час оборонного бою з Військом Польським. Може живе хтось з його друзів, котрі в цей нещасний день були разом з ним? Сердечно просимо написати до нас. Будемо Вам за це дуже вдячні.

Прагнемо ще додати, що у травні 1947 р. Військо Польське забрало нам все майно, спалило хату і ми осталися тільки з одною коровою, якої не взяли лише тому, бо була далеко на пасовищі. Батька, котрому було тоді 60 років, повезли у Явожно.

Сестри Рузя Ластівка і Ганя Куземка, Солянка

Від імені сімей розшукую інформації про долю членів українського підпілля, що пропали безвісти:

1. Стефан Божик «Дунай», син Івана і Ксені, нар. 1926 р. в Гребенному (після 1944 р. – Томашівський повіт). Командир місцевої самооборони. Влітку 1947 р. перейшов він на територію Львівської області. Його дальша доля невідома.

2. Василь Демко (псевдонім невідомий) нар. у 1922 році в Гребенному Рава-Руського повіту. Середню школу закінчив у Раві Руській, згодом працював там заступником волосної управи. У березні 1944 р. вступив він у відділ УПА, який організував Іван Шпонтан «Залізник», раніше командир української поліції у Раві Руській. Родичів Демка виселили під час акції «Wisła» до Пенцішева Браневського повіту і там вони померли. Лишилася сестра Анна.

3. Стефан Пізюр «Байда», син Василя і Агафії, нар. у 1922 р. в Гребенному. Член місцевої самооборони. У жовтні 1947 р. перейшов на територію Тернопільської області. Його дальша доля невідома.

4. Піх Григорій «Лобода», син Анни, нар. у 1927 р. в Гребенному. Від 1944 до 1946 р. служив у боївці СБ. Дальша доля невідома.

5. Мирон Стороняк «Сергій», син Івана (за іншим джерелом – Прокопа) та Єви, нар. у 1927 р. в Корнях Рава-Руського повіту. Член боївки СБ при квартирі провідника ОУН «Стяга».

Стефан Баран, Іданськ

19 грудня в Кам'янці Струмиловій або коло Добрусина на Львівщині загинув мій нерідний по батькові брат Михайло

Грицина, нар. 21 листопада 1914 р. в Корнях. Матуру склав він у Рогатині. За підпільну працю двократно його арештовано в 1923-1928 рр., близько 3 роки просидів за ґратами «Бригідок» у Львові. У 1941 р. був війтом у Вербиці, в 1942 р. волосним секретарем в Угнові. На зламі 1943-1944 рр. пішов у підпілля і виконував функцію командира СБ, псевдонім «Чайчук».

Його дружина повідомила, що разом з «Чайчуком» від куль НКВД загинули: «Блакитний», «Дараба», «Золотар», «Татран». Місця поховання їхніх тіл досі не встановлено. Всіх, кому відомо щось більше про долю цих повстанців, прошу писати на адресу Українського архіву.

Володимир Серкіз, Кошалін

Я, Марія Федор з дому Перекаша, нар. у 1924 р. у селі Кучерешки-Павлоград, довідалася з газети «Наше слово» (№ 41/92), що мій рідний брат Іван Перекаша, нар. 2 січня 1927 р. в Кучерешках-Павлограді був стрільцем УПА, кулеметником сотні «Бурлаки» і загинув 3 січня 1946 р. у селі Лімна Перемиського повіту в оборонному бою з Військом Польським.

Аж досі я нічого не знала про долю брата. Від 1944 р. я живу у Словаччині, де опинилася під час війни. Покійний батько, що жив у Вільці Пелкінській біля Ярослава, також не знав нічого про його долю – куди він пішов і де подівся. Тепер, коли вже знаю, що трапилося з моїм братом «Ванею», прошу вас ласкаво повідомити мене докладно, де він похований, щоб я могла віднайти його могилу.

Марія Федор, Бардіїв (Словаччина)

Я, Мазяр-Мищишин-Качмарська Зиновія Петрівна – вдова по бл. п. Мищишині Володимирі, звертаюся до Українського архіву з запитанням, чи зможу одержати підтвердження про смерть мого чоловіка.

Володимир Мищишин, син Андрія і Марії Шиманської, нар. 9 квітня 1918 р. у Крецеві Сянського повіту. Був членом ОУН, псевдонім «Воробець» («Горобець»). Заарештований НКВД у лютому 1941 р., сидів у тюрмі в Перемишлі до 22 червня 1941 р. Гинув на розстріл, був увільнений німецьким військом. Потім у 1941-1944 рр. працював він у Міжинцях Перемиського повіту. Перед приходом фронту повернувся з товаришами у рідне село і тут, у цих околицях, вони воювали. 5 лютого 1945 р. він разом

з Ковальським і ще з одним другом загинув у селі Пашова в бою з Військом Польським, яке було повідомлене про приїзд районного провідника ОУН, псевдонім «Ігор». Поховано їх на цвинтарі в Пашовій в одній спільній могилі. Мені не подали вістки про смерть чоловіка, хоч бій був у сусідньому селі і я все чула, бачила пожежу.

Я виїхала в УРСР у 1947 р., бо були чутки, що вивозитимуть у концтабір в Явожні, а в мене було двоє маленьких дітей. Потім в Явожні сидів мій батько о. Петро Мазяр.

Зиновія Мицишин-Качмарська, Самбір

Звертаються до Вас брати і сестри Мартиняки. Ми через «Наше слово» (№ 1/92) довідалися про нашого брата, Василя Мартиняка, вояка УПА сотні «Хріна», що був важко поранений 26 січня 1946 р. від вибуху міни під час ліквідації мосту на річці Ославі біля Загір'я і помер у в'язниці в Ліську. Просимо Вас подати детальну інформацію про місце захоронення нашого брата. Чи можна приїхати на його могилу? Будемо Вам щиро вдячні.

Сім'я Мартиняків, Заланів, Рогатинський р-н

Низький поклін і щирю подяку висилаємо Вам за архівні дані про мого найстаршого брата Романа Пестрака «Станюка», засудженого на смертну кару 12 вересня 1947 р. у Варшаві. Хоча вони печальні, але правдиві. Маю ще велике прохання. Чи немає у Вас деяких відомостей про молодшого брата – Мирона Пестрака, нар. у 1922 р. в Пулавах Сянського повіту? На жаль, не знаю його псевдоніму. Вони у перші роки боротьби діяли разом. Наприкінці 1946 р. Мирон дав про себе вістку з Дрогобицької області й більше не було ніяких відомостей.

Йосиф Пестрак, Львів

Звертаюся до Вас, бо може в Архіві знайдете інформацію про мого чоловіка Миколу Фанок, сина Миколи і Анни, нар. 18 грудня 1920 р. у Новосілках Ліського повіту. До УПА пішов він у 1945 р. Мав псевдонім «Прут» і служив у боївці СБ командири «Шугая». Може живуть ще його друзі, які разом з ним були в підпіллі і знають про його дальшу долю. Прошу, відгукніться.

Юлія Фанок, Члужів

В «Нашім слові» (№ 31/91) пошукуєте Миколая Фанока, сина Максима і Анни, народженого в 1920 році, котрий загинув коло Криниці в 1946 р. Мы, трьох лемків, похоронили українського партизана в селі Фльоринка Новосанчівського повіту, але то був 1947 рік, середина червня, перед нашим виселенням. Тот хлопець був вбитий через войско в лісі над Полянами під Перунком, недалеко Криниці. Было їх штырьох партизанів, трьох хлопців і една дівчина. Єдного вбили (мав постріл в голову), а дівчину поранили. Воякы повідали, же тот вбитий мав адресы од дівчат з Фльоринкы і картку, на котрій было написано: *Вірино, як Христос воскрес, так і Україна воскресне. Як мы того вбитого партизана несли до огорода недалеко плебанії, то войсковы жартували і співали «Господи помилуй», а еден з них (плютонович) повів ім: Nie wygłupiajcie się, on już niewinny.* Коли мы выкопали могилу, я приніс платок і прикрыв му очы. І так мы похоронили вбитого партизана.

Нас перед тым арештували. Што товди з нами робили, то я вам, мої дороги, не в силі описати. Коли мене припровадили на сажно, де катували людей, то запитали: *Czemuś, skurwysynu, nie wujechał do Rosji?!* Потім шмарили мене на лавку, еден тримав за волосся, двох за руки, а двох било ясенювома палицями (в куті мали запасовы, бо ім ся ламали на хырбетах наших людей). Я страшні кричав (хто бы не кричав!). Товди заткали мі онучом гамбу, придусили ня і обляжи мі твар горячом водом. Добрі, же очы мі не выпекли. Три разы тратив ем притомніст. Били мене ирондом і палицями по підощвах...

Таку отримав я заплату од поляків за тото, жем служив в польським войску три роки (з перервами), а в 1939 році був ем на війні і боронив ем Польську. Я мам юж 71 рік. Наступным разом напишу більше.

Роман Хомяк, Висова

Я, Катерина Галамушка, родом з села Василів Великий, шукаю усіх можливих інформацій про обставини, в яких загинув і де похоронений Гриць Макар, псевдонім «Клен», з села Туринка Жовківського повіту. В рубриці «Слідами пам'яті» не було про нього ніякої згадки.

Катерина Галамушка, адреса до відома Архіву

Розшукую мого чоловіка Івана Крупу, сина Михайла, нар. в 1915 р. у селі Ветлин Ярославського повіту. В УПА служив він від самого початку її існування. Спочатку на Волині як сотенний у курені «Сосенка» під псевдонімом «Віктор», а від весни 1944 р. на Холмщині, де, під зміненим псевдонімом «Роман», боровся в курені «Юрченка».

Пrawdopodobно пізніше мій чоловік був перенесений знов на Волинь або в Галичину. Знаю тільки те, що у 1946 р. він ще жив, передав вістку про себе своїй сестрі, що жила на Волині. Я в цей час мешкала в Угринові на Холмщині. Буду вдячна за кожен вістку про долю мого чоловіка. *Яніна Крупа, Кошалів*

Мій брат Йосиф Солтис, син Демезія і Юлії, нар. в 1927 р. у Волі Яворовій Сяніцького повіту, був мобілізований на початку 1946 р. у сотню «Хріна». Після вишколу служив у новоствореній сотні «Стаха». Був стрільцем, мав псевдонім «Звір». До сьогодні нічого не знаю про дальшу долю брата: чи загинув він у бою, чи може перейшов з сотнею на Захід і там живе?

Звертаюся до друзів по зброї мого брата, до всіх, кому відомо про його долю – допоможіть у цій важливій для мене справі. Я був також в УПА, служив у боївці СБ у другому районі під командуванням «Змагуна». Мій псевдонім «Ворон». У 1951 році я був заарештований і засуджений на смертну кару, після помилування замінену на довічне ув'язнення. У Вронках і Стшеляцах Опольських я просидів 8 років і 5 місяців.

Михайло Солтис, Вроцлав

Звертаюся з великим проханням: допоможіть мені роздобути інформацію про мого брата Ярослава Козьоринського, сина Михайла і Катерини, нар. 28 квітня 1922 р. в Станиславчику Перемиського повіту. Мій брат був в УПА, в боївці. Назви його сотні і псевдоніму не пам'ятаю. Відомо мені, що до червня 1947 р. діяв на околицях Стрия і Самбора в Україні, де, правдоподобно, загинув у бою з військами НКВД. Не знаю, чи та інформація правдива. Може живуть ще декотрі свідки смерті мого брата і місця його поховання?

Дарія Козьоринська-Зубель, Вроцлав

У «Нашому слові» (№ 13/91) Український архів надрукував повідомлення про розшук мого брата Теодора Ковальчука, сина Якова і Марії, нар. в 1923 році у селі Хорошенка Біла-Підляського повіту. З допомогою Миколи Кухарчука з Борок і Степана Ковалю з Ленкниці, я довідався, що мій брат був на станиці української поліції у Щеп'ятині Томашівського повіту. Він брав активну участь в обороні українського населення на Холмщині. Пізніше вступив у ряди УПА, був чотовим. У листопаді 1945 р., водночас зі стрільцем «Сорокою» з відділу «Ема», загинув він коло Щеп'ятина під час великої облави, організованої Військом Польським. Тих, що полягли, поховали на місцевому цвинтарі.

Мешканців Щеп'ятина виселено у 1947 р. в більшості у мале містечко Машево у Щепінському воєвідстві. Вірю, що живуть ще люди, що пам'ятають мого брата і може хтось з них покаже мені місце його поховання?

Микола Ковальчук, Мронтово

Відносно того, коли був вбитий і де похоронений Теодор Ковальчук «Вітер», хочу повідомити, що загинув він у Терношині під час спроби втечі з рук НКВД, яке заарештувало його в знайомій йому сім'ї (сім'я ця виїхала опісля в Україну). Це було в той же день, коли під Терношином загинув стрілець «Сорока». Сумніваюся, чи Теодора Ковальчука поховано в Щеп'ятині, оскільки він загинув у Терношині. Як було насправді, може з'ясувати лише хтось, хто був тоді при цьому. А де його могила? Там усі наші цвинтарі понижені, могили зрівняні з землею, особливо могили стрільців УПА.

Прошу ще допомогти мені у пошуках інформацій про долю Василя Буська, псевдонім «Легода», сина Степана, нар. в Любіні Володавського повіту, провідника І Району, опісля референта Служби Безпеки в Надрайоні ОУН «Левада». Влітку 1947 р., під час операції «Wisła», він пропав безвісти. Сестра у Львові чекає на інформацію про його долю.

Томаш Біда, Белхатув

Звертаюся до Вас від імені Мама, яка дуже хвора і не може вже писати. Вона розшукує слідів свого брата Миколая Данька, нар. у липні 1927 р. в Ямній Горішній Перемиського повіту. Служив він у сотні «Ластівки», правдоподобно, в чоті «Журавля», рої

«Зимного». Може живе хтось з його друзів по зброї? Дуже прошу повідомити нас.
Марія Кунах, Щецін

Думаю, що кожен, хто втратив своїх найближчих або знайомих, беручи у руки «Наше слово», шукає цю рубрику з думкою і надією, що віднайде в ній прізвища людей, котрі в той бурхливий час загинули безвісти.

Подібно і я слідкую за листами до Українського архіву з надією, що натраплю на якийсь слід про долю мого брата Івана Романика, що народився у 1921 р. в селі Ванькова Лиського повіту. Мій брат, як мені відомо, після вишколу працював у підпільній цивільній мережі. Виконував він, правдоподібно, функцію районного господарчого. З огляду на те, що підпільна праця була дуже законспірована, не знаю, яким користувався він псевдонімом. Брат тісно співпрацював з «Ігорем» – районним провідником ОУН. Після примусового виселення нашої сім'ї на понімецькі землі, брат перейшов в Україну і перебував, ймовірно, на Тернопільщині. Від цього часу не маємо ніякої вістки про його долю. Кружляли непідтверджені чутки, що хтось бачив його пораненого на УБ у Лиську або в Сяноці, і що там його замучили. Дуже прошу про зв'язок зі мною всіх, кому відомо, що сталося з моїм братом.
Йосиф Романик, Перемишль

Хочу подати цінні інформації про трьох членів УПА, про кого я вже писав до Вас, але там не все було підтвержене.

1. Іван Романик пс. «Максим», нар. у Ваньковій Лиського повіту.
2. Стефан Кузик «Орлик», нар. в Середниці Лиського повіту.
3. Володимир Кіт «Ігор», родом з Миколаївщини в Україні.

У 1947 р. вони, у цивільному одязі, дійшли до села Затварниці Лиського повіту. Мали намір перейти через річку Сян, на територію України. Втомлені поклалися спати. Заснув також стійковий і тоді сталася трагедія – всіх постріляло Військо Польське. Не знаю, де їх похоронено. Дуже прошу помістити прізвища цих стрільців у книжці, щоб про їхню смерть дізналися сім'ї, що живуть у Польщі та в Україні.
Антон Біндас, Угерс

Іван Романик, про долю якого питає його брат («НС» № 11/92), був від 1945 р. фінансовим референтом V Району в Надрайоні ОУН «Холодний Яр». Від грудня 1946 р. до кінця лютого 1947 р. перебував він у санітарному пункті «Тараса», в районі Ракової, а опісля перейшов у куш «Скакуна», у склад якого входили прикордонні села Дзвиняч, Воля Романова і Стефкова. У середині червня вся група «Скакуна», внаслідок зради «Вишинського» і «Сміхура», була примушена перейти на територію України. Я з іншою групою залишив цей район на початку липня 1947 р. Ані в Україні, ані дотепер у Польщі я не зустрів когось з групи «Скакуна». Що з ними сталося на сході – не знаю.

Іван Пельльо, Варшава

Мій брат, Тарас Криштанович, нар. 2 лютого 1924 р. у селі Миліїв, біля Вижниці на Буковині в сім'ї православного священника о. Григорія. У 1943 р. він закінчив Українську гімназію в Холмі, а потім працював на лісничівці в селі Пороги Надвірнянського повіту, в Карпатах, де тоді лісничим був наш вуйко Іван Лакуста. Там також Тарас вступив у ряди УПА; на жаль, не знаю у який відділ, ані також, який він мав псевдонім. Тарас – хлопець стрункий, високий, був темним блондином з буйним волоссям та сіро-зеленими очима. Може живе ще хтось з його друзів з УПА, кому відома його дальша доля?

Дарія Бротер, Гамільтон

Шукаю інформацій про моїх братів, що пропали безвісти:

Діонізій Щєбльовський, син Петра і Анни, нар. 22 березня 1921 р. на передмісті Ярослава, дільниця Міштале (сьогодні це вулиця Міштале). Член ОУН. Заарештований польською міліцією, мабуть у 1944 р.

Йосиф Щєбльовський, син Петра і Анни, нар. у серпні 1925 або 1926 р. в Ярославі-Мішталях. Член ОУН. У 1943 р. був учнем 6 або 7 класу Української гімназії в Ярославі. Йосиф, ймовірно, переховувався на передмісті Ярослава в помешканні Дмитра Шаваринського на вул. Dolno-Leżajska. Там був, правдоподібно, заарештований і ув'язнений у Перемишлі. На жаль, сім'ю Шаваринських переселили у Коломию.

Володимир Щєбльовський, Чикаго

Пишу до Вас у справі мого брата Ілька Лишика, нар. 6 серпня 1927 р. в Пашовій Лиського повіту. В 1947 р. вивезли нас на захід. Незважаючи на пошуки, досі не маю жодної вістки про долю брата. Щойно недавно наші знайомі сказали мені, що Український архів збирає інформації про українців, які загинули в УПА або були засуджені на смертну кару. Знаю тільки, що брат Ілько був у сотні «Криляча». Потім попав у полон, судили його в Ряшеві і, правдоподібно, розстріляли в липні або серпні 1947 р. Шукаю всіляких інформацій та свідків останніх днів його життя. Наша мати вже не живе. Це був мій єдиний брат і його доля дуже мені дорога.

Катерина Терезенко, Варблін

Щиро дякуємо Вам за листи і за так добре виконану роботу в справі пана Андрія Кобриня. Це добрий початок. Звертаємось до Вас ще в одній справі. Ось її суть.

Пані Кізлик-Сидір-Трибала Марія Владиславівна, що народилася в 1917 р. у Пшеворську, в 1940 р. вийшла заміж за Івана Омеляна Сидора, нар. у 1917 році в Ярославі. Мешкали вони в селі Коровиця, а згодом у Червінках. Від 1944 р. І. О. Сидір працював у підпіллі під псевдонімом «Смерека». В листопаді 1944 р. Марія Сидір отримала таке повідомлення:

Слава Україні!

В. Почесна Пані! В імені Повітового проводу висилаємо Вам щирі співчуття з приводу смерті Вашого чоловіка, котрий впаав в стійці з рук польських бандитів дня 5.XI.1944 р. о год. 10.15 в Горайці. З ним впаав друг «Лука», пров. Ради пропаганди. Загинуть то що найкращі друзі і за смерть ми помстимо і не забудемо за найкращих друзів.

Героям слава!

Скажіть мені, що робити з речами Вашого чоловіка: шнурок, коц, чоботи, светер?

У 1964 р. у Львові, де мешкала в той час Марія, кагебісти розпитували її про чоловіка Омеляна. У цьому ж році в Ряшеві, функціонери польської безпеки викликали сестру Пані Марія – Ірину, що жила в Польщі, у справі Омеляна Сидора. У розмові з сестрою Пані Ірина підтвердила, що серед трьох мужчин, що

були їй показані для розпізнання, один справді нагадував Омеляна, але вона не підтвердила цього функціонерам польської безпеки, бо вважала, що вони навмисне «підробили» цю людину під Омеляна Сидора. Крім цього, Пані Марія говорить, що в цьому ж році мешканці сіл Коровиця і Червінки розповідали, що Омелян Сидір був засуджений на кару смерті.

«Меморіал» просить Вас посприяти в'ясненню цієї справи.

Роман Василько, Львів

Жертвою терору з боку новоорганізованої тзв. «владзи людowej» впали також українці, мешканці Селиськ у Березівському повіті, а в першу чергу тамтешня молодь. У погоні за нею вєлавилися міліціонери з сусіднього села Вара, на чолі з колишнім партизаном Батальонів Хлопських (ВCh) Вискелем. Одним з перших арештованих у Селиськах на початку осені 1944 р. був мій рідний брат Омелян Бак, років 21, що таки відразу зумів вирватися з їхніх рук. Від цього часу він вже ховався. Потім опинився у сотні «Громенка» під псевдонімами «Прут» і «Свист». В УПА служив він санітарем, а в потребі також перекладачем німецької мови (під час війни «зарахував» 2,5 року примусових робіт у Німеччині, звідкіля утік). Був він веселою вдачі, музично обдарований. Двічі поранений в бою: в 1946 р. в голову і 1947 р. важко в тулуб і ноги, що пережив. Згадує про нього Омелян Плечень у своїх спогадах *9 років у бункері*. Про те, що сталося з братом після вилікування з ран наприкінці 1947 р., інформації там немає. За свідченням Степана Сорочака «Крука», мав він іншими податися на схід, в Україну. Відтоді слід за ним пропав.

Йосиф Бак, Шецін

Від років розшукою слідів долі Миколи Грунтовського, що народився 15 грудня 1923 р. в Бережанах. Це мій друг. Нас разом в'язнили у німецькому таборі Бухенвальді. Напередодні визволу табору нас розділили на два команда. Я думав, що німці вже його замордували. Але після війни ми несподівано зустрілися як партизани. Дуже зраділи ми цій зустрічі, адже ми видержали і вижили.

В УПА Микола служив у розвідці сотні «Бурлаки», потім бачив його часто також в сотні «Ластівки». Його підпільного псевдо-

німу не пам'ятаю. Слід по ньому пропав відтоді, коли влітку 1947 р. перейшов він у Чехословаччину. Зустрічав я потім різних людей, що були у підпіллі, пережили в'язниці й Явожно. Одні говорили, що Микола упав в бою, інші бачили його в 60-ті роки у Гданську на якійсь конференції УСКТ, а ще інші розповідали, що під час акції «Wisła» виконано на ньому смертний вирок без суду. Він тужив за своєю ріднею, яка, мабуть, досі нічого не знає про його долю.

Друг – Стефан

Звертаюся з проханням у справі мого стричного брата Миколая Чебеняка, сина Івана, що народився в Улючі Березівського повіту. Він був стрільцем сотні «Громенка». Пропав безвісти. Питав я про нього Василя Тхіра, що разом з ним служив в одній сотні, але він нічого про нього не міг мені сказати. Може у Ваших документах є якісь вістки, сліди Миколая Чебеняка?

Василь Чебеняк, Ольштин

Звертаюся до Вас з проханням допомогти мені віднайти мого брата Євгена Мигалья, сина Теодора і Марії, нар. у 1920 або 1923 р. в Мошкові Сокальського повіту (після 1944 – Грубешівський). Його відділ УПА був, правдоподібно, розбитий у 1947 р. біля Ряшева під час переходження в Німеччину.

Анна Калужняк (Мигаль), Вроцлав

Посадить калину

Посилаю карту-мапу спогадів. Коли б можна, варто пригадати стежки й доріжки нашим людям і воїнам УПА на схилі їхнього віку. Може хтось заплаче, може дітям покаже, де залишилося і всихає нині його коріння. І ніхто не приїде і не підиле його, хоча б на перекір. Тут на карті синім хрестиком позначене місце, де, правдоподібно, у засідці, влаштованій поляками, загинуло 30 воїнів УПА. Зросити б 30 квітів посохлих, посадити в головах калину, у цілющу пам'ять повернути тих, котрі бажали нам стільки добра і найцінніше – своє життя віддали, щоб ми нині могли пишатися Українською державою.

Вірний син свого Народу – Ілько Лихач, Жапалів

Urodziłem się 13 stycznia 1926 r. w Oleszycach Starych powiat Lubaczów. Mieszkalem tam do wysiedlenia na zachód w 1947 r. 25 maja [1945] szedłem na stację kolejową w Oleszycach. Po drodze zatrzymało mnie Wojsko Polskie i zmusiło, z jeszcze jednym znajomym, do zakopania dwóch partyzantów UPA. Byli oni ubrani w zwyczajne ubrania koloru zielono-szarego. Zakopaliśmy ich w rowach przeciwczołgowych, w pobliżu wioski, około pół kilometra od krzyżówki, po prawej stronie, jak się idzie z miasta Oleszyc. Mój współnik, który pomagał zakopywać zabitych partyzantów, nazywał się Paweł Mozol. Później służył w UPA, prawdopodobnie zginął. Mam nadzieję, że on na ten temat wiedział więcej i przekazał komu należało.

Jan Haluszczak

Біля лісничівки Зарадавка, неподалік присілка Заставні (1 км) та присілка Храпи і громади Зарадава на Ярославщині, загинув у 1946 р. в бою з Військом Польським професор, що навчав вояків УПА, здається, історії. Яке насправді було в нього вчене звання – невідомо, але була це людина освічена і вояцтво дуже

його поважало. Прізвище, псевдонім та докладна дата смерті «професора» мені невідомі. Час затуманює пам'ять. Всі називали його «професором». Напевно був він з України. У лісі, біля цієї лісничівки, містився осідок куреня «Залізняка». Може, хтось ще пам'ятає, ким був «професор»? *Андрій Пискер «Май»*

Звертається до Вас з України Цьокало Михайло Лук'янович, колишній мешканець села Кобильниця Волоська Любачівського повіту. Мені стало відомо, що Ви збираєте матеріали про воїнів УПА, що загинули на території Польщі. Там загинув також мій рідний брат Іван Цьокало син Луки. Передаю деякі дані брата. Нар. 7 жовтня 1925 р., освіта – незакінчена вища, кличка – «Галицький». Загинув наприкінці серпня 1944 р., точної дати не пригадую, під час акції, організованої військами НКВД з допомогою польських комуністичних агентів проти відділів УПА, розташованих у так званому Любачівському лісі. Похоронив його батько в лісі на місці, де зустріла його смерть. Неможливо і небезпечно було перевезти тіло брата у село. Посилаю його фотографію. Якщо вийде з друку ця книжка, я просив би переслати її якимось шляхом мені в Україну.

Михайло Цьокало, Дрогобич

Я недавно довідався, же по виселенню (то був хыбаль червень або початок липня) в Бортнім Горлицького повіту була пляцівка міліції (тепер в тім будинку є православна плебанія). Стерегла її міліція і ОРМО, до котрого належало двох лемків з Бортного і єден українець іменом Гринько, нотабене: замаскований упівський дезертер родом од Перемишля. Тот постерунок заатакувало вночы кількох упівців, здаєся, хотіли здобыти зброю. Атак був кепско приготовлений, просто по-дурному. До приготування міліціантів бандерівці підходили без захованя осторожности, просто під люфи, виміряны в них з ганку пляцівки. На додаток упівці присвічували собі лямпком. Куля попала в груди їх командира (ройового?), який згынув одразу. Тіло полякы завлекли до пивниці. Здаєся, же упівці хтіли одбити тіло свого товариша, бо чатували цілу ніч в кряках, але міліціанты позамыкалися на постерунку і вартували цілу ніч. Над раном партизаны одышли в ліс. На другий день (або третій) полякы того упівця

обдерли з убраня, завлекли до сусідового оборога і підпалили. Там він згорів. Газда, як вернув з заходу, не знав же там, де стояв його оборіг, сут прахы спаленой людини.

Єст в Бортнім наочний свідок, який відів як того вояка палили; мав товди 11 років і добрі пам'ятат. Він чув, же тот упівец був деси од Ярослава, юрист по професії, молодий, пристійний, мундур бив на нім елегантний, білизна чыстенька (зато з него здерли).

Єден з тых бывшых ормовців, Юрко (юж не жыє), твердив, же упівец був застрілений через того дезертера Гринька, і же Гринько тым здобыв собі довір'я в МО і дістав документи, бо не мав нияких. Натоміст другий ормовец, Василь (перекінчык), твердит же застрілив го комендант пляцівкы о назвиску Кузык.

Може дахто ся одозве, може жыют друзі застріленого партизана, котры з ним были? Якбы знати, хто то був, товди можна бы хоц скромний хрест поставити на місци, де його спалено.

Теодор Кузык, Рясів

Пробачте, що так пізно відгребую дещо у своїй пам'яті. На мою думку, є однак справи, на які ніколи не є пізно. Може дехто вже згадував про члена УПА Йосифа Барну, псевдонім «Довбуш», нар. у селі Станькова Ліського повіту. Від кінця 1945 р. аж до дня смерті був він господарчим III куца в V Районі ОУН Надрайону «Холодний Яр». Під час облави, влаштованої УБ у селі Війське Сяницького повіту, «Довбуш» був поцілений чергою з автомату і загинув на місці. Докладної дати його смерті ні місця поховання не знаю.

Про смерть надрайонного господарчого «Чумака» напевно ще ніхто не згадував. Отож десь у середині травня 1947 р., Іван Савка «Сміхур» – зв'язковий провідника V Району ОУН «Ігоря» зрадив криївку, в якій військо вбило районного пропагандиста «Олуда» і двох стрільців. Врятувалися тоді, між іншими, «Вишинський» зі своїм секретарем (псевдоніму не знаю), надрайонний господарчий «Чумак», надр. провідник СБ «Старий», рай. провідник «Ігор», рай. господарчий «Нестор», і кількох інших, чий псевдоніми мені невідомі або їх не пам'ятаю. Всі згадані перейшли у нашу куцову криївку, окрім «Вишинського», котрий саме в цей час у загадкових обставинах пропав. Невдовзі ми вирішили, що

«Старий», «Чумака», «Нестор» і я підемо у Перемищину шукати зв'язку з іншими групами УПА.

Діялося це біля села Монастирець у Ліському повіті.

Коли за нами залишилася Пашова, Станькова, Завадка, Росток, вже на території Перемищини (звичайно, йшли ми вночі, дуже обережно, вважаючи на кожен крок, бо всюди було повно війська), у хвилині, як ми опинилися біля села, почули з протилежного боку: «Stój!» Після нього відразу пролунали постріли. У цей момент «Чумака», що не встиг припасти до землі, досягла черга з кулемета. Ми стрибками відступили з місця засідки. Молодий, а краще, новий місяць дещо освітлював нам поле (дивно, що саме така деталь мені запам'яталася). За нами пішла погоня. На місці, де упав «Чумака», поляки зупинилися. Це й дозволило нам відбігти далі, у безпечніше місце.

Десять років пізніше, після того, як я відбув 9-літнє ув'язнення і опинився в теперішньому місці проживання, випадково зустрів людину, що похвалилася мені (і не тільки мені), які у неї заслуги та медалі за боротьбу з УПА. Говіркий, звичайно, при горілці, співбесідник розповів мені, як це він «ze swoją drużyną» (роєм) у засідці застрілив генерала УПА. Змальовував у деталях те, у що убитий був зодягнений, яка була в нього зброя, документи, а навіть те, як пару кроків від покійного віднайшли вони бляшане відро, в якому було кілька картопель, молодий часник, цибуля й шапка. Епізод з відром якось найміцніше я пов'язав зі смертю «Чумака». Де його похоронено? Поляк, зрозуміло, про це нічого не згадав. Йому та його співдружинникам й на думку не прийшло поховати тіло вбитого упівця.

Згадаю ще «Залізняка» – людину, котра, у моєму розумінні, гідна пошани і пам'яті, про кого, на жаль, не знаходжу згадки у жодному споміні. З «Залізником» (коли перейшов фронт діяв він під псевдонімом «Говерля»), познайомився я на зламі червня-липня 1944 р. Зустрілися ми зовсім випадково. «Залізник» був членом ОУН, відрядженим до праці на західних окраїнах українських земель, у Сяніцький та Ліський повіти (села Ракова, Тирива Волоська і Сільна, Голучків, Семушова, Війське, Залузе, Вільхівці та ін.). Наприкінці липня 1944 р. провідник «Залізник», районна боївка СБ і я залишили згадану територію і після згуртування у Середниці відійшли в Карпати на військовий виш-

кід, організований на Буковому Берді. Тут мій зв'язок з «Залізником» порвався. Після вишколу три сотні з курінним «Реном» перейшли у східні Карпати, один курінь попрямував у ліси Станіславівщини, а другий – у Перемищину. Після того, як ми перейшли польсько-радянський кордон, наш курінь був розпущений у селі Кописно. Я вернувся додому. Був кінець листопада 1944 р. Коли проходив фронт, організаційна мережа порвалася. Одних забрали у Червону Армію, інших арештувало НКВД, ще інші ховалися.

На початку січня 1945 р. знову з'явився у мене «Залізник», тепер уже як «Говерля», і почав будувати наново цивільну мережу. Минув час і він отримав наказ перейти до організаційної праці на іншій території, за Сяном. З собою взяв він мене і ще одного зв'язкового, стрільця «Лева» (Йосиф Воробель). 9 травня 1945 р. зустріло нас у селі Загутинь біля Сянока. Незабаром мене і «Лева» відрядили до праці на «своїй» території: мене, як господарчого у II кущі, а «Лева» – до районної групи спецкур'єрів.

Уже по роках, у в'язниці в Голеньові зустрів я Михайла Федака з Загутиня, зв'язкового «Говерлі». Він розповів мені, що наприкінці 1946 р. без жодного суду, лише наказом надрайонного провідника «Зорича», «Говерля» був розстріляний. Пізніше у цій справі проведено слідство. Виявило воно, що «Говерля» був невинний, а його вбивство було спричинене особистими поррахунками. «Зорича» знали, як деспота; за цю справу засуджено його на смертну кару, яку згодом замінено на працю в небезпечних місцях.

Знаю, що «Залізник» – «Говерля» мав ім'я Микола і був родом, правдоподібно, з Бережан на Тернопільщині. Особливо болісним є те, що людина, котра присвятила своє молоде життя справі, яка дала певні плоди, загинула з тавром зрадника з рук друзів. Може і цей мій фрагмент на щось пригодиться?

Володимир Андрусечко, Хажиню

Хочу Вас повідомити, що в нашому селі Мокре на Сяніччині навесні 1945 р., в бою з Військом Польським, яке примусово виселювало українців і знущалося над людьми, загинув повстанець «Беркут». Повстанець був за річкою Ославою і там досягла його ворожа куля. Увечері тіло «Беркута» друзі перевезли у село

Чашин Лиського повіту і поховали на середині цвинтаря біля церкви.

Хотіла я ще написати, що у сусідньому селі Морохів, також за річкою Ославою, були вбиті два повстанці: «Чайка», коло 40 літ, і «Річка», молодий, гарний, чорнявий хлопець. Не знаю ані їхні прізвища, ані того, звідкіля родом вони були. Два дні вони перебували в хаті поляка Зайонца. Було їх там тоді чотирьох, двох встигло втекти: «Безун» і «Зірка». Тіла «Чайки» і «Річки» військо забрало до Загір'я і згодом закопало десь за плотом біля цвинтаря. *Описала їхня співпрацівниця – «Надія» з Мокроги*

Ви написали, що у Варшаві на цвинтарі хочете поставити пам'ятну таблицю помордованим воїнам УПА. Думаю, що було б краще перевезти їхні тлінні останки на свою землю. Поховати їх там, де вони воювали, а не розкидати їхні кості по чужих землях. Нині кажуть так, а завтра зірвуть таблицю і гайда! Ми маємо докази такої поведінки також після того, що зроблено з радянськими воїнами. Тлінні останки генерала Владислава Сікорського спровадили до Польщі, не залишили його на чужій землі. Тоді чому ми маємо відректися своїх? Де була б наша совість? Чи в нас немає відваги зробити це саме? Поставмо пам'ятник на своїй землі. *Стефан Серкіз, Остапів*

Тепер уже знаю, що факти, про які я Вам написав, знайдуть місце в нашій історії. На жаль, досі опубліковано прізвища лише семи полеглих з мого села Тростяниця. Не перебільшу, коли скажу, що це тільки 1/20 тих моїх односельчан, хто загинув у рядах Української Повстанської Армії. Живуть ще люди, котрі могли б назвати оці не згадані ще прізвища, але не хочуть.

І ще про одне. Десь улітку 1946 р. на повстанський табір у лісі між Тростянцем і Завадкою біля Ропенки наскочило Військо Польське. В нерівному бою загинуло 14 або 17 стрільців. Не відомо, з якого були вони відділу, які мали псевдоніми. Поки є ще в мене сила ходити, постараюся віднайти і впорядкувати їхню могилу. Звертаюся до всіх з проханням: може у когось є більше інформацій про цю подію? *Йосип Голубовський, Скородня*

В нас у Тиряві Волоській вбито двох упівців. Одного німця і другого нашого, родом десь від Перемишля, правдоподібно.

сина священника. Обидва прийшли з Ракової до дівчини на присілок Сидиська. Сталося це у грудні 1946 р. Несподівано, о 9-10 годині ранку, з Мриглодів приїхав на конях загін 10 польських жовнірів і заатакував хату просто з маршу. Українець відбіг на 50 метрів від хати і сам стрілив собі у голову з кріса. Німець тікав чистим полем, понад 1 км, серед граду куль. Лишилося йому тільки кілька метрів до потоку і тоді наздогнала його куля. Їхні тіла, роздягнені до сорочок, лежали на морозі 3 дні. Німцеві ворони викололи очі. Українцеві вбивці так розбили обличчя прикладами рушниць, що голова була плоска. Похоронили їх на новому цвинтарі неподалік церкви. Похоронну Службу Божу відправив польський священник з Тиряви Волоської.

Михайло Зельвак, Мрозув

Я був 15-річним юнаком, однак добре пригадую трагічну історію смерті двох повстанців, яку мешканці нашого села Добра пережили дуже болісно. Сталося це у жовтні 1946 р. В Ровенському лісі (власність села Добра), під ялицями, при потоці сиділи три упівці. На них наскочило Військо Польське, яке з села Мхави привів один зрадник. Коли повстанці здалеку почули крик: *Rece do góry!* Двох з них почало тікати вгору потоком. Однак потік був обставлений військом. Одного повстанця застрілили відразу, другого – 100 метрів далі. Третій відбився від потоку і хоч за ним також пігналися військовики, то все-таки він утік, прострілили йому лише плащ. Добігши до оселі «Роп», яка належала до села Брижава, він розповів, що сталося і в якому місці. У надвечір'я люди з «Ропи» поїхали возом і привезли тіла полеглих повстанців. Коли їх роздягнули, тоді побачили, що, окрім ран від кількох пострілів, від яких вони загинули, їхні тіла були порозривані чергами з автоматів. У них стріляли також тоді, коли вони були вже мертві. З ран від перших пострілів текла кров, пізніші черги лише рвали тіло.

Вночі одні люди робили труни, інші обмивали й переодягали тіла полеглих. У день лежали вони на катафальку, а пізно ввечері завезли їх на цвинтар у Брижаві і поховали у лівому куті від дороги (або від брами цвинтаря) при лівій стіні.

Знаю тільки, що обидва повстанці служили у Польській Жан-дармерії УПА. Один був середнього росту, кремезний, віком біля

30 років і мав псевдонім «Карий». Його батько був на похороні між людьми і гарно співав. Другий, високого росту, стрункий. 20-22 роки, мав псевдонім «Жмія». Третій, який врятувався, це харчовий «Кум». Була це на нашій околиці дуже популярна і цікава людина. Бережу надію, що хтось поповнить подані мною інформації.

Степан Нісевич, Зелена Гора

2 V 1947 r. Patrol 14 pp 9 DP znalazł nad Sanem w rej. m. Żurawica na kopcu poległych banderowców tablicę z napisem „Zdobędziesz Ukrainę lub polegiesz u wrót jej”.

Centralne Archiwum Wojskowe (CAW), 310.09, t. 21, k. 272, Meldunek bojowy 14 pp z 3 V 1947 r.

27 V 1947 r. W czasie marszu przez las 6228A (rej. Dobczy), oddział 7 pp 7 DP patrolujący wioski natrafił na grób dużej wielkości z krzyżem, na którym był umieszczony dużej wielkości Trójzab zrobiony z drutu kolczastego.

CAW, 310.07, t. 44, k. 73, Meldunek bojowy 7 pp z 28 V 1947 r.

15 VII 1947 r. Patrol MO ujął w m. Stubienko pow. Jarosław banderowca, który nie chcąc się oddać do niewoli strzelił sobie w głowę z pistoletu typu „Parabellum”, w wyniku czego po godzinie zmarł.

CAW, 310.09, t. 21, k. 447, Meldunek sytuacyjny WBW Rzeszów z 18 VII 1947 r.

8 VIII 1947 r. w rej. m. Radróż (6272) na wystawioną zasadzkę natknęło się 4 bandytów, 2 z nich zostało rannych. Są to: „Myło” i „Dub” z sotni „Kalinowicza”. Bandyci ci, pomimo odniesionych ran, zdołali zbiec, jednakże z upływu krwi zmarli.

W rej. m. Ścieżki (6220) został postrzelony intendent sotni „Kalinowicza” ps. „Kryłaty”. W/w zdołał zbiec i doszedł do rej. m. Piskory (6228), gdzie zmarł.

5 X 1947 r. w rej. Lasów Sieniawskich (6024b) grupa pod d-twem por. Selwy ostrzelała dwóch bandytów. W rezultacie obaj zostali ranni, lecz pomimo to zdołali dojść do swoich bunkrów. Bandyci po kilku dniach zmarli. Są to: ps. „Wiśniak” i drugi o pseudonimie niustalonym, obaj z sotni „Kalinowicza”.

13 X 1947 r. w rej. m. Ścieżki (6220) został zabity strz. sotni „Kalinowicza” ps. „Franc”.

17 X 1947 r. w rej. m. Lechmany zostali zabici ps. „Swistun”, strzelec sotni „Kalinowicza” i „Swyst” z SB.

22 X 1947 r. na wystawioną zasadzkę w koord. (6228) naszło 2 bandytów. W rezultacie jeden został ranny, który odbiegłszy około 20 metrów podłożył sobie granat pod głowę zabijając się na miejscu. Po rozpoznaniu bandyty, bandyta okazał się członkiem ochrony „Kryma” ps. „Witer”, drugi zdołał zbiec.

CAW, 310.09, t. 23, k. 59-61, Meldunek zwiadowczy nr 073 Sztabu Podgrupy Operacyjnej KBW Lubaczów z 14 i 22 X 1947 r.

По всій Польщі відбувалися торжественні святкування в пам'ять українців, що були замучені та полягли в боях. Багато є ще у лісах могил наших підпільників, про які мало хто знає.

Маю тут на увазі також братську могилу, насипану в 1946 р. на узгір'ї лісу Сухі Ріки біля Затварниці, яка пізніше була розрита Військом Польським. Спочиває у ній 8 стрільців, між ними відомий січовик з Закарпаття, пізніше перший чотовий сотні «Біра», Петро Горбаль «Горбовий», нар. у 1920 р. Загинув він у серпні 1946 р. біля села Насічне у сутичці з польськими прикордонниками. Похований там також Володимир Корняк «Грубий», нар. у 1914 р. в селі Дмитровичі Ярославського повіту, який загинув у квітні 1946 р. в селі Криве над Сяном. У 1975 р. цю могилу відвідав я з сестрою Володимира Корняка Анною Левко зі Львова.

Другу, ще більшу братську могилу, хоронять ліси на околиці Тісної. Спочиває в ній 29 осіб, які загинули у січні 1947 р. Похорону їм ніхто не влаштував. Був це партизанський шпиталь, у якому перебували 23 особи на лікуванні і 6 осіб персоналу. Між ними загинув лікар та його молода дружина «Дора», що походила з села Коровники біля Перемишля.

У ранню весну 1947 р. наша чота сотні «Біра» отримала наказ перепоховати загиблих. На місці виявилось, що зробити це, на жаль, неможливо. Після вибуху, вся кривка провалилася під грубою верствою замерзлої ще землі.

Спочивають там кості наших найближчих. Нашим обов'язком було б поставити у цьому місці хоча б дубовий хрест, посадити калину.

Яків Данчук, Кентшин

Партизанські шпитали

9 I 1946 r. oddział kombinowany 9 Dywizji Piechoty w rej. Ntrebka, Huta, zaskoczył UPA, zabił 32, wziął do niewoli 4, zdobyto 2 kb. Zlikwidowano szpital z 19 rannymi. Straty własne 1 ranny.

CAW, IV.111, t. 606, k. 33, Komunikat Oddziału III Operacyjnego Sztabu Generalnego WP z 10 I 1946 r.

5 V 1946 r. 3 kompania 26 pp w lasach k. Zaleskiej Woli zabiła 11 banderowców, w tym lekarza, zdobyła 1 kb, 1 automat, 1 pistolet, zniszczyła kancelarię, izbę chorych i 2 schrony.

CAW, IV.111, t. 733, k. 11, Szyfrogram nr 12 z maja 1946 r.

Тайне

--^a W uzupełnieniu meldunku sytuacyjnego z dnia 29 I 1947 r. o akcji Grupy Manewrowej nr 4 z 37 K[omendy] O[dcinka] WOP w rejonie [wsi] Kołonicie podaje: Dnia 22 I 1947 r. Grupa Manewrowa nr 4 wzmocniona plutonem 37 KO wyruszyła w rejon m. Kołonicie celem zlikwidowania szpitala banderowskiego. Wiadomości o miejscu rozlokowania szpitala zdobyto od przytrzymanych banderowców w akcjach poprzednich. Po przybyciu na miejsce otoczono bunkier zamykając wszystkie możliwe wyjścia. Banderowcy nie zauważyli żołnierzy WOP, tak że wychodzący jeden z banderowców po drzewo został schwytany bez strzału. Schwytanego wysłano do bunkra, aby namówił swoich współtowarzyszy do poddania się. Znajdujący się w bunkrze banderowcy na propozycję poddania się odpowiedzieli ogniem. Żołnierze zarzucili otwory i okna granatami raniąc i zabijając banderowców. Wszelkie usiłowania przedostania się do wnętrza bunkra zostały udaremnione przez ogień pistoletów maszynowych.

^a Пропущено початковий фрагмент звіту про загальну ситуацію в Рівніському відділі WOP.

Dowódca Grupy Manewrowej postanowił wykurzyć dymem znajdujących się jeszcze przy życiu banderowców. Rozpalony ogień w otworach i oknach przedostał się do nafty znajdującej się wewnątrz bunkra. Powstał pożar, wybuch amunicji, który zniszczył całkowicie bunkier. Znajdujący się w nim wszyscy banderowcy ponieśli śmierć. Według zeznań przytrzymanego 1 banderowca – „Peń”, w szpitalu znajdowali się:

- „Arpad” – lekarz naczelny szpitala
- „Karłyk” – młodszy lekarz
- „Rat” – rejonowy lekarz bandy „Chrina”
- „Magister” – z bandy „Chrina”
- „Hucuł” – d-ca bojówki
- „Mucha” – d-ca bojówki
- „Miernik” – krawiec
- „Zariczny” – magazynier broni bandy „Kryłacza”
- „Żuk” – z bandy „Chrina”
- „Śnieg” – z bojówki „Muchy”
- „Družba” – ochrona szpitala
- „Kawka” –
- „Smetana” –
- „Dora” – sanitariuszka
- „Pszczołka” – sanitariuszka

Broń znajdująca się w bunkrze: 4 kb, 6 pistoletów maszynowych MP, 1 PPSza, 7 pistoletów, 10 granatów, 5 min p[rzeciw]piechotnych. Żywność: 500 kg mąki, 10 kilo masła, 200 kg mięsa. Poza tym medykamenty: przyrządy chirurgiczne, nafta, spirytus, benzyna. Zatrzymanego banderowca Sołtysa Jana pseudo „Peń”¹ przekazano do 34 pp.

CAW, 9 Dywizja Piechoty, V.310.09, t.18, k. 246-247, Meldunek sytuacyjny Rzeszowskiego Oddziału Wojsk Ochrony Pogranicza nr 8 z 31 I 1947 r.

Я народилася у Польщі, в селі Прусик біля Сянока. Зі мною ходила до школи моя приятелька Казимира Присташ. Вчилася во-

¹ Іван Солтис «Пень», стрілець сотні «Бродича», нар. 25.II.1925 р. в Завої Сяницького повіту, був засуджений на смертну кару 22.IV.1947 р. й розстріляний 17.V.1947 р.

на надзвичайно добре, була здібна і талановита, любила поезію, сама писала вірші. Після війни, у 1945 р., ми вступили в УПА, були зв'язковими. У березні 1946 р. я разом з батьками переїхала в Україну, а Казимира пішла в загони УПА. Жити їй залишилося недовго. Влітку, під час польського наступу, вона загинула у підвалі одного з будинків біля Тісної. Казимиру разом з пораненими партизанами оточив польський загін. Вийти і здатися бійці відмовилися. Тоді у підвал кинули гранату. Так загинула моя подруга Казимира «Пчілка». Тепер, коли я слухаю теле- і радіопередачі або читаю газети про ті героїчні часи, в пам'яті виразно постає образ подруги, котра поклала своє життя на вівтар волі України. Хай ця моя згадка буде мов уклін світлій пам'яті про неї. Можливо, що є свідки цих подій, що можуть розповісти більше. Хотілося б, щоб десь був невеликий хрест з її іменем, де можна було б помолитися за неї.

Ярослава Ждиняк, Львів

Ścisłe tajne

--^a W uzupełnieniu meldunku nr 0101 – walka o schron w rej. na zachód od Aksmanic (w lesie koordynat: 0423) – miała przebieg następujący: II/28 pp – ok. godz. 10.00 dnia 11 IV [1947] natrafił na schron, który, jak się okazało, był szpitalem nadrejonu. W szpitalu – szeroko rozbudowanym, mającym kilka wyjść i bardzo dobrze zamaskowanym – była pewna ilość rannych banderowców i personelu lekarskiego. Personel ten bronił się, ostrzeliwując się i odmawiał wezwaniom do poddania się. Dopiero po wielogodzinnej akcji, przed wieczorem, udało się złamać opór przez użycie min i rakiet, którymi zapalone zapasy benzyny wzgl[ędnie] spirytusu spowodowały pożar i wielki wybuch, po którym [nastąpiło] szereg mniejszych wybuchów amunicji. W czasie pożaru schronu pozostali przy życiu bandyci popełnili samobójstwo wzgl. ktoś z personelu dobił rannych. Nikogo nie udało się dostać żywego. Prowadzone dziś rano rozkopanie pogorzelniska i rumowiska – dały wynik następujący: 25 trupów bandytów, z tego tylko 8 nadpalonych, reszta spalona zupełnie nie do poznania; z rozpoznanych ustalono 4 lekarzy, z tego: 1 Niemiec,

^a Пропущено фрагменти документу, які не стосуються знищення шпиталю в Аксманичах.

pseudonim „Marian”², prawdopodobnie naczelny lekarz szpitala nadrejonowego; drugi Ukrainiec „Sopran”; innych pseudonimy narazie nie ustalone. Zdobyto broni 9 sztuk, mianowicie: 4 kb, 2 automaty, 3 pistolety. Prawdopodobnie broń miał tylko personel szpitalny. W szpitalu był duży zapas lekarstw i żywności (według informacji agencyjnych – zapas 6-miesięczny), jak również duża ilość narzędzi chirurgicznych i sprzętu lekarskiego, wszystko to jednak uległo zupełnemu zniszczeniu. Cała akcja przeprowadzona została bez własnych strat.--^a

CAW, 9 Dywizja Piechoty, IV.310.09, t. 56, k. 107, Meldunek bojowy nr 0102 Sztabu 9 DP dla Dowództwa Okręgu Krakowskiego z 12 IV 1947 r.

Звертаюся до Вас з проханням помістити у списку воїнів УПА, що загинули, прізвище магістра Ярослава Солгана. Був він фармацевтом за професією, людиною високої моралі, патріотом і борцем за Україну. Він уродженець бідної і дуже свідомої родини. Ярослав Солган та його двох братів служили у рядах УПА.

Міг Солган, разом з хворими воїнами УПА, загинув неподалік Сянока у партизанському шпиталі. Був він керівником цієї лікарні. У 1947 році поляки скинули на неї бомби. Функціонери УБ, що оточили шпиталь, закликали присутніх у ньому здатися у полон. Магістр Солган знав, що чекає тих, хто попаде в руки убовців. Обрав смерть. Про те, як він загинув, я дізналася вперше з польської ряшівської газети, пізніше від хлопців з УПА. Про оце збомбардування партизанського шпиталю пише також проф. Богдан Загайкевич в книжці *Перемишль – західний бастион України*, яка була видана у 1961 р. в Нью-Йорку–Філадельфії.

Я особисто знала магістра Солгана. Був він працівником в аптеці мого батька. Знала я також його батьків, що мешкали у Перемишлі на вул. Семірадзького. Вони, дуже старенькі, були переслідувані комуністичною адміністрацією Перемишля та Ряшева. Все їм забрано, лишилися вони в старому домі без засобів для

² Інформація неправдива. «Маріян» – Гельмут Краузе – лікар сотні «Криляча», не загинув. У вересні 1947 р. він попав у полон на території Чехословаччини і згодом був засуджений у Ряшеві. Також серед вбитих не було «Сопрана». У знищеному військом шпиталі загинув магістр фармації Ярослав Солган – окружний референт служби здоров'я I Округу ОУН («Богдана» – головна фармацевтка Надрайону «Холодний Яр».

прожитку. Добрі сусіди допомагали їм харчами, бо наші (в тому й мій батько та я) не могли до них наблизитися без врахування репресії з боку УБ чи НКВД, бо і ці їх находили. У розмові, яка трапилася випадково, пані Солган, мати Ярослава, сказала мені, що вона гордиться тим, що її сини згинули за Україну.

Не жили вони довго. Горі від втрати синів (не знаю як загинули брати магістра Солгана) та переслідування, часті обшуки й голодні, прискіпили смерть цих багатирських батьків.

Неонілла Менцінська-Гук, Перемишль

Уже протягом 45 років розшукую Степана Шевчика, псевдонім «Кіт». Степан народився у 1922 р. в Раковій біля Тиряви Волозької, що в повіті Сянік. Закінчив він 6 класів початкової школи. Від осені 1944 р. він був санітарем УПА у санітарних пунктах V Району: насамперед у д-ра «Мелодії», а потім у «Тараса» до червня 1947 р. Під час акції „Wisła” санітарні пункти у селах Ракова і Пашова були деконспіровані. Спричинилася до цього зрада «Вишинського» й «Сміхура». Криївки були знищені військом. Розшуки «Кота» відразу після знищення криївок не принесли позитивного наслідку. Не віднайдено тіл, ані його, ані тих, з ким він перебував. Можливо, хворі упівці, а з ними й санітар «Кіт», попали у полон. V Район у Надрайоні ОУН «Холодний Яр» знаходився в селах і селянських лісах – від Сяну до советського кордону (Семушова, Тирява Волозька, Ропенка, Дзвиняч).

Важливо віднайти мого друга «Кота», а якщо він уже не живе, то чекатиму вістки про те, де він поліг та де похований. Буду дуже вдячний за кожну інформацію. *Іван Пелльо «Тарас», Варшава*

Санітарний пункт УПА розмістився у лісовому масиві на горі Хиб між Аксманичами, Риботичами і Пацлавською Кальварією. Шпиталь обладнано в бункері, поєднаному з системою кількох вихідних тунелів. На горі Хиб стояла колись одна-однісінька хата. За нею, десь біля 20 метрів, шопа і клаптик поля. Власником хати був жид, котрого під час війни розстріляли німці. Після того у хаті поселився бідний український хлопець, що його, з черги, вбили поляки, а хата лишилася покинутою руїною. Перед хатою був глибокий яр, за шопою похиле узгір'я, що поросло лісом. Далі яр і річка. За річкою – село Риботичі. У підніжжі гори стоїть

стара мурована капличка. Побіч каплички нині проходить асфальтована дорога, що веде з Фредрополя через Аксманичі до Пацлавської Кальварії.

Над бункером, в якому містився партизанський шпиталь, стояла шопа. З неї вів кількадесятиметрової довжини тунель. Біля річки був з нього вихід у хати. Можливо, були ще й інші тунелі, поєднані з додатковим бункером, бо неподалік зберігся слід великої ями, що поросла деревиною. На місці хати й шопа осталися залишки фундаментів. Така картина записалася у моїй пам'яті 9 березня 1992 року.

Про трагічні події, які сталися 11 квітня 1947 року, розповідають пані Петрик (нар. у 1921 р., живе в Аксманичах) та Йосип Мельничук (нар. у 1920 р., лікар-стоматолог, живе у Самборі). У шпиталі загинуло 17 осіб, серед них Леся Гайдукевич «Богдана», фармацевтка, та 16 поранених воїнів УПА. Чоловік пані Петрик був лікарем (вже не живе) і часто перебував у бункері-шпиталі, але в цей трагічний день він на короткий час залишив його і прийшов додому. Про шпиталь знали: Йосип Мельничук «Роман» з сотні «Ластівки» («Богдана», що загинула у шпиталі, була його симпатією) та пані Петрик (інколи бувало, заносила вона чоловікові і пораненим харчі).

Як каже «Роман», бункер виявив ворогові вояк УПА Роман Сус «Орел» з села Тисова, що зрадив. У 1962 р. «Роман» приїхав у Слупськ (Польща) на запрошення знайомого поляка. Він розпізнав «Орла», котрий на стенді продавав книжки. Здається, що він також упізнав «Романа», бо коли Йосип Мельничук повернувся в Україну, його арештувало КГБ. Щойно після року, не знайшовши у слідстві свідків, його увільнили. Про знищення шпиталю розповів «Романові» поляк (знайомий його родича), що брав участь у цій акції. Поляки закликали повстанців вийти і здатися. З бункера ніхто не виходив. Тоді польські жовніри підточили бочку з бензином, підпалили її і вкинули у бункер. Лікарня спалахнула. Загинули всі. Потім підїхав бульдозер, всунув на бункер землю, засипаючи трупи. Станули ми на цьому трагічному місці після 45-ти років. Схилили ми голови перед жертвами насильства – воїнами УПА, що десь тут у землі, яка поросла лісом, спочивають. Проговорили ми молитву. Й досі ніхто над ними не насипав могили. Поставлено лише символічний березовий хрест.

Михайло Козак, Перемишль

У 13 томі *Літопису Української Повстанської Армії*, виданому в Торонті у 1986 р., я знайшла таку інформацію про трагедію санітарного пункту І-го Району в Надрайоні «Холодний Яр», яка сталася 11 квітня 1947 р. у Вугницькому лісі, біля сіл Брилиниці і Берендьовичі Перемиського повіту:

Присутні в кривці санітарна обслуга і поранені в безвихідній ситуації самі пострілялися. Пробирав прорватися виходом сан. «Кіт», одначе загинув від ворожих куль. Кривка була добре оточена і обставлена. Гранатами і ракетами, киданими через отвір вентилятора, кривку запалено, а опісля відкопано. Загинули геройською смертю: магістр «Дар», фармацевтка «Богдана», санітар «Кіт», поранені (перебуваючі на лікуванні) зв'язковий «Кучер» – поранений 3.X.1946 під час бою в с. Завадка, стр. «Качур» – хворий на легені ТВС, стрільці «Шпак» і «Підкова» – поранені 15.III.1947 в с. Макова, усі з вд. 94а [«Бурлаки» – ред.], поранені 4.III.1947 в Брацлавському бою – стрільці вд. 96а [«Крилуча» – ред.] «Август» і спецкур'єр «Чуйко», поранений 15.II.1947 внаслідок непорозуміння із зв'язковим пвд. 511 «Хитрим».

Прагну повідомити Вас, що санітар «Кіт» – це мій рідний брат Степан Шевчик, нар. 15 серпня 1920 р. у селі Ракова Сяницького повіту. Нас вивезли на західні землі, а про нього до сьогодні нічого не було відомо. Може хтось знає, де його могила?

Ольга Хахула, Словенсько

10 III 1947 г. Komenda Powiatowa MO w Sanoku przeprowadziła akcję w m. Makowa. Zdobyto 2 schrony. W jednym z nich zabito 1 banderowca, w drugim zaś znajdował się magazyn żywności i szpital, w którym przebywało 12 bandytów. W czasie walki schron został podpalony. Zginęli w nim wszyscy banderowcy.

9 IV 1947 г. Grupa Operacyjna 28 pp przeprowadziła akcję w m. Mielnów (11 km na płd.-wsch. od Przemyśla) przeciwko UPA. Wykryto schron (szpital), w którym znajdowało się 25 rannych banderowców, w tym 4 lekarzy. Wszystkich zabito bądź spalono razem ze schronem.

CAW, IV.111, t. 611, k. 199-200, 288, Komunikaty Oddziału III Operacyjnego Sztabu Generalnego WP.

Командири

Історія визвольної борні українського народу багата іменами самородних, талановитих командирів – великих та малих людських з'єднань. Вписані вони – оспівані й призабуті – також у короткий і драматичний час Української Повстанської Армії. Майже всі вони загинули в бою або на в'язничній шибениці. Що знаємо про їх життя, про їхню смерть?

Про більшість з них зможемо написати лише пару слів. Про декотрих залишилися у пам'яті тільки псевдоніми і дати їхньої смерті. Не знаємо їхніх прізвищ, місць народження. Не дуже дбаємо про те, щоб віднайти і належно вшанувати призабуті, безіменні могили, в яких вони спочили.

Дуже дякую за листа, якого отримав я в серпні ц.р. Інформації про обставини смерті сотенного «Бриля» я передав до Львова пану Володимирі Середі. Він передав їх редакції «Віче». На цю статтю відгукнулася сім'я «Бриля». Виявилось, що він народився у місті Яворові, що на Львівщині. Називався Ярослав Гамола. Батьки і знайомі знали, що був він командиром сотні, яка перейшла до Польщі. Того що далі з ним сталося, там уже однак ніхто не знав. Щойно тепер довідалися про місце, час і обставини смерті «Бриля». Пан Середя говорив мені у Львові (на хіротонії владики Юліяна Гбура), що братство УПА хоче поставити йому пам'ятник в Яворові. На основі отриманих зі Львова даних можна буде поповнити листок полеглого сотенного «Бриля».

Андрій Ожеховський, Лельково

Я хотів би згадати про «Бриля» – командира сотні. Його відділ був дуже оперативний. У 1946 р. прийшов він зі сходу і за згодою курінного «Залізняка» діяв на Ярославщині уздовж Сяну. Навесні 1947 р., біля села Цетуля, сотня «Бриля» вступила у бій з Військом Польським. У бою загинули: «Бриль», бунчужний сотні і двох стрільців. Уночі їхні тіла поховали на цвинтарі в Молодичі. Над могилою зібралася вся сотня. Вояки

прощали свого командира, всі плакали, мов діти за батьком. Після смерті «Бриля» командування сотнею перебрав чотовий «Сагайдачний». Знаю, що перейшов він потім щасливо на Захід. Якщо він живе, може відгукнеться і подасть більше інформацій про сотенного «Бриля».

Іван Колега, Остаєво

Треба звернутися до людей з закликом у справі могили полеглого сотника «Балая» і двох членів його охорони – бунчужного «Скали» і жандарма «Орла». Могила знаходилася біля табору, де 21 квітня 1946 року відбувся завзятий бій, про який по селах співали таку пісню:

*Було це у весняну пору,
на 21-го числа.
Вороги обступили це місце,
де стала по трудах чота.*

Місце, де містився табір і могила, найскоріше можуть вказати ті, що були в Щєбивовкському куші.

Михайло Палюшко, Ружанець

Хочу повідомити, що сотенний «Криlach» загинув 26 червня 1947 р. в бою з Військом Польським між селами Тростянець і Завадка Перемиського повіту, на присілку Борсуківці. Разом з ним був убитий ройовий «Грaб» з сотні «Бурлаки». Похоронені їх там, де вони загинули. «Грaб» народився у 1922 році в Тростянці.

н/н, Члухів

З надією, що Український архів буде зберігати для майбуття документи з часів визвольних змагань на західних українських землях у 1944-1948 роках, хочу доповнити інформації про долю тих людей, про кого може ніхто вже не зможе розповісти, бо час так швидко замазує сліди. Хочу згадати про останні дні життя Василя Шишканиця «Біра» – командира сотні УПА в курені «Рена». Командир «Біра» народився у 1921 р. в місцевості Лавочів Стрийського повіту. В 1938 р. брав він участь у боях на Карпатській Україні. Влітку 1946 р., після реорганізації сотні «Бурого», хорунжий «Біра» був назначений командиром цієї сотні, яка діяла в так званому «трикутнику», на околиці місцевостей Балигород-Затварниця.

У липні 1947 р. разом з сотнею «Хріна», незважаючи на сильний вогонь з боку «червоних» пограничників, ми перейшли на околицю села Сянки у підрадянській Україні, в лісі Боринського району. В цих лісах, за селом Завадка, сотня отаборилася на зиму. 28 лютого 1948 р. облава червонопагонників налетіла на табір. У нерівному бою загинув командир сотні «Біра», політвиховник сотні «Тарас» і дванадцять стрільців. Їхні тіла вивезли в район Бориня і там їх поховали у спільній могилі. Так згасло, за волю України, життя молодого патріота, командира сотні – «Біра».

Яків Данчук, Кентшин

У «Нашому слові» в рубриці Українського архіву поміщено записку про командира сотні УПА «Вовки – III», псевдонім «Давид». Був це Степан Приступа (в газеті подано неправильно – Семен), нар. у 1913 р. в Тудорковичах, син Михайла і Марії. Були вони моїми сусідами, через третю хату.

Степан походив з бідної родини. У міжвоєнний час його батько виїхав до Аргентини і вже ніколи звідтіля не повернувся; мама померла у 1940 р. Були в нього брат Гіларій і сестра Анна. Перед II світовою війною служив він у кавалерії Війська Польського в Жовкві. Брат Гіларій оженився в холмському селі Малоніжі біля Тишівцець. У 1944 р. він разом з двійкою дітей, дружиною та її батьками був замордований польським підпіллям. Степан у 1940 р. поїхав у Німеччину на роботу. В 1942 р. повернувся і вступив в українську поліцію; служив на Підляшші. З поліції він дезертирував і перейшов в УПА. Загинув у червні 1947 р. в селі Шихтори. Захоплений облавою КВВ, відстрілювався; поранений, згорів у палаючій stodолі. Його сестра розповідала мені, що лежав він обличчям до землі. В кишені на грудях мав фотографії дружини і дочки, а також їхню адресу. КВВ заарештувало дружину і ув'язнило в концентраційному таборі у Явожні.

Андрій Комарчевський, Ідацьк

Посилаю для Архіву пісню про командира «Ягоду»-«Черника», що у 1942-1945 роках, спочатку як чотовий, а опісля курінний, боровся в обороні українського населення, зокрема Холмщини. Загинув він у 1945 р. в Жнятині Грубешівського повіту. Похований у селі Гільче.

...Бадьоро і весело, вкриті славою, легендою і вдячністю народу, вертаються повстанці командира «Ягоди»-«Черника» на свої постой і співають із глибини душі:

*По Холмщині, понад тихим Бугом,
де чайка об воду черкає крилом,
там пісня лунає про «Ягоду» – Друга,
там слава про нього літає орлом.*

*Його пам'ятає Посадів і Наброж,
Діброва, Черничин і Мірче й Крилів,
його пам'ятає Махнівок і Варяж,
він всюди нещадно громить ворогів.*

*Лети наша, наша пісне, по всій Україні,
в зелених Карпатах, донецьких степах.
До бою правого, до бою ставаймо,
бо помсти жадають повстанські серця.*

*Про «Ягоду» пісню заспіваємо,
про «Ягоду», батька, героя, бійця.*

Цю пісню співали не лише воїни УПА курінного «Ягоди», але вся Холмщина. Він донині живе в пам'яті українців Холмщини, тут і в Україні.

Микола Кухарчук, Борки

22 грудня 1944 р. на хуторах Кузьмин¹ біля Грубешева, у лісі і під лісом відбувся бій відділу УПА з більшовиками. У цьому бою впало убитими 18 більшовиків (між ними один майор, один лейтенант, один молодший лейтенант, кількох підстаршин і рядовики) з гарнізону НКВД у Грубешеві.

У цьому бою загинув також командир відділу УПА «Карпо» – Павло Пилипчук, нар. у 1915 р. в Кристинополі Сокальського повіту². Він закінчив народну школу. В зимі 1943/44 рр. прибув на Холмщину боротися проти польсько-німецького терору. Брав він участь у всіх боях на Холмщині. Любила його стрільці й населення.

¹ У документах АУОР подано, що бій відбувся на хуторі Кузьмин.

² У документах АУОР подано, що «Карпо» народився у 1914 р. в селі Новий Двір Сокальського повіту. Див. с. 169.

З ним згинув також кулеметник «Жоржик» – Степан Телімон³, нар. 10.ІІІ.1925 р. у селі Богородиця, випускник торговельної школи в Грубешеві, учень ІІІ-го курсу Вчительської семінарії в Грубешеві. Навесні 1944 р він покинув школу і пішов в ряди УПА.

Стр. «Лопух» зі села Пересоловичі⁴ Грубешівського повіту помер від ран, які йому завдано у цьому бою. Був учнем торговельної школи в Грубешеві. Вступив в УПА навесні 1944 р.

Морозний ранок зустрів нас на холмських хуторах Кузьмин біля Грубешева. Відділ командира «Карпа» розквартирувався по хатах. Одні стрільці спали, інші чистили зброю, голилися, підготовлялися на празник у селі Богородиці. Сьогодні 22 грудня – день святої Анни⁵. У хатах варили сніданок для повстанського війська. Командири і стрільці приходили і виходили з хат. Вартіві ходили в лісі і біля лісу та гледіли, чи не видно де ворога. Ліс проліг від хуторів до шосе Сокаль – Грубешів аж під села Модринець і Масломичі. За хуторами, на схід, за лугами і річкою тягнулись хутори і село Шиховичі, а на північ – село Тихобуж.

Військо гуторило між собою і з селянами. Про фронт на Вислі, про жорстоке насильне виселення Холмщини, що його проводили окупанти, забуваючи про людяність, більшовицьким методом. Стрільці ще більше озлоблювалися на більшовиків та на їхніх польських прихвоснів, які «вірою і правдою» служили червоному москальському цареві Йосифові Вісаріоновичеві Сталінові.

Снідати ще не просили. Стрільці були голодні, а щоб не надокучило чекати, то співали пісні і колядували:

*А в Берліні, а в Берліні
весело живеться.
Небо і земля, небо і земля
від гуку трясеться.*

³ Так в оригіналі. У документах АУОР подано: *Степан Телімон «Жорж»*. Див. с. 170.

⁴ У документах АУОР подано, що «Лопух» називався Іван Мазурок, нар. 13 лютого 1925 р. в селі Гдешин Грубешівського повіту. Див. с. 170.

⁵ Йдеться про свято Непорочного Зачаття Пречистої Богородиці св. Анною.

*Англійці літають,
бомби скидають,
доми розвалюють,
з землею мішають,
чудо, чудо витворяють!*

*А в Москві червоній, а в Москві червоній,
Сталін зажурився,
що його наступ, що його наступ
на Вислі спинився.*

*До Рузвельта пише,
що він ледве дише.
Другий фронт давайте,
скоро поспішайте,
мені згинуту не дайте.*

*Черчіль і Рузвельт, Черчіль і Рузвельт
тоє добре знають.
Сталіну на поміч, Сталіну на поміч
нічого не посилають.*

*Хай Сталін чекає,
помалу конає,
вони теє чують
та все конферують,
нові мапи все малюють.*

*Польські бяли когут, польські бяли когут,
щось тонко співає,
отця Сталіна, отця Сталіна
дуже величає.*

*Хоць Польска червона,
аби била она!
бо гонор поляка,
жеч не биле яка,
затаньчими краковяка.*

*А на Україні, а на Україні
повстання падає.*

*УПА відважно, УПА відважно
у бій виступає.*

*Бо кремлівські кати
не дають повстати.
Не журіться люди
якось воно буде,
Україна вільна буде.*

Ледь скінчили колядку і радилися що ще заспівати, як у хату вбіг стрілець і крикнув: «Алярм! Більшовики!» Всі зірвалися з місць, вхопили свою зброю, одяг і миттю подалися у ліс. Господарі забрали дітей і побігли в бік села Тихобужа. На східно-північному краї лісу затарахкотів кулемет. То ройовий командир «Приблуда» (Михайло Ковальчук з Мірча) почаствував кулеметним вогнем енкаведистів, що саме приїхали з Грубешева. Привів їх Щур з Тереміня. Кількох енкаведистів і зрадник Щур впали на замерзлу землю і вже не встали.

Наше військо відступило до лісу. Тут командир «Карпо» подав план оборони. Розподілив свій відділ на частини і почав наступ.

Тим часом більшовики били по лісі з важкого міномета. Запалили хутори. Вбили 90-річного старця Павла Матисюка, що порався у стодолі, та 55-річного господаря Романа Трачука, котрий випускав коні і корови з палаючої стайні.

Бій ішов весь день. Військо УПА, хоча значно менш чисельне, ніж більшовицьке, тримало ініціативу у бойових діях. Било ворога на кожному кроці. Більшовики кілька разів утікали аж під Модринець і звідтіля благаали допомоги з Грубешева.

Прибуло ще кілька авт з польсько-більшовицькою «штурмувкою» та енкаведистами. Наше військо не відступало, і надалі чекало на ворога. Якийсь дух завзяття ширяв у повстанському відділі. Ліс шумів, сонце світило. Мільйони сніжних іскор блищали на деревах і на білому килимі, що лежав під ногами стрільців. Жаль було тільки, що на початку бою впав стрілець – «Жоржик», красунчик, який покинув школу, щоб рятувати Холмщину від німецько-польського, а потім більшовицького терору.

Сонце було з полудня, коли більшовики, тепер уже підкріплені, знову підійшли. Хотіли витіснити наше військо з лісу, але наші

стрільці привітали їх таким ураганим вогнем, що більшовики та їхні польські лакеї почали панічно тікати. За ними побіг стрілець «Лопух». Ворожа куля прострілила його молоді груди. Друзі занесли його у безпечне місце, оставили там під опікою санітара, а самі пішли у дальший бій.

Бій був затяжний, бо більшовикам усе й усе йшла підмога, авта гули-гули. У Шиховичах також хтось стріляв. Більшовики за всяку ціну хотіли оточити наш відділ і ліквідувати його.

Командир «Карпо» – веселий, життєрадісний, стрункий, середнього росту, чорнявий, років 29, у советському уніформі – перший ішов у бій, хоча стрільці просили його, щоб був обережний. Він однак своєю безстрашною поведінкою все підтримував бойовий дух повстанців.

Вечоріло. Сонце червоніло десь над Модрином і скликало холодні проміння на нічний спочинок. Більшовики тікали з лісу в поле й на луки в бік Шиховицьких хуторів. Хуторяни, стривожені цілоденним боєм і пожежами, тікали у село і чекали кінця бою. Коні іржали, корови ревіли, все голодне, все залякане.

Наш відділ вибіг на край лісу. Кулеметники сіяли смертельним вогнем по ворогові, що тікав. Наше військо, хоча втомлене і голодне, раділо, що відомстило смерть і рани своїх друзів.

Командир «Карпо» також вибіг з лісу та з пісню *За Україну, за її волю, за честь, за славу, за Народ!* скомандував, – *Вперед!* Стрільці вибігли за ним. Друг «Граб» гукнув до командира «Карпа»: *Лягай!* Більшовики засіли у прибережних кущах. Командир однак на це не зважав. Біг далі, а стрільці за ним. Ворог утік. Раптом – постріл з далекої відстані і командир «Карпо» впав обличчям до землі. Негайно до нього підскочили стрільці з «Грабом». Побачили, що з грудей командира тече кров і червоніє білий сніг.

Командир помирав. Більшовицький снайпер поцілів його у груди і завдав смертельну рану. *Друзі, – тихо прошепотів командир, – я вмираю! Ви боріться до останку з наїзниками. Не складайте зброї, аж поки виборете Самостійну Україну! Передайте останній мій привіт командирів «Ягоді» і всім Дружам... Прощайте, Друзі!.. Дякую Вам за всі труди... Слава Україні!.. Прощайте!*

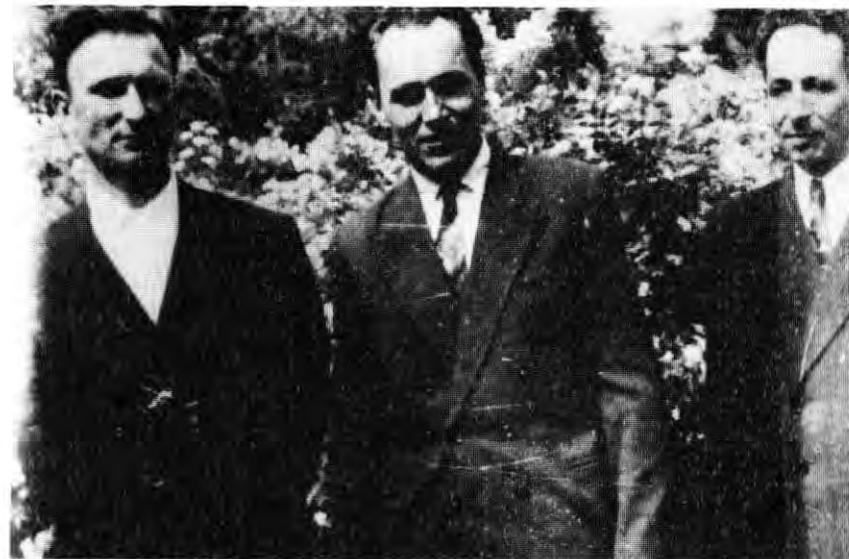
Його очі вкрилися імлою. Зимове сонце останніми променями цілувало молоде лице героя Холмщини, що перший прилетів орлом громити польсько-німецьких бандитів, котрі пожежами і кров'ю залили Холмську землю. Посходилися друзі і зі сльозами на очах прощали свого Командира. Взяли на рамена двох убитих і двох поранених друзів та пішли лісами на південь. На світанні прийшли у перше галицьке село. Надвечір'ям поховали друзів у чорній галицькій землі, а самі пішли далі боротися за волю України.

Богдан Гучава

Archiwum Państwowe w Rzeszowie, Zespół WUSW, 162, k. 36-39.

Дані про смерть і місце поховання сотенного Василя Краля «Чавса», передані в Архів в останньому моєму листі, не були точні. Тепер їх виправляю. Василь, після виходу з в'язниці, працював касиром у ППР-і в Білому Борі. Після року одружився з вдовою, що мала двоє малих синів. Потім працював у Дзержиньові у фабриці «Діора». Пережив два інфаркти, хворів туберкульозом легенів, помер 26 вересня 1976 р. Був для жінки чоловіком від Бога.

Григорій Притула, Голіно

Василь Краль «Чавс» (усередині) з друзями після виходу з в'язниці. Знімок передав Михайло Зельонка (Слупськ).

Де спочиваєш, друже «Вітре»?

Посилаю листок полеглого Володимира Неговича «Вітра» і знімок, на якому є вся його сім'я, а він сам сидить внизу в білій камізельці. Влодзьо народився у 1927 р. в Стрию, в сім'ї Андрія і Стефанії з дому Сушків. В УПА був він командиром чоти в сотні «Хріна». Загинув у 1946 р. під час замінування мосту на околиці Сянока. Докладної дати його смерті не знаю, бо я тоді сиділа в тюрмі.

Смерть Влодзя я важко пережила. Він, у моїх очах, був найвартіснішим з усієї сім'ї. Під час його служби в УПА, ми, з моєю сестрою Іриною, незважаючи на небезпеку, відносно часто з ним зустрічалися, коли тільки була для цього змога.

Ще в хаті, коли мешкали у Львові, Влодзьо хворів на серце. У лісі дійшов ще скорбут, так що з ясен у нього йшла кров. Це від нестачі вітамінів, бо яке ж там у них було харчування. Таке ж тверде партизанське життя. Не раз у зимі спали вони в лісі на снігу. Якщо й запалили вогонь, то лише трішки ззовні погрілися і втомлені засинали. Так саме одного разу Влодзьові нога до снігу примерзла і відтоді лишилася рана, яка ніколи не загоїлася.

Чимало подібних так болісних справ було, що як їх згадуєш, то серце стискається. А коли я тут про це розповідала, нікого воно й не цікавило: «Був при УПА і загинув!» – от і все. Багато сумних думок виринає, та я не в силі цього описати.

Ми, щоб хлопців у лісі чимось розвеселити, написали от такі собі вірші для трьох хлопців. У пам'яті залишилася мені тільки середня частина, ця присвячена Влодзеві – «Вітрові».

*Іде сотня з села шнурком,
люються Пайзі сльози цюрком.
«Вітер» пісеньку співає,
чи він Пайзу ще згадає?*

*Але «Вітер» «Вітром» буде,
то вже знають старі люде.
Тут повіє, там полине,
тут розлюбить, там покине.
Хоч він сфінксом є для нас,
здемаскує його час!*

Якраз дві сотні квартирували у лісі неподалік Тарнави, коли дівчата зі зв'язку принесли пошту, а також оці наші вірші. Один з друзів станув на пеньок і почав їх читати. Всі хлопці клалися від сміху. Ось і так ми досягнули задуману ціль.

Пишу собі на полегшу, бо лист розбудив те, що давно заколисала я в серці.

Ярослава Брехун

Звертаюся з проханням допомогти мені віднайти друзів, що врятувалися від загибелі, живуть ще десь, і могли б допомогти встановити місце похоронення членів спецбоївки сотні «Хріна», яку очолював командир «Вітер». Діяла вона на околиці Сянока. Її завданням було відвернути увагу Війська Польського, яке вело акції проти наших відділів далеко в горах. У групі було дев'ять осіб: сім з сотні «Хріна» і дві з куца. У трагічний день, 8 вересня 1946 р., на хуторі в Сянічку, що біля Сянока, четверо з них стояло у хаті, п'ятеро – закладали міну під залізничну колію. З невідомих причин міна вибухнула; розірвалися також гранати, які мав кожен стрілець. Під час такого сильного спалаху їхні тіла порозкидало далеко від місця, де вони перебували. Тому, правдоподібно, двох з них не віднайшли. Загинули трагічно п'ять моїх друзів: чотовий «Вітер» і стрільці «Лемкус», «Сливка», «Чорний» (псевдоніму п'ятого, що був стрільцем куца, не пам'ятаю). «Сливка» був моїм братом. Коли на місце спалаху прибігли ті, що стояли у хаті, тоді «Лемкус» (розірваний напів) віддав останній подих. Натомість не знайшли тіла мого брата. Не залишилося й сліду по ньому; осталася тільки зброя, яку забрали з собою.

Прошу про зв'язок тих друзів, що врятувалися, а також усіх, хто знає про місце похоронення тих хлопців «Вітра», що полягли трагічно. Вшануймо місце спочинку їхніх тлінних останків.

Омелян Демун, Оструда

«Роберт»

Шукаю інформацій про Степана Ярошевича, сина Миколи, що народився 8 серпня 1922 р. в Перекопані біля Перемишля. Підпільний псевдонім – «Роберт». На початку березня 1946 або 1947 р. загинув він, ймовірно, в бою десь біля Криниці. Більше даних про нього немає.

М. М. Борсук, Львів

Перечитуючи «Наше слово», я слідкую за документами Архіву і шукаю вісток про трагічну смерть двох вояків УПА. Тому, що досі я їх не знайшла – пишу. Пишу те, що чула про них від людей. Отож у 1945-1948 роках на Лемківщині в селах Крампна, Святкова Мала і Святкова Велика, що в колишньому Ясельському повіті, перебувала якась (невідомо мені яка) група УПА. В минулому році я довідалася, що десь у 1947 р. до Святкової приїхало військо КВВ. В одній з хат перебували двоє членів УПА, хлопець і дівчина. Коли побачили вони військо, а може хтось їх остеріг, почали тікати. Хлопець утік би, але дівчина (а може дружина?), почала волати: «Не лишай мене саму!» Тоді він повернувся. Застрілив дівчину, а пізніше себе. Не дав узяти себе живим. Поховали їх у Святковій коло мосту. Може хтось з того села, а напевно живуть ще свідки, докладніше опише цю подію та скаже про місце, де спочивають їхні тлінні останки. Може довідаємося, хто вони були. А може їхні імена та прізвища пам'ятають ті з УПА, що перебували у цих сторонах?

Софія Варіан, Дешиця

Улітку минулого року Ви писали про члена УПА, псевдонім «Роберт», і просили ближчих даних про нього. Я написав до знайомих і дещо довідався.

Стефан Ярошевич «Роберт» – це мій сусід з Перекопаного (тепер передмістя Перемишля). Я знав його з дитинства. Він

старший від мене на шість років. Востаннє я бачив його в грудні 1946 р. Прийшов він до моєї хати ще з трьома друзями. Один з них був високий блондин в окулярах, псевдонім «Мирон». «Мирон» розповідав, як наприкрило йому сидіти у тихому лісі й одного разу, взявши коротку зброю, пішов він до Перемишля. Походив по місті, заглянув до гімназії, учнем якої був колись. Псевдоніму другого з друзів Стефана не пам'ятаю.

Говорили, що в цей час «Роберта» назначили районним провідником десь на Лемківщині (докладно не знаю). Наприкінці лютого або на початку березня 1947 р., переходячи у другу місцевість, він попав у засідку і загинув. Дату цю пам'ятаю тому, що коли у травні 1947 р. я перебував у Кракові, написав я про цю подію повідомлення, яке послав в Україну до його рідні. Лист відніс на пошту і коли повернувся на приходство греко-католицької церкви на вул. Вісьльній, попав я там у «котел», влаштований УБ. Згодом, разом з краківською групою, опинився я в польському концентраційному таборі в Явожні.

Цей поляк, що застрілив «Роберта», живе в селі Станиславчик. Хто ж однак до нього підійде, щоб розпитати про подробиці? Те, що саме він убив Стефана Ярошевича – факт, бо опісля, як службовець прикордонних військ, він носив зброю «Роберта», півкрісівку. Люди зі Станиславчика пізнали, що це зброя «Роберта», і спитали: „Skąd to masz?” А він: „Zastrzeliłem banderowca”.

У «Роберта» була наречена, що у в'язниці сиділа з моєю сестрою і мала документи на прізвище Ольга Мороз¹. При ній однак знайшли ще два документи. Того, котрий з них був вірогідний, моя сестра не знає. Цю дівчину звільнив з в'язниці слідчий суддя Чарни. Всі дивувалися тому, що випущено її на волю. Вона відразу пішла знову до партизанів. «Роберт» мав ще в УПА рідного брата Ярослава Ярошевича, псевдонім «Корній». Помер кілька років тому у Львові.

Володимир Пайташ, Перемишль

¹ Інформація помилкова. Наречена «Роберта» загинула разом з ним у Святковій. Прізвищем Ірина Мороз користувалася Теофіля Федорів, дружина референта Служби Безпеки ОУН у Польщі Петра Федоріва «Дальничка». 14 листопада 1949 р. Військовий районний суд у Варшаві засудив її на 10 років ув'язнення.

Пишу до вас...

Дякуєте за передані Вам «Листки полеглих», які я заповнив, і заохочуєте мене до дальшої праці. Минуло однак стільки літ, пам'ять уже не та, підводить. Все ж таки прошу прислати нові листки. Може ще зможу їх заповнити. З нашого села в рядах УПА загинуло понад 40 хлопців. Усіх я знав особисто, з декотрими розділяв долю і недолю тих часів, брав участь у боях. Мене також заарештували і тортурували. Добрий Бог дав, що дожив я часу, коли страх подолано. *Володимир Ключковський, Поляни*

Дуже приємно мені з Вами листується. Якось радісніше мені стало. В нашій стороні таких, що полягли, набагато більше. Пригадую собі, що ось тут, де живу, в мене був сусід, старенький батько, виселений з Дикова Любачівського повіту на Мазури до Позезджа. Він, зі слъозами на очах, мені говорив: «І я мав сина в УПА – не вернувся».

Сусід помер у 1955 р. і немає кому про його сина згадати, тільки в моїй пам'яті він залишився. Старенький жодної дати не подав. Повторював лишень: *Мій Андрій...* Був це Андрій Чмалюх, син Дмитра і Розалії, міг загинути в 1947 р. у Дикові. Більше про нього нічого не знаю. *Андрій Козій, Позездже*

Невідомо мені, чи Українському архівові потрібне те, що я напишу, бо може про це вже дехто написав. Але теж думаю: а може саме ніхто цього не зробив, тоді жаль, коли б згадка про минулий час та людей, що в ньому жили, гинули, пропала. Тому й пишу.

Десь перед жнивими 1946 р. в сутичці з Військом Польським у місцевості Розкопки Синявської гміни на Ярославщині загинув стрілець сотні «Крука» Іван Хруник псевдонім «Богун», що народився в Ляшках у 1922, може 1923 році, син Онишка і Анни з дому Копер.

Перед Великоднем 1946 р. з Ришкової Волі до Загород, приїмка села Корениця, приїхало Військо Польське і підпалило стодолу, в якій загинув Маріян Борович, нар. в Ярославі на Мішталях. Його молодший брат був засуджений на смертну кару і страчений у Варшаві.

У 1945 р. перед жнивими до села прийшло військо. Було це в неділю. Після Служби Божої військовий старшина закликав людей, щоб ішли вони до школи на мітинг. Декотрі пішли. За столом сидів старшина, з боку – його охоронці. Казали, що один вояк «бавився» автоматом і почав стріляти. Загинули тоді: Федько Цируль, син Івана, кавалер, нар., мабуть, у 1918 р., і Стефанія Сорока, дочка Юрка і Катерини з дому Ілечко, нар. у 1924 р. Поранену Марію Гардибалу з дому Пік, літню жінку, відвезли у шпиталь і там її вилікували.

Вночі з 13 на 14 січня 1946 р. на краю Ляшок, у дорозі з Лазів до Бобрівки, був тяжко поранений Іван Пирч, молодий хлопець з Лазів. Мав це бути, нібито, командир боївки, псевдонім «Лис».

У грудні 1946 р. були поховані: комендант міліції в Ляшках та якийсь дезертир з УПА – «Сірко», що, правдоподібно, називався Сирітка і був з села Бігалі. Він саме повів міліцію в ліс до якихось бункерів, де пришельців привітали вогнем.

У Лазареву суботу в 1945 р. у Ляшках, коло 19 години, я щось робив у сінях. Раптом вбігла молода жінка Вероніка Середа, з дому Гальва (полька, заміжня за українцем). Вона, крикнучи, – «Тікайте, куди хто може», – побігла до своєї хати. Її родичі мешкали близько районного будинку, який побудовано за більшовиків, а після війни у ньому розмістилася міліція. Там саме і було місце катування українського народу. Мама «сховалася» у стодолі сусіда, а я з братом втекли у поле і просиділи там всю ніч. Вранці ми довідалися, що біля району застрілили старого Храпу, Макара, Миколу Турка, Дмитра Шабляна і обоє Хомічів з Бобрівки. *Іванів, Квідзин*

У містечку Горинці Любачівського повіту квартирував відділ Війська Польського, який постійно подавався у грабіжницько-бандитські напади на безборонне українське населення, влаштував засідки та акції на УПА. Для своїх потреб військо постачало з Любачева мундири, білизну та харчі. Все це транс-

портовано дорогою, яка проходила в районі Башні Горішньої і Долішньої та Синявки. У червні 1946 р. один з таких транспортів попав у руки сотні «Яра», що діяла в цій частині Любачівщини у складі куреня «Залізняка». Командир «Яр» дав наказ, щоб частину здобичі передати іншим відділам. До табору, який був розташований у лісі, за півкілометра до прис. Нива Здановська, на південь від Синявки, по свою частину приїхали двома возами люди з сотні «Калиновича». Сотенний «Яр» звернувся до повстанців, що добре знали тутешні дороги з запитанням, хто з них хоче конвоювати ці вози, щоб безпечно перевести їх через небезпечну територію. Тоді зголосився Іван Лициняк «Черемош», що був на т.зв. алярмовій стійці. Вози рушили в дорогу.

У цей же день, кілька годин раніше, сапери з місцевого куща заклали на польовій дорозі, між селами Башня Горішня і Синявка, міну, сконструйовану з великого калібру летунської бомби. Міну закопали не в самій колії, якою проходили колеса возів, а трохи збоку, так щоб не можна було зачепити її кінським возом. Так саме закладена міна могла вибухнути тільки тоді, коли дорогою їхало б військове авто. Сапери куща, з незалежних від них причин, не встигли повідомити про міну командира сотні.

Цієї ночі був великий туман. В певному моменті перший віз затримався, щоб пропустити другий, на котрому був «Черемош», бо саме він добре знав цю територію. Коли вози миналися – міна спалахнула. Сталося це годину після того, як транспорт вирушив з табору в напрямку Синявки. Коли в таборі почули детонацію, негайно пішла в цьому напрямку розвідка. Віз, який наїхав на міну, був повністю знищений. Вибух розкинув тіла повстанців на полі радіусом 100 метрів. Коні однак уціліли, лише один з них був легко поранений. Уцілів також другий віз. Загинув Іван Лициняк «Черемош» і 4 повстанців з сотні «Калиновича». Полеглих поховано вночі на цвинтарі в Синявці. Їх прізвищ, ані псевдонімів «Підкова» не знає.

Степан Бростко «Підкова», що розповів мені цю трагічну історію, до осені 1946 р. служив у сотні «Яра». Після її розпусчення, стрільці та командири хот і роїв перейшли, згідно зі своєю волею, до інших відділів, що входили у склад куреня «Залізняка». «Підкова» пішов у сотню «Калиновича».

Андрій Ожеховський, Лельково

4 травня 1945 р. біля 20-особовий загін польської міліції (МО) та ОРМО з Радимна наскочив на село Лази і почав грабувати українців. Було це у Велику Суботу. Люди йшли тоді до церкви й підготовлялися до Великодніх Свят. Напасники почали знущатися над безборонним населенням. Жінкам стягали з ніг взуття, з голів хустки, до харчів, що їх несли святити, сипали пісок, ловили курей, забирали коней. Тоді на захист людей виступили хлопці з місцевого куща. За селом знявся бій, у ході якого поліг, поцілений кулею в голову, стрілець куща Володимир Манчак, син Якіма, нар. у 1922 р. в Лазах.

Андрій Ожеховський (на основі інформації Івана Чорного з Перемішля)

«Наше слово» починаю читати від матеріалів Українського архіву. Врешті українські герої дооцінені, можна про них говорити і писати, щоб слава про них не пропала. Хочу написати кілька слів про мого брата, Михайла Гаца, що народився 3 лютого 1927 року у Верхраті Любачівського повіту. Освіту він здобув невелику – 7 класів і два роки слюсарської школи у Раві Руській. Навесні 1944 р. пішов з трьома друзями у село Карпи, де організувалася сотня УПА. Після якогось часу, ще до приходу російського фронту, сотню цю розбили німці. Брат щасливо повернувся додому. Трьох його друзів – Стефан Тима, Михайло Дутка, Михайло Гринюка – загинули. Опісля брат вступив у Верхратський самооборонний куш, утворений з сільських хлопців, а незабаром перейшов у Польову Жандармерію. Командиром ПЖ був красень, хлопець з Павлищів – «Максим».

Мій брат, псевдонім «Ваня», загинув разом з командиром «Максимом» 5 грудня 1945 р. Важко поранений в живіт, встиг сказати: *Друзі, прощайте, я вмираю за Україну*, і сконав. Уночі друзі привезли його тіло у Верхрату. «Максима» поховали в Павлищах. Хай земля буде їм пером.

Анна Логін, Яжень

У лютому 1992 р. я написала про смерть брата Михайла Гаца «Вані» і його командира «Максима». Подаю пісню про них, яку співали на мелодію «Як я їхав з Бережан до кадри».

*У середу раненько ми в селі були,
в четвер по полудні новину почули.
Прийшли посіпаки села грабувати,
пішли ми з «Максимом» та їх виганяти.*

*Прийшли ми під село, всюди заглядали,
чекали наказу, щоб до них стріляти.
Як ляхи почули українську мову,
почали втікати тай без перегону.*

*А один з них хитрий втік просто до хати.
А наші «Ваня» крикнув – «вилази кудлатий».
Бандит не чує, з печі зазирає,
свого машинтвера у руках тримає.*

*Одну кулю стрілив у чоло «Максима»,
за «Максимом» «Ваню» з другого набою.
Ще сказав до друзів українські слова,
повалився на землю – така його доля.*

*Плаче стара мати і молода дівчина,
а найбільше плаче Ненька-Україна.*

Анна Логін, Яжесь

Посилаю фотографію Івана Ключковського, сина Петра, нар. 1884 р. в Річиці Рава-Руського повіту. Після розпаду Австрії в 1917 р. він, як вояк Української Галицької Армії, брав участь в українсько-польській війні, в боях біля Рави, Угнова, Сокаля, опісля за Збручем на Великій Україні. На зворотному боці знімка – його слова, що писані до сина Петра, котрий мав тоді 4 роки. Іван Ключковський ще за австрійських часів був активним діячем «Сокола». В Річиці всі поважали й шанували його.

Кілька років тому був я на тому місці, де було моє село. Там, де я народився і жив, я побачив заоране поле і посіяну пшеницю. На кладовищі – поруйнований, повалений пам'ятник на могилі священика Йосифа Чеховича. На тому місці, де була церква (спалена поляками 2.IV.1944 р.), побудовано ППР. Я бачив, як безповоротно пришельці затирають сліди українського села.

Так хотів би я описати свою Річицю, її минуле і те, найновіше, найбільш трагічне й болюче, та як оці події з 2 квітня 1944 р., ко-

ли-то на Річицю напали польські бандити, спалили частину села, вбили кільканадцять чоловік, а також оці з 2 червня 1944 р., коли напали вони вдруге. Хто згадає хлопців з нашого села, котрих стільки полягло в рядах УПА? Хочу описати кожну справу. Може це, колись, буде потрібне? *Володимир Ключковський, Поляни*

На Ваш заклик посилаю наступні знімки, які я роздобула серед знайомих. Щодо анкет, то, на мою думку, кому не байдужа честь і слава України, той не буде ховати голови у пісок і скаже правду в очі. Коли б ми тепер приспали цю справу, тоді молоде покоління не пробачить нам цього. Буде соромитися за нас і наші вчинки. Бо коли ми їм не скажемо про нашу ідею, тоді звідкіля вони про це все довідаються? На жаль, ще багато людей, навіть за океаном, надалі говорять: «Ще не пора». Питаю: а коли надійде оця пора? Коли нас не стане? Вже і так неймовірно багато слідів пропало, але Добрий Бог велів, щоб хоч трохи правди вийшло до світу. *Катерина Зубенко, Тучно*

Читаю саме у «Нашому слові» від 20 січня 1991 року про Розалію Мінько. Жах, жах – смертна кара! То ж советське НКВД було б ласкавіше – дало б 10-15 років ГУЛАГ-у. Якщо Розалію умертвили за «ненависть до поляків», то хто судитиме, наприклад, пана Едварда Пруса за ненависть до українців?

Мрію про спорудження пам'ятника «Мучениці Матері-українці з розстріляним сином». Та знаю, що навіть гранітну споруду недруги знищать. Тоді, може, присвятимо нашим Матерям книжку? Та це лише мрії. Боже! Мабуть мого життя не вистачить, щоб це побачити. Ані я, і ніхто не в силі описати біль, зміряти кров і сльози. Ніхто, хто не пережив, не зуміє цього зрозуміти. Пробачте, чи є у Вас час, щоб читати те, що пишу? Чи аби потрібно роздирати душу. Але ж я з роздертою душею живу. *Віра Міхалюк, Олестича*

Пишу про трагедію, яка сталася в моєму селі Команча 7 квітня 1946 р. Отож у цей день після полудня Військо Польське наскочило на село і витягнуло з дому Василя Піньчака. Потім оточило церкву і будинки приходства нашого священика о. Ореста

Венгриновича. Отця Венгриновича разом з його братом Романом і молодшим сином Стефком військо вивело на дорогу. Коли отець Орест побачив, що горять, підпалені військом, господарські будинки – разом з коровами, кіннями, з усім добутком – він кинувся рятувати їх. Тоді один з поляків чергою з автомату вбив душпастиря.

Старшому синові отця – 19-річному Олесеві – поламали руки, побили страшно. Потім казали йому тікати. Застрілили його 20 метрів від хати. Посилаю вам його знімок. Може хтось з редакції буде в Команчі й перевірить на могилі, яка докладна дата їхньої трагічної смерті.

На місцевому цвинтарі поховано також чотирьох стрільців УПА, котрі загинули у сусідньому селі Явірник (сьогодні воно вже не існує), чиїх прізвищ не знаю, бо я був тоді на роботах у Німеччині. Може знайдеться хтось, хто пам'ятає їхні прізвища або хоча б псевдоніми.

Василь Пишняк, Галич

Хочу написати Вам про дві особи, прізвища яких також повинні знайтися в Українському архіві. Перша з них – це мій батько, Іван Мурин, який був засуджений на смертну кару, а відтак помилуваний. Він народився у 1926 р. в селі Середнє Велике на Сянїччині. У 1944 р. він вступив в УПА, мав псевдонім «Блакитний». На початку служив у відділі «Чорного», а згодом у сотні «Бродича». В лютому 1947 р. його спіймали коло Горлиць. На смертну кару засудили батька в червні 1947 р. в Ряшеві й цього ж місяця помилували. Потім його в'язнили у Ряшеві, Віснічі та Штумі. Мій батько ще живе.

Друга особа – це Федір Мацко, нар. у 1925 р. в Явірнику, служив у боївці «Макаренка». Він загинув у 1948 р. в селі Вислок. Після виселенської акції «Wisła» протягом року він ховався в бункерах, аж до своєї смерті. Похоронено його у Вислоку. Тепер на тому місці, де була його могила, проходить шосе.

Мирослава Кавецька, Холм

Я, Юстина Лавровська, з дому Клебуц, дочка Федора й Анни, нар. 26 жовтня 1917 р. в селі Ракова Сянїцького повіту, звертаюся до Українського архіву з великим проханням про допомогу в пошуках мого рідного брата Григорія Клебуца, псевдонім «Квіт-

ка», нар. 6 травня 1922 р. у селі Ракова Сянїцького повіту. У рубриці *Слідами пам'яті* не було про нього ніякої згадки. Мій брат служив в УПА, в боївці Служби Безпеки, під командуванням «Орлика». У 1947 р., коли нас вивозили на захід, мій брат з друзями залишився у рідному краї. Нас завезли до Залужа і там, на площі під відкритим небом, ми чекали тиждень на вагони. Було це страшне пережиття. Ми з мамою плакали і до болю переживали розлуку з рідною землею і братом.

Коли вже нами навантажили вагони, прийшла до нас якась дівчина і дала мені карточку від мого брата. На ній він написав: *Дороженька мамо і сестричко. Не переживайте і не плачте за мною, я бачу ваше горе щодня через далековид, але допомогти вам не можу. Прошу тебе, сестричко, передай мені хоч дві зміни білизни, щоб я міг переодягтися. Може Бог дасть, що скоро побачимось, бо немає злого, щоб не вийшло на добре. Цілую Вас, дороженька мамо і тебе сестричко, а також твою малу Марушеньку, котру я так дуже-дуже любив. Останьтєся з Богом. Григорій.*

Мій брат писав гарні вірші, але, на жаль, у мене їх немає. Лише один я запам'ятала:

*Помандрую, кохана родину,
в далеку невідому путь.
Судилось мені здобути перемогу,
або ранньою смертю заснуть.*

*Прощай, моя дорога родину,
недовго та й в сховище піду я святе.
Рік-два мене – моя німа могила
травою густою поросте.*

*І злетиться чорний ворон,
сяде наді мною.
Заспіває вічну пам'ять
мені над головою.*

І здійснилися слова мого брата. Після того, як у червні 1947 р. нас вивозили, зла людина навела військо на криївку, в якій було кількох наших хлопців. Провідник «Орлик» загинув на місці.

З оточення змогли вийти лише «Пімста» і Михайло Проць «Словак», котрий по якомусь часі написав до мене листа. Мого брата Григорія, пораненого, забрало з собою Військо Польське і так його мучили, що він сконав. Тоді його мертве тіло поставили під стіною церкви у селі Ропенка, поїдпирали кілками, і так він, мертвий, «стояв» три дні. Круки вибирали йому очі.

Дуже Вас і читачів прошу, допоможіть віднайти живих ще очевидців цієї трагедії. Я хотіла б знати всю правду, а перш за все те, хто і де його похоронив. Хочу поїхати на могилу брата, який був вірний присязі воїна Української Повстанської Армії і не зрадив своєї Батьківщини. *Юстина Лавровська, Івда Велька*

Я дуже вдячна за те, що прізвище мого покійного чоловіка, Теодозія Качоровського, буде поміщене у книжці, присвяченій засудженим і помордованим та за те, що пам'ять про них не загине. Мого чоловіка заарештувало Військо Польське, яке наводило «порядок» з нашими партизанами. Було це під час акції «Wisła». Мій чоловік служив у відділі «Грома», був, правдоподібно, харчовим. Нічого більше про його діяльність не знаю – такий був час. Разом з чоловіком забрали до Варяжа нашого 13-річного сина Івана. По двох чи трьох днях тортур мій чоловік сконав на його руках.

У цей сам час заарештовано також і мене. Спочатку я сиділа у Варяжі, потім Томашеві, і, врешті, вивезли мене у концентраційний табір в Явожні, де я була в'язнена протягом 7 місяців.

Єлизавета Цьона, Мажепціно

Повертаю «Листки полеглих», і не тому, що не бажаю Вам допомогти, а тому, що немає в мене докладних інформацій чи теж біографічних даних про стрільців, чи командирів УПА, що загинули. Повний архів сотні залишився в криївці (скринька з набоїв до кулемета МГ-42) у лісі біля села Забіла на Любачівщині і на те немає ради. До цього, коли взяти до уваги, що в сотнях всі стрільці і командири користувалися псевдонімами, стає зрозуміло чому вояк з відділу не може дати вичерпних інформацій про свого друга по зброї. Справа ускладнюється ще й тим, що у сотнях УПА була представлена вся Соборна Україна.

Володимир Чорний, Франція

У селі Смільник над річкою Ославою стоїть призабута могила стрільців УПА. Іван Дмитрик у книжці *У лісах Лемківщини* подає, що спочивають тут: кулеметник «Вихор» родом з Гуцульщини, «Дунай» – зі Старого Самбора, «Медвідь» – з Гуцульщини, ланковий «Кутик» – з Бережанщини, інтендант «Човен» – також з Бережанщини, «Пень» – 15-річний хлопчина з Солинки, «Хрущ», «Добня» і санітар «Василь», місце походження яких невідоме.

За наказом сотенного «Бродича» була тут насипана висока могила з хрестом і таблицею. Військо Польське знищило могилу, тоді повстанці насипали нову і замінували її. Під час другої спроби знищення могили кілька поляків були вбиті і поранені. Сьогодні на могилі немає ані хреста, ані таблиці. Може хтось доповнить ці інформації про полеглих стрільців. Може хтось віднайде серед них своїх близьких, і тоді у пам'ять живих повернеться ще одна забута нами могила.

Зеновій Кравчишин, Чернін

Друг мого батька – Петро Дмитрик з США, передав список воїнів УПА, котрих похоронили у селі Лукове біля Загір'я. Посилаю його Архівові для використання.

Мирослава Кавецька, Холм

Вояки УПА, похоронені в селі Лукове біля церкви, по лівому боці стежки, у напрямку церкви:

1) Володимир Панчишин «Саранча», нар. в Луковому. Поранений в бою біля села Кам'яне, помер він від ран у 1946 р.;

2) Павло Пінкасевич «Чугайстир», нар. в Луковому. Загинув він біля села Прибишів у 1946 р. Прізвища ще чотирьох вояків, що лежать у цій могилі, невідомі.

Друга могила, по правому боці стежки. Лежать у ній вояки, що загинули 24 серпня 1946 р. в бою біля села Хоцень:

1) Ярослав Олійник «Карась»; 2) Павло Пішко «Лин»; 3) Микола Прощанин «Риболов»; 4) Ярослав Митрик «Доска» (всі вони народилися в Луковому); 5) «Комаха»; 6) «Кропива»; 7) «Оса»; 8) «Скуса»; 9) «Шпак» (прізвища і місця народження п'яти останніх зі згаданих вояків невідомі); 10) «Косар» (користувався також псевдонімом «Русалка») – прізвище і місце наро-

дження невідомі, походив з Самбірщини. Може хтось знає їхні справжні прізвища. Всі вони – вояки сотні «Хріна».

Петро Дмитрик «Лісовик»

Я також хочу подати інформації про наших хлопців, що полягли. Один з них – це Євстах Худьо родом з села Вільшаниця Лиського повіту, псевдоніму якого не пам'ятаю. Їхав він на коні з села Руденька до села Пашова на розвідку. Коли виїхав на гору Солоний і мав уже спускатися вниз краєм лісу, з місця засідки, яку влаштувало Військо Польське, пролунали постріли. Вбили його і коня. Де він похований, невідомо. Хочу, щоб дісталася про це сім'я, котру виселено у підневільну Україну.

І ще інформація про трагедію, яка сталася в Мичківцях Лиського повіту. 19 січня 1946 р. польська міліція заарештувала трьох братів Сербинів, чинячи їм закид співпраці з УПА. Найстарший з них, Михайло, мав 21 рік. Везли їх у Вільшаницю, в дорозі брутально били і, врешті, всіх трьох замордували. Де вони поховані – невідомо.

Івана Василя з села Орелець у 1946 р. Військо Польське забрало з хати, вивело у ліс і там застрілило.

Михайло Вархоляк з села Монастирець та Михайло Кріль з села Глинне Лиського повіту загинули в рядах УПА. Прошу залучити їхні прізвища у список полеглих. *Антін Біндас, Угерці*

Посилаю дані полеглого повстанця УПА Миколи Яновецького «Вовка» і прошу помістити їх у книжці *Повстанські могили*. Народився він у 1925 р. в Пашовій Лиського повіту. Був стрільцем куреня «Рена». Загинув 10 вересня 1946 р. у Гломчі. Застрілило його Військо Польське. Поцілений чергою з автомату, упав він 200 метрів від церкви. Поховав його у могилі біля церкви Йосиф Співак, що до сьогодні живе у Гломчі. Може близькі чекають відомості про долю покійного.

Володимир Слюсар, Стів

І я хочу передати для Вашої книжки те, що осталося в моїй пам'яті. Може хтось доповнить ці мої скромні відомості.

У селі Гаї Перемиського повіту загинув від куль Війська Польського член боївки Служби Безпеки «Гонта» (його прізви-

ще мені невідоме), що народився в Ришківій Волі Ярославського повіту. Поховано його на цвинтарі в Грушовичах Перемиського повіту.

В Гаях загинув також «Пень», стрілець сотні «Крука». Вбитого повстанця польські жовніри прив'язали сталевною ланкою за шию до воза і тягнули 5 кілометрів на заставу до Кальникова. Те, де його поховано, мені невідомо. В цьому ж самому селі загинув стрілець іншого відділу, псевдонім «Дубенко». Тіло полеглого забрали його друзі.

На полях біля Нінович Ярославського повіту загинув командир боївки СБ «Марко». Його ім'я – Дмитро, прізвище мені невідоме. Поранений у бою, щоб не здатися живим у руки ворога, розірвав себе гранатою. Похований він на цвинтарі в Грушовичах.

У Млинах Ярославського повіту загинув член боївки СБ «Дніпро». Прізвище і місце народження мені невідомі. Його тіло забрали польські військовики на прикордонну заставу у Кальникові. Місце його поховання не встановлене. В цьому ж селі був важко поранений і помер член боївки СБ «Грізний», що народився у Кобильниці Любачівського повіту. Називався Лисечко, його імені не знаю. Поховали його на місцевому цвинтарі.

У селі Острів Ярославського повіту загинули в нерівному бою 4 повстанці. Заскочили їх у stodолі військові поляки. Полягли: 1) провідник району ОУН «Каблук», прізвище мені невідоме; 2) «Корнійчук» – прізвище Кудлайчук, ім'я мені невідоме; 3) «Ріг» – ім'я і прізвище мені невідомі; 4) невідомий мені стрілець. Їхні тіла забрали до Ярослава. Невідомо де їх поховано.

На присілку Халупки біля Заліської Волі Ярославського повіту загинули 4 повстанці з сотні «Крука»: сотенний санітар «Сорока», що народився в Лазах Ярославського повіту і три інші, прізвища і псевдоніми котрих не встановлено.

В Хотинці Ярославського повіту Військо Польське викрило криївку, в якій перебував повстанець «Циган» з сотні «Крука». У безвихідній ситуації він розірвав себе гранатою. Місце поховання «Цигана» мені невідоме.

У Ніновичах поляки викрили криївку стрільця «Місяця» з сотні «Крука», що народився в Заліській Волі і називався Гелеш, ім'я мені невідоме. Не хотів здатися ворогові і обірвав своє жит-

тя, скориставшись гранатою. Поховано його на цвинтарі в Ніновичах.

У лісі Тухля Ярославського повіту під час польської облави загинув провідник «Орел». Разом з ним поліг його друг, прізвища і псевдоніму котрого, на жаль, не знаю. Поховано їх в лісі Тухля.

На присілку Мельники села Кобильниця Ярославського повіту поляки викрили повстанську криївку, в якій було 12 повстанців, а серед них: чотовий – псевдонім «Худ», прізвище Хіта, народжений в селі Футори Любачівського повіту та ройовий «Луг», що народився в Хотинці і називався Андрій Литвин. Прізвищ інших, що тут загинули, не знаю. *Олекса Колач, Перемишль*

Подаю те, що пам'ятаю про стрільців, котрі загинули в Молодичі Ярославського повіту. Знаю лише їхні псевдоніми. З куща «Ярка» загинули стрільці: «Береза», «Вітер», «Граб» і «Левчук». Дат їхньої смерті не пам'ятаю. Поховали їх у братській могилі на цвинтарі в Молодичі.

З сотні «Калиновича» загинуло тут кількох повстанців. Одним з них був стрілець «Клен», що народився в Угнові. Військо заскочило його біля Молодича. У нерівному бою розірвався він гранатою. Поховали його на місцевому цвинтарі. Був він сиротою, його єдину сестру виселили у підневільну Україну.

Полягли також стрільці «Точило» і «Малина». Важко пораненого «Малину» Військо Польське забрало з собою; він помер у дорозі. Того, де ворог поховав його тіло, не знаю.

23 жовтня 1947 р. загинув «Вітер» – стрілець, розвідник сотні «Калиновича». Опинившись у безвихідному становищі він розірвався гранатою. Поховали його біля Молодича.

Також у лісі біля Молодича є могила командира СБ «Ялівця». Натомість його заступника «Орла» поховано на молодичському цвинтарі. *Андрій Бохно, Корнел*

Лежу важко хворий. Встати, піти зібрати більше інформацій, вже не зможу. Пам'ятаю, як вони гинули, так і подаю. Мабуть, скоро помру. Хочу однак ще встигти написати про себе, про те, як воював. Багато дуже цікавих речей опишу. Родина пошле це до Вас, а ви надрукуєте.

Подаю інформації про полеглих.

Димітр Бабик «Сурмач», чотовий сотні «Шума», куреня «Залізняка», нар. 23 серпня 1916 р. у селі Монастир Любачівського повіту. Загинув він 7 вересня 1947 р. в бою з Військом Польським на присілку Дагани біля Верхрати.

Йосиф Костик «Качур», нар. 17 червня 1923 р. в Монастирі. Загинув він 15 серпня 1947 р. в селі Лози біля Верхрати в бою з Військом Польським.

«Дуб», прізвище якого мені невідоме, нар. у 1920 р. в селі Лівча Любачівського повіту. Політвиховник. Загинув він 10 серпня 1947 р. в селі Диви, гміна Любича Королівська Томашівського повіту.

«Коваль» – ройовий чоти «Гонти» в сотні «Шума», нар. у 1921 р. в Люблинці. Загинув він 20 жовтня 1946 р. у Махнові. Поховали його в Журавцях Томашівського повіту.

Йосиф Бздель, син Василя і Катерини, нар. в Мриглодах біля Верхрати. Він стрілець Верхратського куща, загинув у 1944 р. під час облави, влаштованої НКВД. Йому було 21 рік.

Петро Осьмак «Панас», нар. в Монастирі, загинув у липні 1947 р. у рідному селі в бою з Військом Польським.

У лютому 1945 р. жовніри Війська Польського замкнули у стайні й підпалили Юрка Лівчанина, нар. в Монастирі. Згорів він живцем. Йому було 55 років.

Марію Козубаль, дочку Йосифа з дому Мазур, у 1945 р. (докладної дати не знаю) убив вояк Війська Польського. Стрелив він до Марії, коли вона вийшла на веранду рідної хати в селі Дагани. Було їй тоді 59 років. *Іван Сахринь, Косцюшки*

Прошу помістити інформацію про мого брата Стефана Мицу «Скорого», сина Михайла і Катерини, нар. 10 січня 1924 р. в Пашовій Ліського повіту. Мій брат був студентом торговельної школи. Навесні 1944 р. підпільний провід покликав його на підстаршинський вишкіл УПА. В червні 1944 р. він повернувся у рідне село з завданням організувати відділи самооборони. 22 червня, під час транспортування зброї, попав у засідку, влаштовану червоними партизанами у селі Монастирець. Загинув він разом зі своїм другом, мешканцем цього села.

Йосиф Мица, Редло

Хочу виправити інформацію, яку містить польський документ від 1 вересня 1946 р., надрукований в «НС» (№ 27/92).

1 IX 1946 r. Walka 36 pp z UPA w rej. m. Jamna Górna. Zabito ok. 100 banderowców. Zdobyto 1 PPSz, 1 MP, maszynę do pisania, parę koni. Centralne Archiwum Wojskowe, IV.111, t. 733, k. 321, Szyfrogram nr 214.

Те, що в цій інформації подано – це одна з вершин польської пропаганди, гідна книги рекордів Гінеса. Отож, згаданий у документі бій відбувся справді 1 вересня 1946 р. під Пацлавською Кальварією в районі Ямни Горішньої. Тривав він від 13 до 19 години, при чудовій погоді і чудових настроях та закінчився... великою перемогою повстанців над ворогом. У бою брали участь чотири чоти, разом 85 чоловік і 3 кущових.

По стороні ворога було 17 убитих, котрих поховали на греко-католицькому цвинтарі в Ліську. Я і мій друг Стефан мали «приємність» 7 січня 1947 р. відкрити цю могилу.

У рядах УПА загинули тоді: один чотовий і один стрілець з сотні «Громенка» та один стрілець з сотні «Крилача». Два воїни з сотні «Ластівки» були легко поранені: Іван Ланьчак і другий кулеметник (його псевдоніму ані прізвища не пам'ятаю) з села Явірник.

Відділом Війська Польського командував тоді майор Францішек Камінські, сьогодні почесний голова Польської соціалістичної партії (PPS) – винний у численних убивствах, у паленні українських сіл у колишньому Ліському повіті. *Петро Цар, Ісєв*

Пише до Вас колишня селянка з села Тростянець Перемиського повіту. В цьому ж селі я народилася, там зростала і там у 1940 р. вийшла заміж за Сильвестра Климівського. Від початку нашого подружнього життя я знала, що мій чоловік, у таємниці переді мною, працює в УПА, як станичний. Виходив він уночі, не вертався, інколи приходив до хати з хлопцями і разом кудись вони йшли. З їхніх розмов я здогадалася, що говорили вони про сотні «Бурлаки» та «Ластівки». Ця конспіративна праця тривала близько чотири роки, себто до смерті мого мужа. Протягом цього часу в нас народилося двоє діточок: дівчина в 1941 і хлопець у 1943 р. Я часто залишалася сама з дітьми і не знала, чи чоловік повернеться живий, чи ні.

Аж надійшов ворожий 1944 рік. Була осінь, 1 листопада. У цей день усі ми були в помешканні. Під дім підїхало на конях 8 жовнірів Війська Польського; окружили його з усіх сторін. Без одного слова пояснення вивели мого чоловіка надвір, посадили на коня і відїхали у Ліщаву Долішю. У попередній день заарештували у селі майже всіх мужчин.

На другий день, коли мій чоловік не повернувся додому, я пішла у Ліщаву шукати його. Тамтешні люди сказали, що ті жовніри, котрі забрали мого чоловіка у штаб каральної експедиції, по короткому часі повели його на смерть.

7 днів шукала я свого чоловіка. Вранці залишала в хаті діточок і весь день ходила по полях та луках. Куди люди підказували напрямом, там я йшла. Протягом оцих 7-ми днів, коли я шукала свого молодого чоловіка, котрого вбили жовніри, здавалося мені, що сам Бог плаче наді мною і моїми сиротами. 8 листопада 1944 р., втомлена до краю, знайшла я тіло свого мужа. Як же далеко вели його на смерть – аж 36 кілометрів від Тростянця. Він лежав мертвий на спині під кущем, частково присипаний землею. Стріляли до нього спереду; пробили 13-ти кулями. Не могла я довго залишатися на цьому місці. Накрила я його землею і повернулася додому.

На другий день люди з села дали мені коня. Ніхто однак не хотів їхати зі мною по тіло. Люди казали, що бояться допомагати бандерівцям. Знайшла я старенького діда, з ним ми поїхали й привезли вбитого юнака (для мене він завжди юнак) додому. Він усю ніч лежав у домовині. Вранці повезли ми його на цвинтар, де похоронив його наш парох о. Дримала. Так мій покійний чоловік спочив у своєму рідному селі, тут, де він народився і прожив 37 років (нар. у 1907 р.).

Коли з дітьми повернулася я з похорону, ще раз жажнулася: з моєї хати вже все повиносили, позабирали, весь посуд, горшки та й чого ще не забрали... Пізніше, протягом тижня, довершили діло. Забрали худобу і всі кури. Врешті наздогнав мене той день, коли викинули мене з хати і повезли на західні землі Польщі.

Катерина Климівська-Рад, Слупськ

У 1946 році, здається навесні, кущовий «Вовчаренко» вручив мені шість або вісім бляшаних таблиць і попросив, щоб я чорною

фарбою намалював на них написи. Докладно не пам'ятаю тексту, але був він однаковий на всіх таблицях. Його зміст присвячений тим борцям за волю України, що полягли. Прізвищ чи теж псевдонімів там не було. Після кількох тижнів «при нагоді» якоїсь облави у моєму селі Аксманичі, я опинився на прицерковному цвинтарі в селі Берендьовичі. Побачив я там майже свіжонасипані могили, а над ними, прибиті до паликів, «мої» таблиці. Маю надію, що, крім мене, також інші мешканці навколишніх сіл знають про ці могили. Надіюся теж, що живе хтось, кому відомі імена стрільців, котрі там спочивають. У цьому ж році церкву і дзвіницю спалило Військо Польське.

При нагоді хочу підтримати задум, щоб полеглих членів українського підпілля перепоховати у Пикулічі, але окрім тих, що полягли в Бірчі. На мою думку, тлінні останки повстанців у Бірчі треба перепоховати на місцевий цвинтар і поставити пам'ятник.

Роман Шагала, Варшава

Услід за моїм коротеньким листом, хочу написати кілька слів про мого брата, засудженого на смертну кару і, якщо це ще можливе, виправити деякі інформації. Мій брат – Шван Євстахій (а не Станіслав, як це подано), народився 12 березня 1919 р. в Середниці Лиського повіту в сім'ї Михайла й Анни з дому Гіряк. Брат служив у сотні «Громенка», мав псевдонім «Хмара». 3 травня 1945 р. (а не 26 травня, як це подано, мабуть, у судових актах) був він заарештований. Судив його Військовий гарнізонний суд у Перемишлі під час в'їзної сесії у Сяноці. УБ, сподіваючись амністії з нагоди 22 липня, прискорило слідство і вирішило за всяку ціну віддати його під суд ще в червні. І так сталося. За приналежність до УПА засудили брата на смертну кару. Вирок виконали 14 липня 1945 р.

Хочу подати також інформацію про 5 повстанців, що загинули в селі Ракова, в криївці зв'язкового пункту, який у перший день виселенської акції, 28 квітня 1947 р., знищило Військо Польське. Полягли тоді: командир зв'язку Михайло Клюс «Чумак», що народився у 1917 р. в селі Стефкова; «Шугай» з Монастирця коло Лиська, про кого докладніших даних не маю; Михайло Гойшко зі Станькової, псевдоніму котрого не пам'ятаю; Іван Гінда

«Залізний» з Долини коло Залужа Сяніцького повіту; прізвища і псевдоніму п'ятої особи не знаю.

Мій псевдонім – «Мотря». Була я спецкур'єром до командира Перемиського куреня УПА, а пізніше також машиністкою районного провідника «Горя». Від 1943 р. я ховалася від німців, а потім від поляків. Заарештували мене 18 серпня 1948 р. у селі Пйотровіце. Зараз після ув'язнення, УБ забрало мою маленьку дитину, котру я годувала груддю, і віддало чужим людям. Дитя дуже це пережило, перестало ходити. Я побачила його щойно після виходу на волю 21 березня 1953 р.

У слідстві поводитися зі мною страшно. Били мене бичакою сухожилою, руками поза вуха, вкладали олівець між пальці рук і міцно тиснули. Від побиття я вся була чорна, напівбожевільна. Допити велися без упину, виключно вночі. Ще досі пам'ятаю прізвища слідчих: Чеслав Кулаковскі і Пшепюрскі, обидва зі Щецина.

Зі мною сиділа наша дівчина, Катерина Піскор. У слідстві поламали їй руку, яка нелікована всохла. Вже ніколи вона сама не могла розчесати собі волосся. Бачила я катованого до крові 12-річного хлопця. Прізвище його, правдоподібно, Карпін з Мендзибожа Слупського повіту, який про ніщо не знав, а признаватися до неправди не хотів.

Судив мене за закритими дверима Військовий районний суд у Щеціні під час в'їзної сесії у Хойниціях. Закидали мені шпигунство. За день до суду викликали мене на допит до прокурора, котрий військовими чобітьми топтав пальці моїх ніг і вимагав, щоб я повторила зізнання, вимушене у слідстві. Я відмовилася. У слідстві, бита і тортурована, я видумувала різні нісенітниці, щоб задовольнити слідчих, ніби до чогось їм признаюся. Нікого, абсолютно нікого, я не зрадила. Засудили мене на 12 років ув'язнення; просиділа 5 років.

Тепер, по роках, ніяк не можу отримати з ZUS заплату за працю у в'язниці. Правда, збереглася моя посвідка увільнення з в'язниці, але в'язнична адміністрація відмовляється подати мені на письмі те, скільки років я в них пропрацювала. Ніяких інших документів ані пам'яток не маю. Після заарештування УБ забрало всі мої речі, навіть особистий одяг, взуття, постіль, подушки, шафу з одягом і машину для шиття.

Вже сама не знаю куди і до кого у цій справі писати. По 27 роках праці, у квітні 1983 року я відійшла на ренту з огляду на хворобу хребта. Тепер, після всіх чергових ревалоризацій, отримую 730 тис. зл., з цього за помешкання, газ, електрику плачу 404 тис. зл. Прожити за ці гроші в місті дуже важко. Мої знайомі, що працювали спільно зі мною, отримують пенсію утричі більшу від мене.

Знаю, що в такій самій скрутній ситуації є сотні наших людей, колишніх політв'язнів, кого комуністична влада позбавила волі, котрі в слідстві, а потім у тюрмах втратили здоров'я. Люди ці, порозкидані по найдаальших закутках Польщі, часто самотні, немічні, серед чужих доживають свої дні.

До Вас, а за Вашим посередництвом до українських юристів, які заснували в Польщі, як мені відомо, свою організацію, звертаюся зі сльозами: допоможіть нам. Хочемо лише визнання належних нам прав, компенсації за роки важкої, невільничої праці у сталінських тюрмах. Хочемо тільки того, що нашим польським товаришам тюремної неволі гарантується державним законом.

Юліанна Шван-Каспшинська, Оконець

Посилаю згадку про кількох моїх друзів, які загинули за Волю України. Мені пощастило дочекати цієї радісної хвилини воскресного дня нашої держави. Тепер, на старі літа, можу бути тільки марним спостерігачем великих подій; вже не можу включатися у працю, а часу залишилося небагато.

Володимир Бугель «Кучер», син Івана і Юлії, нар., правдоподібно, в 1924 р. в Голучкові Сяніцького повіту, у підпіллі від 1945 р., в СКВ був стрільцем, після того, як перейшов у сотню «Бурлаки» був його зв'язковим. Поранений в ногу лікувався у санітарному пункті коло села Риботичі-Конюша. Під час виселення санітарний пункт був знищений Військом Польським. Коли сотня відходила у Карпати і хотіла забрати з собою поранених, тоді віднайдено спалені тіла «Кучера», лікаря, медсестри та ще двох стрільців. «Кучера» розпізнали по перстені на пальці. Пишу це на основі розповіді очевидця Михайла Буна.

Теодор Мазурчик «Бігун», син Михайла, нар., правдоподібно, у 1924 р. в Семушовій Сяніцького повіту. У підпіллі був

кущовим. Загинув 22 грудня 1946 р. на присілку Мочари села Розпуття під час облоги Війська Польського. Застрілив його конфідент, який привів військо у село. «Бігун» похоронений у Семушовій.

Микола Ядчишин «Нікто», народжений, правдоподібно, в 1924 р. у Семушовій Сяніцького повіту, служив розвідником Служби Безпеки. Загинув 10 березня 1947 р. в Голучкові під час втечі з криївки, яка була вказана конфідентом. Оточений, застрілювався, щоб не попасти у руки ВП.

Іван Оренчак «Євген», нар., правдоподібно, в 1924 році у Станковій Лиського повіту, загинув 10 березня 1947 р. в Голучкові, разом з «Нікто».

«Каштан», прізвище котрого мені невідоме, походив з Західної України, на територію Польщі прибув у 1945 р. з якоюсь сотнею. Був кулеметником. Поранений в бою під Бірчею (відірвало йому долоню правої руки), перебував на лікуванні в Раковій Сяніцького повіту і там, під час облоги, загинув на початку зими 1946 р. Похоронений він у Раковій.

Теодор Лазар «Кудіяр», рік і місце його народження мені невідомі (родом він з Західної України), був, правдоподібно, бунчужним сотні «Бродича». Засуджений на 15 років ув'язнення, сидів, між іншим, у в'язниці в Голеньові Щецінського в-ва, де помер на початку 1956 р.

Посилаю Вам також знімок Володимира Васьківа з Голучкова, котрий, як я вже писав, у лютому 1946 р. разом зі Степаном Андрусечком за фальшивим доносом був заарештований Військом Польським. По них всілякий слід пропав. Я свідомий, що подані мною інформації – це лише фрагменти, крихітки з життєписів тих людей, що залишилися в моїй пам'яті. У моїх інформаціях є прогалини. Може хтось їх поповнить. Десь, правдоподібно, живе рідня «Нікто», «Кучера» та «Євгена». Може вони відгукнуться?

Володимир Андрусечко, Хажіно

У «Нашому слові» (№ 592) поміщено згадку Володимира Андрусечка про мого брата Івана Оренчака «Євгена», що 10 березня 1947 р. в бою з Військом Польським у Голучкові Сяніцького повіту загинув водночас з Миколою Ядчишином, псевдонім «Нікто». Хочу доповнити і уточнити цю інформацію. Іван

Оренчак «Євген» народився 24 серпня 1923 р. в селі Станькова Лиського повіту, в сім'ї Андрія і Марії. 22 березня 1947 р. хату в Голучкові, в якій квартирував мій брат з другом Миколою Ячишином «Ніхто», військо оточило і підпалило. Зрадив їх конфідент. Боронилися до кінця. Коли побачили, що немає вже змоги вирватися з облоги, вони, щоб не здатися живими у руки ворога, застрілилися. Тіло нашого брата Івана поховано в його рідній Станьковій. Загинув він з другом по-геройськи.

Йосиф Оренчак, Мжежсина Грифіцке

Прагну доповнити інформацію, подану Володимиром Андрусечком про мого вуйка Володимира Васьківа, сина Івана і Параскевії, нар. 9 серпня 1927 року в Голучкові Сяницького повіту. Він під псевдонімом «Тополя» або «Береза» служив стрільцем УПА в сотні «Бурлаки». 14 лютого 1947 р. він, разом з батьком і братом Стефаном, був заарештований Військом Польським. Повели їх до Сянока. Батько і брат Стефан повернулися додому, а про долю Володимира знаємо лише те, що в травні переведено його з тюрми в Сяноці до Ряшева, звідки його вивезли, правдоподібно, до Золочева в Україні. Тут всякий слід по ньому пропав. Пошуки за допомогою Червоного Хреста не дали ніякого результату.

Юрій Васьків, Торонто

Пише Вам громадянка України, рідна сестра Петра Федоріва «Дальнича», засудженого і страченого у Варшаві 1950 року. Про його долю я прочитала в рубриці *Слідами пам'яті* («НС» № 35/91). Прошу Вас від щирого серця, розшукайте в Українському архіві все, що про нього написано і, будьте добрі, вишліть на мою адресу. Буду вдячна до безмежності.

Федорів Софія, Криве, Україна

Я щиро вдячна Вам за згадку про долю мого брата Ярослава Старуха «Стяга», що загинув за волю України.

Старух Ольга, Тернопіль

У квітні 1947 р. до нашого села Арламів (до війни Добромильського повіту) прибуло Військо Польське, щоб нас виселювати. В той час у селі перебували два повстанці: «Кіс» і «Зуб»,

що збирали харчі для сотні «Ластівки». Щоб не зрадити місця стояння сотні, вони почали тікати в протилежний до неї бік. Тут, однак, нашттовхнулися на Військо Польське. До лісу було ще далеко; почали боронитися. Один стріляв, другий палив документи. Захищалися мужньо, до останнього патрона. Коли вже не було амуніції, «Кіс» вистрілив собі у голову, а «Зуб» розірвався гранатою. Врятували вони сотню «Ластівки» від несподіваної атаки війська.

Може хтось знає їхні прізвища, місця народження? Дуже прошу написати до Архіву. «Кіс» був, правдоподібно, сином священика. «Зуб» був малого росту, обидва родом з Добромильського повіту. Це були дуже добрі, чесні люди. Загинули як герої, за волю України, не дочекавши її. Поховали їх на місці бою, покійні вже, Михайло Зубальський і Петро Баца.

Михайло Марущак, Добре Місто

Влітку 1946 р. у полон Війська Польського попали Іван Гук «Різун» (віком 18-20 років) з Мостів Малих і Михайло Равлик (псевдоніму не пам'ятаю) з села Тенетиська Томашівського повіту. Обидва ще у цей же день загинули від ударів прикладами крісів. Їхні тіла військо покинуло в лісі біля села Руда Журавецька. У Гребенному під час облави загинув стрілець УПА з сотні «Шума», псевдонім «Качор».

— Ще хочу сказати кілька слів про стрільця УПА Карла Юрковського «Клена», котрий був засуджений на смертну кару і страчений в Ольштині в 1948 р. Його прізвище було подане в «НС». Я сидів напроти його камери смерті і чув, як його забирали у канцелярію, щоб прочитати йому рішення президента про відкинення прохання про помилування. Було це по 18-ій годині.

Коли привели його назад у камеру, бо смертні вироки виконували щойно вранці перед 5-ою годиною, усі ми, «смертники», знали, що ця людина живе тільки до ранку. Він на повен голос кричав: *Завтра вмраро за Україну. Повідомте, хто чує, рідних, що гину за Волю, за Неньку!* Співав (уривки) *Ще не вмерла Україна, Смерть, смерть...* і ще багато інших пісень. У перший момент в його голосі і поведінці відчували ми героїзм. Пізніше загро-

за близької смерті чинила своє. Вранці забрали його з камери, прочитали присуд (я це чув, однак слів з віддалі не розумів), а потім пролунали: наказ «Огніа» і черга з автомату.

Чому згадую оцю трагічну подію? Сотні наших юнаків вмирили подібною смертю. Перебуваючи протягом майже чотирьох місяців на «смертельці», я бачив тільки цей єдиний випадок такої поведінки. Чим була для нас, засуджених на смертну кару, оця, сповнена жертвності поведінка Карла Юрковського? В ці чорні дні вона великою силою кріпила нашу психіку, до краю виснажену душу.

Іван Дуркевич, Гульб

Пише до Вас Ядчишин Ольга Василівна. У нашій газеті *Поклик сумління* прочитала я прізвища хлопців, що в 1945-1947 рр. загинули в Польщі. Імені свого брата, Ярослава Ядчишина, сина Василя і Юлії, нар. у 1927 р. в Семушовій Сянницького повіту, я не знайшла. Його псевдонім в УПА був «Шріт». Ми виїхали з Польщі у 1946 р., а брат лишився в УПА. Його доля досі мені невідома. Знаю тільки, що незадовго після нашого від'їзду, його зловило військо і разом з іншими кудись повезло на машині. Куди – не знаю. Прошу про зв'язок усіх, кому відома доля мого брата.

Ольга Ядчишин, Львів

Прагну згадати про славної пам'яті діяча ОУН і водночас зв'язкового УПА, Миколу Симчика «Коридорного», що народився у Тростянці Перемиського повіту, ймовірно, у 1924 р. Навесні 1946 р. «Коридорний», повертаючи з завдання, потрапив у засідку, влаштовану польською безпекою. Поранений, останньою кулею відібрав собі життя. Нехай рідна Тростянецька земля легкою йому буде.

Йосиф Голубовський, Скородне

подаю інформації про моїх односельчан з Тенетиськ, що загинули у 1945-1947 рр.

1. Михайло Равлик, син Анни і Гната, нар. у 1916 році в Тенетиськах Рава-Руського повіту (після 1944 року – Томашівський). Член ОУН і УПА. Заарештований Військом Польським у 1946 р. в Тенетиськах, був нелюдським способом тортурований і примушений увійти в розконспіровану криївку. Коли опинився він у критичному становищі, просив, щоб друзі повстанці з від-

ділу застрілили його. Вони виконали його останню волю, а потім і собі відібрали життя. Похований він на цвинтарі у своїх рідних Тенетиськах.

2. Микола Равлик, син Михайла, нар. у 1922 р. в Тенетиськах. Був він сотником УПА, мав псевдонім «Беркут». Загинув у бою з більшовиками в 1945 р. Якщо хтось знає докладно, де відбувся бій і як загинув «Беркут», прошу написати до Архіву.

3. Федько Гук, син Катерини і Андрія, нар. в 1918 році у Тенетиськах. Заарештували його у Раві Руській. У 1946 р. військовий суд у Львові засудив його на 25 років ув'язнення. Відтоді пропав він безвісти.

4. Микола Гук, нар. біля 1930 р. в Тенетиськах. Заарештували його у 1946 р., судили, однак з огляду на стан здоров'я, спричинений тортурами, його увільнили. Після цього за короткий час він помер. Поховали його на кладовищі у Лемборку.

5. Микола Грех, син Стефана, нар. біля 1930 р. у Тенетиськах. Заарештували його, правдоподібно, в травні 1946 р., засудили і ув'язнили. Внаслідок тортур у слідстві помер він у в'язниці. Дата і місце його смерті мені невідомі.

Усіх, кому щось більше відомо про долю цих людей, дуже прошу: відгукніться!

Іван Гук, Перемішль

«Стріла» був командиром рою, який входив у склад чоти «Гонти» (Іван Гіль, з села Вербиця), що була часткою сотні «Шума» – Івана Шиманського. «Шума» я бачив і слухав лише раз. Було це тоді, коли у хаті моєї тітки співав він у дуеті з Михайлом Грициною, колишнім диригентом корнівського хору, а в той час командиром боївки «Чайчуком», що на мить прибув з Львівщини до рідного села. Боже, що це був за спів! Цього дуету не забуду я до смерті. «Чайчук» впав у бою з більшовиками в Україні, а «Шум» – два роки пізніше у Польщі.

Доля «Стріли» від червня 1947 р. мені невідома. Знаю лише, що в селі Річиця або Дениська, неподалік містечка Угнова, залишив він самітну матір. Натомість трохи більше відомо мені про долю декотрих його стрільців. Може віднайдеться хтось з їхніх родин, друзів, знайомих.

Стрілець «Сніг» – Іван Круп'як, невисокий, добре збудований чорнявий хлопець. Був він веселої, здавалося, безжурної, вдачі.

Походив з Любачівщини, правдоподібно, з околиць села Лівча. У 1946 році, а може на початку 1947, був тяжко поранений; куля пробила йому груди. Чудом врятувався від смерті, в чому був дуже вдячний своєму, на кілька літ від нього старшому та, мабуть, найбільшому його другові «Кленові». «Сніг» та інші його друзі розірвалися гранатами у криївці. Було це шостого, а може сьомого червня 1947 р. За наказом війська його, разом з друзями, завезли на майданчик, який називали Ставище. «Сніг» ще жив, але його вкинули на віз і накрили тілами інших полеглих стрільців. Подібно загинув його друг – стр. «Клен» (прізвище мені невідоме). Їхні тіла повкидали на вантажівку і вивезли, правдоподібно, до Любачева.

Кулеметник «Буревій» – Степан Молдавець, походив, ймовірно, з околиць села Лівча. Навесні 1947 р., правдоподібно, загинув у засідці. Поховали його на цвинтарі в селі Корні. Була в нього старенька матір і брат (пекар), що жив тоді у Варшаві. Є в мене адреса сім'ї «Буревія».

Кулеметник «Медвідь» – Гринь Качор (мав клопоти з вимовою звука «р»), походив з Горайця. Його батько помер у Польщі. Родину, в тому й сестру Марусю, виселили у підрадянську Україну. «Медвідь» та стрілець «Орленко» (прізвище мені невідоме) розірвалися гранатами. Такий саме вихід обрали вони, коли на полях між селами Корні і Тенетиська (ближче Корнів) окружило їх військо. «Орленко» походив також з Горайця. Був він дрібної будови, трохи докучали йому хворі ноги.

У подібних обставинах на цих же полях загинув «Рибак» (прізвище мені невідоме) – кремезний стрілець, що дуже любив співати і сам володів прекрасним тенором. Недалеко від них похований їхній друг «Тис».

«Бук» – Андрій Равчук, високий, добре збудований кулеметник, загинув, правдоподібно, в криївці, у селі Журавці. Кільканадцять місяців до цього «Бук» був тяжко поранений в плечі. Сталося це тоді, коли в одному з боїв в околиці Люблиння (звідкіля, правдоподібно, походив) охороняв він друзів, що відступали. У Журавцях з «Бука» зняли чоботи і блузу, а його тіло покинули під вербою. Подавали тоді чутку, що водночас з «Буком» загинув і чотовий «Гонта» – Гіль, чие тіло військо забрало у Любачів. «Гонта», деколи, їздив на невеликому коні.

Казали, що 10 червня 1947 р. цього коня військо затримало саме у Журавцях.

Ярослав Зарічний, Осташиєво

Звертаюся до Вас з великим проханням: помістіть серед імен друзів, що віддали своє життя за волю України, прізвища моїх трьох братів – Йосифа Демчака та Володимира і Михайла Бучиків.

Йосиф Демчак, псевдонім «Гордий», народився 1920 р. в селі Ясенів Березівського повіту в сім'ї Івана і Катерини. Був він моїм рідним братом. Служив стрільцем у відділі «Біса» в сотні «Громенка». Загинув вночі з 20 на 21 квітня 1945 р. під час акції на село Борівницю. Кулю, яка обірвала братове життя, послав поляк Казімеж Цимбор, шкільний товариш Йосифа. Цимбор загинув у цей же день. А сталося це так, що в нього вистрілив кріс, якого він хотів вирвати з рук мертвого вже брата. Мого брата поховали на цвинтарі у Волі Володській. Зберегла я знімок брата.

При нагоді прагну виправити помилку, яка потрапила в спогади *У повстанських рядах* («Наше слово» № 21/93). Написано там, що «Гордий» називався Коростинський. У селі Ясенів мешкали Коростинські і мали двох синів, але вони за кілька років до війни виїхали в Аргентину, де живуть до сьогодні. А «Гордий» – це мій брат Йосиф Демчак. Ця сама помилка є у книжці *9 років у бункері*. Там також згадується про відплатну акцію УПА на Борівницю і героїзм Коростинського, замість Демчака.

Другий мій брат, по одній у нас мамі, Михайло Бучик, нар. в селі Ясенів, був сином Михайла і Катерини. Загинув він у селі Явірник Руський. Правдоподібно він також був стрільцем відділу «Біса». Поховали його у Волі Володській.

Третій мій брат – Володимир Бучик, нар. в Ясеневі, був, правдоподібно, в українській поліції. Про це я дуже мало знаю. Коли нас вивезли, тоді брата заарештували і у в'язниці страшно били. Невдовзі після того, як випустили його на волю, він помер. Може живе хтось з друзів моїх братів? *Яніна Гарко, Стромнічка*

У списку полеглих № 15 помітив я неточність у біографії пораненого стрільця «Гороха», якому приписуються дані персональні Йосифа Сеньківа, нар. у 1910 р. в селі Липа. Водночас

у списку № 14, це саме ім'я і прізвище подається для стрільця «Струка».

Ось пояснюю. Поранений у голову стрілець «Горох», що від цієї рани і помер на Волі Володській – це мій односельчанин з Павлокоми Володимир Троян, син Миколи, нар. у 1911 р. Його дружину, Євгенію з Коштовських, на початку літа 1944 р. застрілила польська боївка. Сталося це тоді, коли Євгенія поверталася з Динова, де вона працювала в українській кооперативі як продавець. Іншого стрільця, з псевдонімом «Горох», що був поранений в голову під час оборонного бою сотні «Яра» в селі Ляхава, в якому я сам брав участь, я не знав.

Іван Федак, Лігниця

Приєднуючись до людей, що оберігають від загину пам'ять про тих, котрі боролися за вільну Україну в рядах Української Повстанської Армії, прагну і я внести до скарбниці історії нашого народу ще одне ім'я. Згадаю про героя, котрий у цій боротьбі пожертвував своїм життям – Романа Сову, псевдонім «Мазепа».

Народився він у селі Жогатин Перемиського повіту. Пам'ятаю його батька і старшого брата, коли приїздили вони до нашого села Улюча, щоб молоти зерно на муку в млині мого батька. В 1945 р. поїхали вони в Україну, де, мабуть, живуть і нині. Роман не виїхав. Тоді він служив уже в УПА. Пам'ятаю його в мундирі польського поручника. Був він дуже пристійним чоловіком.

У лютому 1947 р. нашого села вже не було. Спалоно його у кількох акціях Військо Польське. Поляки замордували тоді також багато людей. Я, 15-річний юнак, мешкав з батьками в мурованій пивниці, яка збереглася на нашій випаленій площі. Таких родин, як наша, було в селі багато. Частина улючан замешкала у навколишніх селах (Липа, Брижава, Жогатин), звідкіля людей виселено вже раніше в УРСР. Однак найбільше улючан поселилося у сусідній Добрій Шляхетській. Там, під лісом, замешкала також сім'я Михайла Дороцького.

Одного вечора, на початку лютого 1947 р., прибуло до них чотирьох членів боївки. Були серед них «Мазепа» і «Драпак». Кілька місяців раніше дезертував з УПА і втік за Сян, на польську сторону, улючанин Микола Балка. Згодом він ходив по нашій околиці з відділом Війська Польського і допомагав ловити

своїх братів-партизанів. Це саме зрадник Микола Балка привів у цю лютневу ніч військо під хату Михайла Дороцького. Два партизани хотіли вискочити через вікно, але поляки обох на місці вбили. Хто вони були оці повстанці – не знаю. Був я присутній при цьому, коли їхні тіла привезли на санях до Улюча і в одній труні, без священика, поховали на цвинтарі біля церкви на горі Дубник.

Під час стрілянини «Мазепа», «Драпака» і господар сховалися у пивниці під хатою. Поляки підпалили хату. Дружина Михайла Дороцького, його дві дочки і син Роман почали плакати і волати, що їхній батько є в пивниці. Хата палала вже добре, коли військо витягнуло з пивниці непритомних двох партизанів і господаря. На свіжому повітрі повернулися вони до життя. Згодом всіх трьох забрали у в'язницю в Сяноці.

Ще цього ж місяця військо, одягнене у білі маскуючі комбінезони, переходило через спалений Улюч. Попереду вели вони полоненого «Мазепу». На присілку Крайники, де вони зупинилися, люди подали «Мазепі» молоко й кусок хліба. Військовики не забороняли. Пам'ятаю цей день: світило сонце, був сніг і невеликий мороз. «Мазепа» надіявся, що сотня «Громенка» відіб'є його з рук ворога, коли він вестиме військо в навколишні ліси шукати бункерів. На жаль, так не сталося. «Мазепа» бункерів не показав, не зустрів також своєї сотні і військо повернулося до Сянока з нічим.

Минув місяць. У березні «Мазепа» вдруге привів військо. Вже снігу не було, а вода в Сяні піднялася аж по високі береги. Ідучи через Улюч і Добру, і цим разом беріг він надійну думку, що друзі врятують його. Коли вони поверталися і цим разом з невдалої акції і переправлялися «крипою» через Сян, на середині ріки «Мазепа» вирішив перевернути лодку і потопити польських жовнірів. Однак це йому не вдалося. Тоді крикнув він *Слава Україні!* і кинувся у хвилі Сяну. Так загинув «Мазепа».

Заарештований разом з «Мазепою» Михайло Дороцький, якийсь чудом утік з сяницької в'язниці і ховався по наших селах з «Кригою», партизаном, родом зі сторін по той бік Сяну. Після акції «Wisła», коли без допомоги нашого населення життя партизанів на цій території сперлося об крайню скруту, вирішили вони перейти в Україну. Однак на кордоні найшли на більшовицьку

заставу. Під час перестрілки з пограничниками Дороцький був важко поранений. Після вилікування перетерпів він ще 10-річну каторгу в Сибірі.

Не знаю, ким був «Драпака». Походив він, мабуть, зі Східної України. Не знаю також як називався «Крига» і яка була його дальша доля. Не відомо мені досі як називалися стрільці, що їх у лютому 1947 р. похоронили на Дубнику. Вірю однак, що є люди, котрі допоможуть знайти відповідь на ці запитання.

Степан Чебеняк, Ольштин

Відомо мені, що підготовляється до друку книжка *Повстанські могили*, тому звертаюся до Українського архіву з декількома словами доповнення про борця за вільну Україну Володимира Петришина, псевдонім «Влодимко». Був він сином Григорія та Пелагії, народився 2 січня 1924 р. в Цеблові Сокальського повіту. 15 жовтня 1947 р. в Грубешеві засудили його на смертну кару, а стратили 29 жовтня 1947 р. Про це писалося в «НС» № 13 (від 31 березня 1991 р.). Я вдячна за те, що пам'ять про Петришина буде вічною.

Коли я, однак, прочитала книжку *Za samostijną Ukrainę* (Lublin 1991), автором якої є Генрик Пайонк, не могла не відгукнутися. Бачу бо, що поляки не можуть позбутися ненависті до нашого народу і встромлюють отруйну шпильку всюди там, де тільки вдасться. Тому буду вдячна, коли відносно цієї справи у I або II томі книжки *Повстанські могили* появиться Ваше спростування.

Отож, стрільці Петришин та кількох інших мали свою криївку в порослому бур'яном полі поблизу Цеблова. Коли один з партизанів вийшов з криївки та побачив, що наближається військо, повідомив про це своїх друзів. Повстанці винесли з криївки кулемети і привітали ворога вогнем. Розпочався бій. Здаватися вони не думали. Був це, однак, нерівний бій: проти великого відділу Війська Польського стануло п'ятьох стрільців. Петришинові поранили ноги. Військові підбігли до нього так швидко, що він не встиг завдати собі смерть. Окрім Петришина, у польський полон попали ще два стрільці. Богдан Наконечний, родом з Цеблова (в селі називали Наконечних «Миськові»), поліг на полі бою. У живих остався і врятувався від полону лише один стрілець. Був це Володимир Буряк, також з Цеблова.

Я не погоджуюся з натяком на те, що Петришин зрадив. Коли б таке сталося, він тоді у першу чергу видав би тих людей, з ким у нього були контакти, на чому полякам найбільше залежало. А те, що він обвинувачував себе самого? Нічого в цьому дивного немає. Наші, його кати стосували такі методи тортур, що навіть сам чорт у пеклі не придумав би жорстокіших. До цього ж, як же міг він заперечити свою діяльність, коли про неї знав Леон Лапінський «Зенон», що був начальником Петришина та агентом УБ.

Показову езекуцію виконали поляки в Грубешеві. Проголосили їй та закликали людей прибути до міста. Повідомляли, що виконуваний буде смертний вирок на «groźnych bandytach». Як завжди, цікаві люди йшли побачити, кого будуть розстрілювати. Я там не була, але знаю оце болісне до краю видовище з розповідей одного поляка. Говорив він, що це були «завязті упівці» (з Петришином були ще інші повстанці), бо коли вели їх на смерть, вони співали: *...Хлопці, ідемо, вмирати будемо за Україну, за її права!* Перед самим розстрілом з їхніх грудей рвалося голосне волаання: *Боже, спаси Україну!!!* Так умирили воїни УПА, а серед них Володимир Петришин «Влодимко» з Цеблова Сокальського повіту.

Не можу погодитися з тим, що в такий жорстокий спосіб замордували Петришина. Не можу погодитися з тим, що тепер, після років, недруги намагаються знищити ще й його душу, примушують народ погорджувати ним. Той народ, котрого Петришин боронив від катів і за нього віддав своє життя. Прошу Вас, пом'яніть його добрим, а не злим словом.

Анна Ожанська, Оструда

15 лютого 1946 р. розвідка сотні «Підкови», яка майже постійно перебувала в близькому до села лісі, принесла вістку, що у школі в Заставнях Ярославського повіту заквартирувався 40-особовий загін Війська Польського і почав грабувати місцевих селян. Командир сотні – Василь Щирба «Підкова» – вирішив послати проти поляків одну чоту під командуванням «Байди». Вже сутеніло, коли чота увійшла в село. Повстанці непомітно підійшли до школи і взяли живим польського стійкового. Цей

зказав, що в школі справді є біля 40 жовнірів, але у сільських хатах квартирує ще близько 200, тобто цілий батальйон. Як виявилось, прибув він у село у цей же день увечері. «Байда», по нараді з командирами роїв, вирішив не проводити атаки на військо і повернувся з чотою у ліс. У таборі полонений жовнір виявив, що в Радаві (віддаленій на 3 км) стаціонує другий батальйон Війська Польського.

Брак у сотенного військового досвіду довів до трагедії. «Підкова» дав чотовому «Байді» наказ заатакувати групу ВП, що квартирувала у школі. Розпочався бій. Повстанці увірвалися в село. Бій затягнувся. Коли на підмогу заатакованим полякам прийшов з Радави згаданий батальйон ВП і на ходу пішов у наступ, ситуація чоти стала трагічною. Під ударом батальйону повстанці мусили відступити. Залишили вони на полі бою трьох убитих: чотового «Байду», стрільця Степана Поцюха та ще одного повстанця (його прізвища і псевдоніму я не встановив). Два або три повстанці були поранені, серед них стр. Степан Равський «Рудий» з Люблинця Старого. Втрати ВП – це, правдоподібно, 20 убитих та поранених. Після бою ВП вбило 9 місцевих селян. Декотрих з них перед смертю тортували. В канцелярії громади військо замордувало й спалило також двох хлопців, що їх схопили на присілку Теребінь. Поляки забрали з собою ще трьох мужчин, котрих убили в дорозі, а їхні тіла закопали неподалік присілка Слоти біля міста Синява.

Після цього бою командир куреня «Залізник» зняв «Підкову» з поста командира сотні. На його місце призначив «Бойка», родом з Закарпаття. Невдовзі (у зв'язку з пораненням «Бойка») сотню перебрав «Калинович».

Андрій Ожеховський, Лельково

Я перепрошую за те, що так відверто до Вас пишу, хоч не знаю Вас і Вашого віку. Однак те, що Ви робите – це чудова справа. За це я особисто хилю перед Вами чоло і кажу: вельми Вам дякую за тих, котрі полягли на полі бою! Обороніть їхню пам'ять, очистіть з болота, яким їх обкидано, хай сплять сном героїв, бо були вони ними і склали найвищу офіру.

Анна Назарович, Бані Мазурські

Смерть на західних землях

Після акції «Wista» українське підпілля було розбите. Сотні воїнів загинули в нерівному бою, сотні органи державної влади заарештували і засудили. Інші пробували перейти в Україну, на Захід, або услід за депортованим населенням – на захід і північ Польщі. Лише нечисельні ховалися на Холмщині і в Карпатах. Західні та північні землі – „Ziemie Odzyskane” – це місце депортації 150 тис. українців; це водночас місце смерті багатьох борців українського підпілля.

Іван Москалик «Мак» був в УПА зброярем сотні «Шума». Народився 18 січня 1922 р. у селі Шельпаки Збараського повіту Тернопільського воєвідства. Закінчив він середню школу. Інших інформацій з його молодих років ми не маємо. У 1945 р., важко поранений в легені, перебував він на лікуванні у Верхраті. Після виселення людей, протягом кількох місяців ховався він у криївці разом з Олексою та Михайлом Снігурами. 28 серпня 1947 р. покинули вони криївку і вирішили спільно йти пішки на «Східні Пруси». 26 вересня 1947 р. дійшли вони до місцевості Тужа Велька Дзялдовського повіту. Увечері несподівано зустріли міліціонерів, що хотіли їх затримати. Під час стрілянини «Мака» поранено, а як твердили працівники УБ у Дзялдові, він сам застрілювався з автомату ППШ. Місце поховання «Мака» ми не встановили. Правдоподібно, його тіло закопано в Дзялдові.

З цієї трійки був заарештований і засуджений на 15 літ ув'язнення Олекса Снігур. До 1955 р. сидів він у в'язниці в Голеньові. Михайло Снігур щасливо дійшов до своїх людей, де переховувався до 1949 р., а згодом перейшов нелегально у Німеччину. Від 1950 р. живе він в Америці.

Дмитро Богуш і Олекса Снігур, Перемишль

Юрій Копець «Листок», стрілець куща «Стернюка» (кущ цей був пізніше розпущений). Народився у 1925 або 1926 р. на присілку Ігнаші села Радава Ярославського повіту. Був він сином

Михайла і Катерини (місцеві називали їх найчастіше «Копцьо»). Правдоподібно від 1947 р. переховувався він у селі Лайси Браневського повіту, в хаті, де жила його мати, сестра Анна та її чоловік Михайло Кушак. На горищі хати мав він криївку (відмежовано її від приміщення мурованою стіною), у яку він діставався входом згори.

Видав його хтось з сусідів. Протягом якогось часу за ним стежили органи безпеки. Насвітанку, наприкінці лютого, здається 1953 р., міліціонери і функціонери УБ з Бранева (тоді Ольштинське воєвідство) оточили хату й почали його шукати. Довго не могли його знайти, але шукали наполегливо, бо знали, що він там є. Коли один з убеків знайшов вхід у криївку, «Листок» вискочив назовні, важко поранив з пістолета одного і легше – другого напасника, й опісля застрілив себе. Поранили убеків накрили перинами й ковдрами та відвезли до Бранева. Забрали також тіло «Листка» і заарештували його матір, рідну сестру та її чоловіка. Увільнили їх, здається, по двох тижнях. Тепер живуть вони у Канаді. Місця похоронення «Листка» не встановлено. Міліція не віддала його тіла сім'ї.

Опрацював Андрій Ожеховський на основі інформацій Миколи і Катерини Бунь з Лайси

Як безпосередній свідок, прагну доповнити інформації про людей, що трагічного 2425 січня 1948 р. загинули в селі Гудзюки колишнього Кентшинського повіту, про що була згадка в «НС» № 8/92. Наскок Корпусу Внутрішньої Безпеки (KBW) був наслідком зради стрільця «Кропиви» з групи командира «Прірви» – Євгена Штендери. З п'яти стрільців живими здалися: Павло Цьона «Левко» і Василь Юрків «Клен», засуджені опісля в Ольштині на смертну кару, та Михайло Кокоцький «Чумак», засуджений на довічне ув'язнення (див. «НС» № 27/91). Титар (ім'я мені невідоме), псевдонім «Володар», у короткій сутичці з військом був важко поранений. Помер він в арешті Управління Безпеки в Кентшині. Василь Порохнюк «Субота», син Дмитра й Анастасії, уродженець села Вербіж Сокальського повіту, загинув у бою. Саме про цього героїчного стрільця сотні «Ясеня» немає ніде згадки. Їхні тіла закопані у безіменній могилі кентшинського кладовища.

У цей же день заарештовано багато українців, мешканців села Гудзюки і Гарбно коло Скандави. Звинуватили їх у співпраці з УПА. Внаслідок важких тортур у слідстві, невдовзі після увільнення від арешту, померла Ольга Левунь з дому Шимків, родом з села Вербіж. П'ять осіб засудили на довічне ув'язнення, а саме: Марію Пліхоту, братів Йосифа і Петра Ланьків, Івана Огородника і Євгена Огородника. У слідстві і в суді проти нас свідчив «Кропива». Після кількох років ми повернулися на волю. Я на все життя залишився калікою. Як в'язня примусили мене працювати в копальні вугілля, де, після випадку, ампутували мені ногу.

Євген Огородник, Кентшин

У кількох дописах, що публікувалися досі в архівному куточку «Нашого слова», не було подане ім'я стрільця Титаря, псевдонім «Володар», що був поранений, а потім, під час слідства в арешті Управління безпеки в Кентшині (Ольштинське в-во), замордований. Отож його ім'я – Роман, а всі його близькі знайомі зверталися до нього: Ромку. Походив він, як подано, з містечка Белза Сокальського повіту (після 1944 р. – Грубешівський). Був працівником Служби Безпеки в III Окрузі ОУН.

Томаш Біда, Белхатув

Мій брат, Богдан Мадай, син Івана та Євдокії з дому Журавської, народився 11 березня 1926 р. у Торках біля Перемишля. Був він учнем Державної гімназії в Ярославі. Після 1945 р. діяв у підпіллі під псевдонімом «Ігор», у цивільній сітці ОУН, як політвиховник і член редакції *Лісовика*. У 1946 р. Богдана заарештувало військо місцевої польської пограничної застави і передало органам УБ у Перемишлі. За велику суму грошей вдалося батькові «викупити» сина з арешту.

Після виселення в акції «Wisła», Богдан віднайшов сім'ю на заході Польщі і переїхав у Єленю Гору, місце, здавалося, безпечне. Далі підтримував він зв'язок з організацією. Однак і тут віднайшло його УБ. Коли його хотіли заарештувати, Богдан пробував утекти з помешкання через вікно. Пролунали постріли. Був кінець серпня 1947 р. Брат загинув. Невідомо тільки, чи застрілили його під час спроби втечі, чи замордували в тюрмі.

У порожньому помешканні УБ зорганізувало засідку. Батько, хвильований довгим мовчанням сина, поїхав до Єленьої Гори. Тут його заарештували і перевезли до в'язниці у Вроцлаві, де перебував він протягом 8 місяців. Після увільнення батько звернувся до Міністерства юстиції у справі сина. Сім'я надалі нічого не знала про долю Богдана. 24 листопада 1948 р. прокурор Окружного суду в Єленій Горі повідомив батька, що його син не був заарештований і що немає його у «диспозиції прокуратури».

Після відлиги 1956 р. батько знову почав розшукувати сина. 19 серпня 1957 р. Воевідська прокуратура у Вроцлаві повідомила батька, що його сина похоронено 26 серпня 1947 р. на кладовищі в Єленій Горі, а також про те, що слідство в його справі закінчено з огляду на брак доказів злочину в цій справі. Наша сім'я ніколи не довідалася про причини і обставини смерті Богдана. Тепер, по 40 роках, у нових умовах демократичної Польщі, маємо надію, як і багато інших сімей, довідатися правду про його трагічну долю.

Брат Володимир, Торонто

Хочу подати інформацію про свого покійного старшого брата, палкого патріота, Євгена Ліборського, псевдонім «Роман», сина Михайла і Теклі, нар. 6 січня 1923 р. в Черничині Грубешівського повіту, командира СБ III-го району, закатованого, правдоподібно, в Олесниці у жовтні 1949 р. У лави УПА Євген вступив у березні 1944 р., тобто на самому початку її виникнення на Холмщині. З цього приводу припинив він своє навчання у Православній вищій духовній семінарії в Холмі. 26 лютого 1946 р. був він важко поранений в бою біля села Ліски. З цього бою вийшли живими він та ще один хлопець, котрому командир відділу доручив винести брата в безпечне місце.

Про його бойовий шлях розповідати тут не стану. Хочу тільки коротко з'ясувати обставини, в яких брат опинився після розпуску УПА, про останні місяці його короткого життя, коли для нього, бідного, ніде не було місця на цій землі. Ніяких документів він не мав. Добравшись якимось до родини в Ольштинському воевідстві, він переховувався у дружини, а потім у наших батьків на Білосточчині. Недуга серця і легенів змусила його шукати контактів з колишніми друзями по зброї; хотів він

роздобути документи, які дозволяли б йому легально жити та, перш за все, лікуватися.

Документи полагодив Євгенові його колишній командир Іван Невядомський «Юрко». Посередничав у цьому Леон Лапінський «Зенон». З цими документами брат подався на західні землі. Коротко працював він у Шавні на Вроцлавщині, потім був столяром в якомусь пегеері, очевидно, як пізніше виявилось, під постійним наглядом органів безпеки. Коли він довідався, що шукає його міліція, поїхав він до друга з часу боротьби, що тоді жив у селі Островіна коло Олесниці. В його хаті, яка стояла під лісом, ховалися наші партизани. У контакті з ними був також «Зенон».

В Островіні бачила брата Ольга Невядомська з Олесниці. Вона мені розповіла: *Було літо 1949 р. До мене прийшли «Юрко» і «Вацек», вручили мені якісь папери. Я їх занесла до Козових в Островіні. «Роман» лежав важко хворий. Я передала йому посилку, хвилинку посиділа, поговорила.*

Тимчасом «Зенон» довго зволікав з новими документами. Друзі мого брата натискали на «Зенона», щоб той поспішав, бо людині вкрай необхідна була медична допомога. Аж одного разу «Зенон» приїхав ровером, привіз документи, але без прописки. Забрав з собою брата, щоб, буцімто, в Олесниці вручити йому оцю прописку. Після цього мого брата вже ніхто ніде не бачив. «Зенон» представив пізніше таку версію подій: *«Роман» не дав ради їти. Я його віз на ровері, а потім посадив на вантажне авто, яке саме надїхало. Я домовився з ним в Олесниці в означеному місці, але коли я туди приїхав, його там не було.*

Євгена розшукував його друг Володимир Левосюк «Роман», що навіть приїхав до нас на Білосточчину і розпитував, чи ми, бува, чого не знаємо про нього.

9-го жовтня 1949 р. моїй мамі приснився страшний сон: її вкусила у литку змія і з рани бризнув струмінь крові (в мамі була сильна інтуїція). Вранці вона сказала, що з Євгеном мусило статися щось страшне. Вона була певна, що саме тоді замучили її сина.

Ворог, знищивши фізично ту прекрасну людину, старався знити ще й добру пам'ять про нього. Серед наших односельчан розпустив чутку, що Євген працює в «УВ» і видає своїх людей.

Чутка була настільки сугестивна, що у неї повірили навіть декотрі його друзі. Натомість дружині брата «Зенон» порадив вийти вдруге заміж, вмовляючи її, що її чоловік Євген не витримає на допитах. Яких і де? Всі наші знайомі підказують, що в Олесниці.

Наші батьки вже давно на тому світі. Ми, дві сестри, Ніна і Галина та молодший брат Юрій хотіли б довідатися про подробиці з останніх днів життя брата, про обставини його смерті і місце вічного спочинку, а також подати до публічного відома правду про нього. Для нас та його бойових друзів він назавжди останеться добрим і вірним сином українського народу і рідної Холмської землі.

Галина Ліборська-Радзівонівич, Щецін

Мій брат, Іван Сенько «Сержант», приїхав до нас десь у середині червня 1951 р., разом зі Збігневом Камінським «Доном». Минули три тижні і вони вночі виїхали; нічого нам не сказали. Після заарештування близько 4 роки Іван перебував у Росії. Коли його засудили на смертну кару і наближався час виконання присуду, Іван виявив, що його справжнє прізвище інше. Свідками подав він сестру матері, що жила у Самборі, та багато інших знайомих з нашого села, котрих виселили в Україну. Слідство почалося наново. Цим разом засуджено його на 25 років ув'язнення.

У жовтні 1955 р. привезли брата до Польщі й ув'язнили в таборі у Міленціні біля Влоцлавка. Пізніше, через місяць, перевезли його у Варшаву, де його знову засудили на 15 років ув'язнення. Адвокат подав апеляцію, після розгляду якої покарання зменшили до 12 років. У 1956 р. була проголошена амністія. Брата звільнили з в'язниці. Коли, однак, повернувся він додому, його надалі дуже переслідували, часто викликали у повітову команду міліції в Грифіцах.

У 1961 р., наприкінці березня, брата Івана запросили на весілля в село Оконець біля Щецінка. І сталася трагедія, за якою лишилася чутка, що Івана там отруїли. Ось бо, як тільки випив він келишок горілки і станув до танцю – упав. До нього нагло прийшла смерть. У пору, коли ми прощалися з ним над домовиною, протягом трьох днів наші уста були затерпілі.

Прізвище до відома Архіву

«Вогнем і мечем»

Прагну написати про мого брата Михайла Мішталю, нар. у 1917 р. в селі Нова Гребля Любачівського повіту. В 1941 р. його вивезли у Німеччину на примусову роботу. Додому повернувся він після війни, наприкінці 1945 р. У цей трагічний час Військо Польське виселяло всіх українців з поблизу сіл у підневільну Україну. Вдома брат був тільки дві ночі і один день. Уже в поїзді заарештувало його військо. Обвинувачували його в тому, що він передав УПА клички. Повстанці прийшли до Нової Греблі переодягнені в польські військові однострої і взяли в полон чотирьох офіцерів та одного цивільного – Станіслава Щука. На другий день, о 16 годині, партизани увільнили всіх полонених та віддали їм зброю. Було однак уже пізно.

О 6 годині вранці мого брата і ще двох мужчин (Степана Жука з розвідки, в якого була каліка щока і він виглядав на старця, та підстаршину з дивізії «Галичина», що вийшов з оточення під Бродами) прив'язали до сосни, облили бензином і запалили. Вони горіли живими. Їхні тіла поховав мій хресний батько Югач з Нової Греблі. Вночі стрільці з сотні «Залізняка» викопали їх та похоронили десь в іншому місці, правдоподібно, на цвинтарі в Сухій Волі. Сьогодні це село вже не існує. Церкву і цвинтар поляки знищили бульдозерами. Може колишні партизани з сотні «Залізняка» допоможуть віднайти місце похоронення мого брата?

Теодор Мішталю, Франція

У 1946 р. хтось доніс у міліцію, що в Пашовій Ліського повіту квартирують партизани. 6 березня вранці військо та міліція з Ропенки оточили одну з хат на долішньому краї села. Партизани відстрілювалися і пробували тікати. Під час перестрілки загинули два вояки УПА й 14-літній хлопець. На цвинтарі в Па-

шовій ховав їх отець Мазяр. На жаль, не знаю псевдонімів погледих і того, з якої сотні вони були.

Пізніше військо почало палити село. Діялися страшні речі. Міліціонер з села Стефкова, Станіслав Місевич, застрілив господаря, котрий гасив вогонь на своїй хаті. За жінкою, яка вбігла у палаючу стайню рятувати корову, військовики підперли кілком двері. Згоріла вона живцем разом з худобиною. Жінку звали Печінкою, їй було 50 років.

Коли в 1947 р. нас вивезли на захід, військо ще довго ходило по наших селах. У Пашовій, в одній з уцілілих хат, військові заскочили трьох партизанів, що саме варили страву. Взяли їх живими і стали страшно знущатися над ними. Поломили їм руки і ноги. Тому, що покалічені повстанці не могли йти, поляки прив'язали їх і тягнули смиком, як недобитих звірів. З Ропенки привезли одну жінку, щоб ця розпізнавала чиї вони. Двоє хлопців були з Пашової – Михайло Стеренчак та Гриць Валях. Їхніх псевдонімів не знаю. Третім був «Голуб». Поранений раніше в плече, він півроку переховувався у нас. Коли нас вивезли з рідного села, він залишився в нашій хаті. Того, з якої сотні вони були, не знаю.

Військовики тягнули-волікли їх так близько кілометр. Затягнули аж під ліс, у місце, де веде шлях з Пашової до Ванькової. Там, по правому боці під лісом, закопали їх в одній ямі. Коли їх закопували, вони ще були живі!

Так розповідала мені оця жінка, котра їх розпізнавала. Казала вона, нічого страшнішого не знає від того, що вона тоді бачила: *...ані очей, ані рук, ані ніг... усе розбите, потовчене, поломане... А вони ще жили і живими їх закопували... А її примушували на це дивитися.*

За муки, за терпіння ці хлопці також повинні бути записані у книжку вічної пам'яті. *Анна Добрянська, Мендзибуж*

Прочитав я у «Нашому слові» (№ 6/1991) про трагедію Терки. Ми жили в Жерниці Ліського повіту. Терка, це було наше сусіднє село. Цю трагедію пам'ятаю. Не була це тільки одна така трагедія. Те, що я бачила і переживала, залишилося у моєму, тоді дитячому, серці назавжди.

У 1914 році мій батько пішов на австрійську війну, попав у російський полон і опинився в Олександрії Кіровоградської області. Там познайомився з моєю мамою, одружився. Пережили великий голод і в 1934 р. повернулися до Польщі, у рідну Жерницю. Поляки відразу забрали батька в концентраційний табір у Березі Картузькій, де він просидів 8 місяців. У хаті залишилося 6 дітей. Незабаром, у 1939 р., батька забрали німці. Додому повернувся він щойно по 7 роках. У 1944 р. німці забирали найстаршого брата у дивізію «Галичина». Брат, у дорозі до Сянока, втік. Тоді ми всі мусили залишити село й ховатися від німців. Пережили ми чимало. Невдовзі однак надійшов фронт і брата знову забрали до війська, цим разом совети. Брат утік. Встановив контакт з УПА, хотів боротися за Самостійну Україну.

В квітні 1947 р. заскочило його Військо Польське. Хотіли зловити живого, але він не дався; застрілив себе, щоб вороги не мучили. Потім військо підпалило село. Батька, що у цей час сидів у військовому арешті в Балигороді, скатованого, опухлого привели, щоб у ямі над Сяном закопав свого первородного сина. Де є його могила? Ніхто тепер не знає.

Яка ж була наша доля? Я лише одну краплину почерпнула з бурхливого моря минулих днів. Жерниця – це саркофаг, повен людської трагедії. *Ірина Олешкевич, Новий Фольварк*

Дуже дякую за вашого листа. Читала я його кілька разів, та ще іншим показую і читаю та кажу, щоб і вони писали про минуле. Сама не знаю від чого почати. Був це 1944 рік, кінець липня. До нашого села Радружа Рава-Руського повіту (після 1944 р. – Любачівський) нагло приїхало польське і російське військо. Почали вони палити хати, стріляти, вбивати людей. Те, що тоді діялося – це був один жах Содому і Гомори. Вбили нашого священника о. Василя Гучка. Наказали йому відімкнути пивницю, а коли він це зробив – застрілили його. Сім куль у нього послали. А їмость Софію та її заміжню вже дочку Славку вбили у кімнаті, а потім підпалили приходство, де вони й згоріли.

Мого чоловіка, його брата і сусіда військова згряя забрала з хати і повела на цвинтар, де мали їх повбивати. Наші діточки побігли за татом. Вони страшно плакали і просили, і говорили,

що їхній тато щойно з війни повернувся. Якимось чудом дитяче благання-ридання задіяло. Чоловіка не застрілили й увільнили. Коли вони повернулися додому й усі були знов разом, тоді сліз ані вгальмувати, ані проковтнути не могли.

На другий день зійшлися сусіди, зробили домовину і похоронили священика на цвинтарі. Остигло згарище. Розкопали його люди і знайшли згорілих їмость та її дочку. Позбирали їхні кістки, склали у скриньки й поховали коло церкви.

В березні 1945 р. пережили ми другий, ще страшніший наскок військових поляків на наше село. Знову палили хати і стріляли у людей, мов до горобців. Пригадую, горять вже сусідські хати і військові підходять до нашої. Чую, як якийсь офіцер каже: *Dlaczego tu się jeszcze nie pali?* Кинулась я і його просити, благати, голосити, куди ж я бідна з дітьми подінусь, коли мій чоловік щойно з війни повернувся, де він Польщу визволяв. Тоді офіцер запитав мене чи я полька. Я збрехала і сказала, що так. Наша хата лишилася в живих.

Був березень, надворі ще холодно. Всі сусіди зі спалених хат сходилися до нас спати. І так жилося.

В 1946 р. більшість людей з нашого села виїхали в Україну. Лишилося нас небагато. Але й тоді вони надалі вечорами нападали на нас. Входили у хату, стріляли до лампи і забирали все, що хотіли. З чоловіка навіть чоботи стягнули. В 1947 р. нагрянуло виселення. Двох моїх братів, що жили в селі Селиська, ув'язнили в Явожні. Старшого брата, Стефана Левка, що народився у 1905 р., заарештували у Белзці на станції під час навантаження вагонів. З Явожна він уже не повернувся. Помер він там після кількох місяців. Залишилася сиротою його 11-літня дочка, котрою заопікувалася дружина другого брата.

Другий мій брат, Іван Левко, 1911 р. народження, був на війні у 1939 р. Попав у німецькі руки. Повезли його у табір, а пізніше на примусову роботу. Додому повернувся він у 1945 р. В 1947 р., за два тижні до виселення, його заарештували й ув'язнили в Явожні. З концтабору повернувся він у 1948 р., віднайшов свою жінку з дітьми й замешкали вони біля Ілави, а потім біля Гіжицька, близько мене. Помер Іван у 1986 р.

Посилаю Вам фотографію нашого отця пароха з радужанами. Зроблена вона в 1932 р. Вибачайте мені, що так багато пишу.

Хочу комусь розповісти про тамті часи. Мій чоловік у 1939 р. пішов на війну, я залишилася сама з двійкою малих дітей. Сумно стає у старі роки, коли оце описую. Мені вже 76 літ, і так Господеві дякую.

Марія Гій, Видміни

Трагедія нашого села Бережниця Нижня у Лиському повіті почалася від сусіднього села Мичківці. Його мешканці – поляки, що пішли в міліцію, майже кожного дня приїжджали в наше село і разом з Військом Польським грабували. Брали все, що попало в руки. Людей забирали на постерунок міліції, і там над ними знущалися.

Вояки УПА вирішили відігнати цих злочинців і заквартирували в селі. 2 вересня 1945 р. до села приїхало військо з Угерців, що часто заходило у наше село по пашу для коней. Партизани вистрілили кілька разів, але нікого не вбили. Тільки одного військового, пораненого легко в ногу, вони спіймали разом з конем і привели до села. Перев'язали йому ногу, посадили на коня і пустили вільним. Я був свідком того, як командуючий партизанами дав полякові листа для його командира та ще й сказав, що коли наше село потерпить за те, що тут сталося, тоді УПА це саме зробить у двох польських селах.

Це сталося вранці. Партизани незабаром відійшли з села, а під вечір Військо Польське повернулося до Бережниці, спалило її та вбило 12 мешканців, між іншим, мого батька. Наступної ночі партизани спалили села Мичківці і Солину.

Найбільше потерпіла сім'я Василя Війтіва, котрого військо вбило разом з дружиною Марією і двома дочками – Анною (16 років) і Катериною (14). 13-річний син Йосип, поранений в ноги і руки, до кінця життя лишився калікою. Наймолодший брат Василя Війтіва, Антін, змобілізований до Війська Польського, загинув десь на Білосточчині, в бою з польським підпіллям. Брат Юрко, що після смерті Василя заопікувався його двома уцілілими дочками й пораненим сином, під час виселення на Захід був арештований і запроторений у концентраційний табір у Явожні, звідкіля живим вже не повернувся.

Хочу також пригадати і повернути нашій історії пам'ять про вбитих у цей день: Дмитра Ващура (45 років), Івана Завійського (65), подружжя Григорія (67) і Настю (63) Завійських, Пилипа Ла-

зорика (48), Йосипа Терлецького (40), Анну Гнап (35). Прізвища однієї особи, яка вдушилася димом у підвалі, вже не пригадаю.

Після років, у книжці польського автора, прізвища якого не пам'ятаю, я прочитав отаку замітку про наше село: „2 wrzeźnia 1945 r. banderowcy napadli na zwiad konny WP w Bereźnicy Niżniej, a nocą z 3 na 4 spalili wsie Myczkowce i Solinę”. Про те, що зробило Військо Польське – він мовчить. *Михайло Вацур, Мендзибуж*

17 березня (за іншим джерелом: 22 березня – ред.) 1945 р. через наше село Руду Журавецьку Томашівського повіту вантажною автомашиною в напрямку Махнова переїжджало Військо Польське. За якийсь час вони поверталися назад. Між нашим селом і Любичею Королівською партизани зробили засідку і багато військовиків загинуло.

Мешканці села, сподіваючись наїзду війська, почали збирати своє майно і тікати з села. Не всі, однак, встигнули. Від куль війська загинули тоді: Омелян Стасюк (57 років), його син, також Омелян (18 років). Гавриїла Вішку (60 років), котрого знайшли в хаті, побили, поламали йому кості, а опісля пробіли списом.

З військом наїхало багато цивільних з Белзця, котрі все грабували. Мій тато встиг утекти. Залишив він коня з навантаженим возом. Військо забрало віз і мого 14-річного брата Володимира. Маму, що бігла за ними і, ридуючи, просила, щоб пустили хоч хлопця, прогнали, б'ючи її прикладами. Коли вояки переїздили возом біля хати найближчого нашого сусіда, він, думаючи, що це мій тато їде, почав кликати: «Петре, Петре, то ти?» Тоді один з жовнірів зіскочив з воза і пробив його багнетом. Так загинув Гавришко Жолондик, дід Владислава Ковальського, відомого сьогодні варшавського актора.

Подав Роман Бакун на основі інформації Юлії Пічак, Заброст Великий

22 березня 1945 р., вночі, загін Війська Польського або функціонерів Управління безпеки (УБ) з Томашева Любельського напав на Руду Журавецьку і захопив випадкових людей, що не встигли вчасно втекти з власних хат. Спійманих, відпроваджено півкілометра за село і там усіх закатовано на смерть багнетами та прикладами рушниць. Усе відбулося без одного пострілу.

Були тоді замордовані: Омелян Стасюк і його син, також Омелян (1928 р. народження); Гавришко Жолондик (60 років); Онишко Бішко, син Климка, хворий, божевільний (біля 50 років), незнаний з прізвища українець, мабуть, з Любичі, що, повертаючи з рудяньського млина, випадково попав у руки війська і був замордований; Гавришко Вішка (60 років), що його вбили багнетами вже в хаті, тому що не хотів іти з військом.

Згадаю також прізвища тих, кого Військо Польське або УБ, вбило в наступних роках: Стасюк Максим, 55-річний господар, застрілений жовнірами ВП, що прийшли до його хати вкрасти коня; Іван Купич, син Онуфрія та Катерини, нар. у 1921 р., інвалід, заарештований восени 1946 р., катований у Замості (під час допитів кидали його тресованим собакам), помер від ран, мабуть, у 1947 р. у в'язниці в Штумі; Лонгин П'ятночка, що народився у сусідньому селі Журавці, у першій половині червня 1947 р. був заарештований Військом Польським. Привезли його у Руду Журавецьку і тут, у stodолі Максима Стасюка, польські жовніри протягом кількох годин били його прикладами рушниць, дрюками, а вкінці його застрілили. Цей ганебний злочин відбувся на очах всього села.

На основі свідчень односельчан записав Михайло Шумада, Заброст Великий

Влітку 1945 р. біля 200 вояків Війська Польського, що прибули з Белза, окружили вночі село Переводів. Під час облави арештували 13 осіб віком 25-40 років. Люди ці не належали до жодної організації, багато з-посеред них 1939 р. боролосся в рядах Війська Польського в обороні Польщі.

Усіх, кого спіймали, били й катували, опісля пов'язали колючим дротом і загнали в одну хату. Хату замкнули і обставили військом. Потім облили її бензином і підпалили. Усі жертви злочинців загинули. Один зі спалених називався Михайло Сковчильяс. Може хтось пам'ятає прізвища ще інших помордованих. Всі вони були мешканцями Переводова.

На основі свідчення ройового «Перемогі» записав Микола Кухарчук, Боркі

19 січня 1946 р., у свято Йордану, на наше село Тудорковичі Грубешівського повіту (тепер Федорівка в Україні), напав відділ

KBW. Заарештовано біля 20 чоловіків, серед них Івана Кохана, сина Гіларія і Катерини, нар. у 1925 р., що раніше служив в УПА у відділі «Юрченка». Поляки вивезли його до Грубешева, опісля у Люблин, звідкіля живим він вже не повернувся. А «Юрченко», що в 1944 р. видав НКВД цілий свій відділ, заплату за зраду отримав 28 серпня 1946 р., на шосе між Гошовом і Варяжем.

У серпні 1946 р. цей сам відділ KBW з Грубешева напав на село Угринів Грубешівського повіту (тепер Добравка на Україні). Заарештовано кільканадцять осіб, серед них трьох синів Івана і Марії Конішевських: Гіларія (23 роки), Якова (19) і Мирослава (16). Вже в селі військо по-звірськи замучило на смерть Якова. На другий день його скатоване тіло, кинуте під межею і прикрите соломною, знайшли діти, що пасли худобу. Всіх арештованих забрали до Грубешева, а Гіларія Конішевського й Івана Кубу (19 років), сина Івана і Катерини, вивезли у Люблин, звідки вони живими вже не повернулися. *Андрій Комарчевський, Гданськ*

Уважно перечитую матеріали *Слідами пам'яті*, а також *3 листів до Українського архіву*. Бачу, що ще ніхто не написав про село Грушівка над Сяном в Березівському повіті, парафія Улюч. А я, як повстанець УПА, не можу не пам'ятати того, що там діялося від 1945 р. Нападали і грабували, а кого зловили, то били так, що потім людина не була спроможна сама піднятися на власні ноги. Багато людей у цей час хворіло тифом і були вони дуже слабкі.

13 січня 1946 р. сотня «Громенка» була на вечері саме у Грушівці. Опівночі повстанці вирушили у ліс над Загутинь. Наступного дня з самісінького ранку Військо Польське оточило і заатакувало село. Людей розбудили спалахи гранат і постріли з кулеметів. І почалося. Горіли хати, плакали діти, кричали жінки. Поляки грабували худобу і коней. Мужчин ловили, били, вбивали. Під час цієї акції загинули: Микола Чубинський – його витягнули з ліжка і в сінях забили, а хату підпалили; Андрій Маливецький – застрілили його на подвір'ї; Йосиф Бадирка – вбили його, коли він утікав; Михайло Кандзьола – вбили його на подвір'ї; Іван Сосницький – вбили його у підвалі; Микола Кость – вбили його в дорозі до Бірчі. Микола був дуже послаблений, бо довго хворів тифом. Один вояк спитав: *Panie poruczniku, co tam zrobic z tym slabym?* І пролунала відповідь: *Dobic jak psa, ale*

nie strzelać, bo naboі szkoda. Zakuć jak świnię! І так жовніри зробили. Коли знайшли його замерзлого в снігу, тоді побачили його груди – цілі поколоті багнетом.

Під час цього нападу поляки вбили шістьох цивільних мужчин і двох партизанів, спалили 34 хати і забрали біля 50 коней і різної худоби. Багатьох мужчин заарештували. Все це гнали вони селом Улюч до Бірчі, де проводили слідство. Той, хто там побував і кому вдалося звітлія повернутися, той довго вже не пожив.

У 1946 р. поляки дуже часто нападали і грабували. Під час нападів відділу Війська Польського під командуванням пор. Міхальського та інших, а також цивільних бандитів, помордовано багато людей та понищено села: Вітрилів, Тимешів, Кшеменна, Вара, Невістка. На ці села найчастіше нападали і грабували їх. Ті мешканці, що не встигли втекти у ліс, позбувалися коня чи корови. В липні 1946 р. грабіжники почали обстрілювати села і люди з худобою (хто їй ще мав) тікали у ліс. І Марія Сосницька також утікала зі своєю корівкою. Недалеко однак добігла – наздогнала її кулеметна черга. Мій вуйко, Михайло Баган, повернувся з війни, відзначений найвищими військовими нагородами. Підпалили і його хату. Він вийшов і сказав: *Що ж ви робите? Я тільки два тижні, як з війни повернувся...* Відповідь була коротка: *Ty banderowcu!* і черга з кулемета перетяла його на половину. Пізніше сказали, що він утікав. Сидір Шум також попав у їхні руки. Замордували його. Познущалися так, що не можна було його розпізнати: поламали руки й ноги, видовбали очі, повибивали зуби.

Грушівка нараховувала 120 номерів, а в квітні 1947 р., коли людей виселяли на захід, стояло вже тільки 7 ще не спалених хат. В кожній мешкали три-чотири родини. Коли людей виганяли і підпальовали їхні хати, тоді тільки дві години призначали їм на те, щоб зібратися і вийти з уже палаючих хат. Тепер важко здогадатися, що колись тут стояло дуже гарне село. Навіть старі люди, що приїжджають нині у своє село, не можуть віднайти місця, на якому стояла їхня хата. Сади повирубували, засадили ліс. З усього села залишилася тільки одна капличка св. Івана, до котрої щороку 7 липня з Улюча йшла процесія і відправляли тут Службу Божу. Але й цю капличку поляки дуже знищили. Від ударів куль повипадали цеглини. А була це дуже гарна капличка,

заввишки 5,5 метра. На щастя, знайшлася добра людина – Володимир Шуль. Він з сином і зятем Степаном поправили її і довели до такого вигляду, який вона колись мала. І треба їм гаряче дякувати, бо це єдиний пам'ятник замученому селу – Грушівці.

Іван Гусечко, Репедь

Народилася я 12 червня 1933 р. у сім'ї Стефурів в селі Воля Петрова. Моя мама походила від Тимця з Карликова. Навколо Волі Петрової були гори, а серед них оця найбільша – Магура. Доля не жаліла нашої родини. Пережили ми чимало важких днів, в тому й час, коли Військо Польське дуже часто нападало на наші села. Грабували, били та забирали і вели невинних людей на смерть і тортури. Пам'ятаю добре, наприклад, як у лютому 1946 р. Військо Польське провело пацифікацію Волі Петрової. Була 8-ма година ранку. Разом з військом приїхали возами також цивільні. Були вони з сусіднього польського села Буківсько. Ці поляки часто нападали на нас. Вони добре знали Волю. У цей день пришельці вбили понад 10 людей, багато поранили, а 12 осіб забрали з собою.

Вбили тоді також 17-літнього Петра Савківа. Поки він скінчився, страшно його мучили: пекли його на вогні, випалили йому очі, відрізали ніс і вуха і, накінець, порубали тіло. Його мати, Марія Савків, була в цей час у сусідньому селі Токарні у хворої сестри. Коли вона довідалася про смерть сина, прибігла на місце казні. Її розпука не знала краю. Вона ридала-голосила. Взяла відрубану військом голову сина, пригорнула і побігла в поле. Не слухала нікого, не чула нічого; світ заглух для неї. Вона тікала – далі від нього, далі від людей. Минуло кілька днів. Знайшли її неживу. Лежала вона на снігу. У руках тримала, тулила до грудей голову сина.

Люди зладнали труну і ввечері поховали їх разом. На другий день вранці до нашого села приїхали поляки. На цвинтарі віднайшли свіжу могилу. Зібрали з села малих дітей, мене також, і загнали нас на цвинтар. Тут казали нам голими руками відгребати труну. Земля була вже замерзла. Військовики розбили труну, викинули з неї тіла, нас почали бити. Хотіли, щоб ми повіли їм, хто поховав матір з сином. Мене так побили, що люди несли мене додому на руках. Дуже добре це все пам'ятаю. Рік пізніше вбили тата того хлопця. Про те, що ми тоді пережили, як нас страшно поляки мучили, можна було б пару томів книжки написати. *(Уривок зі спогадів)*

Анна Прядка, Жеченіца

Григорій Кудрик «Камінь»

Уже після завершення праці над цією книжкою, вдалося мені встановити псевдонім, та згодом прізвище й інші біографічні дані особи, що, згідно з наказом командира Української Повстанської Армії Воєнної Округи «Сян» пор. Мирослава Онишкевича «Ореста», від осені 1946 до весни 1947 р. збирала і впорядковувала матеріали про тих вояків УПА, котрі у 1944-1946 роках загинули на Закерзонні. Саме ці матеріали лягли нині в основу I-го тому *Повстанських могил*.

Спираючись на реляції колишніх вояків УПА куреня «Залізняка» та на збережені акти Військового районного суду в Любліні¹, встановив я, що цією людиною був Григорій Кудрик, псевдонім «Камінь», «Карпо» – писар у канцелярії командира 27 Тактичного Відтинка УПА «Бастіон» пор. Івана Шпонтака «Залізняка».

Григорій Кудрик, син Івана й Анастасії з дому Демчина, народився 2 червня 1910 р. в Кам'янці Лісовій Рава-Руського повіту. Після закінчення Вчителської семінарії у Раві-Руській працював він вчителем у селі Лівча Любачівського повіту. В 1932-1933 рр. служив стрільцем у 19 піхотинському полку Війська Польського у Львові. Мобілізований вдруге у вересні 1939 р. брав він участь в обороні Львова від німців. Під час війни Григорій Кудрик надалі вчителював у Лівчі, а згодом був призначений шкільним інспектором у Білгораї. Наприкінці 1942 р. звільнився з праці з огляду на стан здоров'я і повернувся у рідне село. Тут він організував українську початкову школу і до літа 1944 р. був її керівником. Після приходу більшовиків працював учителем початкової школи в Щеп'ятині Томашівського повіту. У квітні 1945 р. був він мобілізований у ряди Української Повстанської Армії, де його приділено у сотню «Месники II» на пост політвиховника. У підпіллі користувався псевдонімами «Камінь»

і «Карпо». Наприкінці вересня 1945 р. відійшов він на лікування. У відділ повернувся з весною 1946 р. Після півтора місяця його переведено у штаб 27 ТВ «Бастіон» і призначено помічником шефа канцелярії штабу Степана Ханаса «Ярого»². Завданням «Каменя» було вести персональну евіденцію сотень куреня «Залізняка» та самостійної сотні «Чавса», що діяла на Грубешівщині.

Від 12 листопада 1946 р. до травня 1947 р. «Камінь» працював постійно у законспірованому відділі канцелярії штабу, який влаштовано у фільварку Дембіна в гміні Угнів Томашівського повіту. Тут саме опрацьовував він листки полеглих вояків УПА Тактичних Відтинків «Лемко», «Бастіон» і «Данилів». Після того, як почалася акція «Wisła», «Камінь» перейшов у криївку районного провідника ОУН «Ручая», яка містилася біля села Ульгівок Томашівського повіту.

22 вересня 1947 р. на криївку натрапив загін ВП і УБП. Після короткого оборонного бою, коли становище повстанців стало безвихідним, руки на себе наклали стрільці: «Бірча»³, «Комар» і «Сивий» (їхніх прізвищ, а також інших персональних даних досі не встановлено). Григорій Кудрик «Камінь» і стрілець сотні «Чавса» Богдан Романовський «Сук», «Вертихвіст» потрапили у полон. 8 жовтня 1947 р. Військовий районний суд у Любліні, під час виїзної сесії у Томашеві Люблінському, засудив їх обох на смертну кару. Присуд виконано у Замості 5 листопада 1947 р. о 14-тій годині. Місця похоронення «Каменя» і «Сука» досі не встановлено.

Євген Місило

¹ Див. Sąd Rejonowy w Lublinie, Sr. 1295/47.

² Степан Ханас «Ярий», «Палій», нар. 1912 р. в Башні Долішній Любачівського повіту. В УПА служив від серпня 1944 р., початково політвиховником сотні «Месники II», а від літа 1945 до 1947 р. – шефом канцелярії штабу 27 ТВ «Бастіон». Восени 1947 р., після розбиття підпілля, він, разом з командиром сотні «Калиновичем», зробив спробу перейти на Захід. На польсько-словацькому кордоні їхня група попала у засідку. За деякими твердженнями «Ярий» загинув у бою, за іншими – поранений попав у полон, згодом був депортований у Польщу і тут замучений у в'язниці або розстріляний разом з сотенним «Калиновичем». Однак його прізвища немає серед українців, засуджених на смертну кару, страчених і померлих у в'язницях Польщі в 1944-1956 рр.

³ У судових документах його псевдонім пишуть: «Бірча», «Бірчак», «Бібрак».

Tajne.

Protokół wykonania wyroku śmierci

Miejsce postoju *Lambin* dnia *5 11* 1947 roku.

PODPISANI:

Prokurator *pr. Andrzej Grawicki*
Lekarz *mgr. dr. Tomasz B. Brniński*
Dowódca Plutonu Egzekucyjnego *Kamil Grawicki*
w obecności ks. *Grzegorz Grawicki* oraz Komendanta Więzienia
Mr. Zygmunt Mieczysław stwierdzają, że w dniu dzisiejszym o godzinie *14-15* został rozstrzelany *Andrzej Grawicki i inni* skazany dnia *8 10* 1947 r. na karę śmierci przez Wojskowy *Sąd*

Zgon rozstrzelanego został przez lekarza stwierdzony.

Prokurator

Lekarz

Dowódca Plutonu Egzekucyjnego

Druk. Wojew. Urzędu Bież. Publ.

Тасмний документ смерті: протокол з іменами осіб, що 5 листопада 1947 р., о 14 год., у Замості брали участь у розстрілі Григорія Кудрика «Каменя».

Листи у прийдешність

Надмогильний гомін – листи. У слові – біль, в уяві – світи жаху, за мислю – питання про межу злоби. Межу, за якою кінчається людяність, а є лиш безодня пекла. Не розуміємо, не сприймаємо її, але знаємо, що вона дійсна. Обезсилені, німіємо перед безміром злочину. Німіємо з матір'ю, що з відрубаною головою сина в обіймах іде у потойбіччя. Німіємо з дружиною, що на краї світу про мужа голосить-питає, а віднайшовши його тіло, у людей, страхом скованих, надію губить. Німіємо з батьком, що у ніч ридання, поволі, спотикаючись, несе замученого сина, щоб у збірну могилу останнім його покласти – ближче до світу, до себе ближче. Німіємо з тими, хто у порогах батьківської хати, під куполом предківської святині полум'ям благання, тисячоболем згоряє, ким рідну землю скородять, у кого очі вибирають, на чие живе серце у розритих грудях твердь кладуть. Від стогону, що кризь пласти часу рвався до нас, німіємо.

Чи стогін цей почули ми щойно тепер? Ні. Слухали його, у душі з миті в мить несли ті, хто на землі предків, на своїй землі пережив ігрище оскаженілих пришельців. Чули його ті, з чиеї пам'яті, поки вона жива, ніяка сила не вирве хвилин останнього прощання з замученими матір'ю і батьком, донею і сином, братом і сестрою, з коханою, з другом... Чули. Коли так, то чому ж світові про нього не голосили, навіть не шептали? А якже ж було гнаним, по тюрмах і чужих краях розкиданим, обкладеним наглядом, з устами страхом перев'язаними слово своєї правди чужинцеві говорити?

Страх. Не всі до нього признаються і не всім судилося вийти з його оков. Це також мука. Визвіл з неї знайшли, напевно, ті, чії листи, пригорщею зібрані у цю книгу, читаємо і читатимемо ще не раз.

Людям цим усі ми, українці, повинні серцем дякувати. Дякувати, перш за все, за нагадування, що гідність нації – у цілощій нерозривній пам'яті про долю її дітей. Кожен з цих листів (і не важливо чи короткий він, чи теж довгий) – це стежина до нашої, як народу, біографії. Біографії, обкраденої з імен. Крали їх, обезчещували, у найглибші закутини забуття втоптували, селекціонували українців у потойбіччі на тих, що, мовляв, гідні могил з іменем, і тих, кого вже повсякчас триматимуть під ключем безвісти наші недруги. Листи цієї книги – це суцільний протест проти такого калічення, десяткування національної пам'яті.

Слова тих, що еднаються у протесті, чие серце і думка терням не поросли, чекають ті, хто з піввікової віддалі з *безіменних* місць спочину волає про спомин тихий. Кожен лист, кожна найменша згадка про них – це слід на безконечній дорозі до повноти нашої історичної самосвідомості. Пишіть до Українського архіву. Шліть інформацію, фактографічну розповідь, заповнений «Листок полеглого». Будуть це Ваші листи у прийдешність. У майбутне вільної нації, яка не зберегла б себе без дані живої крові тих, хто станув за наше продовження у покоління.

Ваші надсилання спільно з тими, які вже є в архівному видавництві, увійдуть у наступні книги про українську тут долю. Книги, що, ймовірно, стануть єдиним некрополем, у якому є місце для кожного, хто в народі був і прагнув його пам'яті.

Роман Галан

Пишіть на адресу:

OFICyna WYDAWNICZA «UKAR»
ul. Krasin'skiego 16 m. 84
01-581 Warszawa
tel./fax (0 22) 39-87-73

або

Archiwum Ukraińskie
ul. Kościeliska 5
03-614 Warszawa

Український архів веде систематичну працю, присвячену воїнам Української Повстанської Армії, що полягли на території «Закерзонського краю» в 1944-1956 роках. Досі, на основі архівних документів та реляцій бувших членів підпілля, встановлено прізвища і псевдоніми понад тисячі полеглих. Перших 507 прізвищ публікуємо у цьому томі «Повстанських могил».

Усіх, кому відомо про полеглих членів українського підпілля, дуже просимо писати на адресу Українського архіву або Видавництва. Інформації про полеглих найкраще подавати за публікованою нижче схемою «Листка полеглого». Всі матеріали будуть поміщені у II-му томі «Повстанських могил».

Листок полеглого

1. Ім'я і прізвище полеглого (там, де відомо, також імена батьків).
2. Псевдоніми.
3. Дата народження.
4. Місце народження, повіт.
5. Ступінь і функція в підпіллі, назва сотні УПА, або іншої організації в структурі українського підпілля (ОУН, БСБ, СКВ, УЧХ, куц).
6. Освіта і професія.
7. Військова служба (коли і в яких арміях) та здобуті ступені.
8. Дата, місце і обставини смерті (докладний опис).
9. Місце поховання.
10. Біографія полеглого (опис його життя і діяльності в підпіллі).
11. Джерело поданих інформацій.
12. Чи збереглися фотографії, документи та пам'ятки про полеглого.

Іменний показник

«Август» 298	«Байда» 341, 342
«Альоша» 166, 239-241	«Байрак» 226
Амерський Михайло «Крук» 93-95	Бак Йосиф 281
«Андрій», див. «Андрійко»	Бак Омелян «Прут», «Свист» 281
«Андрійко» 176	Бакун Роман 354
Андрусечко Володимир 287, 331	«Балай», див. Булас Теодор
Андрусечко Степан 331	Балка Микола 338, 339
«Андрюша» 207	Балко Петро «Святослав» 164
Анна, св., 303	«Банада», див. Козій Олекса
Антонюк Василь «Весна» 159	Баран Стефан 272
Антонюк Микола «Павук» 160	Баранчук Степан «Волиняк» 48
Антохів Дмитро «Лис» 126	Барна Йосиф «Довбуш» 285
«Аркадій», див. Кривуцький Іван	«Барон» (сот.) 16, 24, 56
«Аркадій», див. Мігус Володимир	«Бартель» 52, 55, 56, 221, 269
«Аркуша» 191, 259	Бартошко Степан «Нечай» 139
«Армата», див. Артимович Гриць	Бас Іван «Вишня» 128
«Арпад» 293	«Бас», див. Білий Григорій
«Арсен», див. Федоришин Гілярій	Баца Петро 333
Артим Степан «Марець» 79	Бачик Мирослав 54, 57
Артимець Микола «Ас» 111	«Безун» 288
Артимович Гриць «Армата» 120	«Бень» 231
«Ас», див. Артимець Микола	Бережанський Станислав 253
Атамів Хведір «Дуб» 62	«Береза», див. Борівець Іван
Бабик Дмитро «Сурмач» 325	«Береза», див. Васьків Володимир
Бабик Микола «Сорока» 153, 154	«Береза», див. Зінько Микола
Бабляк Олександр 118	«Береза» 36
Баган Михайло 357	«Береза» 324
«Багряний» 164, 178, 187	«Беркут» 287
Бадирка Йосиф 356	«Бескид» 146
«Базар» 49	Бжезіцький 171
Базилевич Олександр «Еней» 211	Бздель Йосиф 249, 325
«Байда», див. Захарів Олекса	«Бистрий», див. Кордупель Андрій
«Байда», див. Миколенко Петро	Бібик Володимир 171
«Байда», див. Мозіль Микола	«Бібрак» 360
«Байда», див. Мох Степан	«Бігун», див. Мазурчик Теодор
«Байда» 205, 242	Біда Тимофій 165, 345
	Біднюк Льоня «Боровик» 173, 174

«Бідота» 154
 Бик Володимир, див. Гопк Володимир «Дорош»
 Біла-Карпа Оля 263
 Білевич Олександр «Борсук» 169
 Білий Володимир 262
 Білий Григорій «Бас» 120
 Білий Іван «Лемко» 144
 «Білий», див. Гораль Павло
 «Білий», див. Мицишин Володимир
 «Білка» 262
 «Біловус», див. Цайда Данько
 Біндас Антін 278, 322
 «Бір», див. Шишканинець Василь
 «Бірча», «Бірча» 360
 «Біс», див. Кульчицький Роман
 «Біс» (сот.) 106-108, 125, 231
 «Біс» 96
 Бішко Онишко 355
 «Блакитний», див. Мурич Іван
 «Блакитний» 273
 Бловицький Дмитро «Ярка» 133
 Богдан Параскевія «Дзюбиха» 264, 265
 «Богдан», див. Головач Микола
 «Богдан», див. Попко Олександр
 «Богдан» 54
 «Богдана», див. Гайдукевич Леся
 Богун Надія 182
 Богун Степан «Хмара» 203
 «Богун», див. Левицький Осип
 «Богун», див. Хруник Іван
 «Богун», див. Ціцюрка Олександр
 Богущ Дмитро 113, 248, 343
 Бодак Лідія 171
 «Бойко», див. «Умань»
 Божик Стефан «Дунай» 272
 «Бора», див. Хома Володимир
 Борис Іван «Граніт» 171, 172, 182
 Борис Петро «Семенко» 191
 «Борис», див. Милинь Дмитро
 «Борис» 146
 Бориско Ілько «Бук» 111
 Борівець Іван «Берега» 117, 120
 Борка Микола «Равка» 83
 Борковий Іван 265, 266
 Борковий Петро 266
 «Боровик», див. Біднюк Льоня
 Борович Маріян 313
 Бородайко Іван «Конарський» 63
 Борсук Микола «Верба» 262
 Борсук М.М. 310
 «Борсук», див. Білевич Михайло
 Боруцький Василь «Лев» 206
 «Босий», див. Фах Адам
 «Босфор», див. Сивак Іван
 Бошно Андрій 324
 «Боян», див. Ульгурський Михайло
 «Бояр», див. Качур Микола
 «Боярин», див. Мілецький Михайло
 Іванович
 Брехун Ярослава 309
 Бречко Володимир «Туча» 267
 Бриль Мирон «Скала» 207, 210
 «Бриль», див. Гамола Ярослав
 «Бродич», див. Гробельський Роман
 «Бродяга», див. Гораціян Михайло
 Бростко Степан «Підкова» 341, 342
 Бротгер Дарія 279
 Бугай Іван «Могила» 268, 269
 Бугель Володимир «Кучер» 330
 «Бузько», див. Солодуха Григорій
 «Буйний», див. Гула Михайло
 «Бук», див. Бориско Ілько
 «Бук», див. Равчук Андрій
 «Бук» 49
 «Бук» 100
 «Бук» («Жук») 101
 «Булава» 43
 Булас Теодор «Балай» 16, 24, 106, 107, 125-131, 134-136, 140, 141, 144, 151, 231, 234-236, 300, 359
 «Бульчак», див. Гутинь Михайло
 Бумбар Іван 106
 Бунь Микола і Катерина 344
 Бунь Михайло 330
 «Бурий» 29, 37-39, 48, 49, 57, 300
 «Буревій», див. Скопик Йосиф
 «Бурий», див. Конюх Володимир
 «Бурий» (сот.) 29, 37-39, 48
 «Бурлака», див. Музика Володимир
 «Бурлака», див. Щигельський Володимир
 «Бурлака» 54
 «Бурлака» 144
 Бурмич Володимир «Цв'іркун» 31

Бурмич Михайло 31
 «Буря», див. Микита Осип
 Буряк Володимир 340
 «Буревій», див. Молдавець Степан
 Бусько Василь «Легида» 277
 Бутрим Михайло 265
 Бучко Ілько «Лис» 120
 Ваврикович Степан «Вах» 125, 126
 Ваврикович Степан «Видра» 125, 126
 Вайда Василь 31
 Вайда Степан «Гонта» 54
 Вайфа Йосиф «Крет» 87
 Валях Гриць 350
 Вальвиць Ілля «Мокрий» 150, 151, 237
 Вальницький Іван «Війт» 133, 137, 138
 Ванасів Євстахій, див. Ванюсів Євстахій «Заєць»
 Ванкевич Маркіян «Вівчар» 111
 Ваносів Євстахій «Заєць» 70, 253
 «Ваня», див. Гац Михайло
 «Ваня», див. Перекаша Іван
 Варіан Софія 310
 «Вартовий» 149
 Вархоляк Анастасія 252
 Вархоляк Анна 252
 Вархоляк Григорій 252
 Вархоляк Микола 252
 Вархоляк Михайло 322
 Вархоміка Іван «Сокира» 145, 146
 Василик Йосиф «Козак» 74
 Василінка Йосиф 269
 Василів Степан 255
 Василь Іван 322
 Василь «Весна» 202
 «Василь» 321
 Василько Роман 281
 «Василько», див. Черняк Іван
 Васильцьо Михайло 90, 91
 Васієвич Петро «Лев» 75
 Васій Михайло «Малий» 268
 Васурчак Степан «Жайворон», «Журавель» 261, 262
 Васьків Володимир «Берега», «Тополь» 331, 332
 Васьків Стефан 332
 Васьків Юрій 332
 «Вах», див. Ваврикович Степан
 «Вах» 125
 «Вацек» 347
 Вацлак «Фердинанд» 172
 Ващук Іван «Трясило» 171, 158, 182
 Ващук Олександр 259
 Ващур Дмитро 353
 Ващур Михайло 354
 Венгринович Орест, о., 317-318
 Венгринович Олесь 318
 Венгринович Роман 318
 Венгринович Стефко 318
 «Верба», див. Борсук Микола
 «Верба», див. Сосновський Іван
 «Верба» 29
 «Вертихвіст», див. Романовський Богдан
 «Веселий», див. Свістель Данило
 «Весна», див. Антонюк Василь
 «Весна», див. Василь
 «Видра», див. Ваврикович Степан
 «Вирва», див. Плотка Осип
 Вискель 281
 «Вихор», див. Дячик Михайло
 «Вихор» 321
 «Вишинський», див. Гамівка Ярослав
 Вишневич Микола «Короткий» 159
 «Вишня», див. Бас Іван
 «Вишня», див. Пахалюк Володимир
 «Вишняк» 290
 «Вівчар», див. Ванкевич Маркіян
 «Відважний» 76
 «Війт», див. Вальницький Іван
 Війтів Василь 353
 Війтів Анна 353
 Війтів Антін 353
 Війтів Йосиф 353
 Війтів Катерина 353
 Війтів Марія 353
 Війтів Юрко 353
 Війтишин Василь «Кузьменко» 90
 «Віктор», див. Крупа Іван
 «Віктор» 84
 «Вільха», див. Пітір Іван
 «Вільховий», див. Ференц Микола
 «Вільшина», див. Шимчук Микола
 Вінтонюк Микола «Чобіт» 43
 «Вітер», див. Ковальчук Теодор

«Вітер», див. Мацько Дмитро
 «Вітер», див. Негович Володимир
 «Вітер» 136, 291, 324
 Вітик Настунька 173
 Вітовський Дмитро 96
 «Вітрогон», див. Кузьо Дмитро
 Вітковський Осип «Явір» 79
 Вішка Гавриїл 354, 355
 «Влодимко», див. Петришин Володимир
 Вовк Ярослав 268
 «Вовк», див. Яновецький Микола
 «Вовк» 41, 42
 «Вовк» 221
 «Вовчаренко» 327
 «Вогонь» 86
 «Володар», див. Титар Роман
 «Водолаз», див. Фугель Володимир
 Возняк Василь «Кріс» 74
 «Волиняк», див. Баранчук Степан
 «Володко», див. Серкізовський Богдан
 «Володко» 145, 146
 «Володя», див. Кузій Володимир
 Волох Павло «Осика» 189
 «Волоцюга», див. Касіца Кирило
 «Волош» 231, 232
 Волошинська Евлалія 171
 Вольцяк Роман «Жук» 166, 241
 Воробель Йосиф «Лев» 287
 Воробець Василь «Попович» 43
 Воробець Володимир «Грубий» 101
 «Воробець», див. Мицишин Володимир
 «Воробець» 38
 «Воробець» 138
 «Воробчик», див. Вугрілець Микола
 «Ворон», див. Нівінський Володимир
 «Ворон», див. Солтис Михайло
 «Ворон» 30
 «Ворон» 77
 «Ворон» (сот.) 82
 Вороняк Дмитро «Орлик» 121
 Вработий Михайло «Хомяк» 131
 Вугрілець Микола «Воробчик» 82
 «Вуж» 77
 Вуйцік Михайло «Мак» 82

Габик Михайло «Гурський» 63
 Гаврилук Володимир 171
 Гаврилук Роман 72
 Гавриляк Григорій «Перо» 111
 Гавриляк Іван «Риж» 80
 Гавриляк Роман «Козаченко» 71
 Гаврисак Олекса «Фон» 192
 «Гасвий», див. Дмитрик Михайло
 «Гай», див. Лібіжинський Василь
 Гайда Михайло «Граб» 144, 145
 «Гайда», див. Сивак Євген
 «Гайда» 258, 259
 «Гайдамака», див. Соляр Антін
 Гайдукевич Леся «Богдана» 297, 298
 «Гак», див. Горбачевський Володимир
 «Галабурда» 170
 «Галайда» 164, 211
 Галамушка Катерина 275
 «Галицький», див. Цюкала Іван
 «Галка», див. Шимко Григорій
 Галун Стефанія 70, 259
 «Галушка», див. Гриняк Михайло
 Галушак Іван 283
 «Галія», див. Мартинюк Анна
 Гальва Вероніка 313
 Гальо Марія 66
 Гальо Михайло «Коник» 15, 16, 24, 29, 66-68, 86, 99, 100, 223, 224, 226-228, 255, 256
 Гальо Михайлина 66
 Гальо Наталія 66
 Гальо Ольга 66
 Гальо Петро 66
 Гальо Розалія 66
 «Гамалія» (сот.) 161
 «Гамалія» 100
 «Гамалія» 127
 Гамівка Ярослав «Вишинський» 279, 285, 296
 Гамола Ярослав «Бриль» 203, 299, 300
 Гарасимович Михайло «Курас» 121
 «Гарбуз», див. Льоля Ярослав
 Гардибала Марія 313
 «Гармаш», див. Грабець Іван «Олесь»
 Гац Михайло «Ваня» 315, 316
 «Герой» 44

«Гірка» 59
 Гірняк Анна 328
 «Гнів», див. Тицький Володимир
 «Голова», див. Сімейко Андрій
 Головатий Роман «Горошко» 133
 Головацький Євген 171
 Головач Іван 105
 Головач Микола «Богдан» 196
 Головка Ярослав «Чуприна» 127
 Голосинюк Євген 171
 «Голота», див. Грицько Іван
 «Гомін» 259
 «Голуб», див. Кречковський Михайло
 «Голуб», див. Кухта Василь
 «Голуб», див. Михалович Михайло
 «Голуб», див. Турчик Роман
 «Голуб», див. Шарпк Мирослав
 «Голуб» 59
 «Голуб» 239
 «Голуб» 350
 Голубовський Йосиф 288, 334
 «Гонець» 101
 «Гончар», див. Максимець Іван
 «Гончар» 51
 «Гончар» 221
 Гончарів Лідія 171, 182
 «Гопак», див. Гуль Степан
 Гопк Володимир «Дорош» 97
 «Гора», див. Рибель Василь
 «Горак» 179
 Гораль Павло «Білий» 80
 Горат Іван 105
 Гораціян Михайло «Бродяга» 214
 Горбаль Петро «Горбовий» 291
 Горбачевський Володимир «Гак» 111
 «Горбовий», див. Горбаль Петро
 «Горбовий» 48, 57, 58
 «Гордий», див. Дзівик Богдан
 «Горевій» 52, 221
 Горечий Володимир «Скала» 140, 141, 235, 236, 300
 «Горинь», див. Думка Михайло
 «Горинь» 146
 «Горобець», див. Мицишин Володимир
 Городинський Іван «Левик» 70
 «Горох», див. Сеньків Йосиф
 «Горошко», див. Головатий Роман

«Горошко» 131
 Гошко Михайло 328
 «Граб», див. Гаїда Михайло
 «Граб» 100
 «Граб» 143
 «Граб» 300
 «Граб» 306
 «Граб» 324
 Грабець Іван «Олесь», «Гармаш» 107
 «Граніт», див. Борис Іван
 «Грань» 53
 Грех Микола 335
 Грив Степан «Сойка» 208
 «Гриб», див. Музика Степан
 Гринишин Василь «Купак» 111
 Гринюка Михайло 315
 Гриняк Михайло «Галушка» 112
 Грицай Сарафим «Лев» 197
 Грицаль Дмитро «Дубенко» 134
 Гриців Юрій «Громовий» 138
 Грицина Михайло «Чайчук» 272, 273, 335
 «Гриць», див. Назар Андрій
 Грицько Агафія 117, 118
 Грицько Іван «Голота» 127
 «Грізний», див. Лисечко
 «Грізний», див. Ярема Степан
 «Грізний» 83, 84
 «Грім», див. Шабат Дмитро
 «Грім» 250
 «Грім» 320
 Гробельський Роман «Бродич», «Роман» 89-91, 293, 318, 321, 331
 Грома Михайло «Підкова» 168, 169
 «Громенко», див. Дуда Михайло
 «Громовий», див. Гриців Юрій
 «Грубий», див. Воробець Володимир
 «Грубий», див. Корняк Володимир
 «Грубий», див. Титус
 «Груник», див. Синчак Петро
 Грунтовський Микола 281
 «Груша», див. Шкапак Степан
 «Грушка», див. Чнил Дмитро
 «Грушка» 151, 152
 Гудзь Микола «Пиріг» 203
 Гук Іван «Різун» 333
 Гук Іван 335
 Гук Микола 335

- Гук Федько 335
 «Гук», див. Курат Іван
 Гуковський Володимир 171
 Гула Михайло «Буйний» 99
 «Гуляйполе», див. Романюк Павло
 «Гуляйполе», див. Хадчук Іван
 Гуль Степан «Гопак» 124
 «Гурський», див. Габик Михайло
 «Гусак» 40
 Гусечко Іван 358
 Гутинь Михайло «Бульчак» 112
 «Гупул» 46, 47
 «Гуцул» 78
 «Гуцул» 293
 Гучава Богдан 307
 «Гучава», див. Ващук Олександр
 «Гучава» 191
 Гучко Василь, о., 351
 Гучко Славка 351
 Гучко Софія 351
- Гах Адам «Босий» 138
 Гбур Юліян 299
 Гелеш «Місяць» 323
 Гій Марія 353
 Гіль Іван «Гонта» 231, 265, 325, 335, 336
 Гінда Іван «Залізний» 328, 329
 Гнап Анна 354
 «Гонта», див. Вайда Степан
 «Гонта», див. Гіль Іван
 «Гонта» 100
 «Гонта» 322
 Грінвальд (вчитель) 182
 Грінвальд (вчителька) 182
 Гулаєвич Дмитро 249
 Гулаєвич Іван 248
- Далазска Петро «Макар» 85
 «Дальнич», див. Федорів Петро
 Данилів Василь «Чуприна» 38
 Данилюк Михайло «Муха» 44
 Данилюк Петро «Кармелюк» 160
 Данчук Яків 39, 291, 301
 Данько Микола 277
 «Дар» 298
 «Дараба» 273
 «Дах», див. Дева Василь
- Дева Василь «Дах» 148
 Дева Іван «Хмель» 140
 Демко Василь 272
 Демко Михайло «Калина» 86, 87
 Демун Омелян 309
 Демчина Анастасія 359
 Демчук Богдан «Святош» 57
 Демчук Михайло «Моряк» 197, 242
 Денека Григорій «Довбуш» 129
 Денека Осип, див. П'ятниця (Денека) Осип «Залізник»
 «Денис» 151, 152
 «Дербушка» 47
 «Дзвін» 5
 Дзівик Богдан «Гордий» 254, 255
 Дзівик (Дівик) Мирослав 54
 «Дзюбиха», див. Богдан Параскевія
 «Диль», див. Дідух Йосиф
 «Диль», див. Сокульський Лев
 «Дим», див. Дмитришин Василь
 «Диск», див. Підгірний Володимир
 «Діброва» 206, 207
 «Дідик» (сот.) 46, 89
 Дідух Йосиф «Диль» 135
 Дмитрик Іван 321
 Дмитрик Михайло «Гаєвий» 71
 Дмитрик Петро «Лісовик» 322
 Дмитришин Василь «Дим» 119, 229, 230, 232, 234
 «Дмитро» 233
 Дмитрусь (Гмитрусь) Ярослав «Баран» 123
 «Дніпро» 323
 Добрянська Анна 76, 350
 «Довбня» 31
 «Довбня» 47
 «Довбня» 144, 321
 Довбуш Антін «Скакун» 56
 «Довбуш», див. Барна Йосиф
 «Довбуш», див. Денека Григорій
 «Довбуш» (сот.) 135
 «Довбуш» 148
 «Довгий», див. Швед Іван
 Дода Михайло 123
 Додик Олекса 173
 Долиновський Іван «Різун» 263
 Домбровський Антін «Самійло» 160
 «Дон» 32

- «Донський» 32
 «Донський» 269
 «Дора» 291, 293
 Дороцький Михайло 338-340
 Дорош Михайло «Козак» 51
 «Дорош», див. Гопк Володимир
 «Доска», див. Митрик Ярослав
 «Дошевик», див. Микола
 «Драпак» 338-340
 Дримала, о., 327
 Дробицький Єфрем «Максим» 112
 «Дрохва» 35
 «Дружба» 293
 «Дуб», див. Атамів Хведір
 «Дуб», див. Криницький Степан
 «Дуб», див. Масник Микола
 «Дуб», див. Нахим Осип
 «Дуб», див. Савойка Григорій
 «Дуб» («Яструб», сот.) 164, 165, 168, 170, 171, 181, 190
 «Дуб» 77
 «Дуб» 143
 «Дуб» 209
 «Дуб» 290
 «Дуб» 325
 «Дубенко», див. Грицаль Дмитро
 «Дубенко» 323
 Дубер Марія 248, 250,
 «Дубовий» 36
 «Дубовий» 264, 265
 Дуда Михайло «Громенко» 41, 68-73, 82, 92, 96, 98-102, 254, 269, 281, 326, 328, 339, 356
 «Дуда», див. Ящук Євген
 «Дуля», див. Скотинський Дмитро
 Думка Іван «Олег» 197, 242
 Думка Івась 257
 Думка Михайло «Горинь» 214
 «Думка» 83, 84
 «Дунаєць», див. Присташ Андрій
 «Дунай», див. Божик Стефан
 «Дунай», див. Журний Олекса
 «Дунай» 29
 «Дунай» 321
 Дуркевич Іван 334
 Дутка Михайло 315
 «Дух», див. Забавський Дмитро
 Дячик Михайло «Вихор» 90
- «Ем» 196, 200, 266, 277
 «Еней», див. Базилевич Олександр
- «Євген», див. Оренчак Іван
 «Євген» (сот.) 30
 Євстахевич «Шугай» 107
 «Єльма» 52, 221
 Єниш Ярослав «Ігор» 81
- «Жабка», див. Худий Степан
 «Жайворон», див. Васурчак Степан
 «Жайворон» 153, 154
 «Жан», див. Ждан Ілько
 Жаркі-Зарічна Йосифа 256
 Ждан Ілько «Жан» 142
 Ждиняк Ярослава 294
 «Жмія» 290
 «Жовтий», див. Крайник Іван
 Жолондик Гавришко 354, 355
 «Жорж», див. Телемон Степан
 Жук Семен «Муха» 123, 124
 Жук Степан 349
 «Жук», див. Вольцяк Роман
 «Жук», див. Лагодюк Василь
 «Жук», див. Лішнянський Йосиф
 «Жук», див. Малиш Іван
 «Жук», див. Тимочко Михайло
 «Жук» 49
 «Жук» 293
 «Журавель», див. Васурчак Степан
 «Журавель» 80, 277
 Журавська Євдокія 345
 Журний Олекса «Дунай» 166
- Забавський Дмитро «Дух» 149
 «Забіяка», див. Мاستикаш Марко
 Заблоцький Теодор «Орлик» 176, 177
 Заброварна Софія 271
 Заброварний Йосиф 271
 «Завзятий», див. Сус Володимир
 «Заверуха» 151, 152
 Завійська Настя 353
 Завійський Григорій 353
 Завійський Іван 353
 Зайонц 288
 Загайкевич Богдан 295
 «Загалко» 189
 «Заглода», див. Сава

- Задорожний Осип «Зенко» 151, 237, 238
 «Засць», див. Ванасів Євстахій
 «Заздрісний», див. Костюк Микола
 «Залізняк», див. Шпонтан Іван
 «Залізний», див. Гінда Іван
 «Залізняк» 242
 «Залізняк» 263
 «Залізняк» 286, 287
 «Залізняк», див. Креховець Семен
 «Залізняк», див. П'ятниця (Денека) Осип
 Зарічний Михайло 255
 «Зарічний» 293
 «Заруба», див. Зборовський Гриць
 Зарубяк Степан 257
 Захарів Олекса «Байда» 157
 Захарчук Олекса «Свистун» 160
 «Заяць», див. Заячківський Михайло
 «Заяць» 125
 Заячківський Михайло «Заяць», «Зелений» 177
 Зборовський Гриць «Заруба» 112
 «Звір», див. Солтис Йосиф
 Здун Всеволод 182
 «Зелений» 49
 «Зелений» 209
 Зельвак Михайло 289
 «Земляк», див. Яремчук Ілько
 «Зенко», див. Задорожний Осип
 «Зенко», див. Кравчук Володимир
 «Зенко», див. Рибіцький Андрій
 «Зенко» 89
 «Зенко» 183
 «Зенон», див. Лапінський Леон
 «Зимний», див. Шмір Теодор
 «Зимний» 277
 Зінко Микола «Лісний» 112
 Зінько Микола «Берега» 267
 «Зінько», див. Парфома Василь
 «Зір», див. Перекаша Іван
 «Зір», див. Саландяк Володимир
 «Зірка», див. Сивак Володимир
 «Зірка» 288
 «Змагун» 276
 «Змійко» 269
 «Зозуля», див. Сава Михайло
 «Золотар» 273
 «Зорич» 287
 «Зорян» 40
 «Зруб» 56
 «Зруб» 58
 «Зрубик» 50
 «Зуб», див. Щурко Григорій
 «Зуб» 100
 «Зуб» 333
 Зубальський Михайло 333
 «Зубатий», див. Пука Василь
 Зубенко Катерина 317
 Зубрецький Михайло «Хрущ» 90
 Іван «Шугай» 160
 Іванів 313
 Іванович Микола «Мак» 164
 Іванчук Володимир «Струм» 44
 Ігнаш Дмитро «Новий» 121
 «Ігор», див. Кіт Володимир
 «Ігор», див. Чниш Ярослав
 «Ігор» 147, 148
 «Ігор» 269
 Ілечко Катерина 313
 Іштван Михайло «Карий» 58
 Йопик Степан «Поляк» 159
 Йош Іван «Кавун» 97
 «Каблук» 323
 Кавецька Мирослава 318, 321
 «Кавка», див. Кондзола Роман
 «Кавка» 55
 «Кавка» 73
 «Кавка» 293
 Кадиляк Василь «Ромен» 83, 84
 «Калина», див. Демко Михайло
 «Калина» 32
 Калічинський Григорій «Хрущ» 262, 263
 Калужняк (Мигаль) Анна 282
 Камінський Збігнев «Дон» 348
 Камінські Францішек 326
 «Камінь», див. Кудрик Григорій
 Карабін Микола «Кріс» 29
 Караванов Микола 175
 Караванський Дмитро, див. Карванський Дмитро
 «Карась», див. Олійник Іван

- Карванський Дмитро «Орський», «Кер» 15, 24, 68, 69, 226, 228
 Карвацький Степан «Комар» 119
 «Карий», див. Іштван Михайло
 «Карий», див. Коваль Іван
 «Карий» 290
 «Карлик» 293
 «Кармелюк», див. Данилюк Петро
 «Кармелюк», див. Костюренко Ярослав
 «Кармелюк», див. Мацькевич Осип
 «Кармелюк», див. Мороз Ярослав
 «Кармелюк» (сот.) 57
 «Кармелюк» 263
 «Карміль», див. Пашкутський Володимир
 Камінський, о., 185
 Карпін 329
 «Карпо», див. Кудрик Григорій
 «Карпо», див. Пилипчук Павло
 «Карпо» 262
 Касіца Кирило «Волощого» 197
 Качмарська Зиновія 273, 274
 Качор Гринь «Медвідь» 336
 Качор Йосип 171
 Качор Маруся 336
 «Качор», див. Ковалишин Іван
 «Качор» 333
 Качоровський Іван 320
 Качоровський Теодозій 320
 Качур Микола «Чайка», «Бояр» 101
 «Качур», див. Костик Йосиф
 «Качур» 298
 «Каштан» 331
 Кашавалов Микола «Сірко» 175
 Квацішин Михайло «Шміт» 203
 «Квіт» 40, 41
 «Квітка», див. Клебуц Григорій
 «Квітка», див. Федак Михайло
 Кейха (адвокат) 253
 Керкош Мирон 262
 «Кер», див. Карванський Дмитро
 Кертичак Іван 52, 221, 270
 Кізлик Марія 280
 «Кіндрат», див. Шевчук Олександр
 «Кір», див. Козак Матвій
 «Кіс» 333
 Кісик Петро «Сергій» 208
 Кіт Іван «Комар» 178
 Кіт Володимир «Ігор» 274, 278, 285, 329
 Кіт Павло «Лісовий» 128
 «Кіт», див. Кобринь Володимир
 «Кіт», див. Шевчук Степан
 Клячко Микола «Кріпак» 108
 Клебуц Григорій «Квітка» 318, 319, 320
 Клебуц Юстина 318
 «Клен», див. Кінчик Дмитро
 «Клен», див. Макар Гриць
 «Клен», див. Юрковський Карло
 «Клен», див. Юрків Василь
 «Клен» 324
 «Клен» 336
 «Клим» 38
 «Клим» 49
 «Клим» 142
 «Клим» 259
 Клімівська-Рад Катерина 327
 Клімівський Сильвестер 326
 Ключ Михайло «Чумаки» 328
 Ключковський Володимир 312, 317
 Ключковський Іван 316
 Ключковський Петро 316
 Кней Василь «Скала» 214
 Книжик Дмитро «Клен» 121
 Кобак Василь «Коблик» 121
 Кобаринка 261
 Кобаса Роман «Чайка» 161
 «Коблик», див. Кобак Василь
 Кобрин Андрій 280
 Кобринь Володимир «Кіт» 113
 «Коваленко», див. Козак Юрко
 Ковалик Осип «Козак» 86, 88
 Ковалишин Іван «Качор» 138
 Коваль Василь 253
 Коваль Іван, див. Ловаль Іван «Карий»
 Коваль Єва 253
 Коваль Степан 277
 «Коваль» 325
 Ковальський Владислав 354
 Ковальський 273
 Ковальчук Микола 277
 Ковальчук Михайло «Приблуда» 188, 305

Ковальчук Теодор «Вітер» 277
 «Когут», див. Кузик Петро
 «Когут», див. Шопський Михайло
 Козак Григорій «Микита» 83
 Козак Матвій «Кір» 120
 Козак Михайло «Тур» 74
 Козак Михайло 297
 Козак Степан «Копитко» 212
 Козак Юрко «Коваленко» 127
 Козак Ярослав «Петренко» 213
 «Козак», див. Василік Йосиф
 «Козак», див. Дорош Михайло
 «Козак», див. Ковалик Осип
 «Козар», див. Козій Григорій
 «Козаченко», див. Гавриляк Роман
 Козачук Марія 251, 263
 «Козачук», див. Митко Дмитро
 Козій Андрій 312
 Козій Володимир «Кравчуків» 198
 Козій Григорій «Козар» 122
 Козій Олекса «Банада» 113
 Козові 347
 Козьоринська-Зубель Дарія 276
 Козьоринський Ярослав 276
 Козубаль Марія 325
 Кокітко Іван 255
 Кокоцький Михайло «Чумака» 344
 Колач Олександр 145, 152, 324
 Колега Іван 300
 «Колода» 264, 265
 «Колодка» 163
 Колтонюк Василь «Кропива» 16, 24,
 164, 186, 190, 211, 212
 Колянківський Олексій, о., 13, 23
 Комар Дмитро «Костій» 112
 Комар Іван «Чорнота» 107
 Комар Степан «Травичка» 44
 «Комар», див. Карвацький Степан
 «Комар», див. Кіт Іван
 «Комар», див. Смагай Іван
 «Комар» 50
 «Комар» 146
 «Комар» 360
 Комарчевський Андрій 301, 356
 «Комаха» 321
 «Комиш» 83
 «Конарський», див. Бородайко Іван
 Кондзьола Михайло 356

Кондзьола Роман «Кавка» 102
 «Коник», див. Гальо Михайло
 Конішевська Марія 356
 Конішевський Гіларій 356
 Конішевський Іван 356
 Конішевський Мирослав 356
 Конішевський Яків 356
 Конюх Володимир «Бурій» 55
 Копанайко Ярослав 94
 Копер Анна 312
 Копдо Микола «Вогонь» 85
 Копець Юрій «Листок» 343, 344
 Копець Михайло і Катерина 343
 «Копитко», див. Козак Степан
 «Копцьо» 343
 «Кордик» 101
 Кордупель Андрій «Бистрий» 125, 126
 «Коридорний», див. Симчик Микола
 Корінь Ганя 249
 «Корінь» 174, 175
 «Короленко» 32
 Кормило Михайло «Максим» 71
 Кормило Михайло 73
 «Корній» 311
 «Корнійчук», див. Кудлайчук
 Корнят Володимир «Грубий» 291
 Короновський «Стрваж» 53
 «Короткий», див. Вишневич Микола
 «Корп» 40
 «Корсак» 161
 «Кос», див. Сулик Ярослав
 «Косар» 321
 Костик Дмитро 271
 Костик Йосиф «Качур» 325
 Костик Степан 271
 «Костик», див. Цейко Василь
 «Костій», див. Комар Дмитро
 Костюк Микола «Заздрісний» 158
 Костюренко Ярослав «Кармелюк»
 211
 Кость Микола 356
 Котлярів Олександр «Кривуля» 46, 47
 Коцьолок Ярослав «Крилич» 58, 100,
 101, 280, 293, 298, 300, 326
 Кохан Іван 356
 «Кочан», див. Кровцун Дмитро
 «Кочовики» 135
 Коштовська Євгенія 62, 338

Коштовський Антін 73
 Коштовський Антін «Ліс» 254
 Кравчишин Зеновій 321
 Кравчук «Гомін» 259
 Кравчук Володимир «Зенко» 198
 «Кравчуків», див. Козій Володимир
 Крайківська Марія 179
 Крайник Іван «Жовтий» 74
 «Кракуси» 238, 239
 Краль Василь «Чавс» 164, 191, 192,
 211, 213, 242, 243, 307-309, 360
 «Крапка», див. Курас Михайло
 Красуляк Іван «Сук» 136
 Краузе Гельмут «Маріян» 295
 «Краян» 108, 125, 126
 «Крем» («Крет»), див. Вайфа Йосиф
 «Крет», див. Микита Володимир
 Креховець Семен «Залізник» 203
 Кречковський Михайло «Голуб» 93
 «Кривий», див. Сніда Степан
 «Кривоніс» 169
 Кривоносок Петро 182
 «Кривуля», див. Котлярів Олександр
 Кривуцький Іван «Аркадій» 66
 «Крига» 339, 340
 «Крик» 100
 «Крилатий», див. Несторук Євген
 «Крилатий» 290
 «Крилич», див. Коцьолок Ярослав
 «Крим» 291
 Криницький Степан «Дуб» 161
 Криштанович Григорій, о., 279
 Криштанович Тарас 279
 Кріль Михайло 322
 «Кріпак», див. Клачко Микола
 «Кріпак» 267
 «Кріс», див. Возняк Василь
 «Кріс», див. Карабін Микола
 «Кріс», див. Ляхович Іван
 «Кріс» 63
 Кровцун Дмитро «Кочан» 154
 «Кропива», див. Колтонюк Василь
 «Кропива» 321
 «Кропива» 344, 345
 Крук Володимир 173, 202
 «Крук», див. Амерський Михайло
 «Крук», див. Матвійчук Петро
 «Крук», див. Сорочак Степан

«Крутий», див. Мудрий Михайло
 «Кручений» 33
 «Куб», див. Кунк Олекса
 Куба Іван і Катерина 356
 «Кудяр», див. Лазар Теодор
 «Кудеяр», див. Рудь Зенон
 Кудлайчук «Корнійчук» 323
 Кудрик Григорій «Камінь» 12, 13, 22,
 23, 359, 360
 Кузик Петро «Когут» 124
 Кузик Стефан «Орлик» 278
 Кузик Стефан
 Кузій Володимир «Володя» 163
 Кузминський Йосиф 262
 Кузяк Теодор 285
 «Кузьменко», див. Війтишин Василь
 Кузьмич Олекса 150
 Кузьо Дмитро «Вітрогон» 83, 84
 Кузьо Микола «Кушак» 122
 Кукелка 171
 Кулаковскі Чеслав 329
 «Кулик», див. Невдячний Льонгин
 Кулочик Микола «Ліщина» 113
 Кульчицький Петро «Луговий» 131, 138
 Кульчицький Роман Богдан «Біс» 95,
 96
 «Кум» 290
 Кунах Марія 278
 Кунк Олекса «Куб» 114
 «Купак», див. Гринишин Василь
 Купич Іван 355
 Курас Михайло «Крапка» 16, 24, 164,
 181, 183, 189-192, 206, 216, 241-243, 259
 Курат Іван «Гук» 114
 «Курач», див. Гарасимович Михайло
 Куровський Євстахій «Кучма» 137
 «Кутик», див. Максимів Іван
 «Кутик» 321
 Кухта Василь «Голуб» 181
 Кухарчук Марія «Світлана» 171
 Кухарчук Микола 173, 184, 205, 277,
 302, 355
 Куцик Осип «Набережний» 205
 «Кучер» 298
 «Кучер», див. Бугель Володимир
 Кучер Михайло «Яр» 58, 60-62, 68,
 74-75, 81, 226, 253, 338
 Кучерепа Іван «Шах» 86

«Кучма», див. Куровський Євстахій
 Кушак Дмитро 121, 129
 Кушак Михайло і Анна 343, 344
 «Кушак», див. Кузьо Микола

Лавровська Юстина 318, 320
 «Лагідний» 52, 221-223, 269, 270
 Лагодюк Василь «Жук» 207, 208
 Лазар Теодор «Кудіяр» 331
 Лазорик Пилип 353, 354
 Лакуста Іван 279
 Ланько Йосиф 345
 Ланько Петро 345
 Ланьчак Іван 326
 Лапінський Леон «Зенон» 8, 20, 259, 341, 347
 Лапчук Йосиф 201
 Ластівка Руза 272
 «Ластівка», див. Янківський Григорій
 «Ластівка» 92
 «Лев», див. Боруцький Василь
 «Лев», див. Воробель Йосиф
 «Лев», див. Грицай Сарафим
 «Лев», див. Осієвич Петро
 «Лев» 179
 «Левик», див. Городинський Іван
 Левицький Осип «Богун» 72
 Левко Анна 291
 Левко Григорій «Крук» 106, 107, 123, 124, 137, 144-147, 150-154, 237, 238, 312, 323
 Левко Іван 352
 Левко Стефан 352
 «Левко», див. Ферніла Михайло
 «Левко», див. Цьона Павло
 «Левко», див. Шель Петро
 «Левко» 50
 «Левко» 76
 «Левко» 129
 Левкович Андрій «Тихий» 107
 Левосюк Володимир «Роман» 347
 Левунь Ольга 345
 Левчишин Михайло 248
 «Левчук» 324
 «Легода», див. Бусько Василь
 «Лейман», див. Туркіль Михайло
 «Лемко», див. Білий Іван

«Лемко» 29, 48
 «Лемкус» 309
 Леньо Андрій «Тугар» («Тугай») 100
 Лесик Надія 171
 Леськів Микола «Осип», див. Лесько
 Нестор «Осип»
 Леськів Михайло 201
 Лесько Нестор «Осип» 60, 61
 Леший Григорій «Тхір» 92
 Лижник Ілько «Литвин» 124, 125
 «Липа», див. Попко Олександр
 «Липа» 35
 «Лис», див. Антохів Дмитро
 «Лис», див. Бучко Ілько
 «Лис», див. Коштовський Антін
 «Лис», див. Налісник Степан
 «Лис» (сот.) 164, 178, 179, 187, 239, 242
 «Лис» 313
 Лисечко «Грізний» 323
 «Лисиця» 141
 Лиско Дарій «Сливка» 262
 Лиско Микола «Явір» 262
 Лиско Теодор «Сливка» 75
 «Листок», див. Копець Юрій
 Литвин Андрій «Луг» 151, 152, 324
 Литвин Михайло «Шурай» 114
 «Литвин», див. Лижник Ілько
 Лихач Дмитро «Любас» 122
 Лихач Ілько 283
 Лициняк Іван «Черемош» 143, 144, 314
 Лишик Ілько 280
 Лібіжинський Василь «Гай» 209
 Ліборська-Радзівонович Галина 348
 Ліборська Ніна 348
 Ліборський Євген «Роман» 184, 191, 242, 259, 346-348
 Ліборський Юрій 348
 Лівчанин Юрко 325
 Лінкевич Роман 66
 «Лісний», див. Зінко Микола
 «Лісний» 152, 153
 «Лісовий», див. Кіт Павло
 «Лісовий» 30
 «Лісовик», див. Дмитрик Петро
 «Лісовик», див. Сениця Степан
 Лішнянський Йосиф «Жук» 271

«Ліщина», див. Кулочик Микола
 «Лобода», див. Піх Григорій
 Ловаль Іван «Карий» 139
 Логін Анна 315, 316
 Лозовський Іван 261
 Лозовський 171
 Лопатинський Ігор 171
 «Лопух», див. Мазурок Іван
 «Луг», див. Литвин Андрій
 «Луговий», див. Кульчицький Петро
 Лужний Василь «Мороз» 161
 «Лука» 280
 Лукашевич Маріян «Черник», «Ягода» 16, 24, 157-162, 164, 174, 177, 179, 180, 190, 192, 194, 196, 199, 204, 239, 301, 302, 306
 Лупач Осип «Хомик» 114
 Луцик Василь «Медвідь» 91
 Луць Іван 12, 22
 Луць 179
 «Любас», див. Лихач Дмитро
 Ляхович Іван «Кріс» 72
 Льоля Ярослав «Гарбуз» 64
 «Льоня» 259

«Магістер», див. Солган Ярослав
 Мадай Богдан «Ігор» 345, 346
 Мадай Володимир 346
 «Маєвий», див. Мартинець Ярослав
 «Мазепа», див. Сова Роман
 Мазур Іван «Чайка» 268, 269
 Мазур Василь 109
 Мазур Григорій «Калинович» 106, 108, 118, 130-133, 136-139, 150, 154, 250, 251, 290, 291, 314, 324, 342, 360
 Мазур Іван 109
 Мазур Марія 325
 Мазур Ніла 171
 Мазур Олекса «М'яч» 108, 109, 229, 230, 232, 233, 250, 251
 Мазур Юрій 271
 Мазурок Іван «Лопух» 170, 171, 303, 306
 Мазурчик Теодор «Бігун» 330, 331
 Мазяр Зиновія 273
 Мазяр Петро, о., 350, 274
 «Май», див. Пискер Андрій
 Майструк Осип «Ярема» 158

«Мак», див. Вуйцік Михайло
 «Мак», див. Іванович Микола
 «Мак», див. Митько Іван
 «Мак», див. Москалик Іван
 Макар Гриць «Клен» 275
 «Макар», див. Далазска Петро
 Макар 313
 «Макар» 158
 «Макаренко» 318
 «Маківка» 95
 Максим Богдан «Снігур» 48, 49
 «Максим», див. Дробицький Єфрем
 «Максим», див. Кормило Михайло
 «Максим», див. Павлюк Кирило
 «Максим», див. Романик Іван
 «Максим», див. Сидорко Михайло
 «Максим» 315, 316
 Максимець Іван «Гончар» 149
 Максимів Іван «Кутик» 91
 «Макур» 37
 Маливецький Андрій 356
 «Малий», див. Васій Михайло
 «Малий», див. Хамулко Осип
 «Малина», див. Мричко Осип
 «Малина» 324
 «Малинович» 50
 Малиха Володимир 171
 Малиш Іван «Жук» 141, 142
 Манів Теодор «Тарас» 72
 Манчак Володимир 315
 «Мар» 90
 «Марець», див. Артим Степан
 «Марець» 80, 81
 «Маріян», див. Краузе Гельмут
 «Марко» 323
 Маркович Михайло 75
 Мартин 171
 Мартинець Ярослав «Маєвий» 147
 Мартинюк Анна «Галля» 191, 257
 Мартиняк Василь «Морозенко» 78, 79
 Мартиняк Василь 274
 Мартиняків сім'я 274
 «Марченко» 229
 Маруся з Угнова 265
 Марушак Михайло 333
 «Масляр» 38
 Масник Микола «Дуб» 58, 59
 Мастикаш Марко «Забіяка» 217

Матвійчук Петро «Крук» 174, 178
 Матвійчина Роман 198
 Матисюк Павло 305
 Матір Божа 257
 «Махно», див. Молодівець Степан
 Мацко Федір 318
 Мацькевич Осип «Кармелюк» 198
 Мацько Дмитро «Вітер» 137
 Мацько Дмитро «Яблонський» 31
 «Мачуга», див. Тарапат Андрій
 «Медвідь», див. Луцук Василь
 «Медвідь», див. Фах Дмитро
 «Медвідь» 321
 «Мелодія» 296
 Мельник Андрій 68
 Мельник Петро «Тирса» 85
 Мельничук Йосиф «Роман» 297
 Ментух Андрій 108-110, 260
 Менцінська-Гук Неонілла 296
 «Метелик» («Петренко») 106, 107
 Мигаль Євген 282
 Микилита Данило «Очерет» 157
 Микита Володимир «Крет» 53
 Микита Осип «Буря» 86, 88
 Микита Осип «Сорока» 86, 88
 «Микита», див. Козак Григорій
 Микола «Дошевик» 129
 Миколайчук Роман «Юрко» 178
 Миколенко Петро «Байда» 29-36
 Милинь Дмитро «Борис» 139
 «Мило» 290
 «Миля», див. Попович Василь
 «Мирон», див. Солодуха Григорій
 «Мирон» 83
 «Мирон» 154
 «Мирон» 233
 «Мирон» 311
 «Миськові», див. Наконечний Богдан
 Митко Дмитро «Козачук» 122
 Митко Дмитро «Мідь» 124, 125
 Митрик Ярослав «Доска» 321
 Митько Іван «Мак» 107
 Михайло «Тосік» 127
 Михалович Михайло «Голуб» 128
 Мица Йосиф 325
 Мица Стефан «Скорий» 325
 Мицишин Андрій 273
 Мицишин Володимир «Білий» 267
 Мицишин Володимир «Воробець» 273
 Мицишин-Качмарська Зіновія 273, 274
 Мищук Микола «Остап» 198
 Мищук Степан «Семенко» 184
 Мігус Володимир «Аркадій» 205
 «Мідь», див. Митко Дмитро
 Мізерний Василь «Рен» 30, 76, 287, 300, 322
 Мілавчак Катерина, Марія, Єва, Юрій 252
 Мілецький-Іванович Михайло «Боярин» 45
 Мінко Розалія 317
 «Мірник» 293
 Місевич Станислав 350
 Місило Євген 16, 26
 «Місяць», див. Гелеш
 «Мітько», див. П'ятночка Гринько
 Міхалюк Віра 317
 Міхальський пор. 357
 «Міша», див. Салюк Іван
 Міштал Михайло і Теодор 349
 Мішишин Володимир «Мудрий» 162
 «Могіла», див. Бугай Іван
 Мозгіль Михайло «Сокіл», «Чайка» 16, 97
 Мозіль Микола «Байда» 132, 133
 Мозоль Павло 283,
 «Мокрий», див. Вальвиць Ілля
 Молдавець Степан «Буревій» 336
 Молодівець Степан «Махно» 114
 «Моргун», див. Санайко Михайло
 «Морава» 152, 153
 Мороз Ольга 311
 Мороз Ярослав «Кармелюк» 30
 «Мороз», див. Лужний Василь
 «Мороз» 33
 «Мороз» 188
 «Морозенко», див. Мартиняк Василь
 «Морозенко», див. Солій Степан
 «Морозенко» 39
 «Морозенко» 148
 «Морський» 33
 «Моряк», див. Демчук Михайло
 Москалик Іван «Мак» 343
 Мота Микола 248, 249
 Мотика Іжегож 195

«Мотика» 140, 141, 236
 «Мотря», див. Шван-Каспшинська Юлія
 Мох Степан «Байда» 148
 Мриглодський Іван 173
 Мричко Осип «Малина» 150
 Мричко Семеон 150
 Мричко «Мурава» 130
 Мудрий Михайло «Крутий» 122
 Мудрий Василь 162
 «Мудрий», див. Мицишин Володимир
 Музика Володимир «Бурлака» 186
 Музика Іван «Щур» 86, 88
 Музика-Степан «Гриб» 70, 253, 254
 «Мурава», див. Мричко
 Мушин Іван «Блакитний» 318
 «Муха», див. Данилюк Михайло
 «Муха», див. Жук Семен
 «Муха» 293,
 «М'яч», див. Мазур Олекса
 «Набережний», див. Куцик Осип
 «Надія» з Мокрого 288
 Назар Андрій «Гриць» 198
 Назар Андрій 257
 Назаревич Михайло «Попик» 264
 Назарович Анна 342
 Наконечний Богдан 340
 Налісник Степан «Лис» 73
 «Нарциза», див. Симчик Люба
 Нахим Осип «Дуб», «Свист» 57
 Невдячний Льонгин «Кулик» 139
 Невядомська Ольга 187, 188, 347
 Невядомський Володимир «Перемог» 187, 188
 Невядомський Іван «Юрко» 187, 347
 Негович Андрій 308
 Негович Володимир «Вітер» 308, 309
 «Нежонатий», див. Радко Михайло
 «Нежонатий» 52, 221
 «Незабудь», див. Петро
 «Незалежний» 229
 «Нерв» 149
 «Нестор» 285, 286
 Несторук Євген «Крилатий» 16, 24, 191, 216, 243
 «Нечай», див. Бартошко Степан
 «Нечай», див. Шиманський Петро
 «Нечай» (сот.) 29, 30, 37, 48
 «Нечоса», див. Серкіз Стефан
 Нидофорук Микола «Сатана» 176
 Нівінський Володимир «Ворон» 75
 Нісевич Степан 290
 «Ніхто», див. Ядцишин Микола
 «Новий», див. Ігнаш Дмитро
 «Новина», див. Савинець Михайло
 «Огонь», див. Копдо Микола
 Огородник Євген 345
 «Одуд» 285
 Ожанська Анна 341
 Ожеховський Андрій 123, 124, 131-134, 136-138, 141, 144, 145, 148, 151, 154, 261, 299, 314, 315, 342, 344
 «Олег», див. Думка Іван
 «Олег», див. Оленяк Іван
 «Олекса» 39
 «Олені» 66, 78, 206
 Оленяк Іван «Олег» 57
 «Олесь», див. Грабець Іван
 «Олесь» 263
 Олешкевич Ірина 351
 «Олійник» 49
 Олійник Іван «Карась» 321
 Олійник Надія 171
 «Омелько» 79, 84, 95
 Онішко Теодор «Точило» 150
 Онішкевич Мирослав «Орест» 9, 11, 13, 22, 23, 48, 153, 178, 226, 228, 231, 359
 Онуфрій, св., 229
 «Орел», див. Подільчак Дмитро
 «Орел», див. Савчук Володимир
 «Орел» 162
 «Орел» 324
 Оренчак Іван «Євген» 331, 332
 Оренчак Йосиф 332
 Оренчак Михайло «Соломей» 42
 «Орленко» 336
 «Орлик», див. Вороняк Дмитро
 «Орлик», див. Заблоцький Теодор
 «Орлик», див. Франків Володимир
 «Орлик», див. Кузик Стефан
 «Орлик» 213
 «Орлик» 319
 «Орський», див. Карванський Дмитро

«Оса» 321
 «Осика», див. Волох Павло
 «Осип», див. Лесько Нестор
 «Осип» 183, 239
 «Осипенко» 107
 Осипчук Надія 171
 Осієвич Петро, див. Васієвич Петро
 «Остап» 53
 «Остап», див. Мишук Микола
 Остафійчук Дмитро «Певний» 181
 «Остріжський» (сот.) 161
 «Островець» 100
 Осьмак Павло «Панас» 325
 Осьмак Петро «Панас» 268
 «Очерет», див. Микелита Данило
 «Очерет», див. Романюк Григорій
 «Очерет» 135

Павельський Михайло, див. Павонський Михайло «Палій»
 «Павленко» 70, 228
 Павлюк Кирило «Максим» 199
 «Павлюк», див. Палюшко Михайло
 Павонський Михайло 198, 199
 Павонський Михайло «Палій» 198, 242
 «Павук» 165
 «Павук», див. Антонюк Микола
 Пайонк Генрик 340
 Пайташ Володимир 311
 «Паливода» 33
 «Палій», див. Павонський Михайло
 «Палій», див. Ханас Степан
 «Палій» 143, 145
 «Палій» 184
 Палюшко Михайло «Павлюк» 131, 154, 300
 «Панас», див. Осьмак Петро
 «Панас», див. Чімець Пйотр
 Панчишин Володимир «Саранча» 81, 321
 «Панчишкова» Текля 173
 Парася з Піддубець 265
 Парфома Василь «Зінько» 213
 Патрила Іван «Пилип» 150
 Пахалюк Володимир «Вишня» 208
 Пашкутський Володимир «Карміль» 199

«Певний», див. Остафійчук Дмитро
 Пелльо Іван «Тарас» 279, 296
 «Пень», див. Пушкар Микола
 «Пень», див. Солтис Іван
 «Пень» 92
 «Пень» 321, 323
 Перекаша Іван «Ваня» 273
 Перекаша Іван «Зір» - № 1 64
 Перекаша Марія 273
 «Перемога», див. Невядомський Володимир
 «Перемога» 355
 «Перець» 52, 69
 «Перо», див. Гавриляк Григорій
 Пестрак Йосиф 274
 Пестрак Мирон 274
 Пестрак Роман «Станюк» 274
 «Петренко», див. Козак Ярослав
 «Петренко», див. «Метелик»
 Петрик 297
 Петришин Володимир «Влодимко» 184, 340, 341
 Петро «Незабудь» 203
 «Петрусь» 210
 «Петя» 56
 Печінка 350
 Петночка Андрій 263
 Петночка Григорій 263
 Петночка Олена 263
 Пилипчук Павло «Карпо» 164, 165, 167-171, 181, 239, 302, 305, 306
 «Пилип», див. Патрила Іван
 Пилипець Іван «Птах» 137, 138
 Пилипчук Павло «Карпо» 169-171
 «Пиріг», див. Гудзь Микола
 «Пиріг» 33
 Пирч Іван 313
 Пискер Андрій «Май» 284
 Пискор Катерина 329
 Пишняк Василь 318
 Підгірний Володимир «Диск» 45
 Піддубчишин Василь «Пуд» 110
 «Підкова», див. Грома Михайло
 «Підкова» 298
 «Підкова», див. Щирба Василь
 «Підкова», див. Бростко Степан
 Підлужний Григорій 261

Пізюр Стефан «Байда» 272
 Пік Марія 313
 «Пімста» 213
 «Пімста» 320
 Пінкасевиць Павло «Чугайстир» 94, 95, 321
 Пінкош Павло, див. Пінкасевиць Павло «Чугайстир»
 Пінчак Василь 317
 Піпка Петро «Птах» 122
 Пітір Іван «Вільха» 85
 Піх Григорій «Лобода» 272
 Пічак Володимир і Юлія 354
 Пішко Павло «Лин» 321
 Плаксі Михайло 106
 Плечень Омелян 281
 Пліхота Марія 345
 Плішка Семен 252
 Плотка Осип «Вирва» 215
 «Побережний» 34
 Подільчак Дмитро «Орел» 131, 141, 235, 236, 300
 «Полтавець» 31
 «Поляк», див. Йопик Степан
 Попік 261
 «Попик», див. Назаревич Михайло
 Попко Олександр «Липа», «Богдан» 158, 159, 164, 169-170, 172, 173, 181, 182, 216
 Попович Василь «Миля» 91
 «Попович», див. Воробець Василь
 Порада Василь «Прут» 130
 Порохняк Василь «Субота» 344
 «Потічний» 45
 Потурай Анна 187
 Поццох Степан 133, 342
 Пошолок Григорій «Сурмач» 204
 Предко Павло 265
 «Приблуда», див. Ковальчук Михайло
 Присташ Андрій «Дунаєць» 92
 Присташ Казимира «Пчілка» 293, 294
 Приступа Степан «Давид» 184, 301
 Притула Яремко «Пух» 134
 «Прірва», див. Штендера Євген
 Прокопчук Михайло «Шкот» 176
 Процик Йосиф 162
 Проць Михайло «Словак» 320

Прощанин Микола «Риболов» 321
 Прус Едвард 317
 Прут Роман «Турчин» 141, 142
 «Прут», див. Бак Омелян
 «Прут», див. Фанок Микола
 «Прут», див. Порада Василь
 «Прут» 57, 58
 Прядка Анна 358
 «Птах», див. Пилипець Іван
 «Птах», див. Піпка Петро
 «Пуд», див. Піддубчишин Василь
 Пука Василь «Зубатий» 137, 138
 «Пух», див. Притула Яремко
 Пушкар Микола «Пень» 110
 Пушкар Ярослав «Шурко» 142
 «Пчілка», див. Присташ Казимира
 Пшешорські 329
 П'ятниця (Денека) Осип «Залізник» 187
 П'ятночка Василь 264
 П'ятночка Гринько «Мітько» 264
 П'ятночка Лонгін 355

«Равка», див. Борка Микола
 Равлик Микола «Беркут» 335
 Равлик Михайло 333, 334
 Равський Степан «Рудий» 133, 342
 Равчак Андрій «Рура» 124
 Равчук Андрій «Бук» 336
 Рапко Михайло «Нежонатий» 51
 «Рат» 293
 Ревакович Анастасія 248
 «Рен», див. Мізерний Василь
 «Риба», див. Рошко Іван
 «Рибак» 336
 Рибаків 195
 Рибель Василь «Гора» 130
 Рибіцький Андрій «Зенко» 158, 159, 171, 182
 «Риболов», див. Прощанин Микола
 «Риж», див. Гавриляк Іван
 «Рис» 99
 «Ріг» 323
 Різун», див. Фус Євген
 «Різний» 98
 Різник Василь «Човен» 89
 «Різун», див. Гук Іван
 «Різун», див. Долиновський Іван

Ріпецький Мирослав, о., 257
 «Річка» 288
 «Розлука» 36
 «Роман», див. Гробельський Роман
 «Роман», див. Левосюк Володимир
 «Роман», див. Ліборський Євген
 «Роман», див. Крупа Іван
 «Роман», див. Мельничук Йосиф
 Романик Іван «Максим» 278, 279
 Романик Іван «Хміль» 136
 Романик Йосиф 278
 Романовський Богдан «Сук», «Вертихвіст» 360
 Романюк Григорій «Очерет» 185, 186
 Романюк Павло «Гуляйполе» 200
 Романюк Євграф 171
 «Ромен», див. Кадиляк Василь
 «Ромко» 183
 Рошко Іван «Риба» 122
 «Рудий», див. Равський Степан
 Рудь Зенон «Кудеяр» 200
 Рузвельт 304
 «Русалка» 321
 Русин Анастасія 252
 Русин Єва 252
 Русин Іван 253
 Русин Олена 252
 Русин Станислав 252
 «Сабаль» 131
 Сава «Заглада» 159
 Сава Михайло «Зазуля» 162
 Савинець Михайло «Новина» 171, 181-183
 Савка Іван «Сміхур» 285, 296
 Савка Славко 162
 Савків Марія 358
 Савків Петро 358
 Савойка Григорій «Дуб» 116
 Савойко Омелян 171
 Савчук Володимир «Орел» 123
 «Сагайдачний» 300
 «Сад», див. Суден Григорій
 Саламашак Єва, Катерина 252
 Саландяк Володимир «Зір» 64
 Салюк Іван «Міша» 194
 «Самійло», див. Домбровський Антін

Самохваленко Олександр 171, 182
 Самохваленко Юрій 171, 182
 Санайко Григорій 116
 Санайко Михайло «Моргун» 107
 «Саранча», див. Панчишин Володимир
 «Сатана», див. Нидофорук Микола
 Сахринь Іван 325
 «Сверид», див. Табак Микола
 «Свист», див. Бак Омелян
 «Свист», див. Натим Осип
 «Свист» 291
 Свистун Василь «Степовий» 174, 175
 «Свистун», див. Захарчук Олекса
 «Свистун» 170, 291
 «Свірк», див. Троян Павло
 «Свіркун» 40, 41
 Свістель Данило «Веселий» 16, 24, 30, 35, 36, 40-47, 78, 251
 «Святослав», див. Балко Петро
 «Святош», див. Демчук Богдан
 «Селянин» 107
 Сельва пор. 290
 «Семенко», див. Борис Петро
 «Семенко», див. Мищук Степан
 Семчук Микола «Коридорний» 334
 Сенік Сильвестер 184
 Сениця Степан «Лісовик» 189
 Сеньків Йосиф «Горох» 61, 337, 338
 Сеньків Йосиф «Струк» 61, 62, 338
 Сенько Анна 51
 Сенько Іван «Сержант» 348
 Сербин Михайло 322
 «Сергій», див. Кісик Петро
 «Сергій», див. Стороняк Мирон
 «Сергій» 179
 Серета Вероніка 313
 Серета Володимир 299
 Серкіз Володимир 266, 273
 Серкіз Стефан «Нечоса» 266, 267
 Серкіз Стефан 288
 Серкізовський Богдан «Володко» 53
 Семірадзький 295
 Сивак Володимир «Зірка» 184, 185, 188, 199, 201
 Сивак Євген «Гайда» 16, 24, 179, 184, 187, 191, 195, 242, 243
 Сивак Йосиф 255

Сивак Іван «Босфор» 204, 215, 242, 244
 Сивак Михайло «Шведь» 77
 Сивак Петро 255
 Сиванич Юрій 253
 «Сивий», див. Трибальюк Михайло
 «Сивий» 210
 «Сивий» 360
 Сидір Марія 280
 Сидор Іван 262
 Сидор Іван Омелян «Смерека» 280, 281
 Сидор Микола «Суслик» 120
 Сидор Михайло «Сулима» 98
 Сидорко Василь 266
 Сидорко Катерина 266
 Сидорко Микола 266, 267
 Сидорко Михайло «Максим» 266, 267
 «Сизий», див. Табака Василь
 Симчик Люба «Нарциза» 262
 Синчак Петро «Груник» 83, 84
 Сирітка «Сірко» 313
 Сироїд Михайло 173
 Сікорський Владислав 288
 Сімейко Андрій «Голова» 168
 Сірий Іван «Щупак» 218
 «Сірий» 154
 «Сірко», див. Кашавалов Микола
 «Сірко», див. Школяр Лука
 «Сірко», див. Сирітка
 «Сірко» 179
 «Сірко» 236
 «Сірко» 261
 «Січевський», див. Сокіл Василь
 «Скакун», див. Довбуш Антін
 «Скакун» 279
 «Скала», див. Бриль Мирон
 «Скала», див. Горечий Володимир
 «Скала», див. Кней Василь
 Скопик Йосиф «Буревій» 217
 «Скорий», див. Мица Стефан
 Скотинський Дмитро «Дуля» 143
 Сковчиляс Михайло 355
 Скриль Олекса «Скрипка» 116
 Скрипеч Петро «Сорока» 116
 «Скрипка», див. Скриль Олекса
 «Скуса» 321
 «Сливка», див. Лиско Дарій

«Сливка», див. Лиско Теодор
 «Сливка» 309
 «Словак», див. Проць Михайло
 Слюсар Володимир 322
 Смагай Іван «Комар» 135
 «Смерека», див. Сидор Іван Омелян
 «Смерека» 263
 Смерецький Іван «Соленка» 98
 «Сметана» 293
 «Сміхур», див. Савка Іван
 «Сміхур» 279
 «Смок» 46
 «Сніг», див. Круп'як Іван
 «Сніг» 293
 Снігур Ірина 248
 Снігур Олекса 343
 Снігур Михайло 343
 «Снігур», див. Максим Богдан
 Сніда Степан «Кривий» 45
 «Сніжний» 34
 Сова Роман «Мазепа» 338, 339
 «Сова», див. Хаюс Володимир
 Содоль Петро 41
 «Сойка», див. Гриб Степан
 «Сокира», див. Вархомика Іван
 «Сокіл» 154
 Сокіл Василь «Січевський» 154
 «Сокіл», див. Мозгін Михайло
 «Сокіл», див. Срачик Іван
 «Сокіл», див. Тицький Теофіль
 Сокульський Лев «Диль» 64
 «Соленка», див. Смерецький Іван
 Солган Ярослав «Магістер» 293, 295, 296
 Солій Степан «Морозенко» 147, 148
 «Соловейко» 50
 «Соловій», див. Ліборський Євген
 «Соловій» 34
 «Соловій» 168
 Солонуха Григорій «Мирон», «Бузько» 200
 «Соломей», див. Оренчак Михайло
 Солтис Іван «Пень» 293
 Солтис Йосиф «Звір» 276
 Солтис Михайло «Ворон» 276
 Соляр Антін «Гайдамака» 99
 «Сопран» 295

Сорока Стефанія 313
 «Сорока», див. Бабик Микола
 «Сорока», див. Микита Осип
 «Сорока», див. Скрипець Петро
 «Сорока», див. Чернецький Іван
 «Сорока» 277
 «Сорока» 323
 Сорочак Степан «Крук» 281
 «Сосенка» 276
 «Сосна» 59
 Сосницька Марія 357
 Сосницький Іван 356
 Сосновський Іван «Верба» 102
 Співак Йосиф 322
 Срачик Іван «Сокіл» 40
 Сталін Вісаріонович Йосиф 42, 303, 304
 «Старвітів» 95
 «Старий» 285, 286
 Старух Ольга 332
 Старух Ярослава «Стяг» 244, 269, 272, 332
 «Старух» 101
 Стасюк Максим 355
 Стасюк Омелян 354, 355
 Стасюк Степан 206
 «Стах» (сот.) 8, 20, 78, 276
 Стахурський 251
 Стахурський Василь 253
 Сташко Іван «Стецяк» 116
 Стебельський Степан «Хрін» 8, 20, 77, 78, 81-85, 92-95, 98-100, 293, 301, 322
 Стель Михайло «Сум» 131
 Стельмах Михайло 131
 Степан «Черкас» 203
 «Степаненко» 51
 «Степовий», див. Свистун Василь
 «Степовий», див. Тилявський Мирослав
 Стеренчак Михайло 350
 «Стернюк» 343
 Стефура Анна 358
 Стех Микола «Чорний» 131
 «Стецяк», див. Стацько Іван
 Сторож Віктор «Тарас» 194
 «Стороженко» 34
 Стороняк Мирон «Сергій» 272

Стороняк Тадей 266
 «Стрвях», див. Короновський
 «Стріла» 335
 «Стріла», див. Юринець Йосиф
 «Струк», див. Сеньків Йосиф
 «Струк», див. Троян Володимир
 «Струм», див. Іванчук Володимир
 Стукало Павло «Чорний» 65
 «Стяг», див. Старух Ярослав
 «Субота», див. Порохняк Василь
 Судин Григорій «Сад» 116
 «Сук», див. Красуляк Іван
 «Сук», див. Романовський Богдан
 Сулик Ярослав «Кос» 57
 Сулим Іван 264
 Сулим Юрій 264
 «Сулим» 99
 «Сулима», див. Сидор Михайло
 «Сум», див. Стель Михайло
 «Сурма» 29, 48
 «Сурмач», див. Бабик Димітр
 «Сурмач», див. Пошолок Григорій
 Сус Володимир «Завзятий» 86, 87
 Сус Роман «Орел» 297
 «Суслик», див. Сидор Микола
 Сушик Данило «Хитрий» 204
 Сушко «Трава» 34
 Сушко Стефанія 308
 «Сушко» 179
 «Сьвірк» 61
 Табака Василь «Сизий» 148
 Табака Микола «Сверид» 163
 Табака Михайло 163
 Тайнус Богдан «Черемош» 65
 Тарабан Микола «Туча» 107, 125, 127, 135, 136, 141, 144, 148, 151, 153, 154
 Тарапат Андрій «Мачуга» 80
 «Тарас», див. Манів Теодор
 «Тарас», див. Пелльо Іван
 «Тарас», див. Сторож Віктор
 «Тарас» 77, 301
 «Тарасик» 242
 «Татран» 273
 Телемон Степан «Жорж» 170, 171, 303, 305
 «Теплий» 52, 223

Тенюк Іван 173
 Тенюк Марія 173
 Терлецький Йосип 354
 Терефенко Іван 94, 95, 97
 Терефенко Катерина 280
 Тилявський Мирослав «Степовий» 130
 Тима Стефан 315
 Тимець Теодор «Трач» 147
 Тимочко Михайло «Жук» 65
 Тимошук Іван 59
 Тимцьо з Карликова 358
 «Тирса», див. Мельник Петро
 «Тис» 336
 Титар Роман «Володар» 344, 345
 Титус «Грубий» 262
 «Тихий», див. Левкович Андрій
 Тицький Володимир «Гнів» 61
 Тицький Теофіл «Сокіл» 60
 «Тичка» 51
 «Ткач» (сот.) 161
 Ткачик Григорій «Яким» 186
 Ткачук Іван «Тріска» 45
 Ткачук 182
 Товстюк Дем'ян, о., 187
 «Тополя», див. Васьків Володимир
 «Тосік», див. Михайло
 «Точило», див. Онишко Теодор
 «Точило» 324
 «Трава», див. Сушко
 «Травичка», див. Комар Степан
 «Трач», див. Тимець Теодор
 Трачук Роман 305
 «Трембіта» 107
 Трибала Марія 280
 Трибалюк Михайло «Сивий» 65
 «Тріска», див. Ткачук Іван
 Троян Володимир «Горох» 62
 Троян Володимир «Струк» 62, 82, 338
 Троян Павло «Свірк» 61
 «Трясило», див. Ващук Іван
 «Тугар», див. Леньо Андрій
 «Тур», див. Козак Михайло
 Туркіль Михайло «Лейба» 126
 Турко Микола 313
 Турчик Роман «Голуб» 96, 97
 «Турчин», див. Прут Роман
 «Туча», див. Бречко Володимир
 «Туча», див. Тарабан Микола
 Тхір Василь 282
 «Тхір», див. Леший Григорій
 «Ударник» 16, 24
 Ульгурський Михайло «Боян» 173
 «Умань» («Бойко») 106, 107, 129, 130, 132, 133, 231, 342
 «Усмій» 229
 Фалас Григорій «Циган» 128, 230, 231
 Фаль Роман, див. Шель Петро «Левко»
 Фанок Микола «Прут» 274, 275
 Фанок Юлія 274
 Фарисей Микола «Швейк» 200
 Фах Адам, див. Гах Адам «Босий»
 Фах Дмитро «Медвідь» 117
 Федак Богдан 73
 Федак Віктор «Шапочка» 167, 241
 Федак Іван 62, 338
 Федак Михайло 287
 Федак Михайло «Квітка» 39
 Федор Марія 273
 Федоришин Гіларій «Арсен» 101, 102
 Федорів Петро «Дальнич» 311, 332
 Федорів Софія 332
 Федорів Теофіля 311
 Ференц Микола «Вільховий» 117
 «Фердинанд», див. Вацлак
 Ферніла Михайло «Левко» 118
 «Фон», див. Гаврисяк Олекса
 Франків Володимир «Орлик» 167
 «Франц» 291
 Фугель Володимир «Водолаз» 162
 Фус Євген «Різун» 123
 Хадчук Іван «Гуляйполе» 157
 Хамулко Осип «Малий» 73
 Ханас Микола «Харченко» 118
 Ханас Степан «Ярий», «Палій» 360
 «Харченко», див. Ханас Микола
 Хаюс Володимир «Сова» 43
 Хахула Ольга 298
 Хахула Степан 163
 «Хитрий», див. Сушик Данило
 «Хитрий» 298

Хіта Іван «Хут» 151, 152, 236, 238, 324
 Хлінишин Степан «Чорний» 204
 «Хмара», див. Богун Степан
 «Хмара», див. Хомиця Михайло
 «Хмара» 152, 153
 «Хмара», див. Шван Євстахій
 «Хмара» 141
 «Хмара» 174
 «Хмелик» 189
 «Хмель», див. Дева Іван
 «Хміль», див. Романик Іван
 Хома Володимир «Бора» 82
 «Хома» 87, 88
 «Хомик», див. Лупач Осип
 Хомиця Михайло «Хмара» 123
 Хомічі з Бобрівки 313
 Хомяк Роман 275
 «Хомяк», див. Врбатий Михайло
 Храпа 313
 «Хрін», див. Стебельський Степан
 Хробак Іван 253
 Хруний (Хрунець) Іван «Циліндер»
 52, 221, 223, 269
 Хруник Іван «Богун» 312
 Хруник Онишко 312
 «Хрущ», див. Зубрецький Михайло
 «Хрущ», див. Калічинський Григорій
 «Хрущ» 321
 Худий Степан «Жабка» 143
 Худьо Євстахій 322
 «Хут», див. Хіта Іван

Цайда Данько «Біловус» 167, 241
 Цар Петро 326
 Царик Степан «Шпак» 218
 Цейко Василь «Костик» 210
 «Циган», див. Фалас Григорій
 «Циган» 36
 «Циган» 323
 «Циліндер», див. Хруний Іван
 Цируль Федько 313
 «Цікай», див. Ціп Олекса
 Ціп Олекса «Цікай» 110
 Ціцюрка Олекса «Богун» 201
 Цюцюра Микола 201
 Цюцюра Олександр «Шуліка» 201
 «Цяпка» 35

«Цьвіркун», див. Буринч Володимир
 Цьокало Іван «Галицький» 284
 Цьокало Михайло Лук'янович 284
 Цьона Єлизавета 320
 Цьона Павло «Левко» 344

«Чавс», див. Краль Василь
 Чайка», див. Качур Микола
 «Чайка», див. Кобаса Роман
 «Чайка», див. Мазур Іван
 «Чайка», див. Мозгін Михайло
 «Чайка» 52, 222
 «Чайка» 55, 56
 «Чайка» 288
 «Чайчук» («Чайчик»), див. Грицина
 Михайло
 Чарни 311
 «Чарноморець» 269
 Чарнота Осип «Щурко» 73
 «Чатина» 35
 Чебеняк Василь 282
 Чебеняк Микола 282
 Чебеняк Степан 340
 «Черемош», див. Лициняк Іван
 «Черемош», див. Тайнус Богдан
 «Черкас», див. Степан
 Чернецький Іван «Сорока» 177
 «Черник», див. Лукашевич Маріян
 Черняк Іван «Василько» 201
 «Черник», див. Лукашевич Маріян
 Черчіль 304
 Чехович Йосиф 316
 Чіmek Пйотр «Панас» 268, 269
 Чнил Дмитро «Грушка» 129
 Чниш Ярослав, див. Єниш Ярослав
 «Ігор»
 Чмалюх Андрій 312
 «Чобіт», див. Вінтонюк Микола
 «Човен», див. Різник Василь
 «Човен» 321
 «Чолий» 143, 146
 Чорний Володимир 107, 123-127, 129,
 132, 135-137, 140, 141, 150, 154, 320
 Чорний Іван 145, 315
 «Чорний», див. Хлінишин Степан
 «Чорний», див. Стех Микола
 «Чорний», див. Стукало Павло

«Чорний» 31, 99, 318
 «Чорний» 190
 «Чорний» 309
 «Чорнота», див. Комар Іван
 Чубинський Микола 356
 «Чугайстир», див. Пінкасевиц Павло
 «Чуйко» 264, 298
 «Чумак», див. Ключ Михайло
 «Чумак», див. Кокоцький Михайло
 «Чумак» 100
 «Чумак» 146
 «Чумак» 217, 285, 286
 «Чуприна», див. Головка Ярослав
 «Чуприна», див. Данилів Василь

Шабат Дмитро «Грім» 138
 Шаблян Дмитро 313
 Шавара Володимир «Шрам» 123
 Шаваринський Дмитро 279
 Шагала Роман 328
 «Шапка» 298
 «Шапочка», див. Федак Віктор
 Шарпк Мирослав, див. Шурич Ярос-
 лав «Голуб»
 «Шах», див. Кучерепа Іван
 «Шах» 135
 «Шаш» («Шаж») 107
 Шван Євстахій «Хмара» 328
 Шван-Каспшинська Юліяна «Мот-
 ря» 329, 330
 Швед Іван «Довгий» 268
 Швед Марія 268
 «Шведь» («Швель»), див. Сивак Ми-
 хайло
 «Швейк», див. Фарисей Микола
 Шевчук Олександр «Кіндрат» 183,
 196, 242, 243
 Шевчук Степан «Кіт» 296, 298
 Шевчук «Гомін» 259
 Шель Петро «Левко» 61, 75
 Шель Петро, див. Фаль Петро
 Шиманська Марія 273
 Шиманський Андрій 119
 Шиманський Іван «Шум» 106, 107,
 118, 123-126, 128, 129, 131, 135, 136,
 140-142, 144, 151, 265, 325, 333, 335,
 343

Шиманський Михайло «Шугай» 107
 Шиманський Петро «Шрам», «Не-
 чай» 107
 Шимків Ольга, див. Левунь Ольга
 Шимко Григорій «Галка» 260
 Шимчук Микола «Вільшина» 165
 Шишканинець Василь «Бір» 8, 20,
 48, 59, 76-78, 82, 93, 101, 291, 300,
 301
 Шкапак Степан «Груша» 202
 Школяр Лука «Сірко» 142
 Шкоропар Порфирій, о., 182
 «Шкот», див. Прокіпчук Михайло
 Шмір Теодор «Зимний» 118
 «Шміт», див. Кваццишин Михайло
 Шнайдер пор. 206
 «Шолом», див. Шумський Андрій
 Шопський Михайло «Когут» 93
 Шота В. 8, 21, 124
 «Шпак», див. Василик Микола
 «Шпак», див. Царик Степан
 «Шпак» 94
 «Шпак» 321
 «Шпилька» 101
 Шпонтак Іван «Залізник» 12, 22, 105,
 106, 108, 128, 131, 133, 136, 138,
 140-142, 144, 145, 149, 150, 154, 206,
 228, 231, 284, 299, 314, 325, 342, 349,
 359, 360
 «Шрало» 39
 «Шрам», див. Шавара Володимир
 «Шрам», див. Шиманський Петро
 «Шріт», див. Ядчишин Ярослав
 Штендера Євген «Пріра» 213
 «Шугай», див. Шиманський Михай-
 ло
 «Шугай», див. Іван
 «Шугай», див. Євстахевиц
 «Шугай» 262, 263, 274, 328
 «Шугайстир», див. «Чугайстир»
 «Шуліка», див. Цюцюра Олександр
 Шуль Володимир 358
 Шум Сидір 357
 «Шум», див. Шиманський Іван
 Шумада Михайло 355
 Шумейло Ірина 171

- Шумовська Ірина 185
 Шумський Андрій «Шолом» 119
 «Шурай», див. Литвин Михайло
 Шурин Ярослав «Голуб» 95, 97
- Щебльовський Володимир 279
 Щебльовський Діонізій 279
 Щебльовський Йосиф 279
 «Щербатий» 141
 Щесняк А. 8, 21, 124
 Шигельський Володимир «Бурлака» 31, 45, 48-55, 57, 61-65, 68, 74, 82, 83, 93, 95, 101, 224, 225, 269, 271, 273, 281, 298, 300, 314, 325, 326, 330, 332
 Щирба Андрій 261
 Щирба Василь «Підкова» 106, 129, 130, 132, 133, 144, 151, 341, 342
 Щука Станислав 349
 «Щупак», див. Сірий Іван
 «Щупак» 94
 «Щупак» 131
 «Щур», див. Музика Іван
 Щур 305
 Щурко Григорій «Зуб» 100
 Щурко Петро 256
 «Щурко», див. Пушкар Ярослав
 «Щурко», див. Чарнота Осип
 «Щурко» 48
- Югач 349
 Юрейко Олекса «Юрків» 119
 Юринець Йосиф «Стріла» 268
 Юрків Василь «Клен» 344
 «Юрків», див. Юрейко Олекса
 «Юрко», див. Миколайчук Роман
 «Юрко», див. Невядомський Іван
 Юрковський Карло «Клен» 333, 334
 «Юрченко» 161, 164, 174, 178, 196, 276, 356
 Юрчик Степан «Ярослав» 215
- «Яблонський», див. Мацько Дмитро
 «Явір», див. Вічковський Осип
 «Явір», див. Лиско Микола
 «Явор» 53
 «Ягода», див. Лукашевич Маріян
 Ядчишин Микола «Ніхто» 331, 332
 Ядчишин Ольга Василівна 334
 Ядчишин Ярослав «Шріт» 334
 «Яким», див. Ткачик Григорій
 «Ялівець» 324
 Янківський Григорій «Ластівка» 68, 75, 79, 80, 85-88, 97, 224, 271, 277, 281, 297, 326, 333
 Яновецький Микола «Вовк» 322
 Ярмола Ярослав «Яр» 106, 107, 124, 126, 129, 132, 135, 144-147, 148, 314
 «Яр», див. Кучер Михайло
 «Яр», див. Ярмола Ярослав
 Ярема Дмитро «Яцко» 119
 Ярема Степан «Грізний» 183
 «Ярема», див. Майструк Осип
 Яремчук Ілько «Земляк» 218
 «Ярич» 46
 «Ярка», див. Бловицький Дмитро
 «Ярко» 324
 «Ярий», див. Ханас Степан
 Ярмола Ярослав «Яр» 144
 «Ярмуш» 262
 «Ярослав», див. Юрчик Степан
 «Ярослав» 135
 «Ярослав» 174, 189
 Ярошевич Степан «Роберт» 310, 311
 Ярчак Володимир 271
 Ярчак Йосиф 271
 Ярчак Марія 271
 «Яструб» (сот.), див. «Дуб»
 «Яструб» 146, 221
 Яцина Іван 162, 164, 172, 174, 179
 «Яцко», див. Ярема Дмитро
 Ящук Євген «Дуда» 178, 185, 186

Географічний показник

- Австрія 172, 316
 Аделін 161
 Аксманичі 294, 296, 297, 328
 Америка 262, 343
 Аргентина 301
 Арламів 332
- Бабчинці 194
 Бали (прис.) 133
 Балигород 262, 263, 300, 351
 Бальниця 51
 Бандрів 63
 Бані Мазурські 342
 Бардів 273
 Бартківка 54
 Бахів 73
 Бахлява 101
 Бахури 129
 Башня Долішня 106, 117, 122, 123, 131, 154, 314, 360
 Башня Горішня 142-144, 149, 153, 154, 314
 Белз 345, 355
 Белзень 211, 268, 352, 354
 Белхатів 165, 277, 345
 Береги Горішні 45, 46
 Бережани 52, 281, 287, 315
 Бережанський повіт 61-63, 89, 128
 Бережанщина 91, 321
 Бережниця Нижня 353, 354
 Береза Картузька 351
 Березів 7, 20
 Березівський повіт 54, 55, 58, 61, 62, 73, 75, 81, 83, 96-100, 102, 281, 282, 356
 Березна 48
 Берендьовичі 86, 298, 328
 Берестя 158, 181
- Беріжки 84
 Берлін 252, 303, 304
 Бескид 42, 46, 94
 Бистре 49
 Бігалі 313
 Біла 210
 Біла-Підляська 8, 20
 Біла-Підляський повіт 217, 218, 277
 Біле море 66
 Білгорай 359
 Білгорайський повіт 127
 Білгорайщина 159
 Білий Бір 59, 307
 Білосток 191-205
 Білосточчина 346, 347, 353
 Біляновичі 64
 Бірча 51, 57, 58, 61, 62, 66, 68, 70-75, 96, 223-226, 253-255, 262, 270, 328, 331, 356, 357
 Бірчанщина 51, 221
 Боблі 138
 Бобрівка 313
 Богородиця 158, 160, 165, 170, 174, 176, 178, 189, 191, 303
 Бориси 250, 251
 Бориня 301
 Боринський район 76, 301
 Борівниця 55, 97, 269
 Борівницький ліс 51-53, 59, 221, 269
 Боркі 173, 184, 205, 277, 302, 355
 Борова Гора 123
 Бортне 284, 285
 Борхів 114
 Бранєвський повіт 272, 344
 Бреликів 271
 Брижава 41, 75, 92, 289, 338
 Брилинці 93, 298

Броди 145, 349
 Брусно 132
 Брусно Нове 124, 131
 Брусно Старе 119, 138
 Буг 135, 163, 165, 302
 Буйки 201
 Букачівці 43
 Буківсько 94, 358
 Букове Бердо 99, 287
 Буківець 47, 48, 49
 Буковецька полонина 48
 Буковина 279
 Бутини 157
 Бухенвальд 281
 Бучацький повіт 39
 Бучина 131
 Бушковичі 45

Валч 121, 129
 Валькова 226
 Ванькова 278, 350
 Вапівці 55, 74, 83
 Вара 281, 357
 Варбліно 280
 Варшава 9, 13, 21, 23, 78, 191, 257, 259, 274, 279, 288, 296, 311, 313, 328, 332, 336, 348
 Варяж 174, 177-179, 207-211, 242, 302, 320, 356
 Василів 195, 250
 Василів Великий 197, 202, 217, 275
 Велика Україна 316
 Великий ліс
 Великі Очі 153
 Великополе 82, 97
 Велюничі 60
 Вербиця 110, 141, 142, 147, 200, 265, 266, 273, 335
 Вербицький ліс 141
 Вербіж 344, 345
 Вербіковичі 212, 216, 258
 Верешин 206
 Верхрата 128, 131, 228, 232, 247, 248, 249, 251, 315, 325, 343
 Ветлин 139, 150, 276
 Ветлина 40-47
 Видміни 353
 Вижниця 279

Вирики 181, 183
 Висла 304
 Вислок Горішний 53, 94, 162, 318
 Вислок Великий 92
 Висова 275
 Височани 167
 Витків Старий 215
 Військо (Добромільський пов.) 44
 Війське (Сянський пов.) 285, 286
 Вілька Вербицька 141
 Вілька Пелкінська 273
 Вілька Потуринська 166, 167, 188, 239-241
 Вільхівці 286
 Вільхова 76, 77
 Вільшаниця 80, 93, 322
 Вінницька область 48, 175
 Вінниця 194
 Віснич 318
 «Wisła» 5, 7, 9, 12, 17, 19, 21, 22, 184, 265, 268, 272, 277, 282, 296, 320, 343, 345, 360
 Вітрилів 357
 Влоцлавек 348
 Вовче 57, 38
 Вовчинець 131
 Войславичі 188, 189, 213, 215
 Войтківський ліс 49-51
 Войткова 50, 54, 75, 79-80, 261, 262
 Волинь 16, 25, 31, 123, 176, 196, 208, 212, 259, 276
 Волковия 40, 101
 Володава 8, 20, 201
 Володавський повіт 183
 Володавщина 194
 Володимир-Волинський повіт 186, 200
 Володж 54
 Волосате 49
 Воля Велика 123
 Воля Володзька 58, 62, 96-99, 101, 102
 Воля Горинецька 140
 Воля Крепівська 225
 Воля Матіяшова 82
 Воля Мигова 89, 272
 Воля Молодицька 128
 Воля Петрова 358
 Воля Романова 279
 Воля Яворова 276

Вороців 214
 Ворошиловградська область 47
 Вронки 276
 Вроцлав 276, 282, 346
 Вроцлавщина 347
 Вроцлавське воєвідство 13, 23
 Врублі 133, 137
 Вугницький ліс 298
 В'язівниця 123, 124, 137
 В'язова 161

Гаї 134, 134, 322, 323
 Галицький район 179
 Галич 167
 Галичина 238, 239, 276
 «Галичина» 41, 57, 66, 70, 79, 86, 89, 91, 105, 106, 124, 128, 130, 131, 133, 137, 145, 147, 150, 179, 194, 200, 213-215, 255, 349, 351
 Гамільтон 279
 Гатовичі 186, 198, 218
 Гдешин 170
 Гічвиці 49
 Гачковичі 70
 Гільче 179, 181, 242, 301
 Гірче 114
 Глинне 322
 Гломча 322
 Гнатковичі 85
 «Говерля» 82, 286, 287
 Гоздів 158
 Гойсаки 147
 Голе Равське 134
 Голучків 286, 330-332
 Гонятин 168, 177, 196
 Горай 125, 232, 233
 Горасць 106, 120, 126, 138, 280, 336
 Горб, гора 59-61
 Гори 231, 232
 Горинець 140, 313
 Горлиці 7, 20, 318
 Горлицький повіт 284
 Городецький повіт 167, 177, 214
 Городиловичі 218
 Городиславичі 218
 Городецький повіт 45
 Гошів 356
 Грабовець 110

Гребенне 140, 265, 272, 333
 Гримакі 147, 148
 Грозьова 36, 54, 62, 63, 75, 79-80, 82
 Грубешів 8, 20, 157, 158, 161, 170, 171, 172, 182, 188, 197, 212-215, 242, 258, 260, 302, 303, 305, 340, 341, 356
 Грубешівський повіт 12, 14, 22, 24, 157-170, 172-179, 181, 184-206, 208-210, 212-216, 218, 259, 260, 282, 301, 303, 345, 346, 355
 Грубешівщина 161, 164, 171, 179, 360
 Грушів (Перемиський пов.) 86
 Грушів (Любачівський пов.) 120
 Грушівка 356, 358
 Грушка 108, 110, 113, 115, 117, 119-131, 228, 229, 232-234, 247-251
 Грушовичі 134, 161, 323
 Губинок 238
 Гурка 158, 159
 Гута 96, 292
 Гута Березка 96
 Гута Любичька 108, 228, 230, 231, 233, 234
 Гута Ружанецька 139
 Гута Стара 118, 231, 233
 Гуцульщина 321

Галіни 318
 Гарбно 345
 Івда Велька 320
 Іданськ 108-110, 272, 282, 301, 356
 Ідешин 303
 Іжицько 352
 Ійче 114
 Ілембоцьк 52, 221, 270
 Інів 326
 Іоленов 269, 287, 331, 343
 Іосліно 265, 307
 Ірабово 271
 Ірифіце 348
 Іродзіско 263
 Іудзіки 344, 345
 Іульб 334
 Іурово Ілавецьке 70, 254

Дагани 231, 233, 325
 Данилів 41
 Данилівці 41

Дахнів 105, 127, 129, 130, 134, 150
 Дембіна 12, 22, 360
 Дениська 13, 23, 119, 238, 335
 Дешниця 310
 Джурків 65
 Дзвиняч 296
 Дзвиняч (Турківський пов.) 31
 Дзвиняч (Ліський пов.) 59, 82, 88, 279, 296
 Дзежгонь 75, 264
 Держонов 307
 Дзюрдзів 76, 77, 82
 Дзялдово 343
 Дзялдовський повіт 343
 Диби 325
 Диків 116, 147, 312
 Диків Старий 11, 112
 Дилягова 54
 Дилягівський ліс 254
 Динів 62, 338
 Діброва (Любачівський пов.) 122
 Діброва (Грубешівський пов.) 161, 162, 164, 165, 238, 239, 302
 Дібча 147, 149, 290
 Дмитровичі 291
 Добра Шляхетська 70, 81, 253, 289, 338, 339
 Добравка 356
 Добре Місто 333
 Добромільський повіт 41, 44, 57, 60, 61, 66, 70-75, 79, 80, 85, 87, 92, 93, 99, 102, 162, 253, 332, 333
 Добрусно 272
 Добрянкa 59, 85
 Довжнів 214
 Долгобичів 188, 206, 242
 Долина, див. Пшеничник-Долина
 Долина (Сянський пов.) 94, 95, 97, 329
 Долинський повіт 29, 30, 38, 39, 147, 148
 Долинський район 41
 Домашів 191
 Донецьк 162
 Дорогичівка 90
 Дрогобицька область 274
 Дрогобицький повіт 30-35, 44, 181

Дрогобич 43, 271, 284
 Дрогобиччина 29, 78
 Дроздовичі 101
 Дубник, гора 83, 339, 340
 Дубрівка Руська 151
 Дуньковичі 261
 Душатин 85, 89, 92

Ельблонзьке воєвідство 52, 221

Єлень Гора 345, 346

Жабче 208
 Жапалів 150, 283
 Жерниця 350, 351
 Жерниця Вижня 262
 Жерницький ліс 262
 Жеченица 358
 Жидово 262
 Житомирщина 206
 Жмиринка 175
 Жнятин 173, 179, 181, 205, 256-258, 301
 Жовква 301
 Жовківський повіт 111, 157, 161, 203, 204, 275
 Жогатин 58, 72, 73, 338
 Жужель 209, 260
 Жуків 117, 121, 125, 126
 Журавиця 290
 Журавці 123, 263-265, 267, 325, 336, 355

Забіла 141, 148, 320
 Заборці 215
 Заброст Великий 354, 355
 Забужжя 179
 Завадка (Перемський пов.) 286, 288, 298, 300
 Завадка (УРСР) 76, 301
 Завадка Морохівська 77, 78
 Завишня 178
 Завій 39, 293
 Загір'я 78, 97, 274, 288, 321
 Загороди 313
 Загутинь 287, 356
 Закарпаття 41, 291, 342
 Закерзоння 16, 25, 359
 «Закерзонський край» 7, 19, 244

Заланів 78, 274
 Залісся 90, 91
 Заліська Воля 139, 145-147, 292, 323
 Заліщицький повіт 90
 Залужє 286, 319, 329
 Замойський повіт 164
 Замок 127
 Замостя 13, 259, 260, 266, 355, 360
 Замочок 203
 Занімиця 249
 Зарадава 133, 283
 Зарадка 283
 Заставні 132, 133, 147, 283, 341
 Затварниця 46, 59, 278, 291, 300
 Захід 276, 343, 360
 Західна Лемківщина, див. Лемківщина
 Західна Україна 25, 331
 Збараччина 36
 Збараський повіт 343
 Зборівський повіт 41
 Збруч 316
 Зелена Гора 290
 Золочів 332
 Золочівка 128
 Золочівський повіт 30, 38, 111
 Золочівщина 39

Івано-Франківщина 179
 Ігнаші 343
 Іздебки 61, 75
 Ілава 266, 352
 Ісканя 58

Казахстан 163
 Калуш 179
 Кальників 323
 Камінка (Любачівський пов.) 119
 Кам'яна Гірка 226
 Кам'яне (Сянський пов.) 78, 81, 94, 321
 Кам'янка 49
 Кам'янка Лісова 193, 359
 Кам'янка Струмилова 45, 272
 Кам'янки (прис. Ляхави) 85
 Канада 73, 255, 344
 Карів 108, 110, 191

Карликів 358
 Карпати 48, 60, 196, 206, 267, 279, 286, 287, 302, 343
 Карпатська Україна 52, 300
 Карпи 315
 Карчевська 13, 23
 Квасенина 50
 Квідзінь 313
 Кентшин 39, 199, 291, 301, 344, 345
 Кентшинський повіт 344
 Кіровоградська область 351
 Клішки 166
 Княжичі 80
 Князі 251
 Кобильниця 128, 151-153, 323, 324
 Кобильниця Волоська 284
 Кобильниця Руська 134-136
 Ковалі 149
 Ковиничі 266
 Козодови 199
 Коломийський повіт 43, 44, 65, 181
 Коломия 279
 Колонії 292
 Команча 317, 318
 Константинівка 176
 Конюхи 192
 Конюша 53, 86-88, 93, 99, 100, 330
 Копань (Ярославський пов.) 147
 Копань (прис. Явірника Руського) 98, 99
 Кописно 53, 287
 Копичинці 197
 Корениця 313
 Корінець 57
 Корманицький ліс 99, 100
 Корманичі 271
 Корнелі 324
 Корні 141, 142, 144, 250, 266, 267, 272, 336
 Коровиця 126, 280, 281
 Коровиця Голодівська 138, 141
 Коровиця Лісова 114
 Коровицький ліс 138
 Коровники 53, 291
 Королівка 181, 183
 Корошичі 168
 Корчмин 173, 191, 195, 201, 202

Корчунок 164, 170
 Костяшин 168
 Косцюшки 325
 Котів 58, 70, 72, 253, 254
 Кошалін 263, 268, 273, 276
 Крайна 63
 Крайники 339
 Краків 311
 Краковець 128
 Крамна 310
 Красне 65
 Кремпак 57
 Креховичі 147
 Креців 56, 62, 273
 Крецова 81
 Кречкова 96
 Крива Палка 131
 Криве н/Сяном 42, 291
 Криве (Бережанський пов.) 62, 63
 Криве (УРСР) 332
 Кривка 36
 Крилів 302
 Криниця 275, 310
 Крестинополь 302
 Кропивник Старий 35
 Кросно 7, 20
 Кузьмин (Грубешівський пов.) 169, 170, 302, 303
 Кузьмина (Грубешівський пов.) 241
 Кузьмина (Перемиський пов.) 16, 24, 56, 57, 68
 Кулайці 268
 Куляшне 162
 Кульчиці 43
 Кульчиці Рустикальні 43
 Кульчиці Шляхетські 43
 Купна 96
 Курськ 259
 Кути 30
 Кучеришки-Павлоград 64, 273
 Кшменна 357

 Лавочне 77, 300
 Лази 139, 145, 261, 313, 315, 323
 Лайси 344
 Ласків 158, 172
 Ласківці 77
 Лашів 238, 239
 Легенівка 203
 Лельково 123, 124, 134, 145, 261, 299, 314, 342
 Лемборк 201, 335
 «Лемківщина» 262
 Лемківщина 89, 162, 310, 311, 321
 Леніно 252
 Ленкніца 277
 Лехмани 147, 291
 Ликошин 160, 163, 164
 Липа (Перемиський пов.) 57, 61, 102, 338
 Липина (Жовківський пов.) 203
 Липина (Любачівський пов.) 111, 114, 121, 148
 Лисуни 149
 Литовиж 123, 186, 200
 Лихачі 235
 Лівча 132, 149, 150, 325, 336, 359
 Лігниця 54, 57, 62, 251, 264, 338
 Лімна 58, 62-65, 273
 Лімна Горішня 62
 Лімна Долішня 63
 Ліски 184, 190-206, 212, 242, 243, 256, 257, 259, 346
 Лісько 7, 20, 78, 81, 82, 101, 262, 274, 278, 326, 328
 Ліський повіт 31, 36, 40, 41, 43-47, 51-53, 59, 63, 65, 72, 74, 76, 77, 80-84, 88-95, 97, 98, 101, 251, 262, 271, 272, 278, 280, 285, 286, 288, 322, 325, 326, 328, 331, 332, 349, 350, 353
 Ліщава 79
 Ліщава Горішня 99
 Ліщава Долішня 75, 327
 Ліщовате 97
 Лози 325
 Лончкі 54
 Лубна 61, 98, 99
 Лукавець 153
 Лукавецький ліс 153
 Лукавиця 77
 Лукове 81, 83, 84, 94, 95, 321
 Любачів 8, 20, 107, 116, 120, 122, 130, 136, 137, 251, 266-269, 291, 313, 336
 Любачівський ліс 284

Любачівський повіт 105-108, 111-114, 116-133, 135-145, 147-150, 152-154, 283, 284, 312, 313, 315, 323-325, 349, 351, 359, 360
 Любачівщина 314, 320, 336
 Любича 135, 249, 268, 355
 Любича Королівська 135, 268, 325, 354
 Любича Князі 135, 251
 Любінський повіт 13, 23
 Любінь (Володавський пов.) 277
 Любківці 90
 Люблін 184, 198, 340, 356, 359
 Люблінське воєвідство 16, 25
 Люблинець 325
 Люблинець Новий 107, 111, 113, 116-118, 120-122, 125, 127, 129, 137, 139, 143, 154
 Люблинець Старий 111, 112, 116, 119, 120, 133, 137, 342
 Люблинецький ліс 139
 Лютовиська 74
 «Ляс Буковскі» 77
 Ляхава 41, 59-62, 85, 255, 338
 Ляшки 151, 152, 236, 237, 238, 312, 313
 Львів 71, 75, 107, 113, 137, 179, 202, 216, 267, 273, 274, 277, 280, 281, 291, 294, 299, 308, 310, 311, 334, 335, 359
 Львівська область 272
 Львівське воєвідство 45
 Львівщина 16, 25, 272, 299, 335

 Магура 358
 Магура Ступосянська 36, 37
 Маженціно 320
 Мазури 312
 Майдан 77
 Майдан Синявський 154
 Малків 159, 184, 198, 201
 «Маківка» 78
 Макова 93, 298
 Малоніжі 301
 Малява 41, 52, 102, 270
 Мальчиці 45
 Масломичі 185, 187, 201, 204, 303
 Махнів 141, 268, 325, 354
 Махнівок 302
 Мацьковичі 64, 86
 Мачуги 141
 Машево 277
 Медвежа 131
 Меледва 205
 Мельники 135, 136, 324
 Мервичі 111
 Мендзибуж 76, 329, 350, 354
 Мжежино Грифіцке 332
 Миків 89
 Миколаїв 175
 Миколаївщина 278
 Миліїв 279
 Милків 114, 126, 188
 Милківські ліси 234
 Мисаки 149
 Миців 197, 198, 215, 257, 260
 Мичиг 200
 Мичківці 322, 353, 354
 Міжинці 273
 Міленцін 348
 Мільнів 298
 Міняни 157, 187, 205
 Мірче 160, 170, 176, 188, 302, 305
 Міштале 279, 313
 Млини 129, 139, 142, 151-153, 236, 237, 323
 Модрин 167, 306
 Модринець 167, 169-171, 303, 305
 Мокре 78, 85, 287
 Мокротин 204
 Молодич 129, 130, 132, 133, 136, 137, 138, 147, 150, 154, 299, 324
 Молодівці 125
 Молодятин 43
 Молодятичі 190
 Молтайни 163
 Монастир (Любачівський пов.) 108-123, 231, 249-251, 268, 269, 272, 325
 Монастир (Ліський пов.) 328
 Монастир (Ярославський пов.) 123, 124
 Монастиречь 286, 322, 325
 Мордовія 257, 258
 Морохів (прис. Липи) 57
 Морохів (Сяніцький пов.) 58, 288
 Москва 237, 304
 Мости Малі 158, 263, 264, 333

Мочари 331
 Мошків 282
 Мриглоди (Томашівський пов.) 108-119, 228-230, 232-234, 247-251, 325
 Мриглоди (Сянціцький пов.) 289
 Мрозув 289
 Мронгово 277
 Мутвиці 58
 Мюнхен 78, 100
 Мхава 289
 М'яке 215
 М'якіш (М'якиш) 134, 154

Наброж 161, 302
 Нагоя 271
 Нягринь 30
 Надвірнянський повіт 279
 Наддніпрянщина 175
 Насічне 46, 291
 Небещани 78
 Невістка 357
 Негрибка 53, 55
 Недільна 31
 Нетребка 292
 Нива Здановська 314
 Нижанковичі 66
 Ниновичі (Сокальський пов.) 214
 Нисмичі 211, 212
 Німеччина 8, 9, 20, 21, 81, 84, 85, 92, 93, 98, 100, 101, 271, 281, 282, 301, 318, 343, 349
 Німців 108, 122, 126, 140
 Ніновичі (Ярославський пов.) 172, 323, 324
 Нова Гребля 106, 121, 126-128, 349
 Нова Івановка 259
 Нове Село 105, 106, 124, 130, 133, 137, 147, 148, 150, 228
 Новий Двір 169, 178, 302
 Новий Мартинів 179
 Новий Фольварк 351
 Новий Санч 7, 20
 Новини 154
 Новоастрхань 168
 Новосанчівський повіт 275
 Новосілка 38

Новосілки 243
 Новосілки (Ліський пов.) 274
 Нягрин
 Нью-Йорк 41, 295

Огородники Великі 217, 218
 Оконек 330, 348
 Олександрія 351
 Олесниця 188, 259, 317, 346-348
 Олешичі 107, 111, 127, 128, 132, 141, 234, 235
 Олешичі Старі 283
 Ольштин 158, 159, 164, 169, 170-173, 181, 182, 216, 248, 250, 282, 333, 340, 344
 Ольштинське воєвідство 90, 173, 205, 344, 345, 346
 Онишки 150
 Опака 118, 119, 131
 Орелець 322
 Орове (Орюв) 44, 179, 181
 Ослава 78, 274, 287, 288, 321
 Ославиця 89
 Осташево 288, 300
 Острів 323
 Островіна 347
 Оструда 309, 341
 Ощів 174, 178

Павлищі 315
 Павловичі 164, 174, 177, 178, 186, 196
 Павлоград 64, 273
 Павлоградська область 64
 Павлокома 54, 56, 62, 73, 81, 254, 255, 269, 338
 Пархач 203
 Пасленк 150
 Пацлавська Кальварія 296, 297, 326
 Пашова 52, 76, 273, 274, 280, 286, 296, 322, 325, 349, 350
 Пенцішево 272
 Пеньки 229
 Переводів 173-176, 179, 181, 186, 189, 204, 211, 215, 216, 243, 355
 Перегінсько 29, 38
 Перекопань 310
 Перекурінці 48

Перемиська земля 68
 Перекурінці 48
 Перемиська земля 68
 Перемиський повіт 16, 24, 36, 38, 41, 45, 49-66, 68, 70-75, 79, 80, 82, 83, 85-88, 93, 96, 98, 99, 101, 102, 134, 142, 161, 162, 166, 255, 271, 273, 276, 277, 298, 300, 322, 323, 326, 334, 338
 Перемишль 7, 8, 20, 61, 66, 70, 99, 100, 102, 113, 134, 140, 141, 145, 152, 248, 262, 271, 273, 278, 279, 284-286, 288, 291, 324, 295-298, 310, 311, 315, 328, 335, 343, 345
 Перемищина 68, 106, 287
 Пересоловичі 303
 Перунка 275
 Пивовщина 190
 Пикуличі 57, 256, 328
 Пила Семушова 271
 Пискори 136-138, 290
 Підбереззя 113
 Підбужжя 30
 Підгаєцький повіт 38, 167
 Підгірці 196
 Піддубці 112, 141, 265
 Підляшшя 183, 191, 217, 218, 242, 301
 Пільське воєвідство 121
 Пйотровіце 329
 Плоське 37
 Позездже 312
 Познань 78
 Полонна 94
 Полтавщина 163
 Поляна 51
 Поляни (Новосанчівський пов.) 275
 Поляни (Ольштинське в-во) 312, 316, 317
 Полянка 128
 Полянки 98
 Польща 5, 6, 8, 9, 17, 18, 20, 21, 55, 89, 228, 275, 278, 279, 280, 284, 288, 291, 293, 297, 299, 304, 331, 334, 335, 336, 343, 346, 348, 351, 352, 355, 360
 Поносна 47
 Пороги 279
 Поруби 96, 254

Посада Хирівська 66
 Посадів 238, 302
 Постолів 81
 Потилич 148, 217
 Потік Великий 38-40
 Потічок 181
 Потоки 108, 140, 230, 251
 Поточиська 167
 Прелуки 53, 89
 Прибишів 93-95, 321
 Прибишівський ліс 95
 Присліп 42
 Прокопи 154
 Протісне 93
 Прусик 293
 Пулави 93, 274
 Пшеворськ 280
 Пшеничник-Долина 39
 Пшеничники
 П'яткова 57, 58, 73, 74, 98

Рава-Руська 120, 140, 248, 266, 267, 272, 315, 316, 335, 359
 Рава-Руський повіт 108, 110, 112, 114, 118, 119, 123, 128, 134, 135, 141, 142, 144, 147, 148, 173, 175, 183, 193, 197, 200, 202, 295, 217, 267, 268, 272, 334, 351, 359
 Радава 342, 343
 Радзеє 265
 Радехівський повіт 215
 Радимно 134, 146, 315
 Радруж 106, 132, 290, 351
 Райхау 143, 144
 Ракова 279, 286, 289, 296, 298, 318, 319, 328, 331
 Ратківська колонія 242
 Ратківські ліси 215
 Редло 325
 Репедь 358
 Рибне 55, 71, 72
 Риботичі 296, 330
 Риманів 93
 Рин 201
 Ришкова Воля 128, 313, 323
 Рівненський повіт 48

Ріплин 238, 239
 Річиця 238, 265, 316, 317, 335
 Річки 112, 134, 142
 Ровенський ліс 289
 Рогатин 273
 Рогатинський повіт 78, 151
 Рогатинський район 274
 Розкопки 312
 Розпуття 56, 331
 Рокітно 163
 Ропа (прис.) 289
 Ропенка 288, 296, 320, 349, 350
 Росія 259, 275, 348
 Ростока 286, 71
 Руда Журавецька 333, 354
 Руденька 322
 Рудецький повіт 29, 70
 Ружанець 154, 300
 Ружанецький ліс 139
 Русів 91
 Русіново 117, 118
 Руське 36, 37, 46
 Рябе 49
 Ряшів 31, 58, 73, 89, 136, 268, 280, 282,
 285, 290, 295, 307, 318, 332
 Ряшівське воєвідство 16, 25

Савчин 209, 218
 Самбір 274, 276, 297, 348
 Самбірський повіт 43, 177, 266
 Самбірщина 322
 Самостійна Україна 351
 Саранчуки 89
 Светліно 201
 Свібно 266
 Свідвін 256
 Святкова 311
 Святкова Велика 310
 Святкова Мала 310
 Себечів 178, 179, 210
 Селиська (Березівський пов.) 255, 281
 Селиська (Перемиський пов.) 233, 265,
 352
 Семушова 62, 81, 286, 296, 330, 331, 334
 Сенькова 79
 Середниця 278, 286, 328

Середнє Велике 83, 84, 90, 95, 318
 Середня Лютова 46
 Серники Горішні 151
 Серники Долішні 151
 Серники Середні 151
 Сернів 151
 Сибір 248, 252, 253, 340
 Сидиська 289
 Синява 133, 342
 Синявка 143, 145, 314
 Синявська гміна 312
 Синявські ліси 149, 234, 290
 Сільниця 54
 Сільча 57
 Скалат 44
 Скандава 345
 Скорodne 52, 72, 288, 334
 Слобідка Велика 158
 Слобода 30
 Словаччина 48, 273
 Словенсько 298
 Слоти 133, 342
 Слупськ 297, 327, 329
 Смілківці 127
 Смільник (Ліський пов.) 89-92
 Смільник (н/Ославою) 84, 321
 Снятинський повіт 90, 91
 Сокаль 161, 178, 179, 195, 204, 214, 257,
 303, 316
 Сокальський повіт 45, 169, 178, 187,
 189, 197, 198, 203, 204, 208-214, 218,
 260, 282, 302, 340, 341, 344, 345
 Соколівка 218
 Солина 353, 354
 Солинка 92, 321
 Соловецькі острови 66
 Солокія 265
 Солоне 55
 Солоний 322
 Солотвини 142
 Солтмани 94
 Солянка 272
 СРСР 168
 Ставище 266, 267, 336
 Ставне 48
 Сталіно 162

Станиславівщина 16, 25, 52, 159, 165,
 287
 Станиславівський повіт 131, 158, 167
 Станиславчик 68, 271, 276, 311
 Станькова 85, 285, 286, 328, 331, 332
 Стара Бірча 68, 255
 Стара Гора 177
 Старгард Щещінський 31, 268
 Старе Село (Любачівський пов.) 114,
 119, 140, 141, 144, 148, 235
 Старе Село (Грубешівський пов.) 161,
 238
 Старий Диків, див. Диків Старий
 Старий Самбір 321
 Стежки 290, 291
 Стежниця 34
 Стенятин 160, 238
 Степанковичі 216
 Стефкова 279, 328, 350
 Сторона (прис.) 264
 Сторонна 31-35
 Стрвяжик 53
 Стрий 276, 308
 Стрийський повіт 30, 300
 Струбовиська 41-46, 251-253
 Ступосяни 65
 Стшельце Опольське 276
 Сувальське воєвідство 94, 201
 Суковате 98
 Сулимів 187
 Сумська область 166
 Сурмачівка 129
 Сурохів 130
 Суха Воля 106, 112, 121, 122, 125, 135,
 150, 233, 349
 Сухі Ріки 46, 291
 Сушів 160, 191
 Східна Україна 16, 25, 29, 31-34, 36, 64,
 166, 218, 340
 Східні Пруси 343
 США 321
 Сян 46, 77, 278, 287, 290, 296, 299, 338,
 339, 351, 356
 Сянік 7, 20, 66, 78, 79, 89, 94, 278, 287,
 293, 295, 296, 298, 308, 309, 322, 328,
 332, 339, 351

Сяніцький повіт 34, 39, 40, 53, 62, 71,
 78, 81, 82, 85, 92-94, 97, 100, 151, 162,
 167, 271, 273, 274, 276, 285, 286, 293,
 298, 318, 319, 329, 330, 331, 334
 Сянічок 92, 309
 Сяніччина 287, 318
 Сянки 301

Танва, ріка 139
 Танява 41
 Тарнава 309
 Тарнобжег 162, 164, 172, 174, 179
 Татаринів 29
 Творильне 83
 Телятин 193, 216
 Телятинський ліс 191, 243
 Тенетиська 135, 263, 265, 333-336
 Теплі 107
 Терезівський ліс 213, 214
 Терезів 194, 213, 305, 342
 Терезівлянський повіт 77
 Терка 31, 101, 350
 Тернава 55
 Тернавка 55
 Тернівці 82
 Тернопіль 179, 332
 Тернопільська область 65, 272
 Тернопільське воєвідство 343
 Тернопільський повіт 176
 Тернопільщина 197, 255, 278, 287
 Терношин 277, 175
 Тимешів 357
 Тимці 147, 148
 Тирява Волоська 97, 286, 288, 289, 296
 Тирява Сільна 82, 83, 286
 Тисова 54, 85, 87, 88, 297
 Тисовець 77
 Тихобуж 165, 169, 170, 173, 174, 176,
 184-186, 241, 303, 305
 Тихобужський ліс 185-187
 Тишівецька колонія 174
 Тишівниця 30
 Тишівці 164, 202, 238, 301
 Тишківці 177
 Тісна 42, 251, 291, 294
 Товмацький повіт 39

- Токарня 358
 Томашів Люблінський 8, 13, 20, 23, 91, 195, 238, 266, 320, 360
 Томашівський повіт 13, 23, 108, 119, 128-129, 141, 142, 144, 147, 160, 163, 173, 175-177, 183, 216, 249, 263, 265, 272, 277, 325, 333, 334, 354, 359, 360
 Торки 345
 Торонто 94, 95, 97, 255, 264, 298, 332, 346
 Тростянець 57, 58, 74, 75, 79, 80, 81, 262, 288, 300, 326, 327, 334
 Трійця 63
 Тудорковичі 172, 189, 301, 355
 Тужа Велька 343
 Туринка 55, 275
 Турій (прис.) 80, 262
 Турківський повіт 31, 36-40
 Турківщина 76
 Тухля 154, 324
 Тучно 317
- Угерці 278, 322, 353
 Угнів 206, 265, 267, 268, 273, 316, 324, 335, 360
 Угринів 160-163, 169-172, 191, 241, 276, 356
 Угринівський ліс 189, 212
 Україна 7, 19, 41, 66, 77, 108, 151, 162, 168, 179, 237, 247, 260, 262, 264, 271, 275, 277-279, 281, 283, 284, 294-297, 301, 302, 304-307, 311, 315-317, 322, 332, 333, 335, 336, 338-341, 343, 348, 349, 352, 355
 Улазів 106, 147
 Улицько 118
 Улюч 83, 100, 282, 338, 339, 357
 Ульгівок 163, 176, 177, 205, 238, 360
 УРСР 8, 9, 20, 21, 76, 78, 194, 203, 253, 261, 338
- Федорівка 355
 Фельдбах 134, 237
 Філадельфія 295
 Фльоринка 275
 Фрайфельдські хутори 125
- Франція 107, 123, 135, 320, 349
 Фредрополь 297
 Футори 152, 324
- Хажино 287, 331
 Халупки Хотинецькі 145-147, 323
 Хванів 262
 Хиб 296
 Хирів 66
 Хлоп'ятин 250
 Ходані 147
 Хойниці 329
 Холм 8, 20, 216, 279, 318, 321, 346
 Холмщина 164, 168, 169, 179, 191, 212, 215, 238, 276, 277, 301-303, 305, 307, 343, 346
 «Холодний Яр» 8, 20, 46, 50, 54, 66, 70, 85, 279, 285, 295, 296, 298
 Хорощенко 277
 Хотилоб 112, 143, 150, 154
 Хотинець 131, 152, 323
 Хохлів 179
 Хоцень 83, 91, 95, 321
 Храпи 136, 283
 Хрещата, гора 49, 85
- Царинське 47, 71, 73
 Цеблів 198, 198, 340, 341
 Цетуля 138, 144, 299
 Цішки 38
- Чайковичі 70
 Чаплін Великий 253
 Чашин 84, 288
 Чекай 76, 77
 Червінки 280, 281
 Черкаси 66
 Черничин 165, 168, 184, 198, 199, 201, 259, 302, 346
 Черничинок 195
 Чернівецький район 194
 Чернін 321
 Черче 144
 Чехія 78
 Чехословацьчина 8, 9, 20, 21, 58, 89, 259, 281, 282, 295

- Чижики, див. Чижів
 Чижів 38
 Чикаго 279
 Члухів 274, 300
 Чорний Потік 44
- Шельпаки 343
 Шкло 130, 131
 Шиховичі 14, 24, 157, 159, 166, 167, 174, 176, 208, 241, 303, 306
 Шихтори 301
 Шмитків 206, 207, 213
 Шмитківський ліс 206-210
 Штум 13, 23, 318, 355
- Шавне 162
 Шавно 347
 Щєбивовки 129, 131, 140, 141, 236
 Щєп'ятин 173, 183, 184, 189, 277, 359
 Щєцін 278, 281, 329, 348
 Щєцінек 348
 Щєцінське воевідство 277, 331
 Щєцінщина 184
- Юркова 261
- Явірник (б. Команчі) 318
 Явірник Руський 55, 58, 60, 61, 98, 99, 101, 102, 326
- Явожно 13, 23, 187, 272, 274, 282, 301, 311, 320, 352, 353
 Яворів 299
 Яворівський повіт 55, 93, 128, 129, 161
 Яворова Воля 100
 Яжень 315, 316
 Яжів Новий 55
 Язлівєць 39
 Ямна Горішня 49-51, 162, 277, 326
 Ямна Долішня 80, 87
 Японія 271
 Ярівці 64
 Ярінці 64
 Яр'їнци 64
 Ярослав 8, 20, 94, 134, 234, 249, 273, 279, 280, 285, 313, 323, 345
 Ярославський повіт 110, 123, 128, 129, 131-134, 136, 137, 139, 144-147, 149, 150, 152, 154, 276, 290, 291, 323, 324, 341, 343
 Ярославщина 124, 144, 283, 299, 312
 Ясель 85
 Ясельський повіт 310
 Ясінь 38, 39
 Ясінь-Сянїк 39
 Ясло 7, 20
 Яструбичі 45

Список скорочень

AK – Armia Krajowa	ПЖ – Польова Жандармерія (УПА)
арк. – аркуш	пов. – повіт
AUOP – Archiwum Urzędu Ochrony Państwa	пор. – поручник
БСБ – Боївка Служби Безпеки	ППС – Польська Соціалістична партія
віст. – вістун	ППШ – автомат радянської конструкції
в-во – воєвідство	прис. – присілок
WOP – Wojska Ochrony Pogranicza	пров. – провідник
ВО – Воєнна Округа	пс. – псевдонім
ВП – Військо Польське	пол.-вих. – політвиховник
WUSW – Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych	рой. – ройовий
GO – Grupa Operacyjna	с. – село
ГУЛАГ – Главное управление рабочих лагеров (рос.)	СБ – Служба Безпеки (ОУН)
д. – друг	СКВ – Самооборонний кущовий відділ
d-ca – dowódca (командир)	сот. – сотенний
DP – Dywizja Piechoty	ст. бул. – старший булавний
ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych	стр. – стрілець
KBW – Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego	США – Сполучені Штати Америки
KOP – Korpus Ochrony Pogranicza	ТВ – Тактичний Відтинок
к-р – командир	УБ – Управління Безпеки
кул. – кулеметник	УВ – Urząd Bezpieczeństwa
м. – місто	УБП – Управління Громадянської Безпеки
МГ-42 – кулемет німецької конструкції	УВР – Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
МО – Milicja Obywatelska	УГВР – Українська Головна Визвольна Рада
МП – автомат німецької конструкції	УОР – Urząd Ochrony Państwa
НКВД – Народний комісаріат внутрішніх дел	УПА – Українська Повстанська Армія
о. – отець, священик	УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
ORMO – Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej	УСС – Українські Січові Стрільці
ОУН – Організація Українських Націоналістів	САВ – Centralne Archiwum Wojskowe
пвд. – підвідділ	хор. – хорунжий
ПГР – Державне рільниче господарство (PGR)	чол. – чоловік
	чот. – чотовий
	шт. – штурк

ЗМІСТ

Від Видавця	5
From the Editor	17
Тактичний Відтинок УПА «Лемко»	27
1944 р.	29
1945 р.	38
1946 р.	60
Тактичний Відтинок УПА «Бастіон»	103
1944 р.	105
1945 р.	107
1946 р.	132
Тактичний Відтинок УПА «Данилів»	155
1944 р.	157
1945 р.	172
1946 р.	187
Документи	219
Борівницький ліс	221
Бірча	223
Бій у Мриглодах і Грушці	228
Бій у Мриглодах і Грушці	232
Смерть командира «Балая»	234
Бій в лісі біля села Млини	236
Бій у Діброві	238
Бій у Вільці Потуринській	239
Зголошення	242
Інструкція	244

Листи до Українського архіву	245
Бій у Мриглодах і Грушці	247
Бій у Струбовиськах	251
Бій у Бірчі	253
Бій під Лісками	256
Трагедія повстанських криївок	261
Розшукую, бережу надію	271
Посадіть калину	283
Партизанські шпиталі	292
Командири	299
Де спочиваєш, друже «Вітре»?	308
«Роберт»	310
Пишу до вас	312
Смерть на західних землях	343
«Вогнем і мечем»	349
Григорій Кудрик «Камінь»	359
Листи у прийдешність	362
Листок полеглого	364
Іменний показник	365
Географічний показник	389
Список скорочень	402

3 видань Українського Архіву

Підготовляються до друку:

«Przesiedlenie Ukraińców z Polski do USRR (1944-1946)». Біля 300 вперше публікованих документів Генерального штабу Війська Польського, Української Повстанської Армії та репатріаційних комісій, що свідчать про виселення 482 тис. українців з Польщі в УРСР. Зібрав і до друку підготував Євген Місило.

«Закерзоння». Другий том спогадів вояків Української Повстанської Армії. Маловідомі епізоди з діяльності українського підпілля на землях, які по 1944 році опинилися в межах польської держави та про трагічну долю його членів після 1947 року. Зібрав і до друку підготував Богдан Гук.

Хроніки відділів Української Повстанської Армії куренів «Залізняка» та «Ягоди».

«Слідами пам'яті». Календарний літопис Українського архіву.

«Українки, полегли й в'язнені в Польщі в 1944-1956 роках». Книжка про покоління українок, котре в обороні рідної землі присвятило свою молодість і життя. До друку підготує Марія Паньків.

«Українці у концентраційному таборі в Явожні у 1947-1949 роках». В Явожні було ув'язнено 3870 осіб, між ними 700 жінок, кільканадцять дітей та 27 греко-католицьких і православних священників. У таборі загинуло понад 160 в'язнів. Книжка Євгена Місила помістить документи, спогади колишніх в'язнів та донедавна вкриті таємницею інформації, детальні біограми 3870 в'язнів.

«Село над Солокією». Так озаглавив свої спогади про рідні Тенетиська – село у колишньому Рава-Руському повіті – Іван Гук з Перемишля. Це черговий, після появи книжки Володимира Сави «Удома й на чужині», титул з ряду публікацій про минуле українських сіл на Закерзонні.

Спогади і документи отця митрата Василя Гриника та **документи, листування й записки з минулого** отця митрата Мирослава Ріпецького – це дві наступні джерельні публікації з історії Греко-Католицької Церкви у Польщі.

Українська Греко-Католицька Церква у Польщі після 1944 р. у світлі документів. Видання міститиме джерельні матеріали, серед яких будуть документи про ліквідацію Церкви після II світової війни та протоколи нищення українських святинь.

Українці у концентраційному таборі в Явожні у 1947-1949 роках

Книга пам'яті присвячена людям, в'язненим у польському концентраційному таборі в Явожні. У зв'язку з акцією «Wisła», від травня 1947 до січня 1949 року за ґратами явожнянського табору перебувало 3870 осіб, між ними 700 жінок, кільканадцять дітей та 27 греко-католицьких і православних священників. Унаслідок виснаження організму, тортур та поширення інфекційних захворювань, у таборі загинуло понад 160 в'язнів.

Публіковані у книжці документи та спогади бувших в'язнів виявляють невідомі, донедавна вкриті таємницею інформації про функціонування таборів у сталінській системі репресій на території Польщі в 1944-1956 роках. Протягом багатолітніх архівних досліджень зібрано матеріал, на основі якого опрацьовано детальні біографи 3870 в'язнів. Біографи ілюструватимуться оригінальними фотографіями в'язнів з періоду їх перебування у таборі.

Книжка помістить також документи Міністерства громадської безпеки й Оперативної групи «Wisła», які показують критерії в'язнення в таборі українців, а також місячні статистичні звіти, плани та фотографії табору з часу його існування. Книжку до друку готує Євген Місило.

Українки, полеглі й в'язнені у Польщі в 1944-1956 роках

Книжка про покоління українок, котре в обороні рідної землі присвятило свою молодість і життя. Її основу становитимуть біографії жінок-членів і співпрацівників українського підпілля, які загинули у 1944-1947 роках; померлих і замордованих у слідчих арештах і тюрмах внаслідок тортур, знущань і хворіб; засуджених і ув'язнених в тюрмах Грудзьондза, Іновроцлава, Кракова, Любліна, Перемишля, Тарнова, Фордону і в концентраційному таборі в Явожні. Кожній жінці буде присвячене окреме місце для її біографії. Там, де це можливо, буде подана інформація про її долю після виходу на волю і аж до сьогоденного дня. В окремому розділі друкуватимуться спогади жінок-політв'язнів.

Книжка спирається на архівні документи, в основному військових судів, та матеріали, зібрані Українським архівом.

Книжку *Українки, полеглі й в'язнені у Польщі в 1944-1956 рр.*, підготує до друку Марія Паньків у співпраці з Союзом українок.

3 видань Українського Архіву

Досі появилися:

«Акція „Wisła“». Зібрав і до друку підготував Євген Місило. Книжка видана у квітні 1993 року. Поміщує вона понад 240 публікованих вперше документів Генерального штабу Війська Польського, Міністерства безпеки й командування Оперативної групи «Wisła» про депортацію українців у 1947 році. Тираж книжки вже розійшовся. У квітні 1997 року появиться друге, поповнене видання.

«Закерзоння». Перший том видавничої серії Українського архіву, присвяченої історії Української Повстанської Армії на землях, які по 1944 році опинилися в межах польської держави. «Закерзоння» – це спроба реконструкції історії виникнення і боротьби УПА, баченої очима її вояків. Зібрав і до друку підготував Богдан Гук. Тираж книжки розійшовся. Восени 1995 р. появиться II-ий том.

«Лагерний триптих» – спогади Олега Пушкаря, колишнього вояка дивізії «Галичина», учасника трагічного бою під Бродами та доволі довголітнього в'язня радянських концентраційних таборів. Книжку можна ще придбати. Ціна – 6 нових зл.

«Удома й на чужині» – патріотична книжка Володимира Сави, сперта в основному на спогадах його покійного батька Семена. Складається вона з «Розповіді про Угринів, угринівців та їхніх нащадків», а також із «Угринівського весілля» та інших цінних додатків, у тому числі й 110 унікальних знімків. Книжка появилася у травні 1995 року. 144 сторінки. Ціна – 5 нових зл.

«І стверди діло рук наших» – спогади о. Степана Дзюбини – перша мемуарна публікація про душпастирську працю серед вірних Греко-Католицької Церкви у Польщі в 1938-1994 роках. Книжка появилася у червні 1995 року. 536 сторінок. Ціна – 17 зл.

«Повстанські могили» – I-ий том пропам'ятної книги впавших на полі слави вояків Української Повстанської Армії. Зібрав і до друку підготував Євген Місило. 408 сторінок.

Видання Українського архіву можна придбати після складення замовлення на адресу:

OFICyna WYDAWNICZA ARCHIWUM UKRAiNSKIE
01-581 Warszawa, ul. Krasińskiego 16 m. 84
tel./fax (0 22) 39-87-73

і вплати грошей на банківський рахунок:

Archiwum Ukraińskie
Bank Gdański S.A. IV Oddział Warszawa-Filia
nr 300012-1296-136

Замовлені книжки висилаємо за кошт Видавництва.

І стверди діло рук наших

– спогади і документи, укладені **отцем митратом Степаном Дзюбиною** – це книга, що писалася долею. Долею не лише однієї людини, одного душпастиря, але й Церкви, і тієї незнищеної духовної святині, яку творить і береже нація.

Поява цієї книги – подія на міру десятиліть. У нікого бо досі не було сили й відваги понести безвимірний тягар обов'язку описати страждальну дорогу Української Греко-Католицької Церкви в межах польської держави протягом останнього піввіку з ретроспективою у міжвоєнне двадцятиліття. Описати її, віднаходячи власні сліди на тисячних життєвих стежинах українського роду: батьків і дітей, людей простих й інтелігенції, душпастирів і пастви. І прикликати все це на папір, не забуваючи про тих, хто розумів тебе і про тих, хто нищив обрій твого храму.

Невгамовна спрага охопити все пережите і вписати його в контекст історії проривається крізь усі сторінки спогадів отця Степана Дзюбини. І автор свідомий: погасити цю спрагу – немислимо. Тому й наполегливо кличе він йти також до джерела збережених ним документів (їх у книжці 172), і до невідминимих збудників спомину – фотографій (їх тут 130). І просить ще: повернімося у пройдене нами, щоб наступним фактом, наступним спогадом писати далі історію нашої Церкви, нашу історію. Писати *правдиво і справедливо*, писати серцем, живою долею так, як учинив це почерком великої сили отець митрат Степан Дзюбина.

Удома й на чужині

– патріотична книжка Володимира Сави, сперта в основному на спогадах його покійного батька Семена. Складається вона з «Розповіді про Угринів, угринівців та їхніх нащадків», а також із «Угринівського весілля» та інших цінних додатків, у тому числі й 110 унікальних знімків. У цій книжці багато місця відведено й церковним звичаям, знегодом воєнної завірюхи, наслідкам операції «Вісла», мученицькій долі українських повстанців та життю й діяльності угринівських виселенців на північних землях Польщі.

Володимир Сава народився 20 серпня 1938 року в Угринові, що на Сокальщині. 1947 р. разом із батьками в рамках операції «Вісла» був переселений на Ольштинщину. Закінчивши 1965 р. Медичний інститут у Білостоці, став працювати за фахом в Ольштині. 1979 р. його було призначено ординатором ларингологічного відділу Воевідської лікарні в Ольштині, де на цій посаді працює донині.